

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

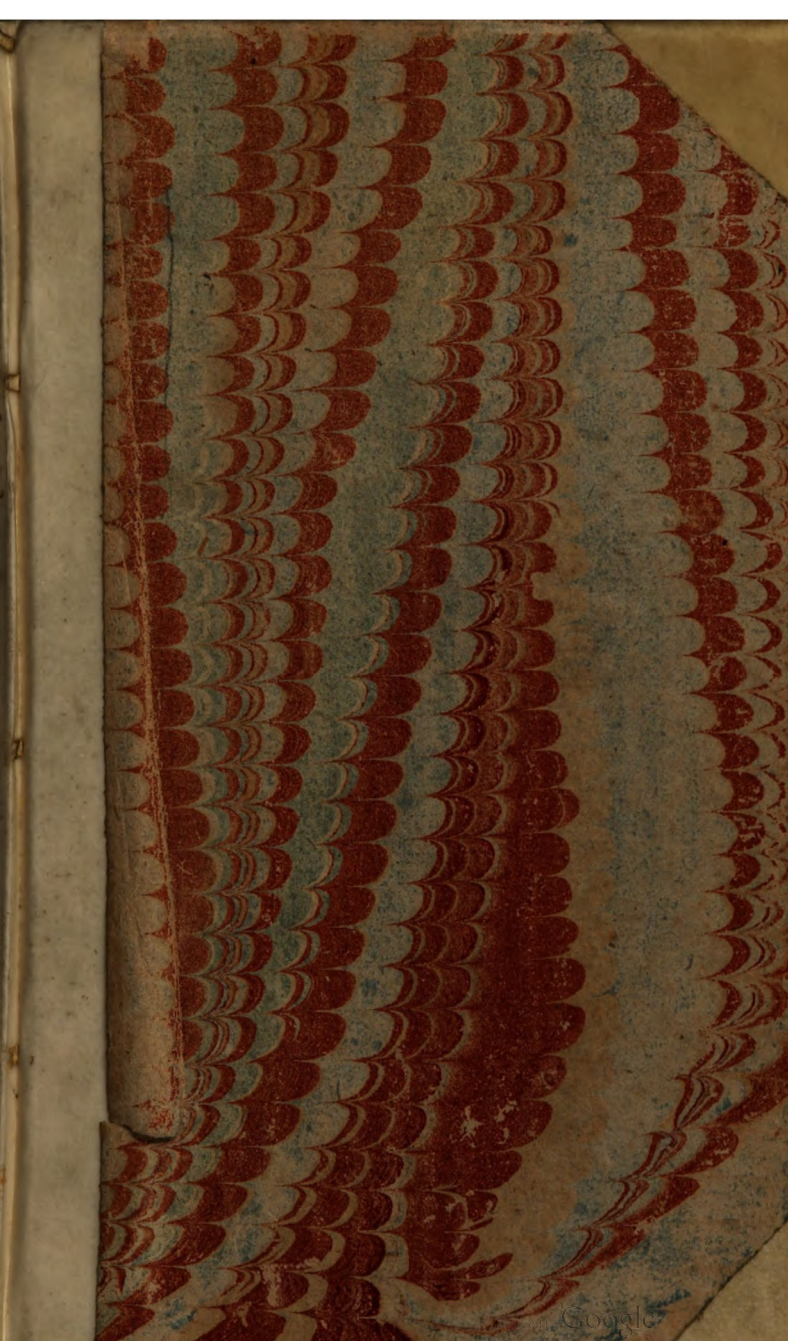
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Recht A. 157.

~~214~~

~~Mit~~

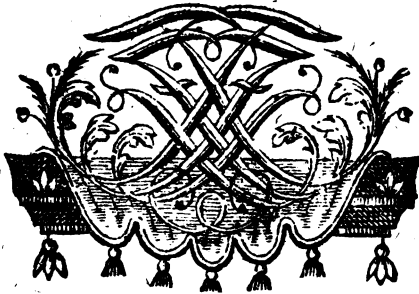
KW 3040
C21

~~1-11-11~~

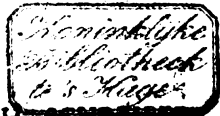
GOTFRIDI LENGNICH

SYNDICI GEDANENSIS

JUS
PUBLICUM
PRUSSIÆ
POLONÆ.

GEDANI

TYPIS ET SUMTIBUS THOM. JOH. SCHREIBER.

1758

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1910

PHYSICS

1910

1910

PRÆFATIO.

Habent Prusæ publica ju-
ra, alia cum Polo-
nis, quibus juncti, communia, alia

P R Æ F A T I O.

fibi propria. Ad illa admisi, cum a Rege CASIMIRO Jagellonide in ditionem reciperentur; hæc, tum ex veteri Ordinis Teutonici regimine sibi integra pacti, tum a novo Principe obtinuerunt. Illa recte ex Regni legibus & scriptis eorum, qui Regni legibus diligenter excusis, jus Polonorum publicum composuerunt, cognoscuntur; hæc ex iis, quæ Crucigerorum ætate instituta, ex

incor-

P R Æ F A T I O.

incorporationis privilegio, ex sanc-
tis posterioribus, & auctoribus, qui
Prufforum jura explanarunt, repe-
tenda funt. Patrum majorumque no-
strorum memoria, studium juris pu-
blici præclare adjuvabant conventus
Prufforum generales, qui satis com-
mode Reipublicæ poterant dici scholæ:
in quibus seniores dum consultarent,
docebant, quid juribus consentaneum
esset, quid secus, juniores audiebant

P R Æ F A T I O.

videbantque, quæ ignoraverant adhuc, quæ tamen scire illorum intererat maxime, ne Reipublicæ suæ ignari, in patria hospites essent. Sed nostra ætate scholas illas raro adire licuit, conventibus minus frequentibus, ut post annum 1713. anni quindecim intercederent, donec unus inchoaretur, septendecim, donec unus abfolveretur, & jam anni duo supra viginti numerentur, ex quo nullus

ne

P R Æ F A T I O.

ne cœptus quidem est. Quare scholis illis in magnum publici juris damnum silentibus, leges & auctores, qui legum usum docuerunt, consulendi sunt: quorum numerum satis alias modicum aucturi, anno 1722. *normani Regimnis Prutenici* descripsimus, quam germanice primo *historia Prusicæ* tomo præposuimus, ac mox latine seorsum excudi curavimus. Cum vero *normæ* illi angustiores limites essent

P R Æ F A T I O

constituti, quam ut recentiora & presentia tempora attingeret, placuit anno 1727. *hodiernam Republicæ Prutenæ faciem* addere, eamque primum ante historiam Prusicæ quintum tomum germanice exhibere, deinde sequenti anno libello singulari latine repetere. Cuius dum altera editio flagitatur, priore plane vendita, nec in multorum manibus, & ad novam me accingo, video, multa esse addenda, nonnulla

corri-

P R Æ F A T I O.

corrigen~~da~~, quædam disponenda ali-
ter : quid enim non triginta annorum
spatium, ex quo prima prodiit, mutat?
quid non docet, si modo velis discere?
Quare *hodiernam* illam *faciem* seposui,
quasi expressa non esset, ordinem tantum,
neque hunc ubique, retinens, ut qui
sub alio titulo jam prodit, novus dici ju-
re libellus queat, compositus, ut prior
ille, ad legum auctoritatem, historia
rerum gestarum, leges perpetuo illu-

strante:

P R Æ F A T I O.

strante: quod in præsens commodius
ac olim fieri potuit, Prusis historia
in annum 1733. deducta, quæ cum
hodierna facies excuderetur, in morte
SIGISMUNDI III. substiterat. Ac-
cessit etiam appendix multarum legum,
quæ in tractatione citantur, ac pas-
sim in tractationis margine litteris
signantur, ut se lectoribus statim of-
ferant. Id addimus, recte fieri,
si in lectione juris publici consulatur

inter-

PRÆFATIO

interdum *Norma regiminis Prutenici*
antea citata, quia in ea plura, quæ
jurium origines & primas rationes ex-
planant, quæque singula repetere no-
luimus: neque *jure publico Polono*
carere poterunt, qui Prusficum
perspicere volunt, quod Prusfi mul-
ta habent cum Polonis communia,
quæ ex horum jure publico petenda
sunt: ut supra dictum est. Plura,
quæ in præfatione moneam, vix ha-
beo;

PRÆFATIO.

beo, & ambitionis notam subirem,
si de me & opusculo meo præter ne-
cessitatem verbosior essem.

Scrib. Gedani d. xiv. Dec.

MDCCLVII.

JUS PUBLICUM PRUSSIAE POLONÆ.

§. 1. *Prussiae vetus & hodiernum regimen.*
§. 2. *Unde ejus jura horumque in nonnullis mutatio.* §. 3. *Publicum Prussorum jus.* §. 4. *Eli-
gunt Prusfi cum Polonis Regem, ejusque inau-
gurationi adsunt.* §. 5. *Jus indicendi conventus
generales interregni tempore.* §. 6. *Quae in
conventu ante comitia convocationis fiant. Man-
datorum, quibus ad comitia illa Nuntii mittantur,
summa.* §. 7. *Ad comitia convocationis Prussos
vocari.* §. 8. *Irritum haberi, si quid in convoca-
tionis comitiis adversus Prussos sancitum. Conven-
tus post convocationis comitia. Confederationes an-*

te comitia electionis instituta, civitatibus intercedentibus. §. 9. Prussi comitia electionis Regiæ adæunt, ad quæ civitates majores seorsum vocantur. §. 10. Quid in electionis comitiis præter electionem Regiam curandum. §. 11. Electio Regum quomodo a Prussis peracta. §. 12. De die conventus post Regis electionem. §. 13. Quid in ejusmodi conventu fiat. Prussi in Regum exsequias & inaugurationem nihil contulerunt, quamvis eo nomine olim compellati. §. 14. Exempla conventuum ante Regis inaugurationem non habitorum. Inaugurationes nonnunquam sine Prussis peractæ. Prussi ad inaugurationem a Rege invitati. Civitatum majorum præsentia. §. 15. Reges, dum inaugurantur, in leges jurant. Quid Prussi pro suis postulaverint obtinuerintque. §. 16. Confirmationes jurium Prussicorum Regiæ. §. 17. Quid in comitiis post inaugurationem Prussi agant. §. 18. Consilium Prussicum. Qui ex Prussiæ Consiliariis simul Regni Senatores sint. Varmienses & Culmenses Episcopos aliquot, etiam Regni Cancellarios fuisse. Exempla Consiliariorum, qui suam dignitatem cum Polona commutarunt, cum alii, posita dignitate Polona, Prussiæ Consilarii esse maluerint. §. 19. De Episcopi Varmiensis a suo capitulo electione. Qualis illa electio ex privilegio Sigismundi I. Quomodo hodie peragatur. §. 20. Ob indigenatum creatorum

ab

ab Ordinibus Consiliariorum exempla. §. 21. Consiliariis non indigenis, Ordinum consensu opus est, ut in Consilium recipiantur. §. 22. Indigenatus illis tum per laudum, tum solo consensu collatus, qui vicissim, aut litteris aut verbis, curæ sibi fore jura, spondent. §. 23. Quos ex Consiliariis possessionatos esse oporteat. §. 24. Novi Consilarii ante jusjurandum munia sua exercere nequeunt, quod etiam de Episcopis, qua Consiliariis, intelligendum est. §. 25. Formula ad quam Episcopus Varmiensis jurat. Quid de ejus jurejurando olim sancitum, quod sæpe longius differtur. Potest Episcopus Varmiensis, si indigena, extra conventum generalem jurare. Exemplum Episcopi, qui non Mariæburgi, sed Culmæ juravit. De templo in quo juratur. Interdum nullo præeunte, neque in evāgelia, sed in crucem juratum. §. 26. Jurant Consilarii in generali conventu, & quidem ejus initio. Interdum junctis jam consiliis juratum. Juratur Consiliariis & Nobilitate præsentibus. Quis jusjurandum præeat. Nemine præeunte juratum. Cum Consiliariorum nullus jurasset, excipere jusjurandum, Rex Thesaurario Regni, quia indigena, præcepit. §. 27. Jurisjurandi Consiliariorum formula. Episcopos stantes, cæteros flexis genibus jurare. Jurari per Deum & sanctam crucem. Per evāgelia & Christi passionem. Jurisjurandi repetiti exemplum. §. 28.

Novum pro Episcopis jurisjurandi additamentum.
 §. 29. *Juratur etiam interregni tempore.* §. 30. *Consilarii si semel jurarunt, jusjurandum non repetunt. Episcopus tamen Culmensis, ad episcopatum Variniensem evedtus, jurat iterum.* §. 31. *Consilii Praeses. Palatinorum extra Consilium munia.*
 §. 32. *Civitates majores Consilii pars. Ordo inter has civitates.* §. 33. *Mittunt civitates ad generales conventus Praeconsules & Consules. Num semper Praeconsules adesse debeant.* §. 34. *Non eosdem civitatum nomine in omnes conventus venire, neque ab iis jusjurandum provinciae seorsum praestari.* §. 35. *Civitatum majorum Secretarii, quid in conventibus agant. Fides eorum & industria. Mitti Secretarios, etiamsi Magistratus non veniant.* §. 36. *Singuli Palatini singulos habent capitaneatus cum jurisdictione. Palatino Culmensi alius capitaneatus, vel pro Kovaleviensi conferendus, vel Kovaleviensi jungendus. Palatinorum ex judiciis castrensibus reditus.* §. 37. *De Nuntiis terrestribus, pro quibus saepe universa Nobilitas conventibus generalibus interest. Quae inde incommoda. Nuntii quales esse debeant. Exempla Consiliariorum, qui Nuntii fuerint.* §. 38. *Ad Ordines olim etiam civitates minores pertinuisse. Ex quo tempore ad consultationes publicas admisse non sint, licet in hunc diem ad conventus generales vocentur. Bromberga per errorem ad minores Prussiae*

ſic civitates relata. §. 39. Ordines a Rege conſuli eodemque decerni. Inde Pruffos non obligari, niſi ex ſuo conſenſu. §. 40. Ordinarii olim Prufforum conventus, qui deſierunt. Jam omnes conventus generales, extraordinarios eſſe. §. 41. Conventus particulares cum integrorum palatinatum, tum ſingulorum unius palatinatus tractuum. De conventu tractus Svecenſis ſigillatim. Quod conventus ſingulorum tractuum ante generalem habendi ſint. Quando cœperint. Origo conventuum integrorum palatinatum. A quo indicantur. §. 42. Quomodo conventus particulares habeantur. Numerus Nuntiorum ex iis ad conventum generalem. §. 43. Conventuum particularium ante generalem peragendorum neceſſitas. Num uno palatinatu abſente, generalis conventus haberi queat. §. 44. Conventus particulares generalis excipit, qui olim etiam Rege inſcio habitus. Exempla conventuum recentiore ætate a Rege non indictorum. §. 45. Dies conventuum generalium incertus, ſed loca certa, inter quæ vices ſervandæ ſunt. Quomodo vices intelligendæ. Poſſe tamen juſtis de cauſis alio conventus indici. De conventu generali etiam in Pomeraniæ palatinatu habendo. §. 46. De Regiis litteris, quibus ad conventum vocantur Ordines. Ad quem in Pruffiam mittantur. §. 47. Hoſpitia pro iis, qui conventum adeunt. Ordinarius conven-

conventuum locus, illisque destinata conclavia. Consultationes saepe ex curia in templum translatae. Ob quam rem datur cautio. Colloquium de conventu in templo habitum. Conventus in privata domo, curia & templo, schola & curia. §. 48. Quando incipi debeat conventus. Non posse incipi conventum, nisi omnes palatinatus adsint, & Regis Legatus advenerit. §. 49. De Consiliariorum in conventibus praesentia. §. 50. Orditur conventum Consiliariorum primus, si juratus. Quo ordine Consilarii sedeant. Novum exemplum cepti conventus a Consiliario non jurato. Jus hoc civitatibus assertum, Consiliariis superioribus non juratis. §. 51. Que Praesidis munia. §. 52. Quo ordine conventus peragatur. §. 53. Legatus Regius. Legati duo, alter ordinarius, extraordinarius alter. Extraordinarius sine ordinario. Duo ordinarii, ex quibus unus pro Legato habitus. Legatus simul Nuntius terrestris. Legatus, cujus nomen in Regiis litteris & mandato non legebatur. §. 54. Quando Legatus audiendus. Auditur interdum serius. Ob ejus absentiam conventus initium dilatatum. §. 55. A quibus Legatus in Ordinum confessum deducatur & in hospitium reducatur. §. 56. Legatus litteras & mandatum Regium exhibet. Legatus sine mandato. §. 57. De legatione Consilarii censent, absentibus Nuntiis

*tiis terrestribus, qui illorum sententiis auditores
 interesse, frustra conati sunt. Civitates antea
 inter se sua mandata conferunt. §. 58. Mar-
 schalci Nuntiorum electio. Marschalcus olim
 orator dictus. Quis ante Marschalci electionem
 Nuntiorum conclavi presit. Qua occasione, lis in-
 ter Ensiferum & Vexilliferos Prussiae. Marschal-
 cum ex singulis palatinatibus per vices eligi. Quod
 non semper factum. §. 59. Quid a Marschal-
 catus candidato exigatur, & quid ejus electionem
 difficilem reddat. Marschalci munia, que toto
 conventu exercenda. Abeunti ante conventus fi-
 nem alius sufficitur. Manet Marschalcus in con-
 ventu prorogato. Erga Marschalcum reverentia.
 Honorarium ipsi decretum, aut promissum. §. 60.
 Quomodo & qua lingua Consilarii censeant. §. 61.
 Cura ut priscus in censendo mos conservetur.
 §. 62. Nuntiorum consultatio in suo conclavi, qua
 finita, ambo conclavia jungi. Litterarum ad
 conventum datarum lectio. Consilarios & Nun-
 tios inter se consilia conferre, nihilque nisi omnium
 consensu decerni. §. 63. Quae ab Ordinibus de-
 creta litteris mandari. Scripta varia illorum no-
 mine publicata. Laudum & laudare vocabula.
 §. 64. Quando Legatus Regius dimittatur. Do-
 num pro eo interdum decretum aut promissum. Fi-
 nis conventus. §. 65. Acta publica describi.*

Quot illorum exempla parari debeant. Provinciae tabularium Thoruni, quod exustum instaurari debuit. §. 66. Actis publicis sigillum Prussiae imprimatur. De sigillo & insigni Prussiae. In cujus custodia sigillum. Pro sigillo provinciae, annuli privatorum. Quando sigillo uti liceat. Quibus scriptis imprimatur. In conventus mittitur. Quando non missum, pro illo privati annuli adhibiti. Ubi scriptis imprimatur. Usus ejus ante conventus initium. Sigilli theca. Qui dies actis publicis adscribatur. §. 67. Spatium conventibus statutum. Conventus longissimus & brevissimus. §. 68. Priscis temporibus conventus ruptos non esse. Quomodo jam rumpantur. Rupti a pluribus & ab uno. Num praeter Nuntios, etiam Nobilis quicumque conventum queat rumpere. Num qui nullas in Prussia possessiones habet. Interdum qui conventum rumpere conati, male habiti. Conventus peractus postea irritus declaratus. An valeat intercessio Marschalco nondum electo. Num per intercessionem statim conventus rumpatur. Quid sit activitatem sistere, quid restituere. Intercessio scripto repetita. Quomodo conventu rupto Legatus Regius dimittatur. Manifestatio conventu rupto. §. 69. Conventus saepe prorogatos esse, salva Regis approbatione. De loco ubi conventus continuandus, quem novi particulares non praecedunt. Legatus

gatus Regius in conventu continuato. Absente Marschalco eligendus alius. Prorogati conventus rupti nec non iterum prorogati. Conventus prorogare vetitum. Ex quo tempore non prorogatus. §. 70. Conventus antecomitialis, ubi mandatum pro Nuntiis comitia adituris scribitur. Ex conventibus particularibus, Nuntii ad comitia non mittendi, qui etiam ibidem auctoritate destituuntur. §. 71. Ubi Nuntii designentur & quales esse debeant. Num qui non indigenæ, inter Nuntios recipiendi. Nuntiorum numerus olim minor, jam major. Quo ordine illorum nomina scribantur, & quem locum habeat Marschalci nomen. Possent etiam Succamerarios in Nuntiorum numero esse. Quod Nuntiorum ex Prussia numerus, Polonis visus nimius. Quibusdam ex Nuntiis viaticum olim præbitum publice. Ad quid, & quomodo Nuntii obligentur. §. 72. Conventus postcomitialis num relationum dicendus. Acta in comitiis, sed non omnia, in postcomitiali conventu exponi, illisque contradici quæ adversus Prussos decreta. Nova tributa decerni & priorum rationes reddi. Postcomitialium conventuum origo & ex quo tempore nulli habiti. §. 73. Postcomitiales & antecomitiales conventus interdum simul habiti. Exemplum sub Vladislao IV. §. 74. Licet Regi, præter antecomitiales & postcomitiales con-

ventus, Prussis etiam alios indicere. Quod exemplis probatur. §. 75. In comitiis Prussicum Regni Ordinibus consultant, quo tamen civitates majores abstinuerunt. Privata ibidem Prussorum consilia, quique soli Regem adeunt. §. 76. Num Regni constitutiones Prussos, sine legitimo ipsorum consensu, obligent. Prussorum de hac re testimonia. §. 77. Posse constitutiones Regni pariter ad Prussos pertinere, si illorum consensus accesserit. Consentiendi facultatem esse necessariam. Publice contradictiones, si quid in comitiis in Prussos, sine ipsorum consensu sancitum. Jus contradicendi assertum. Scribendis constitutionibus unum ex Prussis adhibendum esse, frustra postulatum. Ne quid contra Prussorum mentem constitutionibus inferatur. §. 78. De iis, qui non Consiliarii, dignitates & publica munia gerunt. Abbates eorumque electio. Abbati contradictum, quod neque nobilis neque indigena. Abbates non Consiliarii, consiliis adhibiti. Abbas Nuntius terrestris. Abbates in conventibus generalibus hospites. §. 79. Thesaurarius Prussiae. Cur hodie publicam pecuniam non recipiat & expendat. Ejus redditus. Posse eum simul Consiliarium esse. De Notario thesauri ejusque salario. §. 80. Prussiae Ensifer. Ensiferi olim in palatinatibus. De priore loco inter Ensiferum & Vexilliferos lis. §. 81.

§. 81. *Vexilliferi in Prussia & eorum antiquitas. Olim tres, jam quatuor. Illorum munus.* §. 82. *Judices terrestres a quo tempore repetendi. Illorum numerus, electio & jusjurandum. Quales judices eligendi.* §. 83. *Judicum terrestrium Assessores, quorum in Culmensi palatinatu ex civitate Thorunensi duo. Lis de priore inter Assessores & Notarios loco.* §. 84. *Notarii terrestres.* §. 85. *Capitanei & Tenentarii. Oeconomi.* §. 86. *Nihil de Prussis sine ipsorum consensu decerni posse.* §. 87. *Quid in bella extra Prussiam gesta Prussi contulerint. Militum hospitia & per Prussiam transitus. Quomodo milites scribendi. Locati in Prussia milites.* §. 87. *Prussos Polonis nonnunquam milite subvenisse. Pro his collata pecunia. Num Prussi una cum Polonis in comitiis pecuniam decernere debeant. Tributa a Prussis in conventibus suis decernenda. Irrogata Prussis in comitiis tributa, ab illis non probata & exigi vetita. Tributi a tribus Consiliariis impositi exemplum.* §. 89. *Tributa in comitiis Regni decreta ad Prussos non pertinere, nec Prussis licere ibidem in tributa consentire.* §. 90. *Tributorum genera. Inducta pecunia agraria. Agrariae plures. De jugerum numero, ex quibus agrariae. Tariffa. Tributum eorum, qui in vicis habitantes, agros non colunt. Tributorum exactores. Illorum lauda.* §. 91.

§. 91. *Accisæ polentariæ civitatum tributum. Italarum collatio cum agrariis. Ingens & insolitus accisarum numerus.* §. 92. *Summa ex singulis agrariis. Quantum ex accisis provenerit, incertum.* §. 93. *Alia præter agrarias & accisas tributorum genera.* §. 94. *Prussi sua & Polonorum tributa æquari noluerunt. Frustra quæri de portione, ad Polonorum tributa a Prussis conferenda.* §. 95. *Tributorum tempus & præstandi modus. Pecunia in tributa mutua sumta.* §. 96. *Tributa ex variis causis.* §. 97. *Prussie Thesaurarius tributa recipiebat, ac illorum rationes Ordinibus reddebat. Rationes non redditæ. Plus a Thesaurario erogatum quam receptum. Rationes quomodo exceptæ & Thesaurarius liber declaratus. Thesaurario defuncto, ab heredibus rationes redditæ. Non redditarum ab heredibus exemplum. Prussie Thesaurarium Regni Thesaurario & tribunali Radomiensi non subiectum, ac vetera ejus jura asserta esse.* §. 98. *Pro superioribus tributis semestris pensio instituta est. De qua Prussi frustra quæsti. Quomodo exigatur ac præstetur. Quid ex ea pro thesauro Prussie servetur.* §. 99. *Immunitas a vectigalibus. Vectigalia in Prussia instituta & sublata. Vectigal maritimum in portu Gedanensi tentatum. Vectigalia nova in Polonia & Litvania, ac de iis Prussorum querelæ. Ad*
Dubaviam

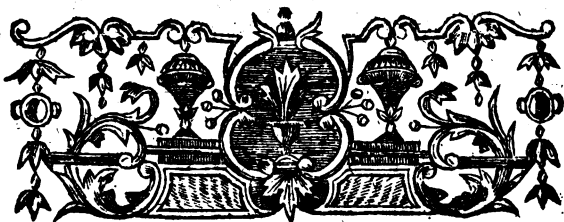
Dubaviam & Fordanum vectigalia. §. 100. *Prussiae Nobilitatem ad expeditionem extra provinciam suam non obligari. Jura pro hac immunitate. Expeditio intra Prussiae fines & ante expeditionem Nobilitatis lustratio. Lustrationes olim, quando nulla suscipienda esset expeditio. Quae intra Prussiam ultima adhuc expeditio.* §. 101. *Quando de pace agendum, Prussos in consilium adhiberi. Prussi inter Legatos de pace & eos qui pro Legatis mandata scribunt. Pax Olivensis. Pacta Velaviensia & Brombergensia. Controversiae ex pactis illis ortae.* §. 102. *Prussorum jus indigenatus, unde repetendum & in quo consistat.* §. 103. *Integritati illius juris prospectum. Regum confirmationes. Regni Constitutiones. Juris illius mentio in confirmatione jurium Regni generali. Nec non in pactis conventis.* §. 104. *Jus indigenatus simul Nobilibus & civibus servire. Quod cum sibi solis vindicare conati Nobiles, civitates contradixisse. Qualis mentio indigenatus in recentioribus Regum confirmationibus fiat. Quid usu obtineat.* §. 105. *Episcopatus indigenis conferendos esse. Quid speciatim de Varmienfi episcopatu pacto constitutum. Episcopatus tamen plerumque non indigenis contingere.* §. 106. *Abbates & Canonici sint indigenae. Quid de canonicatibus Varmiensibus, Reges Michael & Joannes*

nes III. præceperint. Prussorum postulatio: §. 107. Dignitates seculares indigenis, qui simul possessiones habeant, conferri debere. Idem de bonis Regiis intelligendum esse. Quid de æconomiis postulatum. §. 108. Jus indigenatus temeratum sæpe, quod Prussi fortiter tuiti sunt. Pro vacuis habenda; quæ non indigenis collata. Quid propter bona Regia Thesaurario mandatum. Privilegia de indigenatu in comitia allata. Legationes pro indigenatu. §. 109. Quomodo iis, qui indigenæ non sunt, indigenatus conferendus. Omnium consensu opus est. Conferri vel voce vel scripto. Rex Joannes III. Prussie indigena. Indigenatum interregni tempore non dari, eundemque ad sobolem, non ad alios consanguineos transmitti. Quid novi indigenæ promittant. Indigenatus in comitiis frustra collati exemplum. §. 110. Nobilibus exteris bona terrestria acquirere haud licet. Jus civitatum civiumque indigenarum. Nobiles indigenas posse etiam in civitatibus sibi parare bona. Civitatum civiumque jus possidendi bona terrestria assertum. §. 111. Jus monetam cudendi, quod olim Rex & majores civitates, postea civitates sole exercuerunt. Moneta Prussica a Polona diversa, deinde utraque æquata. §. 112. Consultationes de moneta adhibitis Prussis, præsertim civitatibus Prussie majoribus. Non obligari Prussos,

fos, si quid in re monetali sine ipsorum consensu decernatur. Pecunia Polona in Prussia tum prohibita, tum infra suum pretium redacta. Florenorum bonæ monetæ origo. Ne infra justum receptumque valorem pecunia cudatur. §. 113. Ex qua causa officinæ monetales clausæ sint. Colloquium de meliore moneta cum vicinis instituendum. Quid de æquanda cum exteris moneta, Prussi senserint. Clausas adhuc manere officinas, licet aperiri debuerint. §. 114. De legibus privatorum, jure Culmensi, Lubecensi, Polonico. Juris Culmensis correctiones variæ, quarum nulla ab Ordinibus approbata, ut Regi exhiberi potuerit. Novissima juris Culmensis correcti editio. Jus Culmense vetus. §. 115. De jure Nobilitatis terrestri. Quod in comitiis & a Rege seorsum confirmatum est. Prima ejus editio. §. 116. Judicia privatorum. Provocatio Nobilitatis ad Regni tribunal, a cujus jurisdictione civitates immunes sunt, & judicium assessoriale appellant. Provocatio ab assessoriali a relationum judicium. Cause criminales in civitatibus. §. 117. Judices extraordinarii seu Commissarii, quando dandi. Commissiones haud legitime declarentur irritæ. Commissarii sint indigenæ. §. 118. Jus dissidentium in exercenda religione. Juris origo. Quo Nobilitas & civitates utantur. Quid pro civitatibus

vitatibus pace Olivensi sancitum. Ad quam Prussiae Ordines provocarunt. §. 119. Quid novissimo interregno Nuntiis. ex Prussia pro dissidentibus mandatum. Num quae per confederationem generalem adversus Dissidentes sancita, ad Prussos pertineant. §. 120. Arianos, cum pro Dissidentibus non habeantur, Prussia pulsos esse. De Quakeris, Memnonistis & Pietistis. Judaei num tolerentur. §. 121. Quod non integra Prussia in ditioe Regis Poloniae manserit. Butaviensis & Lauenburgensis tractus, Ducibus Pomeraniae, postea Electori Brandenburgico, traditi. Elbinga Brandenburgico Electori promissa, a quo occupata & reddita. Quomodo Elbingensis ager in potestatem Regis Prussiae venerit. Cura, ut pecunia soluta, ager ille pignore eximatur.

§. I.

Vetus Prusſiæ regimen, quale *Prusſia* ad SIGISMUNDUM AU. *vetus &* GUSTUM usque viguit, *hodiernum re-* descripsi olim; descripsi non *gimen.* minus *hodiernam Reipubli-* *cæ Prutenæ faciem,* qua exponuntur, quæ tum SIGISMUNDI AUGUSTI, cum sequens ætas, aut ex priscis mutavit, aut induxit nova, quæque in præsens sæculum obtinent. Posteriorem hunc libellum ita retractavi, ut jam sub alio titulo prodeat auctior.

§. 2.

Habebat sua jura Prusſia, cum spon- *Unde* te sub Regis Poloniæ CASIMIRI III. impe- *ejus ju-* rium concederet, quæ idem Rex confir- *ra, bo-* mavit & novis auxit, cum Prusſiam in *rumque* ditionem reciperet & Regno suo junge- *in non-* ret: quod *privilegium incorporationis,* ut vulgo appellatur, rectius *nullis* *muta-* *tio.* *deditionis* pactum, docet. Vult nonnulla muta- re SIGISMUNDUS AUGUSTUS, CASIMIRI III. nepos, Prusſis communio- nem

B

nem

nem consiliorum cum Polonis, & observantiam eorum, quæ in Regni comitiis sancirentur, lato a. 1569. decreto, injungens. Cui Prusii publicis litteris contradixerunt, quas una cum decreto, historia nostra Prusica T. II. inter *documenta* p. 194 - 200 exhibet.

§. 3.

*Publi-
cum
Prusso-
rum jus.*

Manet in hunc diem Prusis suum regimen, in multis ab eo, quod in Polonia obtinet diversum, in nonnullis cum eo conveniens, quia Prusii, cum suas habeant leges, ad quas regantur, aliquas ex Polonorum admiserint, ut Prusorum jus publicum apte dici queat, ex suis & Polonis legibus compositum & mixtum.

§. 4.

*Eligunt
Prusii
cum Po-
lonis Re-
gem
ejusque
inaugura-
tioni
adsumt.*

Idem qui Polonis, simul Prusis Rex imperat, & quidem ab anno 1454, quo Prusii se CASIMIRO III. subjecerunt. Rex utrique genti communis, ab utraque gente eligitur, quod jus memoratus CASIMIRUS, Prusis in citato antea *deditionis pacto*, seu incorporationis privilegio largitus, qui eos simul adesse voluit, quando novus Princeps regni insignibus condecoraretur. Cum vero Regni electio peragi nequeat, nisi interregno, de hoc prius memorandum, quam exponatur, quid a Prusis in novi Regis electione fiat.

§. 5.

§. 5.

Quando Rex regnare desinit, inter-
 regnum sequitur. Interregnum, Regni *Jus in-*
 Primas, qui est Archiepiscopus Gnesnen- *dicendi*
 sis, edicto promulgat, qui simul, ut Po- *conven-*
 lonis Litvanisque, Prussis generalem *tus ge-*
 ante comitia convocationis conventum *nerales*
 indicit, opus tamen est, ut diem conven- *interre-*
 tus, Varmiensis Episcopus, tanquam *gni tem-*
 provinciæ nostræ Præses, probet, & Or- *pore.*
 dines seorsum convocet, qui etiam non
 ad Primatis, sed ad Præsidis sui litteras
 confluunt: si modo Varmiensis Episco-
 pus se jam provinciæ jurejurando ob-
 strinxerit: quando enim nondum
 juravit, conventus interregni tempo-
 re indicare, aut alia Præsidis munia exer-
 cere nequit. Quare post mortem Regis
 STEPHANI, pro Varmiensi Episcopo
 Cromero, qui provinciæ non juraverat,
 Culmensis Præsul, Ordines ad conven-
 tum vocavit *: quod a Palatino Cul-
 mensi, aut eo, qui inter Consiliarios jura-
 tos loco prior est, fieret, si Episcopus
 Culmensis & qui hunc proxime sequun-
 tur, non jurassent. Interregno post SI-
 GISMUNDUM AUGUSTUM, ob Epi-
 scopi Varmiensis Romæ absentiam, &
 quod Culmensis Episcopatus suo Præsule
 vacuus erat, Ordines Culmensis Palatinus
 accivit **. Jus hoc indicendi, & pri-

(A) mum & reliquos interregni tempore conventus, a. 1733. novo laudo firmatum est, ut tamen Consiliarii cæteri antea consulantur: id quod antiquitus obtinuit.

* Histor. Pruss. T. IV. p. 1. 11.

** Histor. Pruss. T. III. p. 8.

§. 6.

*Quæ in
conven-
tu ante
comitia
convoc-
ationis
fiant.*

In conventu, qui convocationis comitia præcedit, paci domesticæ & externæ prospicitur; judicia per interregnum ordinantur; tributa, si pecunia opus, decernuntur, & mandata pro Nuntiis, convocationis comitia adituris, scribuntur. Ne autem per dissensiones intestina tranquillitas turbetur, jungunt Ordines pro illa, nec non libera Regis electione ac tuendis juribus, animos, idque per *laudum, unio animorum* appellatum, quod seorsum, primum post JOANNIS CASIMIRI abdicationem prodiit, & sequentibus interregnis repetitum est. Judicia autem ideo instituenda sunt, quod ordinaria, nempe castrensia & terrestria, interregni tempore cessant. Ubi, quando, a quibus & in quas causas, judicia illa exercenda, ipsæ judiciorum *ordinationes*, singulis interregnis publicatæ, docent. Neque silentio transeundum est, pacem inter *disfidentes* de religione christiana, in his judiciorum ordinationibus simul firmari. Civitates, quibus coram castren-
sibus

sibus & terrestribus judiciis forum non est, a judiciis interregni eximuntur, servantque sua judicia interregno, quæ Rege vivente colunt. In mandatis vero ad comitia, Nuntiis in primis injungitur, ut jura provinciæ suæ sibi habeant commendatissima, si quod iis adversum tentetur, avertant, Ordines Regni, ut a futuro Rege quæ gravent corrigantur, compellent, ac alia pro tempore & loco peragant.

Mandatorum, quibus ad comitia illa mittuntur Nuntii, summa.

§. 7.

Prima convocationis comitia, anno 1573. in Polonia habita sunt, quare illorum in *privilegio incorporationis*, utpote verustiori, mentio fieri non potuit, ubi tantum Regis electio & inauguratio memorantur. Comitibus illis interfuerunt Prusii, a duobus Regni Senatoribus, Brestensi & Junivladislaviensi Palatinis, invitati. Post HENRICI ex Polonia abitum, comitiis convocationis consulto abstinerunt, quod de ejus reditu spes superesset. Contra, cum mortuo STEPHANO, Prusii litteris Primatis ad comitia convocationis acciti non essent, id ægre ferentes, jus suum asserabant, suisque, quos ultro ad comitia mittebant, mandabant, rogare, ut Ordinum Prussiæ posthac ea haberetur ratio, quæ reliquarum provinciarum, quæ ad comitia illa, ut publicis consiliis interessent, vocarentur *. Neque

Ad comitia convocationis Prussos vocari.

ex illo tempore omiserunt Primates, suis litteris Prussos ad comitia convocationis arcessere. Adeunt ergo Prussi convocationis comitia, ut comitia Regni cætera, eodem modo, quo in reliquis consultant, ac iis, quæ ibidem sanciantur, subscribunt, salvis tamen suis juribus, quæ non solum generatim, sed etiam quædam ex iis speciatim nominant.

* Histor. Pruss. T. IV, Dec. p. 4.

§ 8.

Irritum haberi, si quid in convocationis comitiis adversus Prussos sancitum. Conven- tus post convocationis comitia. Consecrationes ante comitia Quando in comitiis convocationis, aliquid ab Ordinibus Regni in Prussos, citra horum consensum decernitur, ipsi non tantum voce, verum etiam scripto, coram *actis castrensis* aut civilibus intercedunt, hancque suam intercessionem in proximo conventu generali repetunt, & publico laudo firmant: quod etiam, fit, ubi in iisdem comitiis, Prussis, aut silentibus, aut consentientibus, aliquid sancitum, quod commodis juribusque Prusis adversetur. In postcomitiali illo conventu, simul Nuntii ad electionis comitia designantur, & pro iis provinciæ mandatum scribitur, neutrumque fieri potest, conventu aut rupto, aut non habito. Interregno post JOANNEM III. qui ante electionis comitia, ad conventum Graudentum venerant, fœdus seu *confederationem*, ut vocatur, inibant, quia

quia conventus ne inchoari quidem pot-^{electio-}
erat, simul novo conventui diem con-^{nis in-}
stituebant, quo rupto, alterum place-^{stituta,}
bat fœdus, tertiusque post comitia con-^{civita-}
vocationis conventus, hocque irrito, ter-^{tibus in-}
tium sequebatur fœdus, cujus auctori-^{terce-}
te, generalis expeditionis titulo, ad Stras-^{deni-}
burgum seu Brodnizam, Consiliarii ali-^{bus.}
quot & nobilitas confluebant, qui firma-
to fœdere suo, & Nuntios ad electionis
comitia nominabant, & mandatum pro
iis scribi curabant, cui sigillum suum Pa-
latinus Culmensis imprimebat. Non fue-
runt fœderum horum, utpote antea non
usitatorum, participes civitates majores,
sed singulis singulas opponebant *manife-*
stationes judiciales *, declarantes simul:
si & in quantum in electionis comitiis, ex
privato illo mandato, in harum terrarum
& in primis civitatum injuriam, a quo-
piam aliquid actum, gestum aut obten-
tum fuerit, omne illud, velut contra usum
& consuetudinem antiquissimam, in his
terris a sæculis sacrosanctè celebratam, ir-
ritum esse, ideoque terras & civitates Prus-
siæ haud afficere, aut obligare, nec etiam
futuris in perpetuum temporibus exem-
plo esse, debere aut posse. Novum tamen
ultimo Interregno a. 1733. fœderis exem-
plum secutum est, cum ruptis palatina-
tuum Culmensis & Pomeraniæ conventi-

bus particularibus, generalis ante electionis comitia celebrari nequiret, antiquum in conventibus consultandi modum, civitatibus majoribus *manifestatione* coram judicio civili Graudentinensi tuentibus.

* Histor. Pruss. T. IX. p. 21 - 24.

§. 9.

*Pruss
comitia
electio-
nis Re-
giae ad-
eunt.*

Ad comitia electionis, ut ad convocationis, mittuntur ex nobilitate Nuntii, numero pariter incerto, minore olim, postea majore, quod de omnibus Regni comitiis dicendum est, ut infra memorabitur, quando de comitiis sermo erit. Antiquis temporibus non minus viaticum publice decretum est, erogataque in eos, qui ad electionem MICHAELIS profecti, florenorum centum & triginta sex millia: quod ultimum publicæ liberalitatis fuit exemplum, cum comitia electionis sequentium Regum, suis sumptibus Nuntii adierint. Præter Nuntios, cuius Nobili, non quidem comitiis electionis, ipsi tamen electioni Regiæ, ad morem Polonorum, interesse licet. Ex Consiliariis, Episcopi, Palatini, Castellani, qui simul Senatores Regni sunt, ad comitia electionis se conferunt, Succamerarii vero, qui Consilarii Prusici, sed non Senatores Regni, haud aliter, nisi in numero Nuntiorum fuerint. Civitates majores, qui partem Prusici Consilii con-

constituunt, ut omnibus, ita & electionis comitiis abstinent, ut tamen adsint, a Primæte, & quidem singulæ seorsum, invitantur: quod ex more veteri superest, quo una cum reliquis Prussis, civitates majores in Regem suum contulerunt suffragium, qui ne plane oblitteretur, singulis interregnis, in hunc usque diem, a Primæte ad electionem vocatæ sunt. Quod ut fiat, Nuntiis ad comitia convocationis commendari solet. Aliud superest vetusti juris eligendi, recentiori ætate vestigium, cum Episcopus Varmiensis, tanquam Prussiæ Præses, diplomati electionis JOANNIS III. nomine civitatum majorum subscripserit, quod electo JOANNE CASIMIRO, non civitatum majorum sigillatim, sed civitatum generatim factum erat. Quamvis ergo ipsæ civitates majores, comitia electionis jam non adeant, quid tamen in suam, ut & civitatum minorum rem fieri velint, mandato Nuntiorum inseri curant.

Ad quæ civitates majores seorsum vocantur.

§. IO.

Non enim ob solam electionem Regiam, Prussi ad electionis comitia profiscuntur, sed simul ut vigilant, ne quid quod juribus suis adversum decernatur, antantanturque, ut quæ provinciæ suæ molesta, vel in novi Regis pactis conventis, vel alio modo corrigantur, non neglectis

Quid in electionis comitiis, præter electionem Regiam, curandum.

glectis iis, quæ commodum afferre queant. Pactis conventis scribendis, etiam Prusfi adhibentur, daturque iis locus curandi, quæ suæ Reipublicæ convenient: unde factum, ut nonnulla, quæ ad Prusiam solam pertinent, in pactis conventis legantur. Ante JOANNIS III. electionem, placuit Regni Ordinibus litteris consignari, quæ extra legum orbitam admitta essent, ac nominati, qui operam suam jungerent, ex palatinatibus Prusfiæ singuli, verum festinata Regis electione, nihil in rem hanc præstari potuit *.

* Hist. Pruss. VIII. 106.

§. II.

Electio Regum quomodo a Prusfis peracta. In Regem eligendum, totius provincie nomine, unum solebat conferri suffragium, idque primus, qui ex Prusfia aderat, Consiliarius, alta voce declarabat: quod exempla interregnorum post HENRICUM, STEPHANUM, SIGISMUNDUM III. & VLADISLAUM IV. doceat. In electione MICHAELIS, Prusfi, ob diffensionem de candidatis, in campo duobus locis consultabant, & qui Episcopo Culmensi juncti, priores, post hos, qui cum Varmiensi Episcopo secesserant, MICHAELEM nominabant *. JOANNEM III. Prusfi intra comitium, sub tecto Senatorio, Szopa vulgo, Episcopo Varmiensi & sententiam rogante &

& primo cense, eligebant, horumque suffragium Polonis, cum ex campo in comitium rediissent, declarabatur **. Electionem AUGUSTI II. & AUGUSTI III. Prussi, ad Polonorum Litvanorumque exemplum, de candidatis, ut illi discordantes, peregerunt: qualis dissensio post SIGISMUNDUM AUGUSTUM fuerat, aliis ERNESTUM Austriae Archiducem, aliis HENRICUM Ducem Andegavensem, postea ab omnibus praelatum, Regem volentibus ***.

* Histor. Pruss. VIII. 15.

** Histor. Pr. VIII. 109--111.

*** Histor. Pr. III. 53.

§. 12.

Reduces ab electione Regia Prussi, *De die* generalem conventum celebrant, cui *conven-* dies in comitiis electionis statuitur, quem *tus post* tamen Varmiensis Episcopus, ex senten- *Regis* tia praeceptorum Consiliariorum mutare, *electio-* & alium edicere potest. VLADISLAO *nem.* IV. electo, Ordines, non vocati, ultro ad diem in comitiis decretum, Graudentum veniebant. Post MICHAELIS electionem, Prussorum conventui vicesima Augusti in comitiis decreta, sed usus suo jure Varmiensis Episcopus, tricesimam illius mensis diem praetulit. In comitiis electionis JOANNIS III. Prussis pro suo conventu, vicesima octava Junii placuerat, qua

qua in Regni constitutione in tertiam Julii mutata, Varmienſis Episcopus priorē diem, mox alteris litteris tertiam Julii probabat, denique ex consilio Palatini Pomeraniæ aliorumque, in decimam sextam Julii conventum differebat *.

* Hist. Pr. VI. 18. VII. 36. VIII. 17. 117.

§. 13.

Quid in ejusmodi conventu fiat. In hunc conventum, electi Reges, aut solas litteras, aut simul legatos suos mittere solent, priusque a STEPHANO & VLADISLAO IV; posterius a SIGISMUNDO III. JOANNE CASIMIRO & JOANNE III. factum est. Tum Ordines in primis expendunt, quæ in electionis comitiis acta, num ibidem jurium suorum ratio habita, an vero quid, quod iis adversetur constitutum pactis conventisque insertum sit; & si posterius, indignantur, ac *laudo* suo contradicunt. Deinde pro iis, qui ad inaugurationem Regiam, & ad comitia post inaugurationem profecturi, mandatum scribitur, ut novo Regi Regnum gratulentur, jura sua ipsi commendent, horumque causa efficiant, quod in convocationis electionisque comitiis effici nequiverat: quibus *Prussi* & alia adduntur. In ejusmodi conventu *in Regum exsequias & inauguratione* a. 1573. a Regni Thesaurario compellati Prussi, ut in HENRICI inaugurationem atque SIGISMUNDI AUGUSTI exsequias

quias pecuniam conferrent: nec non nemo ni-
VLADISLAUS IV. eos monuit, sum- hil con-
 tibus funeris patris & novercæ subveni- tulo-
 rent: quod abnuentes, contraria prio- runt,
 rum temporum consuetudine se tutati quam-
 sunt *. Neque postea, sive in Regum vis eo
 exsequias, sive in eorum inaugurationem, nomine
 a Prussis aliquid exactum est. olim

* Hist. Pruss. III. 68. 69. VI. 18. 19.

§. 14.

Quamvis usu receptum, ut, si non Exem-
 plures, unus saltem inter Regis electio- pla con-
 nem & inaugurationem intercedat gene- ventu-
 ralis conventus, potest tamen contingere, um ante
 ut ejus copia non detur, uti Regibus Regis
AUGUSTO II. & AUGUSTO III. ele- inaugu-
 ctis, ob intestinas dissensiones data non ratio-
 est: ex qua causa, Regum horum inau- nem non
 gurationi, Prussiarum nomine nemo interfuit, habito-
 Idem de **STEPHANI** inauguratione di- rum.
 cendum, quam tamen non unus, sed Inaugu-
 plures conventus præcesserant; & erat rations
 absentiarum causa, quod Prussi alium, quam nonnun-
STEPHANUM, Regem elegerant. quam si-
SIGISMUNDI III. simul a Prussis electi, ne Prus-
 inauguratione, ex aliis causis abstinue- sis pera-
 runt. Cæterum vocantur ad inaugura- ta.
 tionem Prussi, Regis litteris, quando dies
 incerta, ubi vero dies in electionis comi-
 tiis constituta est, neque mutatur, ad
 inaugurationem, non invitati ultro acce-
 dunt.

Prusfi ad inaugura- tionem a Rege invita- ti. Civita- tum ma- jorum praesen- tia. Prusfi dunt. JOANNES III. Prussos invitans, hunc honorum seorsum singulis civitati- bus majoribus habuit: quas olim inau- gurationi Regiæ adfuisse, in comitiis post inaugurationem cum reliquis ex Prussia, de provinciæ negotiis seorsum consultasse, nec minus cum universæ Prusiæ, tum suas res apud novum Re- gem curasse, constat: quod a solis Ge- danensibus, JOANNIS III. inaugura- tione peracta, factum est.

§. 15.

Reger, dum in- augu- rantur, in leges jurant. Quid Prusfi pro suis postula- verint obtinue- rintque. Dum Rex insignibus Regni conde- coratur, in leges jurat, quod cum a SI- GISMUNDO AUGUSTO, ob mino- rem ætatem, aliquot annis post inau- gurationem, sine legum Prusficarum men- tione fieret, Prusfi Regem ex præstito jurejurando ad servanda sua jura haud obstringi existimantes, ut in suas leges seorsum juraret, postulabant, acq- uiescebantque, cum Rex a. 1549. litteris de- clararet: *suam intentionem & mentem tunc cum jurasset fuisse, nec alio sensu a se intellectum esse juramentum, quam ut ipsum juramentum, etiam ad terras Prusiæ pertineret, ipsasque terras cum suis subditis in illo esse comprehensas* *. HENRICI jusjurandum in jura, liber- tates, immunitates, privilegia publica, & privata, juri communi utriusque gen- tis

tis (Polonæ & Litvanæ), & *libertatibus non contraria*, advertit Prussorum animos, per hanc appendicem, sua jura & privilegia, quasi essent utriusque gentis juri communi contraria, in discrimen adduci credentium, ut, cum peculiare in suas leges iusjurandum desperassent, explanationem ejus, qua motus ille eximeretur scrupulus, orarent: quam quidem non ab HENRICO, sed ab ejus Successore, STEPHANO, qui ad HENRICI formulam juraverat, obtinebant, & quidem iisdem verbis, quibus SIGISMUNDUS AUGUSTUS olim usus fuerat, cum antea voce, deinde litteris asseverasset: *juramento quod Cracoviæ fecisset, Terris quoque Prussiæ ac eorum hominibus cujuscunque status & conditionis, Se adstringi, nec juribus, immunitatibus, constitutionibus, consuetudinibusque eorum quicquam indebite derogatum, quin potius eadem legitima illorum jura, salva, integra & illibata conservata velle* **.

Jurarunt Reges sequentes ad eandem formulam, ad quam HENRICUS & STEPHANUS, sed explicatio, qualem Prussi pro suis juribus a STEPHANO & ante a SIGISMUNDO AUGUSTO obtinuerant, data non est.

§. 16.

* Jura municipalia Terr. Pruss. in fine. tit. Declaratio juramenti. Hist. Pr. T. II. Doc. p. 10.

** Histor. Pruss. Doc. T. III. p. 68.

§. 16.

*Confir-
matio-
nes ju-
rium
Prusfi-
corum
Regia.*

Rex simulac inauguratus est, jura confirmat, proditque confirmatio jurium generalis, ac Regni constitutionibus inseritur: quæ, non solum Poloniæ & Litvanix, sed pariter Prusix ac provinciis reliquis, servit, fecitque jam STEPHANUS mentionem terrarum Regno Poloniæ ac magno Ducatui Litvanix conjunctarum, libertatumque per Magistrôs Prusix concessarum: Cujus exemplum Serenissimi Successores, in hunc diem secuti sunt omnes. Ex his SIGISMUNDUS III. immunitates Prusix distincte nominavit, idemque a cæteris, qui post illum regnarunt, factum est. Addidit JOANNES CASIMIRUS, Se jura terrarum Prusix, speciatim vero *indigenatus*, in omnibus manutenturum & in suo robore conservaturum esse: quod ex hoc tempore a singulis Regibus repetitum est. Præter citatas confirmationes jurium generales, sunt jurium Prusficorum confirmationes singulares, ut CASIMIRI III. JOANNIS ALBERTI, SIGISMUNDI I. quæ in *juribus Terrarum Prusix municipalibus* leguntur. Confirmavit etiam jura SIGISMUNDUS AUGUSTUS, cujus tamen diploma Prusfi ex *Cancellaria* Regni non receperunt, quia forsitan mille florenorum pretium, quo redimen-

dum

dum erat, nimum videbatur. A JOANNE III. pro una, tres Prussi obtinuerunt jurium confirmationes, primam statim post electionem, alteram post inaugurationem & a. 1682. tertiam: in quibus singulis speciatim juris indigenatus mentio fit, cujus causa tertia confirmatio potissimum expetita & impetrata est. Instar confirmationis erat, cum AUGUSTUS II. a. 1713. per suum legatum, in conventu Mariæburgensi declararet: *Se speciatim jura provinciae Prutenæ, antiqua privilegia & quasvis immunitates, tam Ordini equestri, quam majoribus & minoribus civitatibus legitime concessas & præcipue jus avitum indigenatus Prutenici, sancte servaturum & manutenturum.* AUGUSTI III. confirmatio, in qua non postrema indigenatus habetur ratio, in *Privilegiis terrarum Prussiae* 1746 editis p. 119 legitur, quibus etiam tres JOANNIS III. confirmationes p. 89-97. insertæ sunt, quarum alteram & tertiam *documenta Hist. Pruss. T. VIII. p. 25 & 31* exhibent.

* *Histor. Pruss. T. II. p. 25.*

§. 17.

Regis inaugurationem comitia excipiunt, in quibus ex Prussia præsentés, *in comitiis post* eodem quo in reliquis comitiis modo, *inaugurandi ratio.* consulant: quique Regi, quando salu-

C

nem Prusfi agant. tandi datur copia, susceptum Regnum gratulantur, jura sua commendant, & alia ex mandati præscripto exponunt.

§. 18.

Con- filium Prusfi- eum. Rex, quem, ut modo dictum, una cum Polonis Litvanisque Prussi eligunt, cujusque inaugurationi adsunt, Prussiam suorum Ordinum consilio, ad normam legum consuetudinumque, quas cum Regnum susciperet, confirmavit, regit. Quod ad Ordines, de iis in dissertatione *de Norma regiminis Pruten. §. 28 & seq.* suo tempore fusius a nobis actum est, in præsens quædam repetemus, additis, quæ nostra ætate usu vigent. Dividuntur Ordines in Consiliarios & nobilitatem, quæ per suos Nuntios repræsentatur, nisi omnis adesse malit. Ex Consiliariis Consilium Prussicum componitur, olim a nobis in alia dissertatione, *de Consilio Prussico §. 1 - 28* descriptum, quam tomo sexto *historiæ Prussicæ* præposuimus. Pertinent autem ad Consilium, Episcopi Varmiensis & Culmensis; Palatini Culmensis, Mariæburgensis & Pomeraniæ; Castellani Culmensis, Elbingensis & Gedanensis; Succamerarii Culmensis, Mariæburgenses & Pomeraniæ; ac tres civitates, Thorunum, Elbinga, Gedanium: ex quibus Episcopi, Palatini & Castellani simul Senatores Regni dicuntur,

Qui ex Prussia Consi-

tur, postquam per decretum Lublinense a. 1569 Senatui Regni adscripti sunt. Quare iidem, ut Senatores, Regi & Regno jurant, comitia adeunt, in Senatu censent, ad aulam resident, legationes aliaque munia, quæ Senatoribus mandantur, obeunt, in hoc tantum a Senatoribus Regni diversi, quod ab iis Prusis negotia & commoda seorsum curanda & ad ea peculiari jurejurando obligentur. Præterea licet Episcopis Culmensibus per leges Polonas simul Cancellarium Regni gerere, quem ex iis Tylicius, Zadzicius, Leszczynius, Olzoyius, Malachovius, Bocumius, Zaluscius, gesserunt. Eandem dignitatem ex Varmiensibus Episcopis tres, Wydzga, Radzejovscius, Zaluscius, non quidem auctoritate legum, sed Regum gratia, consecuti sunt, provisumque constitutionibus, ne idem in posterum fiat. Posunt tamen, tum ambo Episcopi, tum Palatini, Castellani & Succamerarii, hanc suam dignitatem, cum alia in Polonia mutare, sufficitque ex præsentis sæculo nominasse, Varmiensem Episcopum Potocium, qui Archiepiscopus Gnesnensis; Culmenses Episcopos, Grabovscium & Zaluscinm, quorum ille Cujavientis, hic Cracoviensis Episcopus; Palatinos Culmenses Bielinscium & Czapscium, ex

liaribus simul Regni Senatoribus sunt.

Varmiensis & Culmensis Episcopos aliquot, etiam Regni Cancellarios fuisse.

Exempla Consiliariorum, qui suam dignitatem

gnitatem cum Polona commutarunt, cum alii, posita dignitate Polona, Prussia Consiliarii esse maluerint.

quibus alter Marschalcus curiæ Regni, alter Regni Thesaurarius; Palatinum Mariæburgensem Prebendovium, qui Regni Thesaurarius; Palatinum Pomeraniæ Potocium, qui Palatinus Masoviæ; & Succamerarium Pomeraniæ Potulicium, qui Palatinus Brzestensis in Cujavia evasit. Sæculo decimo sexto, Joannes Dulcius, Regni Thesaurarius creatus, Culmensis Castellanus, dum viveret, mansit. Sunt etiam, qui cum Senatores Regni jam essent, Prussiæ Consiliarii facti. Ut enim taceam, qui Polonum Episcopatum cum Prussico mutarunt, proximo sæculo, Ernestus Denhofius, ex Castellanatu Vilmensi palatinum Mariæburgensem, Przyjemscius, post castellanatum Lenciciensem, Culmensis, Gninscius, post Braclaviensem, Pomeraniæ palatinum, & præsentis sæculo Prebendovius, post Livoniæ, Mariæburgensem palatinum recepit.

§. 19.

De Episcopi Varmiensis a suo Capitulo electione.

Episcopos, Palatinos, Castellanos, Succamerarios Rex creat, & dum creat, simul Prussiæ Consiliarii fiunt, quia munus Consiliarii dignitatibus his inhæret, ita tamen, ut ante jusjurandum provinciæ præstitum exerceri nequeat. Solus Varmiensis Episcopus, non a Rege creatur, sed a Capitulo suo eligitur, quæ tamen

men Capituli electio, veræ electionis quædam imago est, cum non alius eligatur, quam quem Rex Capitulo commendat. Sæculo XV. inter Regem & Capitulum Varmiense de novo Episcopo lis erat, Rege alium nominante, Capitulo eligente alium, cujusmodi controversiæ, ut in posterum occurreretur, electio a Rege SIGISMUNDO I. per privilegium a. 1512. ita circumscripta est: „ ut si vaca-
 „ re Varmiensem Ecclesiam contingat, *Qualis illa elec-*
 „ Capitulum de gremio sui Nuncios ad *ctio ex*
 „ Regem mittat, obitum sui Episcopi & *privile-*
 „ diem electioni novi Pastoris designa- *gio Si-*
 „ tum significaturos, simul indicaturos *gismun-*
 „ nomina omnium Prælatorum & Cano- *di 1.*
 „ nicorum Ecclesiæ suæ præsentium &
 „ ab Ecclesia absentium, nec non decla-
 „ raturus pro suo iudicio fideliter & ve-
 „ re vitam, mores, dignitatem, genus
 „ & omnem conditionem status uniuscu-
 „ jusque: ex quibus Prælati & Canoni-
 „ cis Rex quatuor pro suo arbitrio nomi-
 „ net, non alios tamen, quam qui sint
 „ veri terrarum Prussiæ indigenæ, ac per
 „ specialem Nuntium suum, seu litteras
 „ clausas significet Capitulo, quos judi-
 „ caverit ad illius culmen dignitatis &
 „ locum in consilio magis idoneos & si-
 „ bi gratos: Ipsi vero Prælati & Canoni-
 „ ci unum ex illis quatuor, quem volue-
 „ rint,

„rint, aut judicaverint meliorem & utili-
 „liorem, deligere in Episcopum adstri-
 „cti sint. Ne vero ex longa mora ele-
 „ctionis; aliqua difficultas vel impedi-
 „mentum eveniat, post nuntium de mor-
 „te Episcopi a Capitulo acceptum, qua-
 „tuor illos Candidatos, octo dierum ad
 „summum spatio Rex nominet. Quod si
 „Rex filium sive fratrem germanum in-
 „ter quatuor Candidatos nominare ve-
 „lit, modo sit de gremio Capituli illius
 „ecclesiæ, id in Regis arbitrio & pote-
 „state sit, ac si iidem filius vel frater ter-
 „rarum Prussiæ indigena esset. Cum au-
 „tem Prælati & Canonici unum ex qua-
 „tuor nominatis elegerint, novus ele-
 „ctus Regi nuntiandus, Isque orandus, ut
 „litteris Regiis Sedi Apostolicæ & Pa-
 „pæ commendetur, quo electionem
 „confirmet, post quam confirmationem,
 „electus Regi juramentum, ad formu-
 „lam; quæ jam olim cum Episcopo Ni-
 „colao convenisset, præstet, *.

*Quomo-
do hodie
peraga-
tur,*

- „minat ergo Rex, ubi Episcopatus Varmi-
 „ensis vacuus factus, quatuor ex Capitu-
 „lo Canonicos, sed nominat, ut simul si-
 „gnificet, quem eligi velit, mittitque
 „cum litteris legatum, qui electionem per-
 „fici curet. quæ peracta, Capitulum per
 „epistolam ab omnibus Canonicis subscri-
 „ptam & sigillo Capituli signatam, Papam,
 „ut

ut confirmet, orat. Indigenatus nulla habetur ratio, licet citatum SIGISMUNDI I. privilegium, præter filium ac fratrem Regis, non nisi indigenas inter Candidatos admittat. Quare ab anno 1550 præter hodiernum Celsissimum Præsulem, unus tantum occurrit inter Varmienses Episcopos indigena, Jo. Car. Konopacius, antequam adiret episcopatum, mortuus. Major fuit cura, ut eligendi de gremio Capituli essent. Quare Andreas Chrysostr. Zaluscus, qui sine superioris sæculi Episcopatum obtinuit, multum laboravit, ut Princeps Saxo Zizensis, Javarinensis tunc Episcopus, sibi Varmiensi canonicatu, quem habebat, cederet, ne aditus ad episcopatum præcluderetur **. Hodiernum Celsissimum Principem Episcopum, Adamum Stanisl. Grabovscium, propter gravissimas causas eligi, Papa per Breve suum præcepit, quamvis canonicatu careret, ne tamen hoc ejus exemplum, *ulli in posterum serviret, aut juribus, privilegiis, induktis, concordis aliisque concessionibus quibuscunque Capituli Varmiensis, præjudicium aliquod ac detrimentum afferret.*

* Juramunicipalia Terr. Pruss. tit. Privilegium Capituli Varmiensis.

** Zalusc. Epist. Histor. famil. T. II. p. 552.

§. 20.

Ob indigenatum creaturum ab Ordibus Consiliariis exempla.

Quod modo de Episcopo Varmienfi & episcopatus hujus candidatis dictum, quod eos oporteat esse indigenas, id de omnibus Consiliariis repetendum est, cum generalis sit lex, cunctas dignitates imo & bona Regia, non nisi indigenis conferenda esse. Hoc cum aliter fieret, & a Rege Consilarii, etiam non indigenæ crearentur, Ordines crediderunt, fore rem sua providentia dignam, si interregni tempore, ante novi Regis electionem, vacua in Consilio loca indigenis explerent. Factum id duobus interregnis, post SIGISMUNDUM AUGUSTUM, & post JOANNEM III. Priore enim Culmensis Episcopum, posteriore Palatinos Culmensis & Mariæburgensem, Castellanus Elbingensem, & Succamerarium Mariæburgensem declararunt *. Utrumque tamen irritum evasit, cum HENRICUS & AUGUSTUS II. SIGISMUNDI AUGUSTI & JOANNIS III. Successores, in eorum quos Ordines creaverant locum, alios surrogarent.

* Hist. Pruss. III. 29. IX. 10 & seq.

§. 21.

Consiliariis non in-

Fuerunt vero inter Consiliarios omni tempore non indigenæ, ex quibus Episcoporum Varmiensium modo mentio facta

facta est, & inter Culmenses, ab initio superioris sæculi in hunc diem quatuordecim occurrunt. Consiliarios sæcularium longe minor est numerus, sunt tamen aliquot, qui non indigenæ. Quando Rex Consiliarios non indigenas creat, Ordinum consensum opus est, si inter Consiliarios admitti, & munia sua exercere velint. Cromerus primum Coadjutor, deinde Episcopus Varmiensis, quia non indigena, & dictum consensum ab Ordinibus obtinere haud potuit, dum vixit, pro Consiliario habitus non est: quod superiore sæculo, ex eadem causa, Nic. Smogulecio, Castellano Gedanensi, accidit. Cum Simonem Rudnicium, Varmiensem Episcopum, a. 1606 reliqui Ordines reciperent, totus Pomeraniæ palatinatus contradicebat, cujus consensus proximo anno, sub conditione sequebatur *. Zaluscus & Potocius, ille Varmiensis, hic Culmensis Episcopus, bis frustra in conventum generalem venerant, donec in tertio a. 1708. inter Consiliarios admitterentur. Mart. Borovscius, novus Castellanus Gedanensis, jam ante annos viginti indigenatu donatus, de quo quod non omnibus constabat, rupti conventus 1691 causa existit, cui in conventu sequenti contro-

versia non movebatur, cognito ejus indigenatu iis, qui contradixerant.

* Histor. Pruss. V. II. 17.

§. 22.

Indi-
genatus
illis tum
per lau-
dum,
tum solo
consen-
su colla-
tus, qui
vicis-
sim, aut
litteris
aut ver-
bis, cura
sibi fore
jura,
sponon-
derunt.

Solent Consiliarii non indigenæ indigenatu donari: quod fit consensu Ordinum in conventu generali per *laudum*, & novi indigenæ se vicissim ad tuenda jura ac sigillatim indigenatus, litteris obstringunt. Ut autem non omnibus per *laudum*, sed quibusdam solo consensu indigenatus collatus est, sic neque omnes litteras illas, *reversales* vulgo appellatas, rediderunt, qui verbis tantum professi sunt, curæ sibi fore jura, non aliter ac si indigenæ nati essent. A. 1682 Casim. Opalinius, Culmensis Episcopus & Franc. Bielinscius, Mariæburgensis Palatinus, per *laudum* obtinuerunt indigenatum, hi que ex Consiliariis primi sunt, quibus indigenatus hoc modo contigit*. Et quod ad litteras *reversales* attinet, non est vetustius exemplum, quam Sim. Rudnicii, Varmianensis Episcopi**. Plura de modo, quo indigenatus confertur, infra §. 109 occurrunt.

* Histor. Pruss. VIII. Docum. p. 33. 34.

** Histor. Pr. V. Doc. p. 10.

§. 23.

Quos ex Con- Castellani, Succamerarii in Prussia sint *possessio-*

possessionati, hoc est, ut habeant possessiones equestres, seu bona *terrestria* existitur. Quare *laudum* a. 1696, quod novis Consiliariis dignitatis hujus usum, ante dictum provinciae jusjurandum, interdicit, simul praecipit, ut iidem, „ in „ antecessum vera, firma & reali bonorum terrestrium in his terris possessione, „ juxta exigentiam constitutionum „ publicarum, Senatoriam Palatinalem, „ Castellanalem curulem, & Succamerariatus dignitatem firment & corroborent „. Episcoporum ibidem nulla fit mentio, quia in illis indigenatus sufficit.

§. 24.

Novis Consiliariis dignitatem hanc suam exercere, aut munia, quae ex hac dignitate fluunt, obire non licet, nisi prius provinciae fidem jurejurando obstrinxerint: quod usu perpetuo servatum est. Cum ergo, Palatini praesertim, sibi interdum ante jusjurandum arrogarent, quae illo praestito demum peragere fas erat, Ordines id fieri *laudo* proximo §. citato vetabant, ut Palatinos, Castellanos & Succamerarios, ante jusjurandum ausuros, quae post illud recte fierent, dignitate sua & capitaneatu palatinatu alias juncto, excidisse declararent, eundem capitaneatum a Thesaurario in rem thesauri occupari, & multam sex

sex millium Ungaricalium, in stipendium militum dicto thesauro præstandam, decernerent. Ad Palatinos etiam sigillatim pertinebat, quod omnes actus juridici, in *castris* ante jusjurandum eorum exerciti, pro non legitimis & irritis habendi essent. Episcopi silentio transmittuntur, ob Episcopi Varmiensis contradictionem *, non tamen ideo in iis usus, laudo vetustior, cessat, sed ut Consiliarii reliqui, ita etiam Episcopi, ante jusjurandum, consilio non intersunt, aliisque abstinent, quæ juratis tantum peragere licet.

Quod etiam de Episcopis, qua Consiliaris, intelligendum est.

* Histor. Pruss. IX. 8.

§. 25.

For- mula ad quam Episcopus Karmiensis jurat.

Jurant autem ad unam formulam Consiliarii omnes, præter solum Varmensem Episcopum, qui ut alio loco & modo, sic & aliis verbis fidem suam obstringit. Cum enim Varmiensis Episcopus, Nicolaus de Tungen, se Regi CASIMIRO III. submitteret, convenit 1479 jusjurandum, quod ipse omnesque Episcopi Varmienses, perpetuis temporibus præstarent, & quidem his verbis: *Ego N. Episcopus Varmiensis promitto & juro, quod ex nunc & in antea fidelis ero Serenissimo Domino meo KAZIMIRO, Poloniae Regi ejusque Successoribus, Regibus & Regno Poloniae, tanquam Domino*

mino & Protectori Ecclesiæ meæ ac etiam Capituli; Suae Serenitati & Regno assistam, nec non ejus Successoribus, ut Suae Serenitatis Consiliarius contra quemlibet inimicum, cum quo nullos tractatus, foedera aut inducias faciam sine suae Majestatis consensu; inscriptionemque pacis perpetuae, in omnibus capitulis & punctis, ac etiam inscriptionem, per meum Antecessorem, Dominum Nicolaum, Episcopum Varmiensis, cum consensu Capituli factam inviolabiliter tenebo; consilium mihi creditum ad Suae Serenitatis damnum non revelabo; omnemque machinationem, quam practicari subodoravero, in praejudicium & commodum Regiae Majestatis, Successorum, aut Regni terrarumque & civitatum Prussiae, de corpore inclyti Regni Poloniae existentium, pro quibus fideliter consulam, praecustodiam tempestive & avisa-bo. Sic me Deus adjuvet & haec sancta *Quid* Dei Evangelia. Idem pactum, quod *de* ejus jusjurandum exhibet, pariter praecipit, *jureju-* ut infra tres menses, a die receptionis lit- *rando* terarum Apostolicarum provisionis Eccle- *olim* siae Varmiensis, coram Rege in Prussia *sanc-* praesente, absente vero, in castro Mari- *tum.* enburgensi in manibus Episcopi, quem Rex ad hunc actum designaturus, in ecclesia majori ad altare summum, Palatino Marien-

Marienburgensi, & Capiteo, ac Magistris civium (Præconsulibus) de Thorn, Elbing & Gedano, præsentibus, aut uno vel pluribus, ex his, quo minus veniant impeditis, nihilominus in manibus dicti Episcopi præstetur * Ex his

pleraque usus sensim mutavit. Non enim intra tres menses, ex quo novo Episcopo, Papæ confirmatio reddita, juratur,

quod sape longius differtur. sed quoniam Episcopatus fere semper non indigenis obvenit, differri debet jusjurandum, donec Ordines in conventu suo generali consentiant. Adijt Episcopatum Varmiensem Zaluscusa. 1699

& demum 1708 ipsi jurare licuit: & Szembekius sexto anno, ex quo Varmienfis Episcopus evasit, jusjurandum dixit. Non ergo potest sanctio illa locum habere, qua in memorato pacto,

vasallis & subditis ecclesiæ Varmienfis, impune ab obedientia Episcopi recedere permittitur, si constituto tempore Episcopus non juraret, quoniam sine Episcopi culpa, vel quod generalis non habetur conventus, vel ex alia causa, jusjurandum longius differtur, nec ullus in Episcopum eligitur, quam qui a Rege

commendatur, & de cujus fidelitate satis constat. Nullum vero est dubium,

Potest Episcopus quin Episcopus Varmienfis, si indigena fuerit, conventu generali non expecta-

to,

to, Mariæburgi jurare possit, modo nomine Regis, Episcopus, qui jusjurandum excipiat, ac illi, quorum præsentiam vetus pactum exigit, adsint. Hofius non quidem indigena, sed quem antea Ordines ad Culmensis Episcopatum admiserant, factus Varmiensis Episcopus, a. 1551. finito Graudentinensi conventu, Mariæburgum se contulit, ac in templo arcis, coram Cujaviensi & Culmensi Episcopis, quos Rex legaverat, Palatino Mariæburgensi & Præconsulibus Thorunensi, Elbingensi ac Gedanensi præsentibus, sollemni jurejurando se obstrinxit **: quod post illum, a nullo Episcopo Varmiensi, extra conventum generalem adhuc factum est. Omnes tamen Mariæburgi jurarunt, præter unum Widzgam, qui a. 1660 Culmam prætulit, cum hic, ob pestem Mariæburgi grassantem, conventus haberetur. Quo ad templum, non omnibus idem placuit, Szyzycovscio, Leszczyncio, Radzejovscio, pro templo arcis, civitatis parochiale eligentibus. Episcopum in ædem sacram comitantur, qui ad conventum generalem confluerunt, quique jurejurando auditores adsunt. Jusjurandum, quod interdum Missa præcedit, ex Privilegii aut Januszovii statutis, vel primario ex Consiliariis, si ipse juratus, vel nullo

*Varmi-
ensis, si
indige-
na, ex-
tra con-
ventum
genera-
lem ju-
rare.*

*Exem-
plum
Episco-
pi, qui
non Ma-
riæbur-
gi, sed
Culma
juravit.*

*De tem-
plo, in
quo ju-
ratur.*

nullo præeunte, ante altare præcipuum recitatur. Radzejovscius jusjurandum, ex scheda sibi a Palatino Culmensi porrecta, solus legebat: quod antea a Rudnicio, Abbas Olivensis, Konarscius, ad id a Rege designatus, exceperat. A. 1728, disceptabatur, quis jusjurandum præteret, nullo ex Consiliariis jurato, quem honorem palatinatus Culmensis Nobilitas, judici terrestri Michaloviensi, Bajerscio, alii Abbati Pelplinensi, Episcopi Culmensis Coadjutori, Czapscio, destina-
verant, aliis utrique, quod neuter provincie jurejurando obstrictus erat, contradicentibus. Sed desit his, cum placeret omnibus, ut Episcopus nemine præeunte juraret. Jurant alias Episcopi Varmienses, per Deum & Sancta ejus Evangelia; sed nullo Evangeliorum libro ad manus, Szembekius a. 1728, finiebat jusjurandum hac prece: *ita me Deus adjuvet, & hæc sancta crux,* tacta, quæ ex collo pendeat, aurea cruce. In quo ipsi ex eadem causa a. 1713 Potocius exemplo fuerat. Nec hoc silentio transmittendum, recitari jusjurandum versa ad altare facie, Szembekium vero tergum altari obvertisse.

* Lasc. Stat. f. 159. Prilus. Stat. p. 754. Janusz. Stat. p. 907. Leges & Statuta Regni ex edit. Pat. schol. piarum Varf. T. I. p. 233.

** Hist. Pr. II, 74.

§. 26.

Reliqui Consiliiarii, pariter in conventu generali jurant, quare eorum jusjurandum differendum est, donec conventus habeatur, qui cum AUGUSTO II. regnante, ab anno 1713 ad annum 1728 non celebraretur, multi interea Consiliiarii mortui, antequam fidem provinciae obstrinxissent. Sub AUGUSTO III. jam longius sine conventu generali spatium transit. A. 1726 novi Consiliiarii frustra ad dicendum jusjurandum Mariæburgum venerant, quia absente Culmensi palatinatu, conventus incipi nequibat: neque ex eadem causa a. 1717 ad jusjurandum, Palatinus Culmensis & Elbingensis Castellanus admittebantur: quod Palatinus indignanter tulit, minitans, se in palatinatus sui castro juraturum esse. Cum anno 1681 disceptaretur, an ob duorum tractuum, seu districtuum, Tucholiensis & Svecensis absentiam, conventus haberi posset, ac negantium, quamvis paucorum, sententia prævaleret, Castellano Culmensi jurare permittebatur, non autem Palatino Mariæburgensi, quod ille indigena, hic non indigena esset, de quo num inter indigenas recipiendus, in conventu rite cœpo prius deliberari deberet. Jurant novi Consiliiarii, conventus

*Jurant
Consiliiarii in
conventu generali, &
quidem ejus initio.*

D

initio,

*Inter-
dum
junctis
jam
consiliis
jura-
tum.*

initio, antequam legatus Regius auditur, quod post consiliorum conjunctionem, seu *combinationem conclavium* differtur, si novus Consiliarius non indigena, expendendumque prius, num pro indigena habendus & ad jusjurandum admittendus sit: quod inter alia, exempla Culmensis Episcopi, Olszovscii, a. 1662; Castellani Culmensis, Kretkovscii, a. 1664; & Palatini Mariæburgensis, Bielinscii, a. 1682 probant: hoc ut non semper in non indigenis usu servatum, ita nunquam contigit, ut etiam indigenæ, junctis jam Ordinum consiliis jurarent: quod a. 1668 ab Elbingensi Castellano, Guldensternio; a. 1677 a Succamerario Pomeraniæ, Konarscio; a. 1678 a Culmensi Succamerario, Bakovscio; a. 1696 a Palatino Culmensi, Gninscio, & Castellano Culmensi, Prebendovio; & a. 1710 a Succamerario Pomeraniæ, Czapscio factum legimus. Cum a. 1712 novus Succamerarius Mariæburgensis, Kcezevscius, in conventum finitis consiliis venisset, ejus jusjurandum in proximum differebatur. Antiquis temporibus ad excipiendum jusjurandum Consiliariorum sufficiebat præsentia, quare vetus statutum *in medio Consilii* jurari præcipit, quod postea ita mutatum, ut id simul coram Nobilitatis Nuntiis fiat: qui

*Jura-
tur Con-
siliariis
& No-
bilitate
præsen-
tibus.*

qui ægre tulerunt, cum se absentibus a. *Quis*
 1625 Culmenfis Episcopus jurasset. Præit *jusju-*
 novis Consiliariis jusjurandum, primus, *randum*
 qui ex veteribus juratis adest, interdum *præcat.*
 tamen nemine præeunte juratum, ut a. *Nemine.*
 1596 ab Episcopo Culmenfi, Tylicio; *præcun-*
 a. 1612 a Castellano Elbingensi, Zalin- *te jura-*
 scio; a. 1647 a Culmenfi Palatino, Dzia- *tum.*
 lynscio; a. 1660 a Pomeraniæ Succame-
 rario, Gninscio. A. 1658 dubitatum, an
 superioribus Consiliariis absentibus, a
 Succamerario jusjurandum præiri pos-
 set, sed sine justa ratione dubitatum, ex-
 cepitque tum jusjurandum a Culmenfi
 Episcopo, Mariæburgensis Succamera-
 rius: quod a. 1662 a Culmenfi Succame-
 rario fiebat, alio Episcopo Culmenfi,
 prioris successore jurante. *Cum*
 a. 1726 inter Consiliarios sacri & equestris ordi- *Consi-*
 nis nullus esset juratus, qui jusjurandum *liario-*
 præiret cæteris, mandavit Rex Thesau- *rum*
 rario Regni, Prebendovio, quod indi- *nullus*
 gena esset, & olim Mariæburgensis Pala- *juras-*
 tinus fuisset, ut Consiliarios in generali *set, ex-*
 conventu Mariæburgensi jurejurando ob- *cipere*
 stringeret; quod quia conventus gene- *jusju-*
 ralis inchoari nequibat, haud successit. *ran-*
 Dilatum igitur jusjurandum in alium *dum,*
 generalem conventum Mariæburgen- *RexRe-*
 sem, a. 1728, in quo Varmiensis Epi- *gniThe-*
 scopus cum ipse antea nullo præeunte ju- *saura-*
 rasset, *rio, quia*
indige-

na, rasset; reliquis Consiliariis jusjurandum
manda- præiit.
vit.

§. 27.

Juris- Episcopus Culmensis, Palatini, Ca-
jurandi stellani, Succamerarii jurant ad unam
Consi- formulam, quæ in Lasconis, Prilufii,
liario- Herburti & Januszovii Statutis Poloniæ
rum legitur, & qua se obligant: „Regi Po-
forma- „loniæ & Successoribus ejus fideliter
la. „consulere, pro honore & statu ejus
 „Regali ac proventibus ejus, ac pro
 „communi bono terrarum Prussiæ &
 „Regni Poloniæ, consilium ejus secreta
 „tenere; & eum in omnibus præcusto-
 „dire;“ addita precatone: sic se DEus
 adjuvet & hæc sancta crux! Jurant in
 conclavi Consiliariorum, Ordinibus præ-
 sentibus, quisque suo post mensam loco,

Episco- Episcopus Culmensis stans, cæteri geni-
pos stan- bus flexis: quamvis Episcopos etiam ge-
tes, cæ- nua submisisse constat, succurruntque
teros fle- Tylicii, Olszovii, Potocii exempla. Vo-
xis ge- luit a. 1678 Succamerarius Mariæbur-
nibus genensis stans jurare, sed monitus, pro-
jurare. cubuit in genua. Recitatur jusjurandum
 aut ex Prikusio, aut Herburto latino, sed

Jurari ex Herburto plerumque, & quia jura-
per tur per crucem, neque imago Christi
DEum cruci affixi adest, tangitur crux, quam
& Jan- ex collo pendentem gestant Episcopi.
etiam Jurantes a. 1728 una tres Palatini, duo
crucem. Castel-

Castellani & unus Succamerarius, cruci, quam Varmiensis Episcopus collo demtam in mensa locaverat, digitos imponebant: & cum postero die Episcopus Culmenfis solus jusjurandum diceret, crucem suam osculabatur. Absentibus Episcopis, a. 1634 Pomeraniæ Succamerarius jurans, crucem quam Mariæburgensis Palatinus, more Episcoporum ex collo gestabat, tangebatur; a. 1656 Castellanus Gedanensis ac Succamerarius Mariæburgensis, & a. 1660 Palatinus Mariæburgensis, jurantes, cruce qua circulus precatorius, *paternoster* vulgo, religiose decoratur, utebantur. Cum vero 1647 nulla crux in promptu esset, Culmenfis Palatinus, qui nemine præeunte, jusjurandum ex Herburto recitabat, satis habuit, digitos Herburto imponere. Achatius Zema, Succamerarius Mariæburgensis, & Gerhardus Denhofius, Gedanensis Castellanus, ambo non Romani Catholici, pro *sancta cruce*, ille a. 1621 *sancta evangelia*, hic a. 1642 *sanctam passionem* Jesu Christi nominabant. A. 1689 a Succamerario Pomeraniæ jusjurandum repetendum erat, quod Varmiensis Episcopus formulam non consuetam præiisset.

Jusjurandum per evangelia & Christi passionem.

Jurisjurandi repetiti exemplum.

§. 28.

*Novum
pro Epi-
scopis
jurisju-
randi
addita-
mentum.*

(E)

Quamvis, ut modo dictum, cum Consiliariis sæcularibus Culmensis Episcopus idem præstat jusjurandum, sanxerunt tamen Ordines a. 1699, ut ille & Varmiensis Episcopus, pari religione promitterent, quod ad *beneficia spiritualia*, speciatim vero ad *prælaturas*, & *canonicatus*, juris & *dispositionis* suæ, veros & legitimos harum terrarum nobiles & indigenas promoturi & instituturi sint: & quod si illud jurare noluerint, ne ad occupandum in consilio locum suum admitterentur. Aberant ambo Episcopi, cum hoc veteris jurisjurandi additamentum Ordines reliqui constituerent, ad quod ex illo tempore Episcoporum Varmiensium nullus, & ex Culmensibus unus tantum Kretkovscius a. 1728 se obligavit.

§. 29.

*Jura-
tur et-
iam in-
terregni
tempo-
re.*

Consiliarii, qui vivente Rege nondum jurarunt, possunt jurare illo defuncto, quod post SIGISMUNDI AUGUSTI mortem, Walevscio, novo Castellano Elbingensi, ad jusjurandum parato permitti volebat *. Aliud sequentibus interregnis obtinuit, cum post VLADISLAI IV. obitum, Castellani Elbingensis & Gedanensis ac Pomeraniæ Succamerarius; post JOANNIS CASIMIRI abdicationem Castellanus Elbingensis; mor-
tuo

tuo JOANNE III. Palatinus Pomeraniæ cum Castellano Culmensi; & interregno ultimo, Episcopus Culmenfis, Palatinus Culmenfis, ac Succamerarii Culmenfis & Pomeraniæ juraverint. Hoc tantum servatur discrimen, ut dum Rex vivit, Ipsi nominatim Ejusque Successoribus, Regno autem vacuo, Regi eligendo coronandoque fides obstringatur.

* Histor. Pruss. T. III. p. 11-13,

§. 30.

Cæterum sufficit semel jurasse, ne- *Const-*
que repetitur jusjurandum, quando al- *liarii, si*
torem locum ascendunt Consiliarii, & *semel*
Castellani Palatini, aut Succamerarii Ca- *juram-*
stellani evadunt. Usum hunc, qui per- *runt,*
petuus fuit, a. 1696 laudo §. 20. citato *jusju-*
firmarunt Ordines, novo jurejurando li- *randum*
beros declarantes, qui jurati ex Castel- *non re-*
lanatu vel Succamerariatu dignitatem Pa- *petunt.*
latinalem obtinuerint. Solus Culmenfis *Episco-*
Episcopus, quando ad episcopatum Var- *pus sa-*
miensem evahitur, novo jurejurando ob- *menCul-*
stringitur, ex ea quidem ratione, quod *menfis,*
Episcopi Varmiensis jusjurandum a Cul- *ad epi-*
menfis Episcopi diversum est. Novissi- *scopa-*
mum exemplum est Potocius, a. 1712 *tum*
Culmensem cum Varmieni episcopatu *Varmi-*
mutans, quem Tylicius, sed centum & *ensem*
duodecim annorum intervallo, præcessit. *evectus,*
jurat
iterum.

§. 31.

Consilii Præses. Ex commemoratis Consiliariis, Varmienſis Episcopus eſt conſilii Præſes, qui tamen præſidium non niſi juratus exercet. Palatini ſunt nobilitatis palatinatus ſui Duces, quando generalis expeditio intra provinciam ſuſcipitur, ſimul judices *caſtrenſes*, habentque ſinguli *capitaneatum* cum juriſdictione. Sed non licet jus dicere, niſi juratis, ſequiturque, ut judicia caſtrenſia ſileant, quam diu Palatini fidem provinciæ non obſtrinxerint; quod ex *laudo* §. 23. allegato patet. Caſtellanorum & Succamerariorum dignitati non alia munia juncta ſunt, niſi quod Caſtellani in expeditione generali, Palatinorum abſentium vices expleant.

§. 32.

Civitates majores Conſilii pars, qua inde Conſtatus vocantur. Non totum conſilium Episcopi, Palatini, Caſtellani & Succamerarii componunt, civitates aliquot, ut ſupra dictum, ejus partem conſtituunt, ſuntque numero tres, Thorunum, Elbinga, Gedanum, cum prima conſilii institutione ſeptem fuerint. Thorunum duas reliquas præcedit, quod condita a Crucigeris, prima in illorum ditione fuit. Secuta Elbinga, & Gedanum accedit ultima. Dicuntur hæc civitates, ut diſtinguantur a civitatibus cæteris, majores, nec non *Conſtatus*, quia ad Ordines, vulgo ſtatus, &

& quidem primarios, quales sunt Consiliarii, referuntur. Altero, quod cum Svecis superiori sæculo gestum bello, Thoruno & Elbinga ab hostibus occupatis, Gedano, quæ sub Regis sui imperio manserat, JOANNES CASIMIRUS, præter alia fortitudinis & constantiæ præmia, primum ante duas illas civitates locum per Rescriptum concessit. Cum vero Thorunum & Elbinga, salvis antiquis juribus, sub Regis ditionem rediissent, ac Olivenfis pax, ea quibus ante bellum usæ illibata vellet, receperunt pristinum locum, Gedano non multum repugnante *

* Histor. Pruss. VII. 248. 249. 278.

§. 33.

Quia civitates majores, veluti col- *Mit-*
legæ, cum Consiliariis reliquis consul- *tunt ci-*
tant, generalibus conventibus per binos, *vitates*
quos ex suo Senatu, seu Magistratu, ut *ad gene-*
vulgo appellatur, legant, intersunt. *rales*
Collegium enim illud, quod in Germa- *conven-*
niæ civitatibus Senatus vocatur, in Prus- *tus Præ-*
sia magistratus dicitur, idque usu obti- *consules*
net, quia Senatus vocabulum augustius *& Con-*
habetur, ac Senatui Regni Poloni, tan- *sules.*
quam proprium, servatur. Ex eadem
ratione, qui in Germania Consules & Se-
natores, (*Bürgermeister und Raths-
männer,*) in Prussia nostra Præconsules &

D 5

Consules

Consules dici solent: quod in gratiam exterorum monere non alienum duxi. Ex binis illis, quos majores civitates ad generales conventus mittunt, aut alter est Præconsul alter Consul, aut ambo sunt Consules, imo a. 1614. 1621. 1632. 1634 unus tantum Gedano adfuit Consul, idque cum ægre ferretur, excusabatur. Neque hoc semper ab equestri ordine æquo animo latum, cum pro Præconsule Consul veniret, & delata hoc nomine ad Regem VLADISLAUM IV. querela, statuit Rex a. 1647, ut nisi legitimum impedimentum intercederet, cum Consule, Præconsul ad conventus mitteretur *. Non tamen sequentibus temporibus defuerunt causæ, quas civitates, tanquam legitima impedimenta, pro absentia Præconsulum allegarent, quoties cum iis exostularet nobilitas, factumque sæpe, ut Præconsulis locum Consul expleret.

* Hist. Pruss. IV. Docum. p. 156.

§. 34.

Non eisdem civitatibus nomine in omnes conventus ve-
 Non mittunt civitates ad omnes conventus, eisdem, sed ad singulos, alios, salva tamen facultate, si velint, mittendi eisdem ad conventus plures. Nec minus in hoc a Consiliariis reliquis, qui a civitatibus mittuntur, differunt, quod non, ut illi, provinciæ seorsum jurant.

Jam

Jam SIGISMUNDO I. regnante postulatam, ut civitates majores binos eligerent, qui dum viverent, consilio interessent perpetuo, & jurejurando, ut Consilarii cæteri, obstringerentur *. Idem de jurejurando posteriore tempore repetitum aliquoties, frustra tamen cum consuetudo perpetua reclamaret, & qui missi, tanquam magistratus, jusjurandum domi præstitissent repetissentque.

* Hist. Pruss. I. 289. 166. 172. 194.

** Hist. Pr. III. 127. IV. 98. V. 180. VI. 14.

§. 35.

Habent Magistratus, quando in conventus veniunt, in suo comitatu Secretarios, qui post eorum sellas stantes, consultationibus publicis auditores intersunt, ac singula notant, quorumque industriæ commentaria conventuum generalium, quæ in tabulariis seu archivis supersunt, debentur. Ex his Thorunenses Secretarii litteras & alia scripta ad conventum, tum quæ conventus nomine scribuntur, coram Ordinibus recitant, nec non acta publica ex Ordinum sententia componunt: in quo tamen labore, si opus fuerit, a reliquarum civitatum Secretariis adjuvantur. Nonnunquam non defuerunt, qui Secretariorum fidem suspectam reddere conati sint, postulaverintque, ut vel provinciæ jurarent, vel publica acta præ-

Civi-

tatum

majo-

rum

Secre-

tarii,

quid in

conven-

tibus

agant.

Fides

eorum

& in-

dustria.

præsentibus nonnullis ex nobilitate exararentur, ac iis Marschalculus Nuntiorum nomen subscriberet. Sed Ordines nihil novari passi sunt, quibus etiam satis fuit, quod *Secretarii*, quisque suæ civitati, juraverint: Ut autem bini civitatum Magistratus, ita totidem adsunt *Secretarii*, neque consuetudini consentit citatum antea VLADISLAI IV. decretum, quatuor tantum *Secretarios* consiliis interesse jubens, cum sex adsint. Civitas etiam, quæ Magistratus ad conventum mittere impeditur, mittit tamen aut unum

Mitti aut duos *Secretarios*, qui, quod ab *Secretarios*, si cum suis Magistratibus veniunt, peragi solet, peragant, de suæ civitatis negotiis, cum reliquarum civitatum præsentibus Magistratibus diligenter communicent, ac domum reduces, quæ in conventu acta exponant.

§. 36.

*Singuli Palatini & sequentis sæculi initio, Rex rogatus sit, ut illis annuos redditus constitueret *, hæcque a. 1611 Palatinorum habita ratio, ut Culmensis Kovaleviensem, Mariæburgensis Christburgensem, & Pomeraniæ Palatinus Skarzeviensem seu Schœnecensem capitaneatum possiderent, quorum redditibus cum dignitate palatali frue-*

fruerentur **. Pro Castellanis & Succamerariis nihil impetratum est: bona tamen Regia ipsis conferri solent. Postea *Palati-*
 cum proventus ex capitaneatu Kovalevi- *no Cul-*
 ensi, pro Culmensi Palatino nimis tenues *menfi*
 viderentur, a. 1636 orarunt Ordines Re- *alius*
 gem, ut capitaneatum illum cum Brod- *capita-*
 nicensi commutaret, factumque, repe- *neatus,*
 titis precibus, ut a. 1652 Brodnicensis *vel pro*
 Kovalevienti ita jungeretur, ut Palatinus *Kovale-*
 teneret utrumque, quo defuncto, suc- *vienfi*
 cessorem ejus solo Kovalevienti acq- *confe-*
 scere oportuit. Redeundum igitur erat *rendus,*
 ad priores preces, non tamen Brodnicen- *vel Ko-*
 si nominato, sed ut vel Graudentinensis, *ensijun-*
 vel Rhedensis, vel alius in palatinatu Cul- *gendus.*
 mensi primum vacaturus *capitaneatus,*
 pro Kovalevienti, Palatino cederet,
 contigitque tandem, ut regnans ho-
 die Sacra Regia Majestas in pa-
 ctis conventis reciperet, Se capitanea-
 tum aut aliud bonum Regium, ex primis
 in palatinatu Culmensi vacaturis, Kova-
 levienti *capitaneatui* in perpetuum jun- *Palati-*
 cturam esse, idque Ordines Regni in *norum*
 proximis comitiis constitutione appro- *ex judi-*
 baturus esse ***. Sed approbatio non- *ciis ca-*
 dum secuta, neque Kovalevienti capita- *strensi-*
 neatui, alius capitaneatus aut bonum re- *bus ro-*
 gium adhuc jungi potuit. Præter redi- *ditus.*
 tus ex dictis *capitaneatibus*, Palatini et- *iam*

iam ex judiciis castrensibus parte *sportularum*, ut vocari solent, fruuntur.

* Histor. Pruss. IV. 309. 358.

** Hist. Pr. V. 49.

*** Pacta conventa Augusti III. §. A że Woicwodztwo Chełmjskie. Commentar. ad eadem pacta. p. 29. 30.

§. 37.

De **Ut Consiliarii primum, ita nobilitas**
Nuntius trium palatinatum, alterum Ordinem
terre- constituit, qui ideo Ordo equestris ap-
stribus, pellatur. Est enim nobilitas consiliorum
pro qui- publicorum omnium particeps, ut nihil
bus saepe sine ejus consensu constitui queat. Con-
univer- sentit autem universa nobilitas in gene-
sa Nobi- ralibus conventibus, per eos, quos legat,
litas qui Nuntii *terrestres* dicuntur, quique
conven- nobilitatem, a qua missi, repræsentant.
tibus Recentiore tamen tempore, omnes no-
genera- biles, quibus placuit, in generales con-
libus in- ventus venire cœperunt, aut nullis ele-
terest. ctis Nuntiis, aut si electi, concessa cui-
Quæ in- vis adeundi conventus, ibidemque cen-
de in- fendi facultate. Fit hoc contra morem
commo- majorum, & terrarum Prussiæ constitu-
da. tiones, quæ ideo nobilitatem a Palatinis
 ad conventus particulares vocari, præ-
 cipiunt, ut Nuntii in conventum gene-
 ralem eligantur: qui conventus particu-
 lares supervacanei fuissent, si omni no-
 bilitati conventui generali interesse li-
 cuisset. Accedit, quod consultantium
 mul-

multitudo consilia admodum moretur, & sæpe reddat irrita, quæ celerius & melius succederent, si deliberarent pauci. Nec non inde fit, ut quoniam frequentiam nobilium curia, ordinarius conventuum locus, non capit, ex illa, in sacram ædem, quia spatiosior, consilia transferantur. Ne dicam strepitum, tumultum, rixas, vim, quæ in magno cœtu eoque liberiore oriuntur facile, ut vix vitari queant. His aliisque

ex multitudine consultantium incommodis Ordines occursum, jam a. 1654 sanxerunt, ut auctoritate censendi, seu *voce activa* carerent, qui non lecti Nuntii, viritim ad conventus generales profecturi essent.

Quod ad Nuntios, qui a Nobilitate ad conventus mittendi, oportet eos esse nobiles, indigenas, *possessio-natos*, hoc est, bonorum equestrium vulgo terrestrium possessores. Hæc vetera jura & consuetudines exigunt, quæ citantur, quoties eas novis legibus Ordines firmant: ut a. 1665 factum, cum aliis, quam veros indigenas & *possessio-natos*, ad conventus harum terrarum aut ad comitia Regni mitti, interdicere-tur; idque sequenti anno alio laudo re-peteretur: ad quorum utrumque Ordines provocarunt, a. 1730 idem vetantes.

Super hæc requiritur, ut sint in particu-lari

*Nuntii
quales
esse de-
beant.*

(F)

(G)

lari præsentem, qui ad generalem conventum Nuntii eligi velint, cum *laudum a. 1654* antea citatum, haud permittat, Nuntios ad generalem conventum eligi, qui particularibus non interfuerint: quales particulares conventus intelligendi sunt, quando in *laudis annorum 1666 & 1730* conventuum fit mentio, in quibus præsentem esse oporteat, qui ad generalem mittendus sit. Id memoratu dignum, venisse ex tractu Tucholiensi a. 1628 in conventum generalem Culmensem Nuntium, qui civis olim Posnanienfis, prædia aliquot in palatinatu Pomeraniæ conduxerat, cui censendi facultas recte negata est, quia neque nobilis, neque indigena, neque bonorum equestrium dominus erat *: ut a. 1710 Nuntii intercessio irrita fuit, quia ejusmodi bonis carebat. A. 1600 in numero Nuntiorum Castellanus Elbingensis fuit, nec Succamerariorum, qui sæculo decimo sexto & sequentis initio Nuntii electi, exemplis destituimur. Cum a. 1636 Succamerarius Pomeraniæ inter Consiliarios censuisset, ad Nuntiorum conclave se contulit, præter quem, ex Suecensi tractu, non alius Nuntius aderat **.

*Confiliario-
rum
exem-
pla, qui
Nuntii
fuerint.*

* Histor. Pruss. V. 217.

** Histor. Pr. VI. 101.

§. 38.

Olim præter Nobilitatem minores civitates Regiæ, seu *immediatæ*, ad alterum Ordinem referebantur, quarum præsentiam consortiumque Nobilitas jam sæculo decimo sexto, quasi minus ex dignitate esset, averſari cœpit, Confiliariis vetus illarum jus tuentibus: in quo cum illas Nobilitas turbare pergeret, ipiæ etiam nonnunquam ad conventus a Rege non vocarentur, a. 1621 a Confiliariis sancitum est, nihil innovandum, sed auctoritate juris & consuetudinis, minores civitates, ad consultationes a Nobilitate admittendas nullaque ex causa arcendas esse. Sed quoniam ne sic quidem minoribus civitatibus jus suum satis assertum erat, ut non sæpe consiliis summoventur, & vocatis ad conventus Ordinibus cæteris, interdum non vocarentur, Regis auctoritas implorabatur: Qui a. 1654 ad Ordines rescripsit, ut civitates illas, consultationibus publicis interesse sinerent, & in usu antiqui juris tuerentur. Sed non profuit hoc Regium rescriptum, tanto jam a nobilitate minoribus civitatibus incusso metu, ut illud ne publicare quidem sustinerent, factumque a. 1658 in conventu Gedani habito, ut Nuntii nobilitatis conclavi suo eas excedere adigerent,

AdOrdines
olim etiam
civitates
minores
pertinuisse.

(H)

(I)

E

rent,

rent, velle se de suis negotiis seorsum
Ex quo agere, causati; sed Gedanenses, qui ex
tempore civitatibus majoribus soli aderant, asse-
ad con- verando, secus irritum se reddituros
sultatio- conventum, obtinuerunt, ut civitates mi-
nes pu- niores revocarentur. Cum vero in Cul-
blicas mensi conventu a. 1662 minaciter in sua
admissæ sententia perstaret nobilitas, ut minori-
non sint, bus civitatibus nullo tempore inter pro-
licet in vincia Ordines locus esset, frustra ad ea-
hunc rum jus, qui civitatis Mariæbürgensis
diem ad nomine præsens, provante, & Consilia-
conven- riis pro iis annitentibus. Ex quo tempo-
tus ge- re, cum equestri ordinis Nuntiis delibe-
nerales rare, civitates minores ausæ non sunt.
vocen- Quando ergo postea in generales con-
sur. ventus venerunt, collatis privatim con-
 siliis, civitatibus majoribus res suas com-
 mendarunt, ut ab his perageretur, quod
 a se fieri haud liceret: idque in hunc
 diem obtinet. Tentatum quidem, ut
 in pristinum jus minores civitates resti-
 tuerentur, sed frustra: hoc ex antiquo
 manente, quod ad conventus generales
 litteris Regiis vocentur, idque cum a.
 1732 bis non fieret, factum postea. Ad
 Regis exemplum, interregni tempore,
 Varmiensis Episcopus, cum reliquis Or-
 dinibus minores civitates pariter ad ge-
 nerales conventus vocat. Error fuit,
 cum a. 1726 Bromberga, Polona civi-
 tas,

*Brom-
berga*

tas, ad Prussiae fines sita, quasi ex minoribus Prussiae civitatibus esset, ad conventum generalem Mariaeburgum acciretur, ingenue fatentibus, qui ejus nomine venerant, suam civitatem ad Prussorum conventus vocatam esse nunquam.

per errorem ad minores Prussiae civitates relata.

§. 39.

Consiliarii igitur & nobilitas intelliguntur, quando de Prussiae Ordinibus sermo est; quos Rex consulit, quiq; constituunt, quod ex publica utilitate aut privatorum commodo sit. Utrumque fit, vel seorsum in Prussiae conventibus generalibus, vel una cum totius Regni Ordinibus, in comitiis; estque hoc in Prussorum praecipuis, idque ex privilegio *incorporationis*, quod iis tantum teneantur, quae vel ipsi decreverunt, vel si decreta a Regni Ordinibus, suo assensu approbarunt, quod suum jus tuiti sunt omni tempore fortiter, successu quamvis non semper pari, transmisitque ad posteritatem historia exempla fere innumera. Memorabilis fuit in Gedanensi conventu a. 1710 de hac re disputatio, demonstratumque, Prussos ad ea non obstringi, quae sine ipsorum assensu in Regni comitiis sancita essent *. A. 1713 publico laudo Prussi indignationem suam declararunt, tum quod congressibus

Ordines a Rege consulti eisdemque decernere.

Inde Prussos non obligari, nisi ex suo consensu.

privata auctoritate institutis, tum quod nullo conventu publico habito, Ordinibus provinciæ ne quidem convocatis; imperata ac vi exacta fuissent tributa, quare consulturi indemnitati jurium suorum, voluerunt; ne quicquid adversus ea patratum unquam repeteretur, sed ejus memoria plane aboleretur **. Semestris pro militibus pensio in comitiis a. 1717 sine Prussis decreta, ac Prussiæ simul irrogata, confertur quidem, sed quod sine scitu & consensu Ordinum irrogata esset, a. 1730, cum conventus generalis maturius peragi nequiret, publice contradictum est ***.

* Hist. Pruss. IX. 260 seq.

** Hist. Pruss. IX. Doc. 50.

*** Hist. Pruss. IX. Doc. 70.

§. 40.

Ordinarii olim Prussorum conventus.

Conventus, in quibus domi Prussiæ Ordines deliberant & constituunt, dicuntur generales, quia sunt conventus totius provinciæ. Olim erant vel ordinarii vel extraordinarii, appellabanturque ordinarii, quod singulis annis bis, & quidem statò tempore locoque, proximo post S. Stanislai & S. Michaelis die, Mariæburgi & Graudenti primum, deinde pro Graudento Thoruni habebantur *: erantque judiciales, cum in illis privatorum causæ ex appellatione judi-
cari

cari solerent, non tamen meri judiciales, nam si non semper, sæpius publica negotia in iis tractabantur. Quod si tantum privatorum litibus vacandum, soli aderant Consilarii, si rebus gravioribus, nobilitas & civitates minores advocabantur, mittebatque Rex legatum, qui exponeret, de quibus consultandum esset. Sed ordinarii hi conventus sub VLADISLAO IV. rarius habiti, regnante JOANNE CASIMIRO plane desierunt, ultimo a. 1652 celebrato, & quamvis de instaurandis iis aliquoties sermo inciderit, idque a. 1677 laudo decerneretur, non tamen conventibus illis pristinus redditus vigor, qui etiam minus necessarii, appellationibus judicialibus ad eos jam dudum cessantibus. Hodie igitur omnes conventus, quoad tempus, sunt extraordinarii, cum locum quidem, diem tamen non certum habeant, illique vel antecomitiales, vel postcomitiales, quia comitia Regia modo præcedunt, modo sequuntur, quorumque origo ab illo tempore repetenda, quo ad exemplum Regni Ordinum, comitia Prussi frequentare cœperunt. Præter hos etiam alios posse indici conventus, quibus cum comitiis nulla intercedat conjunctio, dubium non est, idque infra demonstrabitur.

(L)

Jam omnes conventus generales extraordinarios esse.

* Vid. Norma regiminis Prut. § 31.

§. 41.

Conven-
tus par-
ticula-
res, cum
integro-
rum pa-
latinat-
uum,
tum sin-
gularum
unius
palati-
natus
tra-
ctuum.

Quia conventum generalem, plu-
res præcedunt particulares, & ab his
spiritum quasi ac vitam generalis reci-
pit, ordine fieri videtur, si prius de
particularibus, quam de generali aga-
tur. Dicuntur autem particulares, quod
tum provinciæ, aut unius tantum palatina-
tus pars, congregatur: quare particula-
res, in conventus palatinatus integri, &
conventus tractuum singulorum unius
palatinatus dividi solent. Conventus sin-
gularum tractuum, vulgo districtuum, in
solo palatinatu Pomeraniæ habentur, qui
præ reliquis duobus, in tractus plures
dividitur, scilicet in Gedanensem, Dir-
faviensem, Svecensem, Tucholiensem,
Slochoviensem, Mirachoviensem, &
Pucensem. Ex quibus Gedanensis &
Dirfaviensis tam arcte inter se sunt jun-
cti, ut habeantur pro uno, neque am-
bo agunt conventum *districtualem*, sed
nullo ejusmodi conventu præcedente,
conventum palatinatus sui Stargardien-
sem adeunt. Cæteris tractibus, suus cui-
que est conventus: ex quibus Svecensi a
sua Nobilitate tanta asseritur auctoritas,
ut nisi illo peracto, palatinatus Pome-
raniæ conventum posse haberi neget, hanc-
que suam sententiam *laudo* aliquo tuea-
tur: quod quamvis non existat, Nobili-
tasque

De con-
ventu
tractus
Svecen-
sis sigil-
latim.

tasque illa, ut celebratum suum laudum in lucem proferret, compellata aliquoties frustra sit, invaluit tamen opinio, ex Suecensi conventu, palatinatus Pomeraniæ, sicque generalis conventus pendere successum. Nihil revera habet præcipui ante reliquorum tractuum conventus Svecensis, sed omnes illi conventus æquo jure censendi sunt, idque patet ex *laudo* anni 1658, ubi generatim *de districtibus*, qui ob conventus suos non celebratos, generali conventui non interfuerunt, sermo est, ne illi ad ea, quæ in generali conventu decreta fuerunt, prius obligentur, quam in sequenti, post fraternam & amicabilem compositionem, consenserint. Nec minus *laudum* recentius anno 1708 exigit, ut omnium in palatinatu Pomeraniæ districtum conventus, generalem conventum præcedant, & opportune indicantur. Hos conventus Ludovicum a Mortangen, qui Pomeraniæ Palatinus a. 1594 factus, Nobilitate urgente induxisse, ipse testis est, & cum eosdem a. 1605 omisisset, mota de ipso quærela, disceptatumque, utrum conventus illi necessarij, an vero unus totius palatinatus conventus sufficeret, & Ordinibus discordantibus, rogatus Rex, ut controversiam dirimeret *. Quod, quantum

Quod
conven-
tus sin-
gularum
tractu-
um ante
genera-
lem ha-
bendi
sint.

(M)

(N)

Quando
capere-
runt.

E 4 nobis

*Origo
conven-
tuum
integrō-
rum pa-
latina-
tuum.*

*A quo
ēndi-
cantur.*

nobis quidem constat, cum factum non sit, manserunt nihilominus conventus illi, & adhuc vigent. In reliquis duobus palatinatibus sunt conventus particulares singuli, qui in Culmensi Kovaléviæ, in Mariæburgensi Štumæ, ut in Pomeraniæ palatinatu, totius hujus palatinatus, post conventus singulorum tractuum, Starogardiæ celebratur. Origo conventuum integrorum palatinatum ab eo tempore repetenda est, quo frequentare generales conventus Nobilitas cœpit. Cum enim his per Nuntios suos interesset, necesse erat, ut Nuntii illi in minoribus Nobilitatis conventibus eligerentur, ac ibidem mandata sua reciperent. Ex hac causa, SIGISMUNDUS a. 1526, in constitutionibus terrarum Prusiciæ, a. 1537 retractatis & sequenti confirmatis, in singulis palatinatibus, ante conventum generalem, Nobilitatis particularem fieri jubet, quam ex antiquo more Palatini litteris suis convocent, pœna duarum marcarum in absentes decreta **. Palatini, qui Nobilitatem ad conventus particulares vocant, simul tempus statuunt, paucis ante conventum generalem diebus, oportet tamen, ut sint Palatini jurati, secus id iis non licet. Frustra a. 1685 Palatinus Mariæburgensis, palatinatus sui Nobilitatem convocabat, quia

quia ipse nondum juraverat: ex qua causa a. 1696 primum Svecensis, deinde Starogardensis conventus in Pomerania rumpebatur: cujus palatinatus Nobilitas tamen conventus suos celebrabat, quos eodem anno idem Palatinus nondum juratus indixerat: quod ab ejus successore a. 1703 pariter factum, Nobilitate id æquo animo ferente. Si Palatini non jurarunt, possunt pro iis Castellani jurati Nobilitatem convocare, neque est dubium, quin id Succamerariis liceat, si in nullo palatinatu Palatinus aut Castellanus juratus sit. Ex juratis Consiliariis, nullo in tota provincia superstitite, Ipse Rex anno 1726 & 1728 minores indicebat conventus, quod nuper annos aliquot, a Palatino Mariæburgensi fiebat, cum præter eum solus Castellanus Culmenensis ex Consiliariis jurasset.

* Histor. Pruss. IV. 355 - 357. Doc. p. 178.

** Constit. Terr. Pruss. §. ante conventum.

§. 42.

In conventibus particularibus primum Marschalcus eligitur, qui iis præfit, ante cujus electionem præsidet, qui inter præsentis ordine prior, sive is Consiliarius fuerit, sive minori dignitate præditus. Sæpe tamen per contentiones, ne Marschalco quidem electo, conventus redduntur irriti. Illo creato, consultatur,

Quomodo conventus particulares habeantur.

tur, Nuntii ad generalem conventum leguntur, & quid ab his agendum litteris mandatur. Si vero Nuntios mittere non placet, adeundi conventum generalem cuique potestas fit, quod recentiore ætate factum frequenter, quamvis illorum multitudo, ut dictum antea, consiliis admodum officiat. Conventibus minoribus absolutis, Nuntii, qui nominati, suis sumptibus in generalem proficiscuntur, nisi quod ex conventibus terrarum Pomeraniæ, illius palatinatus Stargardienſis conventus adeatur, ut collatis consiliis, ex diversarum terrarum mandatis, generale palatinatus mandatum componatur. Numerus Nuntiorum lege definitus non est, maximus est ex Pomeraniæ palatinatu, ob plures in quos divisus est tractus, proximus huic ex Culmensi, & minimus ex Mariæburgensi.

Nu-
merus
Nuntio-
rum ex
iis ad
conven-
tum ge-
nera-
lem.

§. 43.

Conven-
tuum
particu-
larium
ante ge-
neralem
pera-
gendo-
rum ne-
cessitas.

Omnes autem particulares conventus, rite debent absolvi, antequam generalis incipiatur: ac de necessitate conventuum in singulis Pomeraniæ tractibus §. 41. mentio facta est, citatumque ibidem *laudum* a. 1708, idem & quidem majore jure de conventibus palatinatum exigit, idque ad exemplum *laudi* a. 1678, conventus generales, nisi particulares more solito in quolibet palatinatu præceſſerint,

cesserint, celebrari vetantis; quos ut dictum supra, ante conventus generales, jam SIGISMUNDUS I. in constitutionibus terrarum Prussiae, præceperat. Quando vero conventus particulares generalem præcedere leges jubent, non est illarum mens; ac si ad generalium conventuum successum sufficient, particulares conventus cœpti tantum, sed absolvi debent, quia non absoluti pro nullis habentur, ac ex his solis, Nuntii ad conventus generales legitime mittantur, quorum ex omnibus palatinatibus præsentia ad generalem conventum necessario requiritur. Ab anno 1713 usque ad annum 1728 nullus conventus generalis ideo inchoatus est, quod vel in uno, vel duobus, vel omnibus palatinatibus conventus, aut non cœpti aut rupti sunt. Ex eadem causa post annum 1735 usque in præsentem (1757) generalis incipi non potuit, etiam ante annum 1713 generales conventus sæpe frustra indicebantur. Sunt tamen, fateor, superioribus temporibus, quædam conventuum minus recte generalium appellatorum, integri palatinatus Nuntii ob non habitum conventum particularem absentibus, exempla, sed pauca illa exempla, contra apertas leges & ipsam Reipublicæ Prussiae constitutionem, nihil valent, & ne in posterum valerent,

Num
uno pa-
latinatu
absente,
genera-
lis con-
ventus
haberi
queat.

valerent, *laudo* anno 1678 modo citato, provisum. Si tamen solis exemplis certandum, pauca illa vetustiora longe majore, tum antiquorum tum recentiorum numero facile superantur. Neque potiore jure generales possunt dici conventus, uno, quam duobus palatinatibus absentibus, cum ad generalem conventum non plurium, sed omnium palatinatum exigatur præsentia. Quod jam ad conventus terrarum in Pomeraniæ palatinatu, si illorum aut unus aut plures non successerint, attinet, potest fieri, ut ex hac causa, illius palatinatus conventus Stargardensis, aut non inchoetur, aut si inchoatur, rumpatur, quod præsertim ob irritum Svecensem conventum sæpius factum est. Si tamen Nobilitas ex terris illis consilia sua in conventu palatinatus sui Stargardiæ resumere vellet, & inde Nuntios suos ad generalem conventum mittere, non video, quid obftet, quo minus irriti antea conventus singulorum tractuum, hoc modo instaurari queant. Cæterum durum posset haberi, totius provinciæ consilia, ex unius in palatinatu tractus pendere conventu.

§. 44.

Conventus particularis

Conventibus particularibus peractis, generalis habetur, quem Rex litteris

ris suis ad Ordines dimissis indicit, diem res ge-
 & locum simul constituens. Olim Prus- neralis
 si suos conventus, etiam Rege inscio, ce- excipit,
 lebrarunt, tempore & loco ex suo arbi- qui olim
 trio designatis. Quod cum jam Rex etiam
CASIMIRUS & Senatores Regni ægre Rege in-
 ferrent, quasi jus Regium usurparetur, scio ha-
 Prussi se consuetudine, qua sub Ordine bitus.
 Teutonico usi, & qua, cum aliis, salva,
 sub ditionem Regis Poloniæ concessissent,
 tutabantur *. De hoc certatum sæpius,
 nec minus postquam **SIGISMUNDUS I.**
in constitutionibus terrarum Prussiae or-
 dinarios conventus, certis temporibus &
 locis adstrinxerat, & extraordinarios Si-
 bi & Successoribus servaverat, quia Prus-
 si non omittebant, sua auctoritate con-
 ventus decernere, quod post citatas con-
 stitutiones, exempla sub **SIGISMUN-**
DO I. SIGISMUNDO AUGUSTO,
STEPHANO & SIGISMUNDO III.
 docent. Desiit sensim mos ille, ut ta- Exem-
 men nonnunquam revivisceret. Anno pla con-
 enim 1702 ob periculum a Svecis, ex ventu-
 mente Consiliariorum, Episcopus Var- um re-
 miensis nondum juratus, inscio Rege, centiori
 conventum indixit, quo Thorunum & atate a
 Gedanum, quia non indictus a Rege, ab- Rege
 stinuerunt: & a. 1716 quod res de qua non in-
 deliberandum moram non ferret, ac lit- dicto-
 teras Regias serius allatum iri crederetur,
 Varmiensis

Varmiensis Episcopus convocabat Ordines, sed quia Rex conventum non approbaverat, civitates majores adesse volebant. Sequenti anno monebat Rex Ordines, ne sine litteris suis congregarentur, ad Regni constitutiones ejusdem anni eos remittens, quæ ejusmodi conventus vetant **. Indictos ultimo bello Svecico a Castellano Culmensi conventus *** in exemplum non allego, quia tum & alia, quæ contra fas & receptam consuetudinem, fiebant, ac conventus illi, pro legitimis habiti non sunt. Rex JOANNES III. in expeditionem adversus Turcos profectus, a. 1676 Episcopo Varmiensi committebat, Prussos ad conventum vocare: quod etiam ab eo factum est ****.

* Schutzi Chron. Pruss. Lib. VIII. f. 339.

Norma Regim. Prut. §. 30.

** Hist. Pruss. IX. 309.

*** Hist. Pr. IX. 152. 197. 211. 219. 226.

**** Histor. Pruss. VIII, 140.

§. 45.

*Dies
conven-
tuum
genera-
lium in-
certus,
sed loca
certa,
inter*

Dies, quo habendus conventus generalis, est incertus, modo, si conventus antecomitialis, is constituatur, ut ex conventu illo commode adiri queant comitia, quare ejusmodi conventus, comitia quatuor circiter hebdomades præcedere solet. A. 1683 dies conventus in tertiam comitiorem diem incidebat, nihilominus

hilominus conventus ille peragebatur, *qua vice* ac Prussi in comitia proficiscebantur. *ces ser-*
 Contra a. 1670 palatinatus Culmenfis *vande*
 conventus particularis ruptus, irritusque *sunt.*
 redditus generalis, quoniam ad illum
 diem indictus, quo comitia jam cœpe-
 rant. Idem a. 1712, qui comitorum,
 pariter conventus generalis dies erat,
 prorogabanturque in aliud tempus co-
 mitia, antequam Prussi adessent. Dies
 conventus in Regiis litteris scribitur, qui
 cum a. 1692 omissus esset, ab Episcopo
 Varmieni ex Palatinorum sententia inse-
 rebatur. Indicuntur conventus per vi-
 ces, modo Mariæburgum, modo Graudentum,
 quas civitates SIGISMUNDUS I. ordinariis conventibus destinave-
 rat, extraordinariorum locum suo arbitrio
 fervans. SIGISMUNDUS III. civitates il-
 las etiam pro extraordinariis conventibus,
 plerumque præferebat aliis, factumque,
 ut cum ordinarii conventus sensim desine-
 rent, Mariæburgum & Graudentum per
 vices extraordinariis inservirent; quod
 quamvis nulla lege sancitum erat, con-
 suetudine tamen ita invaluit, ut a. 1654
 Culmenfis Nobilitas suum conventum
 rumperet, quod generalis Mariæbur-
 gum indictus, quem Graudentum, ob
 vices, indicendum crediderat: ex qua
 causa a. 1687. 1695. 1728 conventus ce-
 lebrati

*Quomodo vice:
intelligenda.*

lebrati non sunt. Quomodo autem vi-
ces intelligendæ, quod scilicet locum
habere debeant, si audito Regio Legato
electoque Marschalco equestri, con-
ventus ruptus fuerit, Ordines a. 1687
(P) declararunt, & 1710 confirmarunt. Qua-
re in alterutra civitatum repetendus
conventus, donec post electionem usque
Marschalci continuatus fuerit, debuis-

*Posse
tamen
justis de
causis
alio con-
ventus
indici.*

setque conventus a. 1730 Mariæburgi
celebrari, qui celebratus Graudenti, quo-
niam proximus conventus Mariæburgi
cœptus, ante Marschalci electionem,
ruptus erat, quod quidem monitum est,
Ordinibus tamen placuit a lege sponte
sua decedere *. Etsi ergo loca conven-
tuum certa sint, manet non minus Regi
antiquum jus Ordines alio convocandi,
præsertim ubi justa causa subest. Hinc
JOANNES CASIMIRUS, Gedanum,
Tucholiam, Neuburgum, Culmam,
Thorunum conventus indixit: quem
AUGUSTUS II. Mariæburgo & Grau-
dento peste infectis, in monasterio Oli-
vensi prope Gedanum celebrari voluit,
cœptumque ibidem, cum Ordines pri-
mum in veterem Schotlandiam ad illam
urbem, deinde in ipsam urbem proro-
garent, Rex approbavit. Indictum De-
cembri mense 1660 a Rege conventum
Mariæburgum, Ordines habuerunt Cul-
mæ,

ma, quia Mariæburgi pestis nondum cessaverat. Vices inter Mariæburgum & Graudentum a longo tempore servatas, Nobilitas palatinatus Pomeraniæ æqualitati, quæ inter omnes palatinatus obtinet, derogare, nostra ætate credens, institit in conventu Graudentinensi anno 1730 acriter, ut etiam in aliquo sui palatinatus loco, sive is Meva, sive Dirsa-
 De con-
 ventu
 generali
 etiam in
 Pome-
 rania
 palati-
 natu
 habendo.
 (Q)

via esset, conventus generalis celebraretur: sed reliquis duobus palatinatibus antiquum morem, haud remissius tuentibus, cessit tum Pomeraniæ Nobilitas ** distulitque, quod postulaverat, in annum 1735, quo laudum obtinuit, ut tertius quisque conventus Mevæ habeatur, salva tamen Regis approbatione: qua nondum secuta, adhuc vices inter solas Mariæburgum & Graudentum servantur.

* Histor. Pruss. IX. 367. 377.

** Hist. Pruss. IX. 379.

§. 46.

Litteræ Regiæ, quibus Ordines ad De Re-
 conventum vocantur, ex Cancellaria Regni, sive majore, sive minore, prodeunt, teris,
 quas a. 1676. utroque Regni Cancellario quibus
 ab aula absente, Litvaniæ Procancellarius curavit. ad con-
 Quare Cancellariæ Regni ventum
 est, providere, ut litteræ illæ justo tempore in Prussiam mittantur; ut in iis locis & dies conventus exprimatur; ut ad
 vocan-
 tur Or-
 dines.

F omnes,

omnes, qui sigillatim vocandi sunt, den-
 tur; neque potiora, de quibus in conven-
 tu deliberandum, fileantur. Mittuntur
*quem in Prussia-
 am mit-
 tantur.* litteræ omnes, ad Episcopum Varmien-
 sem, tanquam Prussiae Præsidentem, si jam
 juravit, ut singulas ad eos, quorum no-
 mina præferunt, curet. Episcopo Var-
 miensi nondum jurato, deferuntur ad
 primum ex Consiliariis juratis. A. 1726
 cum nullus ex Consiliariis jurasset pro-
 vincia, litteræ omnes ad civitates mayo-
 res missæ sunt, quarum quæque ad sui
 palatinatus Consiliarios & civitates mino-
 res eas deferri curabat, simul quæ ad
 Nobilitatem datæ, ad civitates minores,
 quæ eas ex suis actis, quibus insertæ, mi-
 nisteriali (Wozny) publicandas tradide-
 runt. Sed a. 1728 ad Varmiensem Epi-
 scopum mittebantur litteræ, licet non-
 dum jurasset, quod etiam postea factum
 est.

§. 47.

*Hospiti-
 a pro
 iis, qui
 conven-
 tum ad-
 eunt.* Qui ad conventum confluunt, ha-
 bent hospitia gratuita, quæ a civitatis
 Magistratu cuique assignantur, decre-
 tumque a. 1681 ab Ordinibus, ut illa es-
 sent perpetua, neque mutarentur. Lo-
 cus conventus ordinarius, est curia, ubi
 conclavia duo, alterum pro Consiliariis,
 pro Nuntiis terrestribus alterum, anti-
 quitus consultationibus destinata, quæ
 non

non temere mutanda sunt. Cum ergo *Ordinarius* initio Interregni a. 1733 Mariburgensis *condentium locus, illisque destinata conclavia.* Magistratus, ob multitudinem praesentium, aliud idque spatiosius pro Consiliariis instruxisset conclave, orta est inter Ordines dissensio, Episcopis, Palatinis, Castellanis, majoribusque civitatibus cum Nobilibus aliquot novum, Succamerariis & maxima Nobilitatis parte, vetus ingredientibus, quasi pristinum conclave, nisi omnium consensu, mutari haud debuisset. Post mutuas exostulationes, quibus conventus ante ipsum initium in discrimen adducebatur, convenit, ut omnes, quique ex suo conclavi, in atrium congregarentur, indeque una se in novum conclave conferrent, ut mutatio probari videretur ab omnibus. Interdum, quando numerum praesentium *Consultationes saepe ex curia in templum translatae.* conclavia in curia non capiunt, coeptus in curia conventus, in templo continuatur, ut vel Nobilitas in templo deliberet, curiamque repetens consiliariis se jungat, conventumque finiat; vel Consilarii, postquam suas consultationes in templo Nobilitas finit, eo se conferant; vel coeptus continuatusque in curia conventus, junctis ibidem conclavibus, in templum transferatur. Interdum etiam totus conventus in templo peragitur, nisi quod Consilarii, ut

seorsum censeant, in curiam secedant, hocque facto in templum ad Nobilitatem redeant. Exempla anni 1587. 1606. 1607. 1633. 1648. 1668. 1669. 1670. 1683. 1696. 1713. 1730. 1733. suppeditant. Coeptus a. 1710 in Olivenfi monasterio, & in Schotlandiam veterem, prope Gedanum, translatus conventus, non alibi quam in utriusque loci templo ha-

Ob quam rem datur cautio. beri poterat. Quando autem ex curia in templum transfertur conventus, solet, monentibus civitatibus majoribus, a Præside conventus, cautio dari, ne eo receptæ consuetudini, per quam con-

(S) ventus in curia peragendi sunt, derogetur. A. 1644 non conventus, sed col-

Colloquium de conventu in templo habitum. loquium, num conventus generalis, rupto Culmensis palatinatus particulari, celebrari possit, in templo habitum, & tamen Episcopus Culmensis, qui colloquii Præsides, cum Pomeraniæ Palatino & Castellano Elbingensi, coram judicio civili Graudentinensi declaravit, non debere hoc exemplum juribus & consuetudinibus, quoad ordinaria conventuum lo-

Conventus in privata domo, curia & templo, ca, officere *. Fuit a. 1662 Mariæburgi in privata domo, Varmiensis Episcopi absentis hospicio, conventus, ob Culmensis Palatini, qui conventus Præsides erat, afflictam valetudinem **. Ante comitia convocationis, a. 1674 in conventu

ventu Mariæburgensi, Consilarii in Epi-^{in scho-}
scopi Varmiensis hospício, Nuntii Nobi-^{la & cu-}
litas in curia deliberabant, quo facto^{ria.}
Ordines sua consilia in templo junge-
bant: quos a. 1670 Graudenti, vis frigo-
ris intolerabilis, conventum ex curia in
adjacentem scholam transferre adegit,
qui in curiam redierunt, cum frigus re-
misisset ***.

* Hist. Pruss. VI. 210.

** Hist. Pruss. VII. 295.

*** Hist. Pruss. VIII. 28.

§. 48.

Conventum, die ad quem indictus, ^{Quando}
matutino tempore, sacris peractis, inci-^{incipi}
piendum esse, leges a. 1669 & 1670 ^{debeat}
præcipiunt: quibus quidem, quoad diem, ^{conven-}
sæpe tamen quoad diei tempus haud ob-^{tus.}
temperatum, cum conventus post me-
ridiem & circa vesperam cœperint. Duo ^{Non}
autem ad initium conventus exiguntur, ^{posse in-}
omnium palatinatum præsentia, & ^{icipi con-}
Regii Legati adventus. Absente enim ^{ventum,}
uno palatinatu, conventum haberi non ^{nisi}
posse, supra demonstratum est, simul ^{omnes}
ad exempla responsum, quæ contra re- ^{palati-}
gulam allegantur. Adventus legati Re- ^{natus}
gii ideo necessarius est, quia Rex per ^{adsint,}
Legatum suum ad Ordines, de quibus ^{& Regis}
deliberandum, refert, illisque consulendi ^{Legatus}
facultatem dat: quare conventus aucto- ^{advene-}
ritas,

ritas, seu, ut nostrates loquuntur, *acti-
vitas*, ab adventu Legati pendere dicitur,
& a. 1647. 1651. 1658. 1660. 1661. 1672.
1678. 1712. ob Legati absentiam, conven-
tus inchoatus non est.

§. 49.

*De Con-
siliario-
rum in
conven-
tibus
præsen-
tia.*

Quod ad Consiliariorum præsen-
tiam, possunt plures, possunt pauciores
adesse, imo exempla docent, ad conven-
tus successum sufficere, si unus, sive Epi-
scopus, sive Palatinus, sive Castellanus,
sive Succamerarius, præsens, & non
omnes civitates majores abfuerint. Con-
ventus antecomitialis a. 1627, uno Suc-
camerario; postcomitialis a. 1629 Pala-
tino Culmensi; postcomitialis a. 1638 Ca-
stellano Culmensi; postcomitialis a. 1642
Palatino Pomeraniæ præsentem, habitus est.
Contra a. 1636 conventus postcomitia-
lis frustra indictus erat, quia Pomeraniæ
Succamerarius, qui præter majores ci-
vitates, ex Consiliariorum numero, solus
præsens, conventui præsidere volebat, &
prolatus ad 21 Martii 1650 postcomitia-
lis conventus, quia ex Episcopis, Pala-
tinis, Castellanis, & Succamerariis ne-
mo aderat, cœptus non est. Civitatum
majorum una, etiam duæ, salvo conven-
tu, abesse possunt, cum unius sufficiat
præsentia. Quæ abest civitas, excusat
Ordinibus absentiam litteris, civitatibus
præsen-

præsentibus, quid in conventu curandum commendat, & unum aut duos Secretarios mittit, qui consultationibus auditores intersint. Si nulla civitatum adest, conventus non habetur, ut a. 1688. 1696 & 1697 factum. Omnibus enim absentibus, non adest sigillum, non adsunt Secretarii, qui acta publica scribant, ac alia, quæ ab his fieri solent, peragant.

§. 50.

Sæpe Ordines, antequam se in curiam conferunt, apud Varmiensem Episcopum, aut eum, qui, illo absente, conventui præsidet, colloquium habent, ut privatim removeant, quæ successum conventus sistere possint, ac finito colloquio una in curiam eunt. Quando sine ejusmodi colloquio, singuli curiam petunt, congregatis cæteris, conventus Præses, majores civitates in confessum invitari curat. Ordinarius, ut dictum supra, Præses est, Episcopus Varmiensis, sed si ille absens, ejus vices subit, inter Consiliarios juratos primus. Ut enim Consiliarius non juratus, facultatem censendi haud habet, ita multo minus ei præsidium permittitur, quo ipse Varmiensis Præsul ante jusjurandum abstinet. In conventu Mariæburgensi a. 1728, Varmiensis Episcopus, postquam jurasset,

Ordinatur conventum Consiliarium primus, si juratus.

præsidium suscipiebat, quod antea gesserat alius. Quando autem præsidere cœpit Consiliarius juratus inferior, cedit præsidio superiori, statim ac is juravit.

Quo ordine Consiliarii sedent.

Assident Consiliarii mensæ, Præses in fronte, cæteri utroque latere; Palatini, Castellani, Succamerarii superiore, civitates majores inferiore: quæ quando rogatæ, ut superiore post Consiliarios reliquos considerent, antiqua loca retinere maluerunt, cum, ne quod longo usu receptum mutarent, tum, ne suas sedes, tanquam vacuas, occuparent Nuntii terrestres aut Nobiles alii, & de novis, ideo quia novæ, lis moveretur. Spatio, quod in utroque mensæ latere vacuum restat, confident nobiles, & quidem dignitate potiores, reliqui circumstant. *Secretarii* civitatum majorum, post earum sellas stantes, in pugillares, quæ vident audiuntque, referunt, ut ex iis acta in conventu, quibus *reces-*

Novum exemplum cepti conventus a Consiliario non jurato.

sus nomen imponitur, perscribant. Conventum Præses brevi oratione, pro tempore, orditur, erantque a. 1728 Ordines incerti & discordes, quis cum inciperet, nullo, præter majores civitates, ex Consiliariis jurato, & Nobilitate hunc honorem civitatibus invidente: quæ cum sponte cæssissent, placuit, ut Palatinus Culmenfis, nondum juratus, novo plane exemplo,

exemplo, conventum *passive*, hoc est, sine plena auctoritate Præsidis, & quasi Præsides inchoaret, præessetque conventui *passive*, donec Varmienfis Episcopus jurasset. Civitatibus autem majoribus, non tantum, quod id permisissent, gratiæ actæ, sed etiam jus ordiendi conventum, nemine ex superioribus Consiliariis juratis præsentate, in posterum assertum, & in sequenti conventu, quia præsens ruptus, *laudo* firmatum est.

Jus hoc civitatibus assertum, Consiliariis superioribus non juratis.

§. 51.

Est autem Præsidis officium, non solum conventum incipere, sed etiam dirigere; consessibus horam designare, & eosdem solvere; Regio Oratori, exposita legatione, respondere, ac ipsum conventu, sive rupto, sive finito, sive prorogato, dimittere; Consiliarios sententias rogare; censendi extra ordinem facultatem concedere; Nuntiis Consiliariorum nomine respondere; dissentientes componere & pervicaces flectere; ut omnia modeste & decenter fiant attendere; si quid ipsi ab Ordinibus in rem provinciæ commissum, ad Regem deferre; aliaque peragere.

(T)
Quæ Præsidis munia.

§. 52.

Conventu cæpto, seu *fundato*, ut loquuntur nostrates, Consilarii novi, si qui sunt, jurant, fiuntque suo ordine

tus per- cætera, quæ fieri usus docet, & Regis
agatur. VLADISLAI IV. decretum a. 1647 exi-
 git, quo nempe præcipitur: ut Ordines,
 postquam in unum conclave convene-
 runt, litteras ad se datas legant; deinde
 Regium Legatum audiant; eo audito &
 in suum hospitium deducto, illo die pu-
 blicas consultationes omittant; Nuntii
 vero reliquum ejus dici, conferendis in-
 ter se mandatis suis, quantum temporis
 ratio permiserit, impendant; sequenti, in
 suo conclavi consultationes peragant, per-
 actisque, & ubi Consiliarii censendi finem
 fecerunt, in horum conclave redeant;
 ibi per suum *Directorem* seu Marschal-
 cum, de quibus inter ipsos convenisset,
 exponant; collatisque sententiis cum Con-
 siliariis, Ordines omnibus consentienti-
 bus decernant: ita ut neque responso
 Regio Legato dando, neque mandato ad
 comitia, neque *laudo*, quo tributa im-
 perantur, quicquam inferatur, nisi quod
 ab omnibus constitutum approbatumque
 sit *. In hoc tamen usus a Regio decre-
 to diversus est, quod lectio litterarum
 ad conventum, Regis legationem non
 præcedat, sed sequatur, aut post Nun-
 tiorum sub suo Marschalco ad Consilia-
 rios reditum, differatur.

* Histor. Pruss. VI. Docum. p. 154.

§. 53.

Quia Rex cum Prussis per Legatum *Legatus* agit, praesentia ejus in conventu maxime *Regius.* necessaria est, ita ut illo absente, quod antea monuimus, conventus haberi nequeat. Legatus vel est ecclesiasticus vel *secularis*, infra Senatoriam dignitatem, olim etiam missus Senator, imo, quia interdum legatus non unus, Senatores. Quod ad recentiora tempora, a. 1662 Jo. *Legati* Gebicius, Plocensis, & a. 1674 Thom. *duo, al-* Ujeyscius, Kioviensis Episcopus, Sena- *ter ordi-* tores ambo, titulo legatorum extraordi- *narius,* narium aderant, priorque cum alio *extra-* legato ordinario veniebat, hocque audi- *ordina-* to, ipse post Marschalci electionem, ma- *rius al-* jore comitatu, quam ordinarius, in con- *ter.* fessum Ordinum deducebatur; posterior solus, & quidem a Rege nondum inaugurato, cui idem honor habitus, qui ordinario Regis inaugurati Legato. *Extra-* *ordina-* *rius sine* *ordina-* *rio.* *Duo or-* *dinarii,* *ex qui-* *bus u-* *nus pro* *Legato* *habitus.* *Misit a. 1673 Rex MICHAEL extraordina-* *rium Legatum, non Senatorem, sine or-* *dinario, nempe Stan. Buzenscium, Gnes-* *nensem Canonicum & Cancellariae Re-* *gentem, qui eodem, quo solent ordi-* *narii, modo auditus est. Pro uno, in* *conventu antecomitali a. 1655 duo ade-* *rant Legati ordinarii, non uno tempore,* *nec in unum conventum a Rege designa-* *ti, ex quibus Ordines pro legato habue-* *runt,*

Legatus simul Nuntius terrestris. runt, qui tempore posterior, cui alter honore sponte cedebat. A. 1636. Regius Orator simul Nuntius *terrestris* erat, qui legatione exposita, in conclave Nuntiorum se conferebat, quod ferebant Ordines, ne tamen idem in posterum fieret, quodque jam a. 1581 factum erat.

Legatus, cuius nomen in Regiis litteris & mandato non legebatur. Litteræ pro Legato, cum mandato Regio, a. 1673 Mariæburgensi Palatino reddebantur, sine Legati nomine, pro quo vacuum erat relictum spatium, quod Palatinus Nobilis cujusdam, Matth. Radomicii, nomine explebat: & anno 1712 erat in conventu Graudententiniensi Legatus Franc. Czapscius, cujus neque in litteris, quibus fides Legato conciliatur, vulgo *credentialibus*, neque in mandato Regio fiebat mentio.

§. 54.

Quando Legatus audiendus. Audiendus Legatus, primo conventus die, multa adhuc luce: quod cum a. 1643. nonnulli in sequentem diem differri vellent, plerique contradicebant, recte id fieri negantes. Contigit tamen

Audietur interdum serius. ut die non primo, & tempore vespertino Legatus audiretur: quod a. 1595 & 1710 postridie, a. 1728 quarto & 1730

Ob ejus absentiam conventus tertio die; a. 1671. & 1699 post solis occasum factum est. A. 1652 ob tardiorum Legati adventum, in alterum diem differebatur conventus, ut eodem quo inciperet,

inciperet, audiretur Legatus, & 1735 *initium*
 ob Legati absentiam, primum confessum *dila-*
 solvebant Ordines, ac cum interea adve- *tum.*
 nisset, ad ipsum audiendum, circa horam
 septimam vespertinam, curiam repe-
 bant.

§. 55.

Non licet Legato ultro in confes- *A qui-*
 sum venire, sed manendum ipsi in ho- *bus Le-*
 spitio, donec invitatus deducatur. Hinc *gatus in*
 a. 1630 infecto negotio, redeundum Le- *Ordi-*
 gato in hospitium, quod non arcessitus *num*
 venisset; contra a. 1634 auditus Legatus, *confes-*
 qui non invitatus, cum Nuntiis terrestri- *sum de-*
 bus accesserat, qui tamen honoris causa, *ducatur*
 in hospitium reducebatur. Comitantur *et in*
 legatum, sive adducatur in confes- *hospiti-*
 sum, sive reducatur in hospitium, unus *um re-*
 Succamerariis, illorum, qui singularum *ducatur.*
 civitatum majorum nomine adsunt, se-
 cundi, & ex Nobilitate, quibus ire pla-
 cet: interdum præter Succamerarium,
 Castellanorum unus hunc honorem Le-
 gato habet. Proximo sæculo, aliquoties
 cum secundis, etiam primi civitatum ma-
 jorum, urgente Nobilitate, comites ive-
 runt, sed rediit hoc officium ad solos se-
 cundos. Erat extraordinarium quid,
 cum in conventu die 30 Decemb. a. 1648
 habito, Regis nondum inaugurati Lega-
 to, cum Castellano uno, duo Succamera-
 rii

rii adessent; ut odio in Legatum factum, quod a. 1676 nemo ex Nuntiis comitari vellet, cui duo Succamerarii, & qui a civitatibus majoribus aderant secundi, hoc officium præstabant. In locum absentium Castellanorum & Succamerariorum omnium, a. 1652 Capitaneus Engelsburgensis, seu Pokrzywnicensis; sed in alio conventu ejusdem anni, cum iterum omnes Castellani & Succamerarii abessent, nemo suffectus est. Sæculo decimo sexto, ad deducendum Legatum unus Succamerarius, & alter ab Elbingensibus missorum abhibebantur, & cum a. 1584 ante finem conventus, unus, qui adfuerat Succamerarius, jam discessisset, volebat Legatus ex suo hospitiis in Ordinum consessum redire, priusquam pro Succamerario, Castellanus Culmensis ad deducendum venisset * Quando tamen illo sæculo, aut unus, aut duo Senatores mittebantur Legati, deducentium numerus augebatur, inter quos præcipuus Palatinorum unus erat **. A. 1662 Plo-censi Episcopo, Legato extraordinario, is habitus honor, ut omnes, qui a civitatibus majoribus aderant simul deducerent. In conventu postcomitali a. 1683 soli, qui civitatum majorum nomine præsentis, secundi, Legatum Regium ordinarium in hospitium reducebant, quoniam nemo

ex

ex reliquis Consiliariis & omni Nobilitate, ipsi hoc officium præstare volebat ***

* Hist. Pruss. III. 449.

** Hist. Pruss. III. 118. 299. 356.

*** Hist. Pruss. VIII. 229.

§. 56.

Deductus in confessum Legatus, ad Præsidis dexteram confidet, & Ordines alloquitur, quo facto, litteras legationi fidem concilians, seu *credentiales*, Regiumque mandatum, quod ut litteræ, latine scriptum, exhibet. Respondet ad sermonem Præses, ac litteras cum mandato Thorunensis *Secretarius* legit. Peracta lectione, Legatus in hospitium reducitur, ut ibidem successum conventus expectet: reversis, qui ipsum comitati, epistolæ ad conventum, si tempus permittit, leguntur, ac confessus solvitur. Mandatum Regium, alias *instructio*, ea continet, de quibus Rex Ordines confu- lit, & quæ ab iis fieri præcipit, quo cum Legatus a. 1670 venisset, id inter causas conventus irriti referebatur. A. 1700 Legatus in hospitio mandatum reliquerat, quod inde, ipso in confessu commorante, petebatur legebaturque.

§. 57.

Jam olim, post Legati in hospitium suum reditum, Nuntii in suum conclavum

liarii ve secedebant, Marschalcum electuri
consent, ac deliberaturi, dum Consiliarii ad cen-
*absenti-*sendum in suo manerent. Circa finem
bus sæculi decimi sexti, detrectabant Nuntii
Nuntiiis in suum conclave se conferre, ac Consi-
*terre-*liarios solos relinquere, quorum senten-
sribus, tiis auditores interesse volebant. Sed
*qui illo-*Consiliariis veterem morem fortiter con-
rum stanterque tuentibus, agitata est hæc
*senten-*controversia per longum SIGISMUN-
*tiis au-*DI III. regnum, & fere ad exitum VLA-
*ditores*DISLAI IV. qui ita eam a. 1647 compo-
*interes-*sit, ut audito Legato Regio, consultatio-
*se, fru-*nes publicæ in Consiliariorum conclavi
*sua co-*cessarent, Nuntii vero reliquum ejus-
nati diei, conferendis mandatis suis impende-
sunt. rent, ut §. 52. dictum est. Dum ergo

*Civita-*Consiliariorum sententiæ in posterum
*tes an-*diem differuntur, majores civitates apud
*tea in-*Thorunenses, aut his absentibus, apud
ter se Elbingenses, mandata inter se conferunt,
sua quæ si diversa, ut convenient, annitun-
*manda-*tur. Ejusmodi colloquio *Secretarii* au-
*ta con-*ditores adsunt, qui etiam admittuntur,
ferunt. si ab aliqua civitate non Magistratus, sed
 soli *Secretarii* venerunt, ut vicissim ex-
 ponant, quod sibi injunctum.

§. 58.

Mar- Nobilitas Nuntii, aut ad exemplum
schalci Consiliariorum, publicis sepositis, in
Nunt hospitia sua redeunt, aut in suum con-
 clave

clave ad electionem Marschalci se confertorum
 runt, quæ ante omnia peragenda est, *electio.*
 quoniam sine Marschalco, Nuntii facultate
 consultandi destituuntur. Priscis *Mars-*
 temporibus appellabatur Orator, quod *schalcus*
 Nobilitatis nomine orabat, seu verba *olim*
 faciebat. Marschalci vocabulum, in actis *orator*
 publicis primum a. 1585 occurrit, cum *dictus.*
 jus Culmense retractandum esset, & inter-
 jectis annis octodecim, in conventu
 antecomitiali a. 1603 iterum *; a quo
 tempore nomen hoc mansit. Quia vero *Quis*
 ante electionem Marschalci opus est, ut *ante*
 aliquis conclavi Nuntiorum præsit, qui *Mars-*
 de eligendo Marschalco referat, senten- *schalci*
 tias roget, & majore suffragiorum nu- *electio-*
 mero electum declaret, prioris conven- *nem*
 tus Marschalco, munere hoc ad electio- *Nuntio-*
 nem novi fungitur: quo absente, alius *rum*
 interea & quidem ex illo palatinatu, ex *conclavi*
 quo fuit prior, ad preces Nuntiorum ejus *præsit.*
 vicem subit, quod, ut alia exempla ta-
 ceamus, conventus Graudentinensis a.
 1684 & conventus a. 1710 Gedanum
 prorogatus docent. Cum a. 1725 ad con-
 ventum antecomitalem, non Nobilitatis
 Nuntii, sed Nobiles, qui vellent, singu-
 li venissent, ac ignoraretur, ex quo pa-
 latinatu ultimus Marschalco fuisset, pla-
 cuit, ut qui dignitate prior, Nobilitatis
 conclavi ad Marschalci electionem præ-
 esset.

Quà occasione, lis inter Ensfiferum & Vexilliferos Prussia.

esset. Tum vero lis inter Ensfiferum & Vexilliferos, utrius dignitas prior esset, donec Vexilliferi cederent. Conventu illo ante electionem Marschalci rupto, a. 1730 inter Ensfiferum & Vexilliferos de dignitate novum certamen, hisque iterum cedentibus, præfuit Ensfifer Nobilitati, donec Mareschalculus electus esset: quod pariter in conventu a. 1735, Marschalco priore per morbum absente, accidit. In conventu Mariæburgensi a. 1713 aderat prioris conventus a. 1712 celebrati Marschalculus, Bagniewscius, sed quia Nobilitas hunc conventum pro legitimo non habebat, ejus Marschalco munere suo ad electionem novi fungi haud permittebatur, quo non refragante, partes ejus Rybinscio, ex Pomeraniæ palatinatu, ex quo Marschalculum eligere placebat, interea mandabantur **. Electio, quæ ut dictum, in Nuntiorum conclavi fit, a. 1699 in conclavi Consiliariorum, post horum discessum peracta est. Non autem Marschalculus ex omnibus eligitur, sed ex uno palatinatu, per vices, cum olim Nobilitatis Orator, qui postea Marschalculus appellatus, ex solo Culmensi fuerit, munere hoc, qui inter illius palatinatus Nobiles primus, mandato. Sed in conventu ante comitia electionis a. 1648 crediderunt Mariæburgensis palatinatus Nuntii, nominandum esse

Marschalculum ex

esse Marschalcum ex palatinatibus singulis, suo inter eos servato ordine, obtinueruntque, ut tum Marschalcatus sui palatinatus Nuntio, Nic. Bkovscio, deferretur ***. Discordantibus a. 1651 de Marschalco Nuntiis, adversus futuras contentiones, in remedium commendatum est, ut Marschalcus non ex uno, sed ex omnibus palatinatibus, per vices peteretur ****: quod consilium postea valuit. Quare non quidem per legem aliquam scriptam, sed per consuetudinem, honor ille Marschalcalis ex uno ad alium palatinatum migrat, ut si fuerit Marschalcus ex Culmensi, sequatur ex Mariæburgensi, hunc excipiat ex Pomeraniæ palatinatu, & tum ordo ad Culmensem redeat. Nonnunquam vices hæ turbatæ sunt, cum enim in conventu postcomiciali a. 1670 Marschalcus ex palatinatu Pomeraniæ creari debuisset, creatus ex Culmensi, quod crederent Nuntii, in primo, post novi Regis inaugurationem, conventu, Marschalcum ex primo palatinatu eligendum esse. Erat a. 1710 Marschalcus ex Pomeraniæ palatinatu, in proximo conventu ex Culmensi, hunc, Mariæburgensi omisso, sequebatur a. 1713 ex Pomeraniæ palatinatu, & a. 1730, cum interea nullus eligi potuerit, iterum ex hoc palatinatu. Ex quo tempore vices servatæ,

Quod
non semper
factum.

vatae, cum a. 1733 ex Culmensi, a. 1734 ex Mariæburgensi, & a. 1735 ex Fomeraniae palatinatu Marschalcus fuerit. Qui ergo jam post annos viginti duos expectatur conventus generalis, ex Culmensi palatinatu Marschalcum habebit.

* Histor. Pruss. III. 467. IV. 338.

** Histor. Pruss. IX. 281.

*** Histor. Pruss. VII. 22.

**** Histor. Pruss. VII. 71.

§. 59.

Quid a Marschalcatu candidato exigatur, & quid ejus electionem difficilem reddat. Candidatum Marschalcatus oportet, in palatinatus sui conventu particulari praesentem fuisse, & in eodem suo palatinatu, bona equestria habere, cujus electionem interdum, diversum pro competitoribus studium arduam reddit, ruptusque eam ob causam in ipsa electione a. 1728 conventus, ac sequens a. 1730 idem habuisset fatum, nisi competitorum alter, duo enim erant, sponte cessisset*. Electio quando peracta est, per singulos ex palatinatibus Consiliariis nuntiatur. Marschalcus ad Nuntios refert de quibus deliberandum; sententias rogat; consensendi dat facultatem; dissentientes componit; de quibus est consensus notat; quando plures consultando dies absumuntur, Nuntios dimittit, & sequentis confessus horam statuit; Consiliarios conclavis sui nomine compellat, & que ibi

sibi placuerunt singula recitat &c. Hoc suo munere toto conventa fungitur, & si ante ejus finem abit, surrogat sibi ex suo palatinatu vicarium: quales in conventibus, ut plures omittam, anno 1661. 1680. 1681. 1683 occurrunt: & cum a 1681 suffectus Marschalcus, conventus nem expectare non posset, sibi surrogavit alterum. In singulis conventibus Marschalcus eligitur, idque de novis conventibus intelligendum est. Nam si conventus fuerit prorogatus, hoc est, si jam coeptus, sed interruptus, continuatur tempore alio, manet ad conventus finem, qui illo coepto Marschalcus electus est. Quare a 1700 Marschalcus munus suum retinebat, conventu in sequentem annum prorogato, neque in Olivenfi conventa a 1710 electus, desinebat Marschalcus esse, cum conventus, bis, primum in veteri Schotlandia ad Gedanum, deinde in ipsa hac urbe continuaretur. Cæterum Marschalcum omnes colunt & reverentur, ut ipsum verbis aut factis lædere grande habeatur nefas: cui cum a 1682 Nuntius in platea alapam a tergo impigisset, facinus hoc a conclavi Nuntiorum ita vindicatum, ut auctor, præter multam & sex hebdomadam in turri custodiam, injuriam publice deprecaretur, & in præsentî conventu jure censi

*Abcon-
ti ante
conven-
tus fi-
nem.
alius.
suffici-
tur.*

*Manet
Mar-
schalcus
in con-
ventu
proro-
gato.*

*Erge
Mar-
schal-
cum re-
veren-
tia.*

fendi careret, ac nisi decreto paruerit, in nullo unquam conventu censendi facultatem haberet **. Nostra ætas nonnunquam

Honorarium ipsi decrevit, aut promissum.

Marschalco etiam honorarium decrevit, ut Mart. Chelstovscio, qui in conventu Gedanum a. 1710 prorogato, Marschalcatum pro alio gessit, & in conventu Mariæburgensi a. 1713 Marschalco ipse electus, nummos aureos

(V) quingentos. Meldzynscio conventus a. 1730 Marschalco, in conventu a. 1733 honorarii spes facta est: & a. 1735 Marschalco, Thom. Gräbezewscio, Ordines laudo gratum animum declararunt, ita, ut summam, quæ præstanda esset, summæque solutionem, sequenti conventu postcomitiali constituere vellent: non tamen postcomitialis ille, neque alius ex illo tempore conventus habitus est, ut promissum impleri potuerit.

* Hist. Pruss. IX. 369. 377.

** Hist. Pruss. VIII. 220.

§. 60.

Quomodo & qualinqua Consiliarii censent.

Dum Nuntii in suo morantur conclavi, redeunt postridie, quam Legatus Regius auditus, in suum Consilium, ut censeant: quod sit semotis arbitris, janua clausa, solis majorum civitatum secretariis præsentibus, ut sententias in pugillares suos referant. Primus censet conventus Præses, sequuntur suo ordine cæteri,

cæteri, olim lingua germanica, dein latina, jam polona, exceptis civitatibus, quæ adhuc latina utuntur. A. 1648 Palatinum Pomeraniæ, Denhofum, in conventu Mariæburgi die 25 Junii habito, germanice locutum invenimus, quod rarum illo tempore in Consiliario equestris ordinis erat exemplum, fuitque ultimum. Civitates usæ germanica lingua post medium sæculi decimi septimi, non quidem semper, interdum tamen, ac a. 1662 in antecomitiali conventu, Elbingenses totam, Gedanenses partem sententiæ germanice dixerunt. Ex hoc tempore civitates latine censuerunt: nisi quod qui Thoruni nomine adsunt, in memoriam prisca moris, titulum, quo Consiliarios compellant, germanice dicant, rogati tamen, statim sententiam suam latine ordiantur & absolvant. Cæterum Thorunenses a. 1647. 1654. 1712; Elbingenses anno 1671. & Gedanenses a. 1661. polonice censuisse, commentarii conventuum perhibent, addito: ne hæc sua exempla receptæ consuetudini derogarent.

§. 61.

Dictis sententiis, nihil constituunt *Cura us* Consilarii, sed omnia, Ordini equestri *priscus* integra relinquunt, ut ex ejus consensu *in cen-* decernantur. Ex hac causa *Varmiensis* *sendo*

*mos con-
servetur.*

Episcopus, Zaluscius, a. 1708 privatam hanc Consiliariorum deliberationem supervacaneam existimans, persuadere conatus est, ut illa omissa, quid quisque sentiret, coram Nuntiis, post illorum sub suo Marschalco reditum, exponeret. Sed prævaluit mos perpetuus, qui hunc præstat usum, ut Consilarii prius seorsum expendant, tum quæ Rex per suum Legatum retulit, tum quæ præter hæc provinciæ conducere videntur, ac inter se rationes conferant, quibus in assensum flectatur equestris Ordo. Nihilominus in Olivenfi conventu a. 1710 ejusmodi consultatio non præcessit, civitatibus majoribus, ut præcederet, frustra momentibus: ne tamen in posterum omitteretur, Culmensis Palatinus cavit *.

* Histor. Pruss. IX. 255.

§. 62.

*Nuntiorum
consultatio in
suo conclavi,
qua finita,
ambo conclavia
junguntur.*

Interea Nuntii, mandatis palatinatum inter se collatis, de Regia legatione ac aliis, sive publica, sive privata fuerint, deliberant, & quæ convenerunt, ut ad Consiliarios referantur, perscribi a Marschalco suo curant, cætera aut plane rejiciunt, aut in alium conventum differunt. Ubi finem suis consultationibus imposuerunt, nuntiatur id Consiliariis per singulos ex palatinatibus, ac Nuntii cum suo Marschalco sequuntur, hocque

hocque modo ambo conclavia junguntur, seu *combinantur*, unde actus ille, conclavium *combinatio* dici solet. Factum etiam est interdum, ut, si numerosior Nobilitas in templo consultavit, Consiliiarii invitati, eo ex curia se contulerint. Marschalcus postquam ad mensam post Succamerarios consedit, Nuntiorum nomine Consiliiarios oratione salutatur, gratulatusque de conventus successu, lætum ejus finem precatur. Respondet Præses ad singula, laudes Marschalci silentio non transmittens, ut hic antea Præsidentem laudaverat. Deinde leguntur litteræ ad Ordines datæ, & quidem in quarum lectionem Nuntii consentiunt: cum interdum fieri soleat, ut quædam ob eorum contradictionem non recitentur, ad quas si respondendum, responsio ex Ordinum mente scribitur. Deinde, quæ in Nuntiorum conclavi placuerunt, Marschalcus ex scheda legit, ac, si iis Consiliiarii annuerint, & ex Nuntiiis nemo contradixerit, auctoritatem quam antea non habuerunt, obtinent. Quamvis enim in conclavi Nuntiorum consenserunt omnes, aut nemo dissensit palam, manet tamen cuivis coram Consiliiariis dissentendi facultas integra, ut sæpe quæ antea probarunt, aut probare visi sunt omnes, junctis conclavibus dis-

Litterarum ad conventum datarum lectione.
Consiliiarios & Nuntios inter se consilia conferre, nihilque omnium consensu

su de- splicent nonnullis. Quando jam dissen-
cerni. sio est, certatur, interdum satis placide,
 sæpe fervide & verbis asperioribus imo
 minacibus. Tentant discordes compo-
 nere Consiliarii, nec non ex Nuntiis ali-
 qui, quorum si opera frustra est, & per-
 stant in sua sententia, vel plures vel unus,
 cæteris non cedentibus, conventus rum-
 pitur, & cuncta redduntur infecta: ut-
 que adeo ex omnium consensione, ne
 uno quidem excepto, lætus conventus fi-
 nis pendeat.

§. 63.

Quæ ab Quæ omnium consensu, nemine
Ordini- contradicente, decernuntur, majorum
bus de- civitatum Secretarii litteris mandant, &
creta, in eam formam, qua publicantur, redi-
litteris gunt, quæ deinde, fœditis consiliis, co-
manda- ram Ordinibus leguntur, ut moneant, si
ri. quæ mutanda aut addenda; soletque sæ-
 pe nova concertatio oriri, antequam in
Scripta eundem sensum conveniant omnes. Sunt
varia autem, quæ exarata leguntur, responsa,
illorum tum ad legationem Regiam, tum ad lit-
nomine teras receptas; mandata seu *instructiones*
publi- aut pro Legatis, si qui ad Regem extra
cata. ordinem mittendi, aut pro Nuntiis ad
 Regni comitia; lauda provinciæ & epi-
 stolæ ad diversos. Ut enim Regius Le-
 gatus scripto exhibet, de quibus Rex ad
 Ordines refert, ita congruens est, ut si-
 mili

mili responso dimittatur. Mandata pro Legatis ad Regem, ea continent, de quibus apud Regem agendum, & mandatorum pro Nuntiis ad comitia, fiet iterum mentio, quando speciatim de conventu antecomitiali sermo erit. *Lauda*, Laudum & laudare vocabula. vocabulo minus latino, per usum tamen recepto, vocantur Ordinum scita, vel totius provinciae, vel ejus parti, vel privatis servientia, titulumque *Statuum & Ordinum Terrarum Prussiae* praefereunt, habentque legis auctoritatem. Quod ad ipsam eorum nomen, repetendum id ex latinitate *infirma*, qua sententia arbitri *laudum* appellabatur, & *laudare*, quando arbiter sententiam suam declarabat; nostratibus placuit, *lauda & laudare*, quae alias decreta & decernere nominantur, dicere. Quaecunque autem scripta ex generalibus conventibus, omnium Ordinum nomine prodeunt, latina lingua prodeunt.

§. 64.

Postquam scripta illa publice lecta & approbata sunt, Regius Legatus iterum ex suo hospicio in confessum adducitur, cui Praeses, quae in legationem decreta, tum alia, voce breviter exponit, ac Ordines totamque provinciam Regiae clementiae commendat. Respondet Legatus: se Regi raturum omnia, nava- Quando Legatus Regius dimittatur. tamque

tamque Ordinum operam laude ac gratiarum actione prosequitur, eorum favorem sibi expetens, ac finito sermone, in hospitium, comitantibus, qui addu-

*Donum pro eo inter-
dum de-
cretum
aut pro-
missum.* xerant, redit. Interdum dono afficien-
dum esse decernitur, oblatique per lau-
da, a. 1680 ducenti, a. 1687 & 1734 cen-
tum nummi aurei, quod quo minus a.
1713 fieret, quorundam contradictio im-
pedivit. Anno 1735 Legatus *laudum*
gratitudinis obtinuit, sed qualis illa gra-
titudo futura & quando præstanda esset,
id proximo conventui postcomiciali ser-
vatum est, quo non habito, nihil consti-
tutum potuit.

*Finis
conven-
tus.* Legato dimisso, Præses &
Marschalcus sermone finem conventui
imponunt, Ordinesque templum adeunt,
ut DEO gratias acturi, hymnum Ambro-
sij concinant.

§. 65.

*Acta
publica
descri-
bit.* Superest, ut acta publica a majorum
civitatum *Secretariis* describantur, illis-
que sigillum provinciæ imprimatur: ex
quibus Responsum ad legationem, Regio
Legato in hospicio exhibetur. Descri-
buntur acta publica aliquoties, quorum
unum exemplum in tabulario seu *archi-
vo* Prussico, quod Thoruni est, servatur,
& majores civitates singulæ, unum pro
se recipiunt, præcipitque *laudum* a. 1708,
ut ad singula palatinatum castra unum
deferatur:

deferatur: quod ante hoc *laudum* in usu *Quot ibi*
 fuisse, conventus Graudentinensis a. 1701 *torum*
 commentarii testantur, memorantes, mo- *exempla*
 ris esse, acta publica septies describi, ter *parari*
 pro castris palatinatum, toties pro ma- *debeant.*
 joribus civitatibus & semel pro tabula-
 rio Prussico. Tabularium hoc, cui lo- *Provin-*
 cus in curia Thorunensi, immisso a Sue- *cia ta-*
 cis, qui civitatem obsidebant, igne, a. *bulari-*
 1703, cum curia exustum, ut quod sæ- *um Tho-*
 cula cumulaverant, una dies absumeret, *runi,*
 uno commentariorum *conventualium* vo- *quod*
 lumine, paucisque chartis aliis, quas pri- *exustum*
 vati inde receperant habebantque, su- *instaurari de-*
 perstitibus. Quam jacturam, ut aliquo *bit.*
 modo Ordines sarcirent, per *laudum* a.
 1708 constituebant, ut coram Culmensi
 Succamerario tribusque Nobilibus, a
 Magistratu Thorunensi lustrarentur ac
 consignarentur, quæ ex incendio illo su-
 peressent acta publica, & civitates reli-
 quæ majores rogarentur, ea, quæ habe-
 rent, cum Thorunensi civitate pro tabu-
 lario provinciae communicare: quod
 laudum a. 1712. 1730 & 1733 repetitum;
 nulla tamen lustratio secuta est, cum in-
 terca Thorunenses conventuum acta pu-
 blica, Gedani suis sumptibus describi cu-
 raverint.

(X)

§. 66.

Actis publicis sigillum Prussia imprimatur. Sigillum, quod cera rubra supposita, actis illis publicis imprimitur, præfert Prussiae insignis, quod est aquila, erecto collo corona cincto, ac alis expansis, sub quarum dextera, eo quidem loco, ubi corpori jungitur, armatum brachium, ensen evaginatum supra caput vibrans, prodit. Cæpit suo sigillo uti Prussia, ex quo tempore sub Regis Poloniæ ditionem concessit, cui etiam insigne hoc suum debet. Prima ad sigilli marginem erat inscriptio: *S. Gubernatoris Terrarum Prussiae*, manebatque vetus illa cum sigillo inscriptio, etiam Gubernatore dudum abrogato, in annum 1613, quo Gedanensium sumptibus novum cum titulo, *Sigillum Terrarum Prussiae* sculptam, & ab Ordinibus probatum, veteri corrupto, ne quis uti posset, & Præconsuli Gedanensi, Bart. Schachmanno, ut in pinacotheca sua aservaret, tradito*, novum vero Elbingenses, qui post Gubernatorem vetus custodiverant, receperunt. Horum civitate a. 1626 a Suecis occupata, interruptoque cum Prussiae Ordinibus commercio, usus sigilli aliquot annis cessavit, in cuius locum privati annuli, Præsidis conventus, unius ex majoribus civitatibus & Marschalci Nuntiorum successerunt,

cesserunt, quibus scripta in conventibus signabantur; quorum exempla *documentis T. V. historiae Prussiae*, sub 1626 & sequentibus annis, usque in annum 1631 inseruimus. Anno 1632 cum per inducias sexennales Sueci Elbingam retinissent, novum sigillum, quod iterum curaverant Gedanenses, a priore non diversum, nisi quod annus MDCXXXI. quo sculptum additus, Ordines probarunt, ac Gedanensibus custodiendum tradiderunt: quod a. 1636 ad Elbingenses migravit, civitate prorogata a. 1635 induciis, a Suecis restituta, pro quo tamen prius Gedanensibus redditum, ut abolerent. Elbingensibus a. 1655 iterum sub potestatem Svecorum redactis, a. 1658 tertium sigillum, hoc anno proprio substituto, cura & sumptibus Gedanensium sculptum est, qui illud in annum 1661 seruarunt, quo illud Elbingensibus, absente & ægre postea ferente equestri ordine, exhibuerunt, ac vetus, accitus statim aurifaber, instrumento ferreo, spectantibus Consiliariis, corrupit**. Ex quo tempore sigillum Prussiae in Elbingensium custodia mansit. Sigillo non licet uti, nisi in conventu generali, quando vel plane finitus, vel in aliud tempus prorogatus, minime quando ruptus: & quamvis prorogato a. 1658 conventu, Ordines

Quando
sigillo
uti licet
ceat

dines privatis annulis, quam sigillo Prussiae maluerint uti ***, aliud tamen in aliis ejusmodi conventibus placuit. Cum prorogatus conventus a. 1701 ruptus esset, & Ordines nihilominus in tributorum *laudo*, quod proximo conventu placuerat, nonnulla mutarent, *laudoque* mutato sigillum imprimendum esset, Elbingenses ideo, quod conventus ruptus, sigillum tradere primum tergiversabantur, deinde confirmati ab aliis, non negabant ****. Non imprimitur aliis scriptis sigillum, quam quæ omnium consensu probata sunt. Quare a. 1662 civitates majores, scriptum polonicum, quo Nobilitas tributum in *capita* decreverat, sigillo provinciae firmari non sinebant, cum ipsæ tributo illi adversarentur, sed Palatinus Culmensis, tanquam Præses conventus, id suo signabat annulo *****. Interregno post STEPHANUM, edictum pro pace intestina germanice scribebatur, quod cum verti in polonicam linguam curasset Nobilitas, frustra flagitabat, ut sigillum Prussiae imprimeretur, quia id fieri majores civitates non permittebant, polonica scripta sub provinciae sigillo prodire negantes *****. Quo autem sigillum in promptu sit, adferunt secum Elbingensis in conventum, & quando nulli ab iis veniunt magistratus, mittunt

Quibus
scriptis
imprimatur.

In conventus
mittitur.

mittunt per *Secretarios*. A. 1615. 1616. *Quam-*
 1617. adhibiti aliquoties privati annuli, *do non*
 cum Elbinga, neque Magistratus, neque *missum,*
 Secretarii cum sigillo, in conventus venis- *pro illo*
 sent: quod ex *documentis T. V. historiae* *privati*
Prussiae, sub citatis annis patet: quod etiam *annuli*
 a. 1635, Gedanensibus, in quorum custo- *adhibi-*
 dia illo tempore sigillum erat, absenti- *ti.*
 bus, factum esse legimus. Imprimitur *Ubi*
 sigillum, conventu, ut dictum, jam fini- *scriptis*
 to, in Elbingensium, qui si absunt, in *impri-*
 Thorunensium, & neque his praesenti- *matur.*
 bus, in Gedanensium hospitio: eratque
 plane insolitum & sine exemplo, cum id
 a. 1662 ex invidia in Elbingenses, in cu-
 ria fieret. Nec minus ad extraordinaria *Usus*
 referendum, cum consensu Ordinum, a. *ejus an-*
 1696 ante ipsam conventus initium, tria *te con-*
 lauda *sigillarentur ******: quod a. 1658 *ventus*
 dies octo post conventus finem dilatam. *initium.*
 Ipsum sigillum in theca argentea aurata *Sigillis*
 conditur, cui conventus Praeses annu- *theca,*
 lum suum imprimit, ne quis sigillo, ex-
 tra conventum & insciis Ordinibus, uta-
 tur. Quando ergo post conventus fi-
 nem, sigillum depromendum, annuli
 signum, an integrum sit, inspicitur, ac
 conventus Praeses, post suum abitum, re-
 linquit aliquem cum annulo, qui post
 usum sigilli, thecam obfignet. Unum *Qui dies*
 de publicis conventuum scriptis adden- *actis.*
 dum

H

dum

publicis dum restat, non iis subscribi diem, quo
adscri- scripta aut *sigillata*, sed ad quem con-
batur. ventus indictus, quoque coepit, aut inci-
 pi debuit.

* Hist. Pruss. V. 79. 80.

** Hist. Pruss. VII. 282. 283.

*** Hist. Pruss. VII. 208.

**** Hist. Pruss. IX. 98. 99.

***** Hist. Pruss. VII. 206.

***** Hist. Pruss. IV. 12. 13.

***** Hist. Pruss. IX. 8.

§. 67.

Spati- Quando autem a. 1655 lex conven-
um con- tus generales trium dierum spatio cir-
ventibus cumscibit, vetatque ultra illud consul-
statu- tationes protrahere, usus legi adverfa-
rum. tur, idque impune, cum dierum nume-
 (Y) ro plane incerto, conventus modo lon-
 giores, modo breviores sint. Conven-
Conven- tus a. 1677 habitus, fuit dierum quatuor-
tus lon- decim, & omnium potest dici longissi-
gissimus mus, qui a. 1710 post alteram proroga-
& bre- tionem, Gedani in octavam hebdomadem
vissimus. continuabatur, donec irritus evaderet.
 Conventum intra dimidium diem pera-
 ctum, annus 1582 & alium quatuor ho-
 rarum, annus 1588 memorat *.

* Histor. Pruss. III. 423. IV. 39.

§. 68.

Priscis Præter conventus generales, qui
tempo- rite absolvuntur, quosque descripsimus
 haftenus

hactenus, alii rumpuntur, alii in aliud *ribus* tempus prorogantur, ut spatio aliquo *conuen-* interjecto, consultationes resumantur, *tus ru-* finianturque. Priscis temporibus nulli *ptos non* conventus rumpebantur, sed quando *esse.* Ordines dissentiebant; pauciores cedebant plurimis, aut si id illis per suorum mandata non liceret, annuebant, servata suis assentiendi facultate. Salutis publicæ, legum & consuetudinum receptarum præcipuum erat studium, a quo si qui deflecterent, non tanta erant pervicacia, ut aliorum consilia reddidissent irrita. Quando vero de nonnullis ob dis- *Quomo-* sensionem nihil constitui posset, non id *do jam* officiebat iis, quæ jam constituta, reli- *rum-* quis aut in aliud tempus dilatis, aut po- *stantur.* stea silentio transmissis. Recentior ætas alium consultandi modum induxit. Quando pauci, imo unus dissentit a cæteris, ac in dissensione perstans, ex confesû abit, neque redit, actum est de toto conventu, & quæ jam placuerunt omnibus, perinde habentur, ac si non placuissent; & hoc est, quod conventum rumpere dicitur. A. 1623 ruptus antecomitialis conventus, cum Culmensis palatinatus a reliquis duobus secessionem faceret, hique eo offensi, postea Culmensi, cum ad illorum sententiam rediret, se jungere nollent: quod palatinatum factum, cui-

Rescripti scripto Consiliarii & minores civitates
a pluri- contradixerunt, docuit, posse nonnullo-
bus & rum dissensione effici, ne conventus per-
ab uno. agatur: quorum exemplum primo in-
 terregni post SIGISMUNDUM III. con-
 ventu, Nuntii aliquot imitati, contradi-
 cendo a reliquis discesserunt, Ordines
 tamen nihilominus conventum, tributis
 aliisque, quæ initio interregni constitui
 solent, decretis, conventum absolverunt*.
 Sequentem conventum Palatinus Pome-
 rania, ac plerique palatinatus hujus Nun-
 tii, tum Castellani Elbingensis & Geda-
 nensis, irritum reddiderunt: quod a.
 1639 a civitatibus majoribus; a. 1644 a
 duobus Pomerania Nuntiis; a. 1670.
 1688 ac 1701 ab uno factum est. Nec
 differt, unus an plures contradicant &
 in contradictione sua persistent, & causa
 qualiscunque sit, pro legitima habetur.
Num Videtur quidem hæc contradicendi fa-
præter cultas a. 1654 per laudum circumscribi,
Nun- quo illis, qui Nuntii non fuerint, aucto-
tios, et- ritas censendi negatur, sed cum jam
iam No- Nobilitas plerumque Nuntios non mit-
bilis tat, sed cuilibet venire in conventus ge-
quicun- nerales liceat, frustra ex laudo illo ad-
que con- versus contradicendi promiscuam libidi-
ventum nem remedium petitur, cum qui ex No-
queat bilitate præsentem sunt, sibi eandem vin-
rumpe- dicent auctoritatem, quam *laudum* solis
re. Nuntiis

Nuntiis afferit. In conventu Olivenfi a. 1710 intercessio pro vana habita est, quod intercedens nullas in Prussia possessiones haberet, & cum idem in conventu in Schotlandiam prope Gedanum eodem anno translato, intercessionem suam repeteret, eadem iterum, ex eadem causa despiciebatur, Tristior fuit illius fors, qui cum ex Polonia venisset, ut a. 1730 conventum rumperet, neque satis constaret, an esset Nobilis, verberibus & custodia temeritatem luit. Antea, anno scilicet 1712 duo Nobiles conventum antecomitiale vix ceptum intercessione turbare frustra conati sunt, quorum alter, cui in Prussia nullæ possessiones, verberibus ad sanguinem usque affectus est, Ordines vero conventum peregerunt, cuius auctoritatem laudo & scripto iudicio civitatis Graudentinensis exhibitio tuiti sunt, cum duo illi Nobiles suam intercessionem, ejusdem iudicii actis inseri curassent. Sed prævaluit Nobilium intercessio, cum Ordines sequenti anno in Mariæburgensi conventu, priorem illum conventum pro rupto haberent. In Olivenfi conventu a. 1710 negabat Palatinus Culmenfis, intercessionem ante electionem Marschalci valere, affirmantibus cæteris, quorum sententiam exempla probant: annis enim 1697. 1699. 1710

*Num
qui nul-
las in
Prussia
posses-
siones
habet.*

*Inter-
dum quæ
conven-
tum
rumpe-
re cona-
ti, male
habiti.
Conven-
tus per-
actus
postea
irritus
decla-
ratus.*

*An va-
leat in-
tercessio
Mar-
schalco
non dum
electo.*

*Num
per in-*

intercessionem statim conventurumpatur. & 1728 Marschalco nondum electo, conventus rupti sunt. Non tamen statim per intercessionem conventus semper rumpitur, sed primum consultationes fiuntur & Ordines *passive*, ut loquimur, agunt, hoc est, sine auctoritate aliquid

Quid sit, activitatem sistere, quid restituere. constituendi: & quando qui intercessit, a sua contradictione desistit, aut si jam ex confesso abiit, vel ultro, vel precibus motus redit, instauratur conventus, quod *activitatem* restitui dicunt. Manente vero intercessione, & qui intercessit, ex civitate, ubi conventus habetur, profecto, ut nulla activitatis restituendæ spes superfit, de conventu actum est. Possunt igitur in uno conventu plures fieri intercessiones; & conventus nihilominus peragi, modo ab intercessionibus desistatur.

Intercessio scripto repetita. Quomodo conventu rupto Legatus Regius dimittatur. Manifestatione In Schotlandensi conventu prope Gedanium a. 1710, reditus eorum, qui contradicentes ex confesso discesserant, sex dies expectabatur, donec redirent, quod a. 1699 fiebat biduum, sed frustra. Intercessio, quæ voce declaratur, interdum scripto repetitur, & actis vel castrensis vel civilibus exhibetur. Rupto conventu, Legatus Regius coram Ordinibus sola Præsidis voce dimittitur, nullumque responsum litteris accipit, civitates vero majores, culpam a se amoventes, *manifestatione* loci iudicio civili exhibita, asse-

verant,

verant, per se non stetisse, quo minus *festatio* conventus felicem exitum sortitus sit: *conven-* quod interdum etiam a cæteris Ordini-*tu ru-* bus, simul cum iisdem civitatibus factum, *pto.* legimus.

§. 69.

Sæpe contigit, ut conventus neque *Conven-* absolveretur, neque rumperetur, sed *tus sæpe* prorogaretur; *proro-* cuius variæ possunt esse *causæ*. Si inter Ordines dissensio, quo-*gatos es-* rum compositio per intervallum tempo-*se, salva* ris speratur; si a civitatibus majoribus *Regis* alia mandata exspectantur; si utile con-*appro-* sultationes differre; si ea constitui ne-*batione.* queunt, quæ Ordines ante novum conventum constituere mallent, &c. Hanc prorogandi facultatem Ordines, ex potestate conventus indicendi derivant, de qua supra actum, ita tamen, ut Rex suis litteris prorogationem approbet. Nec minus Ordines, diem & locum prorogato conventui decernunt, salva pariter Regis approbatione: qua num opus sit, *De loco* dubitatum aliquando, quem scrupulum *ubi con-* usus potest eximere, qui docet, conven-*ventus* tum continuatum non fuisse, Regis ap-*continu-* probatione ad Ordines haud delata, *andus,* quamvis inficiandum non est, dari etiam *quem* exempla contraria. Ut vero Rex pro-*novi* rogationem confirmet, in responso, quo *parti-*

*non
præce-
dunt.*

Legatus ejus ex conventu dimittitur, rogatur. Quod ad loca attinet, servant Ordines vices inter Mariæburgum & Graudentum, ut si in una illarum civitatum conventus cœptus, in alteram prorogetur. Particulares conventus, tum non præcedunt, quia non novus habendus generalis conventus, sed jam cœptus, ab iisdem Nobilitatis Nuntiis, ad præscriptum priorum mandatorum continuandus est. Si vero novi quid in prorogato conventu ad Ordines referre Regi placeret, novis particularibus conventibus ad nova mandata opus esset, secus in generali de eo nihil decerneretur. Mittit

*Legatus
Regius
in con-
ventu
conti-
nuato.*

Rex in conventum prorogatum priorem Legatum, cum prorogationis approbatione, qui more sollemni in Ordinum confessum deducitur, ac si constituto die non adfuerit, conventus non continuatur, sed Ordines infectis rebus discedunt: quamvis exemplis conventus sine Legato Regio continuati, non destituimur. A. 1684 venerat in prorogatum conventum Legatus, sed quia neque Regiam conventus approbationem, neque alias litteras attulerat, in confessum Ordinum deductus non est. Absente a. 1714 legato, postride quam continuari debebat conventus, Regia approbatio per tabellarium reddebatur, quare con-
ventu

ventu non continuato, alium a Rege literis Episcopi Varmienſis petere placuit. Quando ergo exhibita lectaque Regis approbatione, Legatus in hospitium suum rediit, consultationes continuantur, & quidem a Nobilitate sub priore Marschalco, qui si absens, novus ex eodem palatinatu, quo prior fuit, eligendus est. Profecto anno 1679 in tribunal thesauri Marschalco, alium eligebant Nuntii ex prioris palatinatu. Absentis in conventu a. 1710 Gedanum prorogato Marschalci munus, Culmenſis Vexillifer, Chelstowſcius, Nuntiis annuentibus, suscepit. Finitis consultationibus, Regius Legatus in Ordinum confessu dimittitur. Sed non omnes conventus continuati finiti, verum nonnulli rupti, nonnulli iterum prorogati sunt, & si rupti, civitates majores manifestatione abstinent, quam alio conventu rupto, iudicio civili exhiberi proximo §. memoravimus. A. 1688. 1691. 1701. 1710 prorogati conventus rumpebantur, quos a. 1667. 1682 & 1710 iterum prorogare placebat, quod etiam factum, quando prorogatus conventus continuari non potuit. Sive autem rumpatur; sive prorogetur iterum, rata manent, quæ in conventu cepto constituta sunt. Neque silentio transmittendum, noluisse a. 1687 Ordines conventum con-

*Absen-
te Mar-
schalco
eligen-
dus
alius.*

*Proro-
gati
conven-
tus ru-
pti, ne
non ite-
rum
proro-
gati.*

H 5 tinuare,

tinuare, cum in approbatione Regia facultas consultandi restricta esset. Cæterum a. 1677 monuit JOANNES III, conventus finire, non in aliud tempus prorogare, quod etiam Regni constitutio a. 1717 vetat *: cui an Prussiæ Ordines obtemperaturi, cum in eam non consenserint, tempori merito relinquitur. In præsens scire sufficit, post annum 1713 nullum conventum prorogatum, & post annum 1710 prorogatum non continuatum esse.

* Constit. a. 1717. p. 76. tit. Seymiki.

§. 70.

Quæ hætenus de conventibus exposita sunt, generatim ad conventus pertinent, cum vero alii conventus sint antecomitiales, alii postcomitiales, hique in nonnullis inter se differant, restat, ut, quid de singulis speciatim notandum, addatur. Ex quo enim tempore Prussis imposita fuit necessitas, cum Regni Ordinibus in horum comitiis consultandi, simul ad exemplum Regni, in Prussiam inducendi erant conventus, qui comitia illa præcederent, & in quibus Prussi deliberarent, quæ in comitiis constitui velent, eaque suis Nuntiis committerent.

Ubi Fit hoc omnium consensu, scribiturque mandatum seu *instructio Statuum & Ordinum Terrarum Prussiæ* nomine. Unde sequitur,

sequitur, opus esse generali ante comitia conventu, quia nisi in illo, Ordines Terrarum, hoc est, totius Prussiae, adsumunt: qui si rumpitur, aut non inchoatur, mandatum non scribitur, neque Nuntii facultatem adeundi comitia obtinent. Cum igitur superiore saeculo, aliquoties Nuntii particularium conventuum auctoritate, cum singulorum palatinatum mandatis adiissent comitia, id uti juribus & consuetudinibus adversum, aegre tulerunt Consiliarii, ut etiam publicis litteris contradicerent, quod ab iis a. 1643. & a majoribus civitatibus seorsum a. 1620 & 1650 * factum est. Nec minus Rex VLADISLAUS IV. in suo decreto a. 1647 vetuit, *instructioni ad comitia quicquam aliud inseri, nisi quod communi Statuum & Ordinum Terrarum Prussiae placito, laudatum & approbatum fuerit.* Et a. 1671 Ordines laudando constituerunt, rupto generali antecomitali conventu, Nuntios in conventibus particularibus electos, nullam auctoritatem in comitiis sibi arrogare posse, & quicquid ab iis actum, id omnino irritum & vanum habendum esse. Ex historia etiam constat, Regni Nuntios, Nuntiiis ex Prussia, generali Ordinum mandato destitutis, legitimorum Nuntiorum auctoritatem negasse. Quare non mirandum,

Nuntiiis comitia Regni aditus scribitur.

Ex conventibus particularibus.

Nuntii ad comitia non mittendi.

(L)

(Aa)

Qui etiam ibidem auctoritate destituantur,

dum, post annum 1712 usque ad annum 1730, & post a. 1735, usque in præsentem 1757 nullos in comitia Nuntios ex Prussia profectos esse, quia illis intervallicis, præter unum, qui ruptus, nullus conventus antecomitialis initium habuit.

* Histor. Pruss. V. Doc. 88. VII. Doc. 47.

§. 71.

Ubi Nuntii designentur & qualiter esse debeant. Ut Nuntii ad comitia Regni profecturi, in conventibus particularibus designantur, ita in generali confirmantur, salva facultate numerum eorum augendi. Ab iis exiguntur leges, ut indigenæ, *possessio[n]ati* & in particulari conventu præsentibus sint: & cum a. 1682 quæreretur, an etiam in generali præsentibus esse debeant, responsum: præsentiam in particulari sufficere. Quod ad indigenas, indultum interdum, ut inter Nuntios non indigenæ essent, cautumque a. 1666. ne statim pro indigena habeatur, qui semel iterumque Nuntius fuerit. Anno tamen 1730 magno fervore certatum, ne Succamerarius Iunivladislaviensis, Mofzczynscius, non indigena, in generali conventu præsens, quem Svecenses Nuntium in comitia commendabant, in illorum numero haberetur, donec Mofzczynscius & cum illo Svecenses, reliquæ Nobilitati cederent. Par fuerat certamen a. 1674, sed dispari exitu, cedentibus

Num qui non indigena, inter Nuntios recipiendi.

(Bb)

tibus tandem, qui non indigenæ restite-
 rant. Numerus illorum incertus, & cum
 usque ad annum 1640 non ultra trede-
 cim essent, numerus crevit cum tempo-
 re: anno enim 1648 octo & triginta; a.
 1680 quinquaginta tres; a. 1689 septua-
 ginta quatuor; a. 1699 quinque supra
 centum; a. 1730 centum & octodecim;
 & 1735 sexaginta & unus designati sunt.
 Minime tamen omnes in comicia profi-
 ciscuntur, sed plerisque sufficit, nomi-
 na sua *Instructiōni* præponi, ut a poste-
 ris legantur. Scribuntur nomina ordi-
 ne palatinatum, & sub palatinatu Po-
 meraniæ, ordine terrarum, in quas pa-
 latinatus ille divisus est, ut perspicui pos-
 sit, qui singulorum palatinatum terra-
 rumque Nuntii sint. Inter eos vero, is
 ordo servatur, quem cuique sua digni-
 tas largitur, qui autem nulla dignitate
 conspicui sunt, scribuntur, ut se offe-
 runt. Quando autem inter dignitates de
 loco controversia est, cuique jus salvum
 servatur. Cum 1730 inter Notarios ter-
 restres & Assessores judiciorum terrestri-
 um de loco certaretur, & Notarii ante
 Assessores scriberentur, post *instructio-*
nis titulum, ante Nuntiorum nomina
 ponebantur verba: *non præjudicando*
prærogativæ generosorum Assessorum ter-
restrium. De Marschalco Nuntiorum si-
 gillatim

Nuntio-
 rum nu-
 merus
 olim
 minor,
 jam ma-
 jor.

Quo or-
 dine il-
 lorum
 nomina
 scriban-
 tur, &
 quem lo-
 cum ha-
 beat
 Mar-
 schalci
 nomen.

gillatim notandum, licet in conventu inter Nuntios primus sit, ejus nomen non illorum nominibus, qui alias dignitate priores sunt, præponi, sed sub illo palatinatu aut terra, cujus Nuntius est, scribi. Quare cum Nobilitas in conventu anno 1728 ex Consiliariis quævisset, annon

Posse etiam Succamerarios in Nuntiorum numero esse.

Quod Nuntiorum ex Prussia numerus, Poloniam visus nimis.

Quibusdam ex Nuntiis viaticum olim præbatur publice.

Marſchalcus inter Nuntios ad comitia primus eſſet, reſpondebatur: eſſe Marſchalcum reliquis Nuntiis æqualem, non priorem. Poſſunt inter Nuntios ad comitia etiam Succamerarii eſſe; ut fuerunt ſemper, ſi non omnes, tamen unus aut duo: quia cum in Prussia Conſiliarii ſint, in Polonia ad ordinem equeſtrem referuntur. In comitiis a. 1654 ægre la-

tum, cum ex uno palatinatu Culmenſi duodecim aſſent Nuntii, creditumque quatuor ſuffeciſſe; nec non a. 1699 de Nuntiorum numero, quaſi nimis eſſet, cum Pruſſis expoſtulatam eſt. Olim,

nonnunquam ex Nuntiis aliquot lecti, quibus ex Pruſſiæ theſauro conſtitutum viaticum, ea lege, ut juſto tempore in comitiis aſſent, neque ante finem diſcederent, ac jura tuerentur fortiter, quique ideo Nuntii *ſalariati* dicebantur. A. 1648 ex Culmenſi duo, ex Mariæburgenſi totidem, & ex Pomeraniæ palatinatu tres placebant Nuntii, quibus ſingulis quingenti floreni, ſub multa dupli-

ſi

si officio suo defuerint; anno 1652 ex (Cc)
singulis palatinatibus bini, singulisque
mille, ac primario ex illis ter mille;
a. 1668 ex tota Prussia duodecim, singu-
lisque quadringenti floreni; a. 1676 ex
Nuntiis decem lecti, singulisque sexcen-
teni; a. 1678 septem prælati cæteris, duo-
busque treceni, reliquis duceni imperia-
les nummi decreti sunt. Cum vero a.
1667 in conventu antecomitiali promi-
scue singulis Nuntiis, qui ab initio usque
ad finem comitiis interfuturi & commis-
sa sibi ex mente Ordinum gnauiter pera-
cturi sint, centum imperiales promitte-
rentur, sancitum in postcomitiali, ut sum-
ma hæc illis solis, qui officium suum im-
pleverint, præstaretur. Post memoratum
annum 1678, constitui præberique via-
ticum publice desit, & qui comitiis in-
teresse voluerunt, suis sumtibus profe-
cti sunt. Quia vero interdum Nuntii in-
cusati, acsi in comitiis aliter, quam man-
datum sibi, egissent, propositum a. 1699,
ut jurejurando obstringerentur, pro quo
sufficere videbatur, si ut adhuc soliti,
per fidem & honorem obligarentur; &
secus facturi, in conventu postcomitiali
ab Ordinibus judicarentur. Est enim
longa consuetudine receptum, Nuntios,
præsertim ne in tributa consentiant, fi-
de, honore, & conscientia obligare,
quæ

*Ad
quid est
quomo-
do Nun-
tii obli-
gentur.*

quæ verba in omnibus mandatis ad comitia repeti solent.

§. 72.

Conventus postcomitialis, num relationum dicendus.

Conventus postcomitialis, post Regni comitia habetur, unde ei etiam nomen est, & cum Poloni, suos post comitia conventus, relationum appellantes, idem nomen simul Prussorum conventibus postcomitialibus inderent, minus illud convenire existimarunt Prussi, quod postcomitiales suos conventus, non propter solam relationem eorum, quæ in comitiis acta, sed ut nova, quæ ex provinciæ suæ commodo essent, decernerentur, celebrarent: neque postcomitiale suum conventum in constitutionibus Regni a. 1653 relationum vocabulo insignitum, silentio transmiserunt, sed quasi id juribus suis adversaretur, indignati, providerunt, ne nomen illud ullo modo iisdem juribus suis officeret. Postea hanc appellationem æquiore animo ferentes, in conventu postcomitali a. 1700 exceperunt, ne sibi necessitas assentiendi iis, quæ in comitiis sancita, imponeretur. Referuntur quidem in conventu postcomitali, quæ in comitiis peracta, in quantum scire Prussorum interest, sed simul si ita visum expenduntur, & si quæ, vel Nuntiis dissentientibus, vel eorum mandatis juribusque reclamant.

Acta in comitiis, sed non omnia, in postcomitia-

clamantibus, in Pruffos decreta, irrita li con-
 declarantur, idque aut in responfo, quo ventu
 Regius Legatus dimittitur, aut per *lau-* exponi,
dum, aut utroque modo. Præterea *scis-* illisque
 cuntur tributa, si Regni Ordines exem- contra-
 plo suo, in comitiis præierunt, idque dici,
 a Pruffis fieri, Rex in legatione sua mo- quæ ad-
 nuit, quamvis interdum etiam in ante- versus
 comitali conventu pecuniam decretam Pruffos
 esse, exempla annorum 1655. 1685. 1689 decreta.
 & 1696 docent. Quia vero, dum nova Nova
 tributa sciscuntur, simul priorum ratio- tributa
 nes reddendæ sunt, exhibet eas in con- decerni
 ventu postcomitali Thesaurarius Pruffiæ, & prio-
 quod a. 1730 in antecomitali fieri de- rum ra-
 buit, cum de novis tributis non agere- tiones
 tur. Quod denique ad conventuum reddi.
 postcomitalium originem, cœperunt ex Postco-
 eadem occasione, qua antecomitiales, mitia-
 scilicet cum Pruffi, cum Regni Ordinibus lium
 in comitiis consultarent, neque post an- conven-
 num 1736 indictus est, quia omnibus ex tuum
 illo tempore comitiis irritis, nihil con- origo &
 stitutum, quod Pruffis in conventu suo ex quo
 postcomitali exponeretur. tempore
nulli
habiti.

* Histor. Pruff. VII. Doc. 102.

§. 73.

Interdum conventus postcomitiales Postco-
 & antecomitiales simul habiti, præfer- mitiales
 tim tempore interregni, ubi spatium, & ante-
 quod convocationis & electionis, tum comitia-
 I les con-
 electio-

ventus inter- dum si- mul ha- bitis. electionis & inaugurationis comitia in- tercedebat, angustius erat, quam ut postcomitiales & antecomitiales conven- tus seorsum celebrari possent. Tum idem conventus, qui erat priorum co- mitiorum postcomitialis, evadebat pro- ximorum antecomitialis, fiebantque si- mul in uno, quæ alias sigillatim in duo- bus fieri solent.

Exem- plum sub Vla- dislao IV. Festinatis a. 1647 no- vis comitiis, voluit Rex, ut Prussi simul priorum comitiorum postcomitiales, & futurorum antecomitiales celebrarent, quod cum extra interregnum plane no- vum esset, Rex declarabat, hoc exem- plum consuetudini, per quam antecomitiales & postcomitiales conventus seor- sum habeantur, non derogaturum esse *.

* Hist. Pruss. VI. 250.

§. 74.

Licere Regi, præter anteco- mitiales & post- comitia- les con- ventus, Prussis etiam alios in- dicere. Præter conventus antecomitiales & postcomitiales, Regi licere etiam alios conventus, quibus cum Regni comitiis nullum intercedit consortium, quando Prussorum commodum id exigeret, in- dicere, ut omni tempore licuit, nullum est dubium. Præsens sæculum duos ejusmodi conventus a. 1713 & 1734, ut conventum anni 1708 fileam, vidit. Plu- res JOANNIS CASIMIRI & superio- rum Regum tempore celebrati sunt. VLADISLAUS IV. Ipse Thoruni ad- fuit,

fuit, cum Prussi ibi conventum de suis rebus haberent, & in quo Rex controversas suo decreto diremit *. Superest enim hoc ex veteri regimine, cum Rex de Prufforum rebus, cum solis Pruffis, aut coram, aut per legatum ageret, ut quæ ex utilitate publica essent, ab illis decernerentur. *Quod exemplis probatur.*

* Histor. Pruss. VI. 262 seq.

§. 75.

Conventu antecomitiali peracto, Pruffos adire comitia Regni, dictum supra: quod antiquis temporibus non factum, sed lato a SIGISMUNDO AUGUSTO a. 1569 decreto, quo Prussi in hoc Ordinibus Regni æquati, fieri debuit: cui quidem Prussi contradixerunt, ac obtemperarunt ægre, sensim tamen asseverunt parere, & se ad exemplum Polonorum Litvanorumque componere. *In comitiis Pruffi cum Regni Ordinibus consultant.* Habent igitur ex Prussia Consiliariis, ut ante monitum, Episcopi, Palatini, Castellani, inter Senatores Regni locum, & iisdem, quibus hi, negotiis adhibentur; Nobilitatis Nuntii vero ad Poloniae majoris Nuntios referuntur, ut etiam quando ex majori Polonia in comitiis eligendus Marschalcus, ex illorum numero eligi queat, electique a. 1664 Gninscius, & a. 1690 Dzialynscius, ambo ex Prussia Nuntii. *filii* Majores civitates, quæ Con-

*Quo ta-
men ci-
vitates
majores
abstinu-
erunt.*

filii Prussici pars sunt, quando suo nomi-
ne Magistratus in comitia miserunt, non
ideo miserunt, ut vel cum Senatoribus,
vel cum Nuntiis Regni deliberarent, sed
ut cum solis ex Prussia præsentibus con-
silia conferrent, ac cum iis Regi expo-
nerent, quæ tantum ad Prussiam, aut
etiam seorsum apud Regem & Senatores
Regni curarent, quæ sigillatim ad civi-
tates pertinerent.

*Quomo-
do Prus-
sis pro-
vincia
sua res
curan-
da.*

Consiliarii vero, an-
tea nominati, & Nuntii, illi in Senatu,
hi in Nuntiorum conclavi, de omnibus
censendi facultatem habent, modo ne in
rebus Prussiæ a provinciæ hujus juribus,
& ab Ordinum suorum mandato defle-
ctant, utque resistant & reclamant, si
alii, quæ adversentur, censeant, ac
constitui velint. Prussi enim ad ea obli-
gari nolunt, quæ contra jura sua & man-
data, in comitiis decreta sunt, dissenti-
entibus, aut etiam malè consentientibus
illis, qui ipsorum nomine in comitiis fue-
runt.

*Priva-
ta ibi
dem
Prusso-
rum
consilia,
quique
soli Re-
gem ad-
tunt.*

Non solis Regni consiliis Prussi
interfunt, sed etiam privatim, apud præ-
cipuum Consiliarium deliberant, & se-
orsum Regem adeunt, ut tum voce ex-
ponant, tum scripto exhibeant, quæ
provinciam suam premant, quibusque
medelam afferri posse existiment. Qua-
les privatæ consultationes ac ad Regem
aditus, in omnibus ad comitia mandatis
etiam

etiam atque etiam commendari solent. Utrumque confirmavit Rex, VLA-
DISLAUS IV. in decreto suo aliquoties
commemorato, qui simul controver-
siam de ordine censendi in consultationi-
bus & de priore apud Regem loco, in-
ter majores civitates & Nobilitatis Nun-
tios dirimere voluit, cum hi civitatibus,
quamvis in numero Consiliariorem sint,
contra morem antiquum cedere detre-
ctarent. Statuit enim Rex, ut in illis
consultationibus, sententiæ sine certo or-
dine, impetrata tamen a Præsidente censendi
venia, dicerentur, quando autem Re-
gem adirent, Nuntii Nobilitatis cum
Consiliariis ad ejus dextram, civitates ad
sinistram solæ starent. Ejusmodi in co-
mitiis consultationum, quibus civitatum
majorum Magistratus interfuerunt, ulti-
mum est exemplum post JOANNIS III.
inaugurationem, quia postea Magistra-
tus in comitia venire desierunt: acciti
tamen interdum earum *Secretarii*, qui
ad aulam præsentis, ut quæ sibi manda-
ta exponerent, aut ut de quibus agere-
tur, quisque ad suum magistratum ré-
ferrent, ac responsum reciperent. Quan-
do Prussi Regem adeunt, verba facit, qui
inter Consiliarios primus, cui Cancellarius
Regni respondet, & præsentis ad oscu-
lum manus Regiæ admittit. Si scriptum

exhibetur, idem Cancellarius recipit, & responsum promittit, quod interdum frustra expectatur. Neque semel ad-
eunt Regem Prussi, adeunt, si opus vi-
detur, iterum. Cum a. 1730 bis adii-
sent Regem Prussi, ad ea, quæ exposue-
rant, responsum in futura comitia dila-
tum est.

§. 76.

Num Quæ in comitiis de Prussia sanciu-
Regni tur, ad eam minime pertinere Prussi cre-
consti- dunt, nisi ipsorum Nuntii consenserint,
tutiones ac consentire potuerint, quia Prussia
Prussos, suis, non alienis legibus utitur, ac leges
sine le- pro alienis habentur, quæ sine legitimo
gitimo Prussorum consensu latæ sunt. SIGIS-
ipforum MUNDUM AUGUSTUM orarunt
consen- Prussi: „ne iis tenerentur, quæ se in-
su, obli- „sciis Regni constitutionibus inserta es-
gent. „sent, secus durio rem fore conditionem
Prusso- „suam, quam sub *Crucigerorum* impe-
rum de „rio, quo nihil ratum, nisi Consilarii,
hac re „Nobilitatis & civitatum nomine con-
testimo- „sensissent „. Regi HENRICO exposi-
nia. „tum: „Prussos cum olim cum Poloniae
„ Regno iniissent societatem, suis legi-
„ bus vivere, non autem aliunde allatas
„ admittere, unquam voluisse, statutis
„ autem Regni, ad quorum promulga-
„ tionem nunquam vocati, omnibus
„ que iis, quæ ipsis absentibus decreta
„ &

„ & statuta, neque posse, neque debe-
 „ re obstrictos teneri „. STEPHA-
 NO a. 1578 responsum: „ Ordines Ter-
 „ rarum Prussiæ constitutionibus Regni
 „ minime obnoxios esse, & suas peculia-
 „ res constitutiones, peculiaria jura &
 „ privilegia, quibus res & negotia Ter-
 „ rarum Prussiæ definiantur, habere;
 „ neque ejus conditionis esse, ut in no-
 „ lentes, reclamantes & protestantes,
 „ quidquam statui aut sanciri possit „.
 Regnante SIGISMUNDO III. Prussi de-
 clararunt: „ suas Terras vigore privi-
 „ legiorum suorum, Regni Poloniæ con-
 „ stitutionibus, illis præsertim, quæ
 „ contra ipsorum privilegia pugnent,
 „ omnino non teneri „: qui neque VLA-
 DISLAI IV. tempore, juribus suis consu-
 lendo, constitutionibus, quæ illis juri-
 bus adversarentur, obstringi voluerunt,
 easdemque aboleri rogarunt *. Idem
 de obligatione ex constitutionibus Regni
 in hanc ætatem Prussorum mansit sensus,
 ut lectis a. 1673 in conventu suo, proxi-
 morum comitiorum, quibus ipsi non in-
 terfuerant, constitutionibus, contradice-
 rent **; & a. 1712 Regi AUGUSTO
 II. ad exemplum majorum responde-
 rent: Terras Prussiæ, vigore privilegio-
 rum suorum, Regni constitutionibus
 omnino non teneri.

- * Hist. Pruss. II. 275. 291. III. Doc. p. 24. 27. 85.
86. V. Doc. p. 27. VI. Doc. p. 101. 121. 147.
** Hist. Pruss. VIII. 87.

§. 77.

*Posse
confi-
tutionis
Regni
pariter
ad Prus-
sos per-
tinere, si
eorum
consen-
sus ac-
cesserit.* Sunt tamen inter Regni constitutio-
nes plures, quibus non minus Prussi
quam Poloni tenentur, sunt etiam, qui-
bus vetera Prussorum jura firman-
turque, scilicet de indigenatu, de
Nobilitatis expeditione generali intra
Prussiæ fines, de sciscendis in conventu
postcomitiâli tributis, & aliis. Jam a.
1596 Ordines putarunt, per constitutio-
nes juribus suis, adversus eos, qui impu-
gnarent, præsidium parari; quamvis ve-
rebantur majores civitates, ne hac via, jura
constitutionibus Regni submitterentur,
quasi ab his petenda esset illorum auctori-
tas, quam per se haberent *. Quicquid au-
tem de Prussis in comitiis statuendum, eo-
rum assensum requirit, sive is statim in cō-
muniis accedat, sive in conventu postcomi-
tiali sequatur: ubi tamen dispiciendum est,
an Prussi in comitiis præsentés, facultatem
assentiendi habuerint. Quare cum a.
1590. 1611. 1613 & 1618 Prussi in comitiis
contra suum mandatum, in tributa con-
sentirent, id ab Ordinibus probatum non
est. Idem dicendum, quando Prussis
dissentientibus, aut plane ignorantibus,
in illos aliquid sancitum est: a quo, ut im-
munes

munēs serventur, *protestationibus & manifestationibus*, ut vocantur, provide-
 tur, quæ vel statim comitiis finitis, ju-
 dicio castrensi, aut civili exhibentur, vel
 in proximo conventu, per laudum publi-
 cantur: quales anni 1591. 1606. 1611.
 1614. 1616. 1621. 1638. 1647. 1648. 1652.
 1653. 1655. 1667. 1669. 1671. 1679. 1685.
 1711 & 1717 memorant: inter quas non-
 nullæ sunt, quæ civitatibus speciatim de-
 bentur. Monuit quidem a. 1645 VLA-
 DISLAUS IV. Prussos, ne *protestatio-
 nibus* suis Regni constitutiones irritas
 redderent: „ sed Prussi, *protestationem*
 „ unicum servandorum jurium subsidium
 „ esse existimantes, Nuntiis suis injun-
 „ xerunt, instare, ut protestationes in
 „ facie Reipublicæ interpositæ, a castro
 „ Varfaviensi, sub certa in Notarium ca-
 „ strensem statuenda pœna, suscipiantur,
 „ utque civitatibus majoribus & minori-
 „ bus, suas etiam in facie Reipublicæ
 „ *protestationes*, per Nuntios terrestres
 „ interponere liceat, quod si vero id
 „ Nuntii facere detrectaverint, ut civita-
 „ tibus tum liberum sit, suas ad Varfavi-
 „ ensia, seu alia quævis acta castrensia
 „ porrigere *protestationes*, quæ non mi-
 „ nus valerent, quam si coram tota Re-
 „ publica declaratæ essent *. Ne vero
 „ aliquid Prussis insciis, aut contra ipsorum

*quid in
comitiis
in Prus-
sias, sine
ipforum
consen-
su, sanc-
tium.*

*Fus
contra-
dicendi
asser-
tum.*

*scri-
bendis
constitu-
men-*

tionibus unum ex Prus- sis ad- hibendum esse, frustra postulatum. mentem, in Prussos constitutionibus infereretur, jam a. 1615 Nuntiis injunctum, efficere, ut constitutioni alicui palatina- tum inservienti, ejusdem palatinatus Nun- tii subscriberent **. In quem finem et- iam volebant, ut ad scribendas constitu- tiones, unus ex Nuntiis Prussiae designa- retur, idque in perpetuum lege sancire- tur: quod a. 1676. 1680. 1683 & 1689 Ne quid frustra repetitum. Reduces ex comitiis a. 1683 Nuntii, in postcomitali conven- tu querebantur, quod declarationes suæ, in constitutionibus aliter, ac voce prola- tæ, tum scripto exhibitæ essent, in ju- rium & consuetudinum offensam lege- rentur: ex qua causa Ordines eadem ju- ra & consuetudines manifestatione tue- bantur, simul ne idem, quod in illis co- mitiis factum, futuris temporibus fieret, cavebant ***.

* Histor. Pruss. VI. 216. Doc. p. 121.

** Histor. Pruss. V. Doc. p. 40.

*** Histor. Pruss. VIII. 230. Doc. p. 41. 42.

§. 78.

De iis, qui non Consti- liarii, digni- tates & publica Consultandi modo, cum in conven- tibus provinciæ generalibus, tum in Re- gni comitiis, exposito, ad eos transimus, qui cum dignitate insignes sint, & pu- blico munere fungantur, in Consiliario- rum numero non habentur: & ad quos merito Abbates, Thesaurarium, Ensi- ferum

rum, Vexilliferos, Judices terrestres, *munia* Scabinos & Notarios terrestres referi-gerunt. mus. Sequuntur Abbates, Succamēra- *Abba-* rios *, & præcedunt eos, qui non sunt *tes co-* Consiliarii, sed ordinis equestris. Illo- *rumque* rum in Prussia duo sunt, Olivenfis & Pel- *electio.* plinensis, ambo ex regula Bernardino- rum Cisterciensium. Non creantur a Rege, sed a suis *monachis* eliguntur, electique a Rege approbantur. Jus eligendi, *monachis* SIGISMUNDUS AUGUSTUS & Reges Successores confirmarunt, ac Ordines Prussiæ, quoties occasio tulit, tuiti sunt, ut etiam, cum jus patronatus in nominandis Abbatibus Regi assererent, Abbates Olivensem & Pelplinensem exciperent, horumque electionem antiquo more salvam vellent: quorum sensum constitutio a. 1699 secuta est **, ac felicissime hodie regnans *Abbati* AUGUSTUS III. in suis pactis conven- *contra-* tis, *monasteriorum* Olivenfis & Pelplinensis jura, nominatim in libera Abbatum suorum electione, se conservaturum promisit, simul monachis præcepit, ut nobiles non plebejos eligant ***. Mota *quod* fuit olim a Nobilitate, Antonio Hackio, qui a. 1680 Coadjutor, & postea Abbas Olivenfis factus, controversia, quia non Nobilis, sed patre cive Brombergensi natus erat, civitatibus majoribus a Nobilitate

contra-
dictum,
quod
neque
nobilis
neque
indige-
na.

bilitate dissentientibus, qui volebant in Prussia civium filios Abbatis arceri, ex quibus olim Varmienses & Culmenses Episcopi fuissent. Contra permittēbant civitates, Hackio objici, quod indigena non esset, & cum adversus eum apud Regem & Regni Ordines movenda esset querela, quod nobilis non esset, id salvis civitatum juribus fieri debebat ****.

Orta sub finem sæculi decimi sexti, de abbacia Pelplinensi inter duos competitorum, quorum alter Prussus erat, lite, volebant Ordines, ut indigena præferretur, quibus responsum, non Prussos tantum, sed etiam Polonos, ac ex aliis nationibus Abbates in Prussia fuisse *****. Quia vero indigenatus Prussici, in omnibus provinciæ dignitatibus, *spiritualibus & secularibus*, ratio habenda est, ut dicitur infra, quando de indigenatu agam, cre-

Abbatibus non Consiliarii, consiliis adhibiti. derem, in electione Abbatum indigenas præferendos esse. Sæculo decimo quinto, regnante CASIMIRO, Abbates Olivensem & Pelplinensem, conventibus interfuisse invenio, quod extra ordinem accidit, cum in numero Consiliariorum nunquam fuerint. A. 1578 Abbas Olivenensis, Casp. Geschkau, in conventu generali, bis Nuntius *terrestris* fuit *****. Hodie, quando in conventum Abbates in con-veniunt, in numero hospitem habentur,

tur, ac secedunt, quando Consilarii soli *venti-*
 censent. *bus ge-*

* Hist. Pruss. IV. 233.

** Constit. a. 1699. p. 48. tit. Jus patronatus. *bus bo-*

*** Pacta Conv. Augusti III. §. Ordinis Cisterciens. *spites.*

**** Hist. Pruss. VIII. 198. 199. Doc. p. 38.

***** Hist. Pruss. IV. 121.

***** Hist. Pruss. III. 267. 290.

§. 79.

The-saurarius, quem CASIMIRUS *The-*
 instituit, tributa a Prussis decreta, reci- *saura-*
 pere, expendere, ac receptorum expen- *rius*
 sionumque rationem Ordinibus in gene- *Prussia.*
 rali conventu reddere solebat. Interre-
 gno post STEPHANUM, Prussiae The-
 saurario, qui simul Regni Thesaurius
 erat, mandatum, bona Reipublicae, quae
 non indigenae possiderent, tanquam va-
 cua recipere. A. 1748 Thesaurario in- *Man-*
 ductum
 junctum, in posterum omnia bona Regia *ei, bona*
 vacua occupare, & veris indigenis pos- *Regia,*
 sessionatis administranda tradere, neque *aut va-*
 alios quam indigenas in possessionem ad- *cua, aut*
 mittere. De quo tamen ipsi cum Regni *a non*
 Thesaurario lis est, qui sibi occupationem *indige-*
 administrationemque bonorum Regio- *nis pos-*
 rum, quando vacua sunt, vindicat, Prussiae *sessi,*
 Thesaurario cedente. Nihilominus in *tan-*
 novissimo interregno, Ordines revocan- *quam*
 tes in memoriam superiora lauda, man- *vacua*
 darunt Thesaurario, omnes capitaneatus, *occupa-*
 & alia bona regia, non indigenis conces- *re.*
 (Cc)
 sa,

*De No-
tario
thesau-
ri ejus-
que sa-
lario.*

(Ee)

neque exemplis eorum destituimur, quibus cum Consiliarii jam essent, thesaurarius additus est. Habet Thesaurarius ministrum, quem ipse constituit, qui thesauri Notarius vocatur, & cujus est, ea curare, quæ ad thesauri rationes pertinent. Annum ei erat florenorum septingentorum & viginti, quod ex laudo anni 1660 intelligitur, ubi mille & octingenti floreni in salarium duorum annorum cum dimidio computantur. Præter hoc annum, fit in actis publicis *diariorum & diariorum hebdomadario-
rum* mentio, quæ cum salario ex publicis tributis retinere ei licebat. Quia vero ut modo dictum, semestris pensio in tributorum priorum locum successit, ex illa ei aliquid ad Thesaurarii exemplum obvenit.

§. 80.

*Prussia
Ensisfer.*

Quodnam Ensisferi officium sit, an Regi ensen prætulit, & qualem ensen, cum publicum Prussia non habeat, id quidem, historia superiorum temporum silente, ignoratur. Nobis sufficere debet, esse in Prussia Ensisferum, & fuisse olim. Super sunt enim constitutiones Prussiae a 1506 compositæ, sed non probatæ publicatæque, ut legum auctoritatem reciperent, quæ Gladiferi communis terrarum Prussiae mentionem faciunt, qui Gladifer

Gladifer idem, qui hodie Ensisfer vocatur. Postea de Gladifero aut Ensisfero Prussiae, in saeculum decimum septimum filetur, occurritque demum inter suffragatores electi VLADISLAI IV. & quidem ex palatinatu Pomeraniae, hoc titulo insignitus, Andreas Zaleski, quem Joannes Waglikowscius excepit, & hunc alii. Contra inveniuntur Ensisferi singulorum palatinatum, ut tempore STEPHANI, Jacobus Kostka, Ensisfer Culmenensis, & SIGISMUNDI III. Ensisfer Pomeraniae, cujus locus cum vacuus esset, orarunt Prussi Regem, ut novum crearet, quod Rex in comitia distulit. Obliteratis postea palatinatum Ensisferis, mentio fieri coepit Ensisferi totius Prussiae, cum quo de priore loco in conventibus a. 1728. 1730 & 1735, Vexilliferi contenderunt, ac ita cesserunt, ne ex hac ipsorum facilitate, Ensisfer sibi in posterum jus praerogaret. Antea & quidem a. 1690 ruptus Svecensis conventus particularis, quod Vexillifer Mariaeburgensis Ensisfero nollet cedere, & a. 1699 non permittebant Vexilliferi, ut inter Nuntios ad comitia, suis nominibus absentis Ensisferi nomen praerogaretur, quo efficiebant, ut is numero Nuntiorum eximeretur. In aliis actis publicis, scilicet in *instructionibus* ad comitia

*Ensisferi
olim in
palati-
natibus.*

De

*priore
loco, in-
ter Ensi-
ferum
& Ve-
xillife-
ros his.*

K

mitia

mitia a. 1672. 1674. 1676; in *laudis generalis subsidii personalis* aliorumque tributorum a. 1673. 1674. 1700; & in *confæderatione* Graudentinensi tempore interregni post JOANNEM III. Ensifer ante Vexilliferos; sed in *instructione* ad comitia convocationis a. 1696, Vexillifer Mariæburgensis ante Ensiferum legitur. In conventu a. 1728, antequam in suum conclave secederet Nobilitas, Vexilliferi ad latus Succamerarii Mariæburgensis, Ensifer post civitates majores confidebat.

§. 81.

Vexilliferi in Prussia & eorum antiquitas.

Olim tres, jam quatuor.

Illorum munus.

Vexilliferos, Prussiae Ensifero esse vetustiores, satis constat, cum jam Crucigerorum tempore fuerint. Mutato imperio, manserunt Vexilliferi, quorum numerus, qui olim major, ad tres reductus, ut in singulis palatinatibus essent singuli, donec JOANNES III. quartum, pro terra Micheloviensi, quæ alias Culmenensis palatinatus pars est, crearet. Eorum est, præferre palatinatus sui vexillum, quando Nobilitas intra fines Prussiae generalem expeditionem suscipit, aut ante expeditionem lustratur. Cum a. 1651 palatinatus Pomeraniae Nobilitas prope Stargardiam lustraretur, primus cum vexillo equitabat Vexillifer, post eum, absente Palatino, Castellanus Gedanen-

danensis, quem Nobiles, qui aderant, sequebantur.

§. 82.

Judices terrestres non minus, quam *Judices*
 Vexilliferi, ab ætate Crucigerorum repe- *terre-*
 tendi sunt, qui eos instituerunt, ut No- *stres a*
 bilitati jus dicerent. Poloniæ Rex CA- *quo*
 SIMIRUS a. 1468 sex creavit, in palati- *tempore*
 natibus Culmensi & Mariæburgensi singu- *repeten-*
 los, in Pomeraniæ quatuor, ut Dirsaviens- *di.*
 sis, Slochaviensis, Svecensis & Gedanensis *Illorum*
 tractus, haberent singulos *. Postea *nume-*
 Judicum numerus auctus est. Michelo- *rus, ele-*
 viensis terra enim obtinuit suum Judi- *ctio &*
 cem, cum totius palatinatus Culmensis *jusju-*
 fuisset unus. In Pomerania, tractibus *ran-*
 Gedanensi & Dirsaviensi sub uno junctis, *dum.*
 iudicibus Slochaviensi & Svecensi, Tu-
 cholienfis, Mirachoiensis, Pucensis, ad-
 diti sunt, ut jam in Prussia sint Judices
 terrestres novem. Eliguntur a Nobili-
 tate sui palatinatus aut tractus, in con-
 ventu, a Palatino intra sex hebdomades
 post defuncti obitum indicendo, electi a
 Rege confirmantur, & confirmatione
 Regia exhibita, in loco, ubi haberi so-
 lent judicia, coram Nobilitate, quæ ad
 judicia convenit, in jus scriptum & æqui- *Quales*
 tatem jurant. Hæc, nec non ut iudices *judices*
 eligendi, sint Nobiles, indigenæ, inte- *eligen-*
 græ famæ, & in suo palatinatu bono- *di.*
 rum

rum equestrium possessores, *Jus terre-
stre Nobilitatis Prussiae correctum*, tit. V.
§. 15 & 21 præcipit, ubi §. 16 etiam ipsum
jusjurandum legitur.

* Dlugoff. Hittor. Polon. XIII. 434.

§. 83.

*Judi-
um ter-
restri-
um As-
sessores.* Habent *Judices terrestres* suos *As-
sessores*, qui *Scabini terrestres* appellan-
tur, & quidem octo, non tamen omni-
um præsentia in judiciis exigitur, sed
sufficit, si tres adfuerint. Illos, ut judi-
ces, Nobiles, indigenas, integræ famæ
esse, & in palatinatu suo possessiones ha-
bere oportet. Eliguntur a Nobilitate,
quæ ad judicia confluit, primo judicio-
rum die, ac statim ut electi, sine Regia
confirmatione, præstito ad eandem for-
mulam, ad quam iudices, jurejurando,
munus suum ingrediuntur *.

*Quo-
rum in
Cul-
mensi
palati-
natu, ex
civitate
Thorun-
nensi
duo.* Inter pa-
latinatus Culmensis *Scabinos*, duo sunt ex
Magistratu Thorunensi, qui a Nobilitate,
ut *Scabini* reliqui eliguntur, idque
ea ex causa, quia Thorunum bona habet
terrestria, seu nobilia, per quæ jus hoc
civitati inhæret, ut inter Nobiles in No-
biles jus dicat. Quo etiam duo hi *Scabi-
bini*, ut cæteri, possessiones *terrestres*
habeant, solet civitas ex suis, bona illis
conferre, ita tamen ut civitatis maneant.
*Lis de
priore
inter
Assesso-* A. 1730 *Scabinis*, de priore loco, *No-
tarii terrestres* controversiam moverunt,
cum

cum tamen in jure *terrestri* & actis pu-
blicis, *Scabini* ante *Notarios* legantur.

* Jus terrestre tit. V. §. 17. 19. 21. 22.

res &
Notari-
os loco.

§. 84.

Notarii terrestres, alias *judicii ter-*
restris scribæ dicerentur, quia quæ in ju-
dicio aguntur, & ab illo decernuntur,
scribunt; sed non tantum scribunt, ve-
rum etiam quid decernendum, *judicio*
suggerunt, cum præ aliis, juris bene pe-
riti, & usu edocti sint, ut ideo in judi-
ciis multum polleant. Eliguntur, ut
Scabini, a Nobilitate, nec aliter, nisi
nobiles, indigenæ, integræ famæ, &
bonorum terrestrium in suo palatinatu
possessores sint: & quia in palatinatu Po-
meraniæ plura sunt *judicia*, eaque omnia
unus palatinatus illius obit *Notarius*, uni-
versa palatinatus Nobilitas, electionem in
conventu, quem *Palatinus* intra sex heb-
domades, ex quo prior mortuus, aut
ad aliam dignitatem evectus est, *Staro-*
gardiam incidit, peragit. Jurant *Nota-*
rri: *se juste secundum DEum, jus scri-*
ptum, æquitatem & partium controver-
sias, protestationes juridicas, judicis de-
creta, in librum actorum terrestrium
inscripturos, in judicando, consulendo
& scribendo, solum DEum, justitiam san-
ctam & æquitatem, partium recognitio-
nes, controversias, ac judicis sententias,

in hisque omnibus, conscientia sua judicium secuturos & audituros, aliaque negotia sibi incumbentia, fideliter & pro posse suo peracturos esse *.

* Jus terrestre tit. V. §. 17. 18. 20. 21.

§. 85.

Capitanei & Tenutarii.

Commemoratis, qui non Consiliarii, dignitates & publica munia obeunt, adimus bonorum Regionum possessores, quorum alii Capitanei, alii Tenutarii dicuntur. Ex Capitaneis, soli Koyalevienfis, Christburgensis, & Schœneccensis alias Skarzevienfis, jus dicunt, qui simul sunt Palatini, ut nemo nisi eorundem locorum Palatinus, capitaneatus illos habere possit; quod antea monitum, cum de Palatinis esset sermo. De *capitaneatibus* autem & *tenutis*, unde *Capitaneis* & *Tenutariis* nomen est, in jure publico Regni Poloni Lib. 2. c. II egimus, & c. IO bona mensæ Regiæ, seu œconomias, descripsimus: quales in Prussi duæ sunt, Mariæburgensis & Roggenhusana, quas qui conducunt, *œconomi* vocantur.

œconomi.

§. 86.

Nihil de Prussis sine ipsorum consensu decerni

Progredior ad Prussorum jura, quæ olim in libello de *Norma regiminis Prusæ tenici* memoravi, jam vero usu recentiorum temporum explananda sunt. Recte dicitur, hac lege fundatum esse Prussorum regimen, quod in rebus, quæ alicujus

alicujus momenti sunt, sine Prufforum consilio & consensu nihil constitui queat, quales res, privilegium *incorporationis*, *causas notabiles terras Prussiæ concernentes*, nominat: quasque ad negotia Regni Poloni, Prussi extendi noluerunt, ne consulti, opem ferre Regno obligarentur. Sed prævaluit consuetudo, ut jam non solius Prussiæ, sed simul Poloniæ & Litvaniæ res, cum Prussis in suis conventibus communicentur, quo & consilio & ope adsint. Quod si vero vel ipsis inconsultis, vel non consentientibus, adversus Prussos in comitiis aliquid sancitur, contradicentes ad legem illam de *causis notabilibus* provocant. Regi HENRICO anno 1574 demonstrabatur:

„ quod nihil constitui, nihil agi vel de-

„ cerni potuerit, sine consilio & scitu

„ omnium Statuum & Ordinum, idque

„ intra limites terrarum Prussiæ, adeo,

„ ut Reges, quotiescunque aliquid agere

„ vel constituere voluerint, quod dictas

„ terras & earum incolas concerneret,

„ id nunquam fecerint, nisi cum consi-

„ lio Consiliariorum earundem terra-

„ rum, ita ut conventibus Prussicis vel

„ præsentibus interessent, vel aliquem

„ oratorem mitterent, qui postulata Re-

„ gum proponeret * „. Postea quoties

ocasio ferret, idem jus repetitum com-

bilitate dissentientibus, qui volebant in Prussia civium filios Abbatis arceri, ex quibus olim Varmiensis & Culmensis Episcopi fuissent. Contra permittebant civitates, Hackio objici, quod indigena non esset, & cum adversus eum apud Regem & Regni Ordines movenda esset querela, quod nobilis non esset, id salvis civitatum juribus fieri debebat ****.

Orta sub finem sæculi decimi sexti, de abbacia Pelplinensi inter duos competitorum, quorum alter Prussus erat, lite, volebant Ordines, ut indigena præferretur, quibus responsum, non Prussos tantum, sed etiam Polonos, ac ex aliis nationibus Abbates in Prussia fuisse *****. Quia vero indigenatus Pruffici, in omnibus provinciæ dignitatibus, *spiritualibus & secularibus*, ratio habenda est, ut dicitur infra, quando de indigenatu agam, crederem, in electione Abbatum indigenas præferendos esse. Sæculo decimo quinto, regnante CASIMIRO, Abbates Olivensem & Pelplinensem, conventibus interfuisse invenio, quod extra ordinem accidit, cum in numero Consiliariorum nunquam fuerint. A. 1578 Abbas Olivensis, Casp. Geschkau, in conventu generali, bis Nuntius *terrestris* fuit *****.

Abbatibus non Consiliariorum, consiliis adhibiti.

Abbas Nuntius terrestris.

Abbatibus in con-

veniunt, in numero hospitem habentur,

tur,

tur, ac secedunt, quando Consilarii soli *venti-*
 censent. *bus ge-*

* Hist. Pruss. IV. 233.

** Constit. a. 1699. p. 48. tit. Jus patronatus. *nerali-*
bus bo-

*** Pacta Conv. Augusti III. §. Ordinis Cisterciens. *spites.*

**** Hist. Pruss. VIII. 198. 199. Doc. p. 38.

***** Hist. Pruss. IV. 121.

***** Hist. Pruss. III. 267. 290.

§. 79.

The-saurarius, quem CASIMIRUS *The-*
 instituit, tributa a Prussis decreta, reci- *saura-*
 pere, expendere, ac receptorum expen- *rius*
 sionumque rationem Ordinibus in gene- *Prussia.*
 rali conventu reddere solebat. Interre-

gno post STEPHANUM, Prussiae The-
 saurario, qui simul Regni Thesaurius
 erat, mandatum, bona Reipublicae, quae
 non indigenae possiderent, tanquam va-

cuas recipere. A. 1748 Thesaurario in- *Man-*
 junctum, in posterum omnia bona Regia *datum*
 vacua occupare, & veris indigenis pos- *ei, bona*
 sessionatis administranda tradere, neque *Regia,*
 alios quam indigenas in possessionem ad- *aut va-*
 mittere. De quo tamen ipsi cum Regni *cuas, aut*

Thesaurario lis est, qui sibi occupationem *a non*
 administrationemque bonorum Regio- *indige-*
 rum, quando vacua sunt, vindicat, Prussiae *nis pos-*
 Thesaurario cedente. Nihilominus in *sessis,*

novissimo interregno, Ordines revocan- *tan-*
 tes in memoriam superiora *quam*
 laudat, mandarunt Thesaurario, omnes *vacua*
 capitaneatus, *occupa-*
 & alia bona regia, non indigenis conces- *re.*

(Cc)
 sa,

sa, tanquam vacua occupare, & administrationem eorum indigenis committere, ut tamen utrumque, usque ad futurum generalem conventum differret. Cum vero interregno illo nullus sequeretur generalis conventus, Thesaurario peragere non licuit, quod demum post conventum peragi debuit, atque ita antiquum jus novo *laudo* frustra instauratum est. Cessat etiam ejus officium, in

Cur hodie publicam pecuniam non recipiat & expendat.

recipienda & expendenda pecunia publica, annos circiter quadraginta, ex quo in conventibus nulla tributa, quæ in thesaurum inferrentur scita, sed decreta in comitiis a. 1717 in militum stipendium semestris pensio, pariter a Prussis conferretur, quam missi a *regiminibus* seu legionibus, quibus sua portio ex Prussia assignata est, statim exigunt. Ha-

Ejus reditus.

ber Thesaurarius suos *reditus*, eratque annuum quater mille florenorum, quod ex œconomia Mariæburgensi præstatur, quodque sibi non esse præstitum, Thesaurarii sæpe questi sunt, ac in junctum a. 1730 Nuntiis ad comitia, curare, ut annum illud ex œconomia, non solum in posterum, sed etiam quod superioribus annis non numeratum, repræsentetur. Idem Nuntiis ad comitia convocationis anno 1733 profecturis mandatum, computatis annis sedecim, quibus Thesauraria-

saurarius ex Mariæburgensi œconomia nihil recepisset. Cum vero nihil impetratum esset, idem negotium & Legatis ad Sacram Regiam Majestatem, AUGUSTUM III. a. 1734, ac Nuntiis ad comitia sequenti anno commendatum, & his quidem tanto studio, ut nihil aggredi permitterent, quam huic pro Thesaurario postulato Regni Ordines annuissent. Sed comitiis ante Marschalci electionem irritis, navare Thesaurario operam Nuntii non poterant, neque ex hoc tempore data est copia, quod Prussi nulla comitia adierint. Præter memoratum annum, aliquid ei ex tributis obveniebat, cui a. 1680 Ordines ex singulis florēnis grossum dimidium addebant, quod quamvis in gratiam solius Denhofii, qui illo tempore Thesaurarius erat, fiebat, pro ejus tamen successoribus a. 1690 & 1696 repetitum est. Hodie, sicut olim tributis in semestrem pro militibus Regni pensionem mutatis, pro eo, quod ex tributis accipiebat, ex pensione illa ipsi certa summa decreta est. Quamvis Thesaurarius ob hoc munus suum in numero Consiliariorum non est, fit tamen Consiliarius, quando simul Succamerarius, Castellanus, Palatinus, evadit, quæ dignitates plerumque Thesaurariis collatæ sunt, ut simul Thesaurarii manerent, neque

(Dd)

*Posse**eum si-**mul**Consili-**arium**esse.*

*De No-
tario
thesau-
ri ejus-
que sa-
lario.*

(Ee)

neque exemplis eorum destituimur, quibus cum Consiliarii jam essent, thesaurarius additus est. Habet Thesaurarius ministrum, quem ipse constituit, qui thesauri Notarius vocatur, & cujus est, ea curare, quæ ad thesauri rationes pertinent. Annum ei erat florenorum septingentorum & viginti, quod ex laudo anni 1660 intelligitur, ubi mille & octingenti floreni in salarium duorum annorum cum dimidio computantur. Præter hoc annum, fit in actis publicis *diariorum & diariorum hebdomadario-
rum* mentio, quæ cum salario ex publicis tributis retinere ei licebat. Quia vero ut modo dictum, semestris pensio in tributorum priorum locum successit, ex illa ei aliquid ad Thesaurarii exemplum obvenit.

§. 80.

*Prussie
Ensisfer.*

Quodnam Ensisferi officium sit, an Regi ensen prætulit, & qualem ensen, cum publicum Prussia non habeat, id quidem, historia superiorum temporum silente, ignoratur. Nobis sufficere debet, esse in Prussia Ensisferum, & fuisse olim. Superstunt enim constitutiones Prussicæ a. 1506 compositæ, sed non probatæ publicatæque, ut legum auctoritatem reciperent, quæ Gladiferi communis terrarum Prussicæ mentionem faciunt, qui Gladifer

Gladifer idem, qui hodie Ensifer vocatur. Postea de Gladifero aut Ensifero Prussiæ, in sæculum decimum septimum filetur, occurritque demum inter suffragatores electi VLADISLAI IV. & quidem ex palatinatu Pomeraniæ, hoc titulo insignitus, Andreas Zaleski, quem Joannes Waglikowscius excepit, & hunc alii. Contra inveniuntur Ensiferi singulorum palatinatum, ut tempore STEPHANI, Jacobus Kostka, Ensifer Culmenensis, & SIGISMUNDI III. Ensifer Pomeraniæ, cujus locus cum vacuus esset, orarunt Prussi Regem, ut novum crearet, quod Rex in comitia distulit. Obliteratis postea palatinatum Ensiferis, mentio fieri cœpit Ensiferi totius Prussiae, cum quò de priore loco in conventibus a. 1728. 1730 & 1735, Vexilliferi contenderunt, ac ita cesserunt, ne ex hac ipsorum facilitate, Ensifer sibi in posterum jus præ Vexilliferis arrogaret. Antea & quidem a. 1690 ruptus Svecensis conventus particularis, quod Vexillifer Mariæburgensis Ensifero nollet cedere, & a. 1699 non permittebant Vexilliferi, ut inter Nuntios ad comitia, suis nominibus absentis Ensiferi nomen præponeretur, quo efficiebant, ut is numero Nuntiorum eximeretur. In aliis actis publicis, scilicet in *instructionibus* ad comitia

Ensiferi olim in palatinatibus.

De priore loco inter Ensiferum & Vexilliferas.

K

mitia

mitia a. 1672. 1674. 1676; in *laudis generalis subsidii personalis* aliorumque tributorum a. 1673. 1674. 1700; & in *confæderatione* Graudentinensi tempore interregni post JOANNEM III. Ensiser ante Vexilliferos; sed in *instructione* ad comitia convocationis a. 1696, Vexillifer Mariæburgensis ante Ensiserum legitur. In conventu a. 1728, antequam in suum conclave secederet Nobilitas, Vexilliferi ad latus Succamerarii Mariæburgensis, Ensiser post civitates majores confidebat.

§. 81.

Vexilliferi in Prussia & eorum antiquitas. Olim tres, jam quatuor. Illorum munus. Vexilliferos, Prussiæ Ensisero esse vetustiores, satis constat, cum jam Crucigerorum tempore fuerint. Mutato imperio, manserunt Vexilliferi, quorum numerus, qui olim major, ad tres reductus, ut in singulis palatinatibus essent singuli, donec JOANNES III. quartum, pro terra Micheloviensi, quæ alias Culmenis palatinatus pars est, crearet. Eorum est, præferre palatinatus sui vexillum, quando Nobilitas intra fines Prussiæ generalem expeditionem suscipit, aut ante expeditionem lustratur. Cum a. 1651 palatinatus Pomeraniæ Nobilitas prope Stargardiam lustraretur, primus cum vexillo equitabat Vexillifer, post eum, absente Palatino, Castellanus Gedanen-

danensis, quem Nobiles, qui aderant, sequebantur.

§. 82.

Judices terrestres non minus, quam *Judices*
 Vexilliferi, ab ætate Crucigerorum repe-*terre-*
 tendi sunt, qui eos instituerunt, ut No-*stres a*
 bilitati jus dicerent. Poloniæ Rex CA-*quo*
 SIMIRUS a. 1468 sex creavit, in palati-*tempore*
 natibus Culmensi & Mariæburgensi singu-*repeten-*
 los, in Pomeraniæ quatuor, ut Dirsavien-*di.*
 sis, Slochaviensis, Svecensis & Gedanensis *Illorum*
 tractus, haberent singulos *. Postea *nume-*
 Judicum numerus auctus est. Michelo-*rus, ele-*
 viensis terra enim obtinuit suum Judi-*ctio &*
 cem, cum totius palatinatus Culmensis *jusju-*
 fuisset unus. In Pomerania, tractibus *ran-*
 Gedanensi & Dirsaviensi sub uno junctis, *dum.*
 iudicibus Slochaviensi & Svecensi, Tu-
 choliensis, Mirachoiensis, Pucensis, ad-
 diti sunt, ut jam in Prussia sint Judices
 terrestres novem. Eliguntur a Nobili-
 tate sui palatinatus aut tractus, in con-
 ventu, a Palatino intra sex hebdomades
 post defuncti obitum indicendo, electi a
 Rege confirmantur, & confirmatione
 Regia exhibita, in loco, ubi haberi so-
 lent judicia, coram Nobilitate, quæ ad
 judicia convenit, in jus scriptum & æqui-
 tatem jurant. Hæc, nec non ut iudices *Quales*
 eligendi, sint Nobiles, indigenæ, inte-*judices*
 græ famæ, & in suo palatinatu bono-*eligen-*
 rum *di.*

rum equestrium possessores, *Jus terre-
stre Nobilitatis Prussiae correctum*, tit. V.
§. 15 & 21 præcipit, ubi §. 16 etiam ipsum
jusjurandum legitur.

* Dlugoff. Hittor. Polon. XIII. 434.

§. 83.

Judi-
cum ter-
restri-
um As-
sessores.

Habent Judices *terrestres* suos As-
sessores, qui *Scabini terrestres* appellan-
tur, & quidem octo, non tamen omni-
um præsentia in judiciis exigitur, sed
sufficit, si tres adfuerint. Illos, ut judi-
ces, Nobiles, indigenas, integræ famæ
esse, & in palatinatu suo possessiones ha-
bere oportet. Eliguntur a Nobilitate,
quæ ad judicia confluit, primo judicio-
rum die, ac statim ut electi, sine Regia
confirmatione, præstato ad eandem for-
mulam, ad quam judices, jurejurando,
munus suum ingrediuntur *. Inter pa-
latinatus Culmensis *Scabinos*, duo sunt ex
Magistratu Thorunensi, qui a Nobilitate,
ut *Scabini* reliqui eliguntur, idque
ea ex causa, quia Thorunum bona habet
terrestria, seu nobilia, per quæ jus hoc
civitati inhæret, ut inter Nobiles in No-
biles jus dicat. Quo etiam duo hi *Sca-
bini*, ut cæteri, possessiones *terrestres*
habeant, solet civitas ex suis, bona illis
conferre, ita tamen ut civitatis maneant.
A. 1730 *Scabinis*, de priore loco, *No-
tarii terrestres* controversiam moverunt,
cum

cum tamen in jure *terrestri* & actis pu-^{res} blicis, *Scabini* ante *Notarios* legantur. ^{Notari-}

* Jus terreſtre tit. V. §. 17. 19. 21. 22.

os loco.

§. 84.

Notarii terreſtres, alias judicii ter-^{Nota-} reſtris ſcribæ dicerentur, quia quæ in ju-^{rii ter-} dicio aguntur, & ab illo decernuntur, reſtres. ſcribunt; ſed non tantum ſcribunt, ve- rum etiam quid decernendum, judicio ſuggerunt, cum præ aliis, juris bene pe- riti, & uſu edocti ſint, ut ideo in judi- ciis multum polleant. Eliguntur, ut *Scabini*, a Nobilitate, nec aliter, niſi nobiles, indigenæ, integræ famæ, & bonorum terreſtrium in ſuo palatinatu poſſeſſores ſint: & quia in palatinatu Po- meraniæ plura ſunt judicia, eaque omnia unus palatinatus illius obit *Notarius*, uni- verſa palatinatus Nobilitas, electionem in conventu, quem *Palatinus* intra ſex heb- domades, ex quo prior mortuus, aut ad aliam dignitatem evectus eſt, *Staro- gardiam* incidit, peragit. Jurant *Nota- rii*: *ſe juſte ſecundum DEum, juſ ſcri- ptum, æquitatem & partium controver- ſias, proteſtationes juridicas, judicis de- creta, in librum actorum terreſtrium inſcripturos, in judicando, conſulendo & ſcribendo, ſolum DEum, juſtitiam ſan- ctam & æquitatem, partium recognitio- nes, controverſias, ac judicis ſententias,*

*in hisque omnibus, conscientia sua judicium secuturos & audituros, aliaque negotia sibi incumbentia, fideliter & pro posse suo peracturos esse **

* Jus terrestre tit. V. §. 17. 18. 20. 21.

§. 85.

Capitanei & Tenutarii.

Commemoratis, qui non Consilarii, dignitates & publica munia obeunt, adimus bonorum Reginum possessores, quorum alii Capitanei, alii Tenutarii dicuntur. Ex Capitaneis, soli Koyalevienfis, Christburgensis, & Schœneccensis alias Skarzevienfis, jus dicunt, qui simul sunt Palatini, ut nemo nisi eorundem locorum Palatinus, capitaneatus illos habere possit; quod antea monitum, cum de Palatinis esset sermo. De capitaneatibus autem & tenutis, unde Capitaneis & Tenutariis nomen est, in jure publico Regni Poloni Lib. 2. c. II egimus, & c. 10 bona mensuræ Regiæ, seu œconomias, descripsimus: quales in Prussi duæ sunt, Mariæburgensis & Roggenhusana, quas qui conducunt, *Oeconomi* vocantur.

Oeconomi.

§. 86.

Nihil de Prussis sine ipsorum consensu decerni posse.

Progredior ad Prussorum jura, quæ olim in libello de *Norma regiminis Prutenici* memoravi, jam vero usu recentiorum temporum explananda sunt. Recte dicitur, hac lege fundatum esse Prussorum regimen, quod in rebus, quæ alicujus

alicujus momenti sunt, sine Prufforum consilio & consensu nihil constitui queat, quales res, privilegium *incorporationis*, *causas notabiles terras Prussiæ concernentes*, nominat: quasque ad negotia Regni Poloni, Prussi extendi noluerunt, ne consulti, opem ferre Regno obligarentur. Sed prævaluit consuetudo, ut jam non solius Prussiæ, sed simul Poloniæ & Litvaniæ res, cum Prussis in suis conventibus communicentur, quo & consilio & ope adsint. Quod si vero vel ipsis inconsultis, vel non consentientibus, adversus Prussos in comitiis aliquid sancitur, contradicentes ad legem illam de *causis notabilibus* provocant. Regi HENRICO anno 1574 demonstrabatur:

„ quod nihil constitui, nihil agi vel de-

„ cerni potuerit, sine consilio & scitu

„ omnium Statuum & Ordinum, idque

„ intra limites terrarum Prussiæ, adeo,

„ ut Reges, quotiescunque aliquid agere

„ vel constituere voluerint, quod dictas

„ terras & earum incolas concerneret,

„ id nunquam fecerint, nisi cum consi-

„ lio Consiliariorum earundem terra-

„ rum, ita ut conventibus Prussicis vel

„ præsentibus interessent, vel aliquem

„ oratorem mitterent, qui postulata Re-

„ gum proponeret * „. Postea quoties

occafio ferret, idem jus repetitum com-

mendatumque, possuntque mandata Nuntiorum ad comitia anno 1596. 1630. 1635. 1664. 1669. 1674. 1676. 1699 &c. in testimonium citari.

* Histor. Pruss. III. Doc. p. 30.

§. 87.

Quid in bella extra Prussiam gesta Prussi contulerint.
Militum hostia & per Prussiam transitur.

Quoties ergo gestum bellum, etiam si longius a Prussiæ finibus gereretur, ut cum Russis, Turcis, Tattaris, Cosacis, consulti Prussi, multo magis quando suæ provinciæ illata arma, ut ab Ordine Teutonico & Svecis illata sunt, quorumque vim sustinuerunt. Quando extra Prussiam gesta bella, Prussi pecunia semper, milite interdum, sed rarius, Regi & Reipublicæ Polonæ adfuerunt, ægre tamen passi, si Polonus miles in Prussia, sive hieme, sive æstate, hospitaretur, aut cum gravi incolarum injuria, transitus specie, per provinciam vagaretur, ac pecuniam commeatumque extorqueret, cum ea omnia sine ipsorum consensu fierent. Hinc non tantum querelæ ad Regem & Regni Ordines delatæ, sed etiam sancita, quibus hæc militum licentia reprimeretur. A. 1617. 1621. 1632. 1634. 1649 &c. Rex & Regni Ordines rogati, ne milites conducendi in Prussia hospitarentur, aut per Prussiam transirent; & cum utrumque nihilominus fieret, ut onere hoc libera-

bera-

berarentur Prussi, anno 1630. 1646. 1651. 1652. 1654. 1660 &c. flagitarunt. Nec non adversus ejusmodi militum licentiam, per lauda a. 1621. 1648. 1653. 1662. 1673. 1685 &c. vis, excita in eos Nobilitate, decreta est. Quod si vero exercitus Poloni milites in Prussia locandi, aut pro illo ibidem novi scribendi, Prussorum consensu opus est. A. 1607 & 1608 Nuntiis in comitia injungebatur, curare, *Quomodo milites scribendi.* ne Rex de scribendis hospitandisque militibus, sine consilio & consensu Consiliariorum Prussiæ, aliquid statueret, cum utrumque ad causas Prussiæ *notabiles* pertineret. Idem anno 1613 & 1615 de hospitibus repetitum, ita tamen, ut non solus Consiliariorum consensus, sed omnium Ordinum accederet. Quare citato a. 1613. Rex SIGISMUNDUS III. promittebat, collaturum se cum Ordinibus Prussiæ consilia, antequam hospitia in ea provincia assignarentur: eidemque Regi modus, qui in hospitando milite servandus sit, a. 1621 commendatus est. Cum vero nequeat scribi miles, nisi Regni Ordinum consensu, non potest aliter fieri, quam ut Prussi in suo conventu antecomitiali consulantur: estque Prussiæ *latum* a. 1678, quod militem scribere *ve-* *Locati in Prus-* *sa mi-* *lites.* *liter.* nisi litteræ Regiæ ex consensu Reipublicæ datæ, & commendatio Ducum *exercer-*

mendatumque, possuntque mandata Nuntiorum ad comitia anno 1596. 1630. 1635. 1664. 1669. 1674. 1676. 1699 &c. in testimonium citari.

* Histor. Pruss. III. Doc. p. 30.

§. 87.

Quid in bella extra Prussiam gesta Prussi contulerint.
Militum hostia & per Prussiam transitus.

Quoties ergo gestum bellum, etiam si longius a Prussiarum finibus gereretur, ut cum Russis, Turcis, Tattaris, Cosacis, consulti Prussi, multo magis quando suarum provinciarum illata arma, ut ab Ordine Teutonico & Svecis illata sunt, quorumque vim sustinuerunt. Quando extra Prussiam gesta bella, Prussi pecunia semper, milite interdum, sed rarius, Regi & Reipublicae Polonae adfuerunt, aegre tamen passi, si Polonus miles in Prussia, sive hieme, sive aestate, hospitaretur, aut cum gravi incolarum injuria, transitus specie, per provinciam vagaretur, ac pecuniam commeatumque extorqueret, cum ea omnia sine ipsorum consensu fierent. Hinc non tantum querelae ad Regem & Regni Ordines delatae, sed etiam sancita, quibus haec militum licentia reprimeretur. A. 1617. 1621. 1632. 1634. 1649 &c. Rex & Regni Ordines rogati, ne milites conducendi in Prussia hospitarentur, aut per Prussiam transirent; & cum utrumque nihilominus fieret, ut onere hoc libera-

berarentur Prussi, anno 1630. 1646. 1651. 1652. 1654. 1660 &c. flagitarunt. Nec non adversus ejusmodi militum licentiam, per lauda a. 1621. 1648. 1653. 1662. 1673. 1685 &c. vis, excita in eos Nobilitate, decreta est. Quod si vero exercitus Poloni milites in Prussia locandi, aut pro illo ibidem novi scribendi, Prussorum consensu opus est. A. 1607 & 1608 Nuntiis in comitia injungebatur, curare, *Quomodo milites scribendi.* ne Rex de scribendis hospitandisque militibus, sine consilio & consensu Consiliariorum Prussiae, aliquid statueret, cum utrumque ad causas Prussiae notabiles pertineret. Idem anno 1613 & 1615 de hospitiiis repetitum, ita tamen, ut non solus Consiliariorum consensus, sed omnium Ordinum accederet. Quare citato a. 1613. Rex SIGISMUNDUS III. promittebat, collaturum se cum Ordinibus Prussiae consilia, antequam hospitia in ea provincia assignarentur: eidemque Regi modus, qui in hospitando milite servandus sit, a. 1621 commendatus est. Cum vero nequeat scribi miles, nisi Regni Ordinum consensu, non potest aliter fieri, quam ut Prussi in suo conventu antecomitiali consulantur: estque Prussiae *Locati dum* a. 1678, quod militem scribere ve- *in Prussia milites.* tat, nisi litterae Regiae ex consensu Reipublicae datae, & commendatio Ducum *exerc.*

exercitus Regni exhibitæ fuerint, eumque, qui aliter scripturus militem fit, hostem patriæ judicat. Ordinati a. 1717 novo modo exercitus Poloni pars in Prussia locata, nullo antea Prussorum consensu.

§. 88.

*Prussos
Polonis
nonnunquam
milite
subve-
nisse.
Pro his
collata
pecunia.*

Quando extra Prussiam bella gerebantur, nonnunquam milites, pecuniam semper præstabant Prussi, ut §. proximo dictum. Interregno post mortem VLADISLAI IV. mille & ducenti, anno 1649 sexcenti, & a. 1673 octingenti milites in auxilium decreti. Pecunia, ordinarium fuit subsidium, cum in stipendia militum, tum in alios belli sumtus, quæ per tributa collata est. Et hic jam opportunus videtur esse locus, differendi de modo, quo tributa constituta, ac de tributorum generibus, in quibus jure suo usi Prussi, quod dum jam per quadraginta annos cessat, forsitan apud multos oblitteratum est. Fuit inter Po-

*Num
Prussi
una
cum Po-
lonis, in
comitiis
tributa
decer-
nere de-
beant.*

londos & Prussos omni tempore contentio, utrum Prussi, una cum Polonis, in comitiis Regni, eadem tributa decernere obligarentur, an vero seorsum in suis conventibus, libere & suo more, eadem sciscere possent. Prius Poloni ex vinculo, quo Polonia Prussia jungitur; ex *sponsione reciproca*, qua Prussi Regibus Poloniae

Poloniæ ope, præsidio, consilio & auxilio, contra quoscunque hostes adesse polliciti; & ex decreto SIGISMUNDI AUGUSTI a. 1569 Lublini lato, quod eadem cum incolis Regni, Prussis onera imponit, deduxerunt. Posterius Prussi asserentes, negarunt, tributorum necessariam communionem, ex conjunctione cum Polonia fluere, cum conjunctio illa salvis Prussorum juribus peracta sit, per quæ Prussi, in suum tantum non in alienum commodum, pecuniam libere decernere consueverint, ac tributa pertinere ad causas *notabiles*, quæ per privilegium *incorporationis*, cum Ordinibus Prussiæ tractandæ & constituendæ essent. Ad reliqua duo argumenta responderunt: Sponsionem reciprocam loqui de consilio & auxilio præstando, sed modum, quo auxilium præstandum, nec non locum, quo consilia conferenda, silere, ac utrumque in conventu Prussiæ fieri oportuisse, cum Prussi olim Regni comitia non frequentaverint. Lublinense denique decretum, Prussos pro lege nunquam habuisse, cum potius eidem contradixerint. Cum vero ipsis exprobaretur, quod in publica Regni necessitate omnino immunes esse vellent, ingenue a. 1574 fatebantur: „sibi hoc ne in „mentem quidem venisse, cum de eo „tantum

„ tantum agatur, ut more patrio, salvis
 „ privilegiis, ex communi consensu & ar-
 „ bitrio, in publico terrarum Prussiæ con-
 „ ventu, de tributis, quoties usus & necessi-
 „ tas exigerent, deliberationes habeantur,
 „ nulla Regni constitutione adigente * „

Tributa a Prussis in conventibus suis decernenda.

Morem illum patrium ad quem citato anno Prussi provocarunt, servare illibatum, omni tempore summo studio annisi sunt, ut quoties ad comitia Nuntios mitterent, eos per fidem, honorem, conscientiam obligarent, nè in comitiis de tributis aliquid statuèrent, sed rem illam provinciæ suæ Ordinibus servarent integram, ut hi in conventu postcomitiali, libere non tantum tributa sciscerent, sed etiam genera tributorum, & modum quo præstarentur, definirent. Nec minus pro testimonio citari possunt palatinum & terrarum declarationes, Regni constitutionibus adjectæ, in quibus legitur, Prussos tributa ad fratres & ad conventum suum postcomitiale remisisse. Non quidem diffitemur, interdum in comitiis pecuniam Prussiæ fuisse imperatam, vel sine consensu Prussorum, vel Prussis contra mandatum suum consentientibus, quod tantum abest, ut Ordines probarent, ut potius irritum declararent. Irrogatæ in comitiis a. 1606 Prussis pecuniæ, qui ex Prussia aderant, non solum verbis,

Irrogata Prussis in comitiis tributa, ab illis non probata & exigenda.

verbis, sed etiam scripto, coram castrensi
 iudicio Varfaviensi contradixerunt, ad-
 dito: „ quod nullum tributum promi-
 „ serint, nec promittendi potestatem
 „ habuerint, sed totum hoc negotium,
 „ secundum antiqua jura & consuetudi-
 „ nem terrarum Prussiæ, ad reliquos Sta-
 „ tus & Ordines Terrarum, ex mandato
 „ suo receperint „. Impositis a. 1616
 Prussiæ duabus *agrariis* totidemque *ac-*
cisis, missisque in Prussiam, ut pende-
 rentur, litteris, Nobilitas Culmenfis co-
 ram iudicio civili Radzinensi, civitates
 majores coram castrensi Brombergensi,
 contradicebant, & Rex necesse habebat,
 cum Ordinibus in conventu postcomitia-
 li, de tributis seorsum deliberare: quo
 nomine Ipsi gratias agebant Ordines, &
 tum agrariam unam, tum accisas duas
 decernebant, irrito, quod in comitiis in
 Prussos constitutum erat **. A. 1661 in
 comitiis Nuntii urgere debebant, ne ul-
 la onera Prussiæ terris imponerentur, &
 Ordinibus inconsultis imposita pro irri-
 tos haberentur. Ex hac causa, decreta
 absentibus Prussis in comitiis a. 1673 tri-
 buta, pendi in Prussia Ordines vetabant,
 Palatinis injungentes, etiam arma in eos
 vertere, qui exigere auderent. Nec mi-
 nus sequenti anno iidem Ordines profes-
 si: „ terras Prussiæ, quotiescunque sub-
 „ veniendo

„ veniendo necessitatibus Reipublicæ, tri-
 „ buta decrevissent, eadem non ex im-
 „ positione sancitorum Reipublicæ, sed
 „ liberis & spontaneis voluntatibus, pro
 „ modulo facultatum, in conventibus
 „ suis ordinasse & contulisse *** „. Qua-
 re omnia tributa extra conventum gene-
 ralem sine Prussis in Prussos constituta,
 minus legitima, & quæ nullo tempore
 exemplo esse deberent, a. 1712 declara-

(FF) bantur: idque sequenti anno repereba-
 tur. Nihilominus eo ipso anno, quo Or-
 dines indignabantur, exactam etiam vi
 pecuniam, in quam Prussi non consensis-
 sent, tres Prussiæ Consilarii, habito cum
 Regni Thesaurario Varsaviæ colloquio,
 trecenta nummorum imperialium millia
 Prussiæ imponebant: quod Varmiensis
 Episcopus, qui ex Consiliariis illis unus
 fuerat, necessitate excusare conaba-
 tur. ****

* Hist. Pruss. III. Doc. p. 31.

** Hist. Pruss. V. Doc. p. 9. 59-61.

*** Histor. Pruss. VIII. 88. Doc. p. 24.

**** Hist. Pruss. IX. 287. 288.

§. 89.

Tributa in comitiis Regni decreta ad Prus- Nonnunquam Prussos, secus ac ipsis
 mandatum, tributis in comitiis assensos
 esse, exempla a. 1611. 1613. 1618. 1632.
 1676. 1677. 1685 docent, quod ægre
 latum ab iis, qui domi remanserant, neque
 tributa

tributa exigi poterant, nisi in postcomi-^{fos non}
 tiali conventu approbarentur. A. 1612 ^{pertine-}
 negabant Ordines, Nuntios suos in pro-^{re, nec}
 ximis comitiis a. 1611, in tributa censen-^{Prussis}
 sisse, vocabantque rem mali exempli,^{licere}
 aliter quidquam in acta comitialia, quam ^{ibidem}
 consensum esset, referre: neque Pome-^{in tri-}
 ranizæ palatinatus Nobilitas suam contra-^{buta}
 dictionem, iudicio terrestri Starogardizæ ^{consen-}
 exhibere omisit. Tributis, quibus in duo-^{tere.}
 bus comitiis a. 1613 ex Prussia Nuntii as-
 senci, novo consensu in totidem postco-
 mitialibus conventibus opus erat, civi-
 tatibus, quibus negotium hoc integrum
 relictum, suam portionem addentibus.
 Idem dicendum de agraria in comitiis a.
 1618 decreta, quæ simul altera augeba-
 tur. Cum a. 1632 duo Nuntii, palatina-
 tus Culmenfis ac terrarum Svecenfis &
 Pucenfis nomine, in *fumale* tributum
 consentirent, extemplo ad veterem
 morem provocabat Culmenfis Palatinus,
 cui Jac. Sobiescius, unus ex Nun-
 tiis Polonis, suo testimonio, Prussis
 semper tributa ad conventum suum post-
 comitiale distulisse, subveniebat, & ma-
 jores civitates, contradictionem Nuntio-
 rum Marschalco exhibebant, qui vicis-
 sim civitates contradixisse, scripto testa-
 batur: cujus testimonium *metrica* Re-
 gni & contradictio civitatum actis *castran-*
sibus

sibus Zakroczimensibus inferebatur *. Fumale autem illud, Prussi in conventu suo irritum declarabant, *agrarias & accisas* præferentes. In comitiis a. 1676 & 1677 decretam a suis pecuniam Ordines ægre ferebant, Regemque orabant, ne Nuntii ex Prussia in posterum a Regni Ordinibus, ad consensum in tributa adigerentur. Post comitia a. 1685, Prussi in suo conventu, suo more, tributa sciscebant, quasi a suis Nuntiis in iisdem comitiis nihil promissum fuisset: imo iis omnibus contradicebant, quæ in eorundem comitiarum constitutionibus, juri- bus & immunitatibus terrarum, civita- tum, & privatorum adversarentur, aut officere possent: & civitates majores, in sua judicio civili Graudentinensi exhibita contradictione, pecuniæ, a Prussiæ Nun- tiis in comitiis promissæ, sigillatim men- tionem faciebant. Cum a. 1662 in co- mitiis, tributum personale, cui nomen a capite, placeret, ac Prussorum assensus flagitaretur, hi in jure suo persistabant, ab eo ne latum quidem unguem se re- cessuros prædicantes, utque Polonorum ex ea causa commoti animi lenirentur, asseverabat Primas, qui Varmiensis antea Episcopus fuerat, Prussos semper con- suevisse, tributa ex comitiis ad proximum suum conventum remittere, & frustra urgeri,

urgeri, quod per jura ab iis fieri non liceret. Neque alii deerant, qui Prussorum causam susciperent, omniumque ultimus Rex declarabat: esse sibi constitutum, Prussos in usu jurium & consuetudinum integro relinquere **. In consilio magno a. 1710 absentes Prussi tributis Polonorum subiciebantur: quare in conventu, eodem anno in Schotlandiam & Gedanum prorogato, disputatum graviter, an Prussi tributis, quæ ipsi in sua provincia non scivissent, tenerentur, vicique sententia, quæ vetera jura tuebatur ***.

* Hist. Pruss. V. 250. 251.

** Hist. Pruss. VII. 290. 292.

*** Hist. Pruss. IX. 250. 258. 260. 261. 263. 264.

§. 90.

Quod ad tributorum genera, ordinarium olim fuit, *accisa polentaria*, ^{Tributum} *(Malz = Accise)*, quæ ex polenta seu bra- ^{genera} *seo* a Nobilitate & civitatibus solvebatur.

Regnante STEPHANO, placuit Nobi- ^{Inducta} *litati*, ad Polonorum morem, agros vecti- ^{pecunia} *gales reddere*, & pro *accisa* pecuniam ^{agra-} *agrariam præstare*, civitatibus polenta- ^{ria.} *riam accisam* retinentibus. Præstabatur ^{Agra-} *agraria* ex singulis jugeribus, seu *mansis*, ^{ria plu-} *bonorum Regionum, ecclesiasticorum,* ^{res.} *nobilium aliorumque, civitatum agris*
 L **exceptis,**

exceptis, nisi quod Thorunenſes ex ſuis, quos jure nobilium tenent, agrariam conferrent. Agraria æſtimabatur ex ſingulis *manſis* cultis, floreno uno, ex non cultis, dimidio, ex aliis nonnullis, etiam ſupra florenum unum. Non autem una ſciſcebatur agraria, ſed pro ratione ſum-tuum plures, crevitque numerus cum tempore, ut cum antea, tum anno 1713, quo ultimum ad præſens, decretæ agrariæ, triginta & unam, & a. 1700 quadraginta ſex efficerent. Ne quis vero

De ju-
gerum
numero,
ex qui-
bus
agra-
ria.

minorem numerum jugerum profiteretur, quam poſſideret, theſaurumque falleret, obtinuit olim, ut recentiores *apochæ* eſſent pro regula, & pro tot jûgeribus repræſentarentur agrariæ, quot in *apochis* legebantur: quare *lnuda* tributorum antiquiora, juxta poſteriores *quietationes* agrarias conferri præcipi-

Tarif-
fa.

unt. A. 1668 luſtratis agris, numerus jugerum in ſingulis jurejurando confirmatus, in indicem referebatur, qui vulgo *tariffa* vocatur, ac in annum 1680 valuit, quo ſancitum, ut hæc *tariffa*, & ſi quæ aliæ, planè abrogarentur, licet ſequenti anno, Mariæbugenſis & Pomeraniæ palatinatus, ad eam *tariffam*, ſed pro illo tantum anno, jugerum numerum computarent, cum Cölmenniſis palatinatus numerum jugerum, qui uſque ad

ad bellum Svecicum valuerat, præferret. Successit a. 1682 nova *tariffa*, cujus auctoritas mansit, nisi quod a. 1683 Culmensis & Pomeraniæ palatinatus ab ea deflecterent. Pro agraria, iis, qui ruri, in vicis & suburbiis extra civitatum jurisdictionem habitabant, & agros non colebant, sed alia exercebant, scilicet propolis, opificibus, cauponibus, Cerevisiam coquentibus, musicis, piscatoribus, officinas ferrarias & vitriarias exercentibus, molitoribus, pastoribus, mercenariis diurnis aliisque, certa pecunia imperabatur: quam, ut agrarias, exigebant, qui hanc in rem a Nobilitate constituti erant, & quidem in Culmensi & Mariæburgensi, singuli, in Pomeraniæ palatinatu, qui in plures terras dividitur, plures. Exactores hi integre se in hoc suo munere versaturos, coram judicio castrensi vel terrestri jurabant, & salario, ex singulis florenis, grosso uno constituto, pecunias receptas in thesaurum Prussiæ, rationibus simul exhibitis, inferebant. Varmiensis & Culmensis Episcopi, in suis episcopatibus, per suos exactores tributa colligi, & ad Theaurum deferri curabant. Quæ carptim exposita, fusius in *laudis* tributorum, quorum exempla aliquot, *documentis* historię Prussiæ inseruimus, describuntur.

Tributorum eorum, qui in vicis habitantes, agros non colunt.

Tributorum exactores.

Illorum lauda.

§. 91.

*Accisa
polentaria
civitatum
tributum.*

*Illarum
collatio
cum
agrariis.*

Civitates *accisas* polentarias retinuisse, cum Nobilitas præferret agrarias, initio præcedentis §. dictum. Singulæ *accisæ* erant duorum solidorum ex singulis polentæ, in cerevisiæ usum paratæ, modis, qui solidi ad numerum *accisarum* multiplicabantur, ut si quinque sciscerentur *accisæ*, ex modis singulis deni, si decem, viceni, si viginti, quadrageni &c. præstarentur solidi. Numerus *accisarum* ad agrariarum referebatur, & cum olim postulasset Nobilitas, ut civitates vel in singulos modios quaternos computarent solidos, vel ad unam agrariam duas *accisas* decernerent, neutrum ita probabant, ut in hoc facultatem suam circumscribi vellent. Attamen a. 1601. 1603. 1607. 1609. 1610. 1616. 1619. 1634. 1642. 1647. civitates ad agrarias *accisas* duplicabant. Contra anno 1612. 1613. 1614. 1634. par erat agrariarum & *accisarum* numerus; sed a. 1632. 1638. duæ agrariæ & tres *accisæ*, 1649 tres agrariæ & quatuor *accisæ*, 1650 agraria una cum una & dimidia *accisa*, 1658 sex agrariæ & novem *accisæ* conveniebant. Postea non quidem plane, fere tamen *accisæ* duplicatæ sunt, civitatibus a. 1682 ad quinque agrarias, *accisas* novem, a. 1683 ad duas & viginti agrarias, quadraginta

ginta duas *accisas*, a. 1687 ad unam & viginti agrarias, *accisas* quadraginta, a. 1689. 1692. 1700. 1713. ad unam supra triginta agrariam, quinquaginta novem *accisas* conferentibus. Id erat sine exemplo, cum a. 1713 solum Gedanum, nomine *doni gratuiti*, in *accisas* centum & octodecim consentiret. *Accisæ* in civitatibus a Magistratu exigebantur, & ab illo *The-saurario* numerabantur.

Ingens & insolitus accisarum numerus.

§. 92.

Ex singulis agrariis in thesaurum summam triginta millium florenorum illatam esse, Ordines anno 1652 *laudogulis* testabantur: sed summam illam iusto majorem fuisse, simul in eam computatum, quod ad unam agrariam, ex *accisis* conferebatur, illius anni historia docet. Ad hæc non potuerunt *accisæ* ad certos calculos revocari, quia illæ ex *cerevisiæ*, quæ bibebatur, pendebantur copia, quæ cum incerta, id quod ex *accisis* proveniebat, ad certam summam redigi nequibat. Id etiam constat, *re-ditus* ex *accisis*, evasisse sensim minores, motasque eo nomine sæpe a Nobilitate querelas, ac civitates in suspicionem incidisse, ac si non integros repræsentarent: quæ fidem suam tuitæ, demonstrabant, imminui in dies ex *cerevisia* in civitatibus quæstum, cum is in vicinis

Summa ex singulis agrariis.

Quantum ex accisis provenit, incertum.

Regiis, ecclesiasticis & nobilium fundis cresceret, qui *accisis* immunes, & meliorem & minore pretio cerevisiam parare possent.

* Hist. Pruss. VII. 86. 88.

§. 93.

Alia Præter agrarias & accisas, aliorum
præter tributorum exempla non desunt. Anno
agrari- 1581, nobilitate tributum, quod a Regni
as & Ordinibus decretum erat, amplectente,
accisas civitates centum & quadraginta millia
tributo- florenorum receperunt, aliis modis quam
rum ge- per accisas colligenda: & a. 1603, majores
nera. civitates binis accisas, quas sciscebant, pecuniæ summam, accisam unam æquantem, modo, qui cuique placeret, exigendam, adjecerunt. Pro agrariis anno 1655 Nobilitas tributum *cornarium*, seu a cornibus, polonice *Rogome* appellatum, ex pecoribus & jumentis præstandum; a. 1658 cum duabus agrariis, florenum unum ex singulis cerevisiæ doliis; & a. 1662 tributum personale, seu in capita, quod Polonis placuerat, decrevit: in quo ei, post acres contentiones civitates, præter solum Gedanum, assentiebantur. Ejusmodi tributum personale, a. 1673. 1676 & 1700 a Nobilitate repetitum, quod a. 1676 & 1700 etiam civitates probarunt; anno autem 1673, pro isto, centum & quinquaginta florenorum millia per

per accisas colligenda, receperunt: & cum a. 1700 Nobilitas, præter personale illud tributum, etiam *doliarium*, nempe florenum unum ex singulis cerevisiæ doliis, constitueret, illudque simul civitatibus minoribus irrogaret, majores civitates non admiserunt.

§. 94.

Ut tributa eorumque genera, ex Prussorum pendebant arbitrio, ita volebant ad certam, & majorem quam ex suis tributis redigeretur, summam adstringi, aut permittere, ut tributa ad Polonorum rationes computarentur, ne tributorum fieret æquatio, factaque æquatione sibi injungeretur, quantum ad necessitates Regni conferrent, & quod non contulissent, tanquam justum debitum exigeretur. Quare cum in comitiis a. 1636 inter palatinatus æquari tributa deberent, mandabatur ex Prussia Nuntiis, ne ejusmodi æquationem, palatinatibus suis ullo modo imponi paterentur, sed ut ei summo studio contradicerent: quod a. 1638 repetitum, & a. 1642 in comitiis solerti cura provideri debebat, ne terræ Prussiae, *coæquationum* oneri citra meritum involverentur, simul declarari, Prussiae Ordines in posterum pari cum Regni Ordinibus alacritate, Republicæ necessitatibus, recepto tamen in Prussia

*Pruss
sua &
Polono-
rum tri-
buta
æquari
nolue-
runt.*

conferendi tributa usu salvo, minime defuturos esse. In comitiis a. 1652 Nuntiis cavendum erat, ne quid volumini legum, quod initam cum Regni Ordinibus tributorum æquationem probaret, infereretur. In illis & sequentibus comitiis, revocabantur priora Prussorum tributa ad calculos, fatebanturque ipsi, reliqua ad quingenta & viginti duo milia & sedecim florenos crevisse, quæ tribunali Radomiensi se repræsentaturos recipiebant, minime tamen conferri & æquari sua cum Polonorum tributis permittebant, & cum nihilominus in con-

(Hh)

stitutionibus *coæquationis* mentio fieret, eam juribus suis adversam, simul contra mentem suam constitutionibus insertam esse, per *manifestationem* declarabant, idemque sequenti anno, *manifestatione* altera repetebant. Mōente ergo a. 1678 Rege, ut Prussi cum Polonia palatinibus de *coæquatione* transigerent, injun-

*Frustra
queri
de por-
tione, ad
Polono-
rum tri-
buta a
Prussis
confe-
renda.*

gebatur Nuntiis, hoc onus a Prussiae terris plane amoliri. Frustra ergo quæritur, quantam portionem Prussi ad tributa Regni conferre consueverint, cum omnem æquationem averfati, non plus pendere voluerint, quam ex tributis in Regni usum proveniret. Erat in conventu Gedanensi a. 1710, qui Prussos non ultra, quam ad vicesimam partem ejus, quod

quod universa penderet Polonia, obligari assereret, pro qua alius in Graudentinensi conventu a. 1730, decimam sextam memorabat. Utrumque sine aëtorum publicorum superioris ævi auctoritate,

§. 95.

Tempus, intra quod tributa præstanda, ab Ordinibus constituebatur, qui etiam agrarias & *accisas*, si major earum numerus, ita dividebant, ut per intervalla conferrentur, & ne tributis exhaurirentur incolæ, novas non decernebant, nisi spatio priorum finito. Singula hæc, quæ hic tangimus, in *laudis* tributorum *in trifusius* descripta reperiuntur. Quando pecunia, ante diem, quo in thesaurum inferenda tributa, opus erat, Thesaurario dabatur facultas, a privatis in fidem publicam usuris mutuam sumendi, ex tributis reddendam: jamque anno 1667 Thesaurario vetitum, & quidem pœna dupli, sine Ordinum consensu hanc sibi potestatem arrogare. Potestas hæc dabatur peculiari Ordinum decreto, seu *laudo*, in quo & summa, quæ mutuanda & usuræ exprimebantur. Ipsa vero mutuatio, *prænumeratio* vocabatur, quia numerabatur pecunia, antequam tributa exigì possent. Thesaurarius creditoribus thesaurum obligans, simul delegabat *accisas*, ex quibus pecuniam mutuam

Tributorum
tempus
& præstandi
modus.

Pecunia
in trifusius
buta
mutua
sumta.

(11)

L 5

nomine

nomine thesauri reciperent, præferebanturque a creditoribus Gedanensium accisæ, in quas pecuniam numerarent. Ne autem inter creditores lis esset, qui in solutione priores essent aliis, solebant delegationes numeris distingvi, ac ordine numerorum, recipi ac liberari. Quando vero pecunia ex accisis, delegationibus non sufficiebat, numero posteriores expectare jubebantur, donec nova tributa sciscerentur, usuris interea crescentibus. Quare quæ in accisas a. 1713 supersunt delegationes, novis post illum annum nondum decretis, in hunc diem persolvi nequiverunt, incertumque, an unquam persolutæ fuerint. Interea licet creditoribus, in moræ solatium, usuras computare, cum sorte aliquando recipiendas, cum Prussia ad veterem sciscendi tributa morem redierit.

§. 96.

*Tributa ex
variis
causis.*

Non tantum belli tempore, sed pa-
riter in media pace, & ubi tranquilla
omnia, neque in solas Regni, verum et-
iam in provinciæ suæ necessitates, imo
quando Regem dono colere, aut priva-
tos remunerari voluerunt, Prussi tribu-
ta decernebant: quod priorum tempo-
rum historia docet.

§. 97.

§. 97.

Pecuniam ex tributis, Prussiæ The-
 saurarius, qui eam, ut antea dictum, re-
 cipiebat, in ea quibus destinata eroga-
 bat, ac Ordinibus rationem reddebat:
 hoc ut in proximo, postquam tributa in
 thesaurum illata essent, conventu fieret,
 neque prius nova, quam priorum ratio-
 nes expeditæ essent, decernerentur, a.
 1679 sancitum, non tamen semper usu
 servatum est, ut a. 1714 Thesaurarius,
 Dzialynscius, nulla post annum 1700 ra-
 tione reddita, moreretur: cujus succes-
 sor a. 1730, quid ab a. 1717 receptum
 erogatumque esset, exhibuit, proba-
 vitque, se de suis facultatibus in usum
 provinciæ, centum & novem millia cum
 quinquaginta septem florenis ac grossis
 quindecim expendisse, ex qua summa,
 cum novem millia & quinquaginta se-
 ptem florenos ac grossos quindecim re-
 misisset, centum millia florenorum Prus-
 sicorum, tum alia quinque millia, mo-
 netæ in Regno currentis, ex primis tri-
 butis refundenda, per *laudum* promissa
 sunt, nondum tamen persoluta, tributis
 adhuc nullis decretis, sed promissum il-
 lud, tribus *laudis* posterioribus repeti-
 tum est. Rationes in Thesaurarii hospi-
 tio, a delectis ex Consilio & ordine Eque-
 stri excutiebantur, qui de iis ad Ordines
 refere-

*Prussia
Thesau-
rarius
tributa
recipie-
bat, ac
illorum
ratio-
nes Or-
dinibus
redde-
bat.*

(L1)
*Ratio-
nes non
redde-
re.
Plus a
Thesau-
rario
eroga-
tum
quam
reco-
pitum.*

*Ratio-
nes quo-
modo
excepta
& The-
saura-
rius li-
ber do-
clara-
tus.*

(Mm) referrebat, horumque nomine rationibus, si approbata, subscribatur, ac *Theſaurario defuncto, ab hæredibus rationes redditæ. Non redditæ ab hæredibus exemptum.* *Prussia Theſaurarium Regni Theſaurario & tribuna- li Radomienſi non ſubjectum, ac vetera ejus jura aſſerta eſſe.* *Theſaurarius peculiari laudo liber declarabatur. Theſaurario, antequam rationes reddiſſet, defuncto, reddebant hæredes, quod a nominati antea Dzialynii hæredibus fieri non potuit, cum neque pecuniam, neque acceptorum expenſarumque tabulas reliquiſſet, hæredesque, quod contracta debita facultates excederent, hæreditatem adire detrectaſſent. Conatus quidem Regni Theſaurarius, juſ ſibi in Prussia Theſaurarium aſſerere, ut eundem tanquam tributorum exactorem inferiorem, ad calculos vocaret, & cum non pareret, aut ex Prussia ſumma, opinione minor, in Regni uſum obveniſſet, ad Radomiense tribunal citaret. Sed Ordines, qui Theſaurarium ſuum, Theſaurario Regni, aut tribuna- li Radomiensi, ſubjici noluerunt, juſ Theſaurarii ſui omni tempore fortiter tuiti ſunt, ut etiam, ſi quid a Radomiensi tribuna- li in ipſum decretum eſſet, irritum declararent * : quod etiam in comitiis a. 1690 per conſtitutionem factum, ac theſauriati Pruffico vetera jura & conſuetudines factæ rectæque conſervatæ ſunt **: cum antea lis de exigendis rationibus, inter utrumque Theſaurarium amice com- poſita eſſet ***.*

* Hiſt.

* Histor. Pruss. VIII. 103. 264. 265.

** Constit. a. 1690. p. 15. tit. Zniehenie condemnat.

*** Hist. Pruss. VIII. 275.

§. 98.

Sed quæ de tributis ac sciscendi modo, tum de Thesaurarii, in recipiendo erogandoque, munere dicta sunt, jam cessant, postquam exercitui Regni, aliter ac antea ordinato, certum stipendium, statis temporibus numerandum, a. 1717 Varsoviæ constitutum est. Tum enim Prussis, consensu illorum non requisito, illius stipendii pars irrogata est, ut quovis semestri spatio, centum & quinquaginta quinque millia nongentos & vincti novem florenos cum grossis tribus & dimidio, *monetæ bonæ*, seu Prussicæ, conferrent: quam summam, inter bona Regia, ecclesiastica, nobilium hæreditaria aliaque ac civitates, disperiebant illi, quibus id negotium mandatum erat, & in quo primas partes Regni Thesaurarius sustinebat. Ex Prussia Palatinus Culmenfis & Thesaurarius adhibebantur, sed sine facultate in rem tanti momenti, & cujus provinciæ multum intererat, ingrediendi, & in quos coniciebat culpam Regni Thesaurarius, cum apud ipsum de læsis juribus expostularent Prussi, qui vicissim Thesaurarium Regni

Pro superioribus tributis semestris pensio instituta est.

Regni præcipuum auctorem, & hic tandem Leduchovscium, Tarnogrodensis confæderationis Mariscalcum generalem, arguebat. Ita tributum hoc, quia quovis dimidio anno pendendum, *polroczna placza* appellatum, sine Prussorum consensu, extra generalem conventum, Varsoviæ imperatum, a Prussis conferri oportuit, recusandi facultate illis adempta, & civitatibus majoribus, legum præsidio confisæ, judiciali *manifestatione* frustra contradicentibus *. Neque omnium Ordinum, post annos septendecim profuit querela, anno 1730 dolentium, quod novum tributum, insciis Prussis, & institutum, & inter incolas dispertitum, admodum gravaret provinciam, sextam ejus, quod universa penderet Polonia, partem conferre adactam. Mansit enim tributum, ac donec abrogare Regni Ordinibus in comitiis placuerit, manebit, idque singulis annis bis, post diem decimam quintam Martii & Septembris, pro iis *regiminibus* seu legionibus, quibus ex Prussia stipendium suum constitutum est, præfecti militares ab illis exigunt, a quibus solvendum. Ne autem plus exigatur, quam irrogatum est olim, aut ab aliis, quam iis, quibus ex Prussia stipendium debetur, a. 1717 Varsoviæ exaratus est index, alias *tariffa*, ac a Prussis

De qua
Prussis
frustra
questi.

(Oo)

Quomodo
exigatur
ac præ-
satur.

fiæ thesauro publicatus est, in quo *regi-
mina*, quæ stipendium recipiunt, tum
episcopatus, abbatia, præposituræ, alia-
que bona ecclesiastica, capitaneatus, te-
nutæ, œconomia Regiæ, bona terrestria
cum cæteris ac civitates, denique id, quod
a singulis solvendum, descriptum est.
Præfecti vero militares, qui pecuniam
exigunt, assignationes, ab eo, qui *regi-
mini* præest, subscriptas exhibent; quæ
epochæ vicem supplentes, ab iis, qui
solvunt, retinentur. Ex quavis semestri *Quid ex
pensione, quater mille centum & noven-
decim floreni cum grossis undecim, the-
sauro Prussiæ servantur, & de singulis
florenis militaris stipendii, grossus unus,
quo decem millia, ducenti & quinquaginta
sex floreni cum grossis viginti, ex
quavis pensione conficiuntur, titulo gros-
salis, groszowe vulgo, deducitur.*

* Histor. Pruss. IX. 308-310.

§. 99.

Unum de tributis memorare restat, *Immu-
Prussos vectigalia, quæ ex mercibus, nitas &
tum domesticis, tum advenis, exiguntur, so-
lent, decrevisse nunquam, sed contra-
dixisse & de injuria questos esse, si au-
toritate constitutionum Regni, aut in
provinciam inducta, aut ad fines Prussiæ,
aut in media Polonia recens instituta, aut
quæ in limitibus Poloniæ antiquitus fue-
rint,*

rint, aucta sunt. Hæc a novis vectigalibus immunitas, *incorporationis* privilegio nititur, in quo Rex CASIMIRUS, Prussiam omnibus vectigalibus, in aquis & terra, novis & antiquis, liberam declaravit, & ullo tempore ex quacunque causa institui vetuit: quam immunitatem cum exemplis temporum SIGISMUNDI AUGUSTI & STEPHANI, illi adversis, in dissert. *de norma regiminis Pruteni*. §. 56. memoravimus. Idem CASIMIRUS, in eodem privilegio, mercatores Prussos ad sola vectigalia, quæ illo tempore in Regni limitibus, ex mercibus, quando extra Regnum vehebantur, pendendi solebant, adstringebat. Regnante SIGISMUNDO III. varia in media Prussia, nempe ad album montem, prope vicum Furstenwerder, inter Dirlaviam & majorem Muntaviam, prope Gedanum, Mevam, alibi, & sub VLADISLAO IV. ad Sveczam & Topolno vectigalia instituta, contra quæ Prussi, jus suum asserere non desierunt, donec abrogarentur. Vectigali aquatico, in comitiis a. 1661. decreto, & voce & scriptis contradixerunt, & majores civitates, quarum potissimum res agebatur, malebant in se ferri decretum, quam vectigal subire: qua sua constantia efficiebant, ut etiam decreto exsolverentur, ac illud

juribus

Vectigalia in Prussia instituta & sublata.

juribus, haud nociturum, Rex JOAN-
 NES CASIMIRUS declararet: Cujus
 Successor MICHAEL, sua auctoritate
 effecit, ut latum olim a tribunali Rado-
 miensi decretum irritum redderetur.
 Quo nomine Prussiae Ordines a. 1671, ipsi
 gratias agebant, &, non ut vectigal illud,
 a quo per jura sua liberi & immu-
 nes essent, quasi redimere viderentur,
 sed ex mero erga Poloniam Rempubli-
 cam amore, *subsidium caritativum*, per
 agrarias & *accisas*, conferendum, decer-
 nebant, laudo declarantes, Tribunal Ra-
 domiense male sibi in civitates earum-
 que cives jurisdictionem arrogasse. Cum
 etiam eodem tempore, vectigal Poloniae
 finitimum, in Prussiae oppidum, Fried-
 landiam, transferretur, id minime Ordi-
 nes tolerabant, sed vectigalis exactori abi-
 tum mandabant, ac publice vindicatum
 iri minabantur, si cui ob negatum vecti-
 gal vis illata fuerit. AUGUSTO II. re-
 gnante, de vectigalibus Strasburgi &
 aliis locis, tum terra tum in fluminibus
 exactis, mota querela, quod Ordines a.
 1713 & 1730 impulit, Palatinis aut Ca-
 stellanis committere, ut vel milite con-
 tracto, vel excita Nobilitate, Prussorum
 a vectigalibus immunitatem vindicarent;
 cameras ad vectigalia exigenda institu-
 tas, aut instituendas, tollerent; nec ve-

M

ctiga-

*Vecti-
gal ma-
riti-
num in
portu
Geda-
si tenta-
tum.*

Etigalium præfectos eorumque ministros, in civitatibus Prussiae morari paterentur; civibus vero & incolis securum & liberum commerciorum exercitium, terra & aqua procurarent & tuerentur. Hæc de immunitate a vectigalibus intra Prus-
 fiam sufficiant. VLADISLAUS IV. in vectigalia maritima, ad Prussiae oram, in portu Gedanensi, Pillaviensi & Memelensi exigenda, intendit animum, promulgata in comitiis a. 1637, de ordinandis vectigalibus maritimis constitutione, salvis tamen Nobilitatis & civitatum juri-
 bus, in quam Prussi non consenserunt, simul vectigalia illa juri-
 bus suis adversari demonstrarunt. Sequenti anno, de modo exigendi vectigalia maritima, consultatio in comitiis decreta est, in quam, qui ex nobilitate Prussica aderant, consentiebant, sed *incorporationis* & aliis privilegiis salvis, qua exceptione ipsi suum consensum tacite irritum declarabant, imo, qui ex palatinatu Pomera-
 niæ præsentibus, antequam ex comitiis abirent, a suo consensu aperte recedebant, majores autem civitates constitutioni coram judicio, scripto contradicebant: interveniebant etiam alia, quibus effectum, ut vectigal ad portum Gedanensem exigi jam cœptum, desineret. Quando in Polonia & Litvania, aut vetera aucta, aut
 nova

nova instituta vectigalia, non omiserunt *Vecti-*
 Prussi, suorum mercatorum causam *galia*
 suscipere, ac ad antiqua jura provocare: *nova in*
 quod in mandatis Nuntiorum ad comitia *Polonia*
 sæpius repetitum legitur. Jam a. 1590 *& Lit-*
 querebantur Ordines, mercatores per *vania,*
 Regnum Poloniæ negotiationem exer- *ac de iis*
 centes, intra ipsos Regni fines, variis & *Prusso-*
 gravibus vectigalibus vexari, idque con- *rum*
 tra jura Prussica fieri: idem annis sequen- *quere-*
 tibus factum. Anno 1634 injungebatur *la.*
 Nuntiis, Regem orare, ut mercatores
 & reliqui incolæ Prussiæ, a novis vecti-
 galibus, in primis a non ita pridem ex-
 cogitatis *inductis & evectis*, immunes
 conservarentur, & ad nulla, præter-
 quam quæ in antiquis & extremis Regni
 limitibus, pro more veteri, pendi so-
 lerent, ad mentem pactorum & pri-
 vilegiorum adigerentur: & ut spatium,
 quod intercessit, silentio transmittamus,
 a. 1696 rogatum, ut civitatum merces,
 ex mente jurium, a vectigalibus intra
 Regnum, liberæ essent, eademque ci-
 vitates de mercibus in Regnum invectis,
 nullum vectigal, & de iis, quas extra Re-
 gni fines, in Hungariam, Moraviam,
 Silesiam eveherent, antiquum finitimum
 penderent. Memoranda tamen est que-
 rela, quam a. 1653 ad Regem Ordines
 detulerunt, scilicet, per nova intra Re-
 gnum

gnum vectigalia, libertatem commerciorum contra jura & privilegia, quam maxime impediri, terrasque Prussiae in cnerosis tantum, corpori Regni junctas, in iis vero, quæ commodum aliquod inferrent, separatas videri, numerumque vectigalium in dies crescere, cum tamen per privilegia, sola finitima exigenda essent. Hinc obsecrabant iidem Ordines Regem, novorum vectigalium exactiorem, a mercibus in Prussiam euntibus, & inde redeuntibus, serio interdicere. Præ aliis Diebaviense & Fordanense vectigal, Prussorum curam admodum & sæpe exercuit. Utrumque non procul Thorunio, trans Vistulam, in Poloniae finibus, quorum illud tempore STEPHANI, hoc regnante SIGISMUNDO III. a. 1592 cœpit. De utroque frequentes querelæ & preces, ut Prussi & eorum merces immunes essent, in *historia Prussica* leguntur. Nec semper vanæ fuerunt preces, cum interdum publicanis ad Fordanum mandatum, nihil a Prussis eorumque mercibus exigere, ipsum etiam Fordanense vectigal, aliquoties modo sublatum, modo instauratum est, hocque cum auctoritate consilii magni Varsoviensis a. 1710 fieret, ægre id tulerunt Prussi, ut Nuntiis ad comitia anno 1712 committerent, omnem operam navare,

Ad Diebaviam & Fordanum vectigalia.

vare, ut vectigal hoc aboleatur; & in (Pp)
 sequenti suo conventu a. 1713. fortiter
 contradixerunt, jura sua a publicanis, vi
 & armis tuituri, laudo eum in finem
 scripto, & a. 1730 repetito, quod paul-
 lo ante, cum mentio vectigalis Stras-
 burgensis fieret, citavimus. Sed lenio-
 ri via, quam sanguine & armis, Tho-
 runenses & Gedanenses obtinuerunt, ut
 merces ipsorum, per Vistulam vectigali
 ad Fordanum immunes navigarent.

§. 100.

Consultationes de bello, quarum *Prussia*
 Prussos participes esse diximus, ad tri- *Nobili-*
 buta nos deduxerunt, quibus expositis, *tatem*
 ita ad bellum redimus, ut de expeditio- *ad ex-*
 ne Nobilitatis generali, quæ interdum *peditio-*
 bello fervente, per universam Poloniam *nem ex-*
 suscipi solebat, agamus. Fuit iam olim *tra pro-*
 disputatum, an Nobiles Prussi ad tutan- *vinciam*
 dam Poloniam exciri possent, Prussis id *suam*
 negantibus, quoniam per vetustissimum *non obli-*
 privilegium Culmense, ad solam suæ *gari.*
 provinciæ defensionem, intra Vistulam,
 Ossam & Drevenzam obstructi, aliisque
 expeditionibus exempti essent; ad quod *Jura*
 CASIMIRI, & SIGISMUNDI I. tem- *pro hac*
 poribus, tum interregno post SIGIS- *immu-*
 MUNDUM AUGUSTUM, provoca- *nitate.*
 tum esse, alibi memoravimus*. De-
 creta in comitiis a. 1616 generali Nobili-

tatis expeditione, coram Regni Ordinibus, Prussorum immunitatem Cūlmenſis Episcopus contradictione tuitus est: & cum a. 1621, expeditio illa simul Prussis imperaretur, non tantum voce ab eodem Episcopo, sed etiam scriptis contradictum, ac frustra ad Prussos litteræ, ut vocantur, *restium* missæ sunt, cum illorum nemo in expeditionem proficisceretur: quorum absentiam Ordines libertate patriæ, & vetustissimis juribus ac privilegiis apud Regem excusabant, ad dentes: „in expeditionum immunitate, „per pacta cum Regno & reciprocam „majorum suorum Sponsionem, sub priorum & præsentis Regis regimine se adhuc conservatos esse; neque auditum, „sive sub Serenissimorum Regum Poloniæ, sive sub Ordinis Crucigerorum imperio, incolas Prussiæ unquam extra ejus fines, nisi dato stipendio, in „bellum processisse &c. „ Quare Ipse Rex, pro Prussis eorum privilegia citavit, cum illis pœnam expeditionis non peractæ irrogari, Nuntii Poloni postularent **. Postea, quoties in comitiis generalis expeditio decreta est, Prussi ad eam obligari noluerunt; obtinueruntque, ut a. 1649 per constitutionem suis consuetudinibus relinquerentur ***, præter quas, recentiores constitutiones etiam

juriam

jurium mentionem fecerunt. Exempla *Expe-*
 in *historia Prussica* passim allegavimus. *ditio in-*
 Quod ad expeditionem intra Prussiae li- *tra*
 mites, quam Culmense privilegium præ- *Prussæ*
 cipit, eam quoties exigeret necessitas, *fines &*
 Nobilitas detrectavit nunquam, appro- *ante ex-*
 bavitque, excussa Crucigerorum domi- *peditio-*
 natione, CASIMIRO Regi, cum con- *nem No-*
 stantiam, tum fortitudinem. Posteriori- *bilitatis*
 bus temporibus, quando bellum vel in- *lustra-*
 ferretur, vel immineret, Nobilitas non *tio.*
 minus impigre, ad patriæ suæ tutelam
 conflavit. Ejusmodi autem expeditio in
 conventu generali decernitur, vel Rege
 monente, vel ultro, ac modus peragen-
 dæ describitur: interdum etiam Consilia-
 riis committitur, ut si periculum aliquod
 ingruat, ipsi, communicato inter se con-
 silio, expeditionem indicant. Tum ve-
 ro quisque Palatinus sui palatinatus No-
 bilitatem ducit, illoque absente, Castel-
 lanus, ac universa Nobilitas loco consti-
 tuto jungitur. Ex civitatibus, solum Tho-
 runum, ob bona, quæ jure terrestri seu
 Nobilium habet; triginta duos, sub suo
 vexillo mittit equites. Juncta Nobilitas
 ultra Drevenzam non progreditur, &
 cum a. 1702. Varmiensis & Culmensis
 Episcopi cum Palatino Culmensi, fluvium
 illum transisset, detrectabat Nobilitas,
 invitata quamvis, sequi, quæ cis flumen

subsis-
tens, intra paucos dies domum dilabebatur. Sequenti anno, in conventu Culmenfis palatinatus particulari, unus ex Nobilibus afferere ausus, Prussos ad expeditionem ultra idem flumen obstrictos esse, tantam movit apud cæteros indignationem, ut etiam conventus ille rumperetur. Expeditionem, in singulis palatinatibus præcedit Nobilitatis lustratio, num equis & armis idoneis instructa sit, quæ olim quovis anno habitata, etiamsi nulla suscipienda esset generalis expeditio, quem morem Ordines (Qq) instaurare, a. 1699 conati sunt, nullo tamen successu: neque post expeditionem generalem anni 1702, alia adhuc secuta est, & illa ipsa, hoste ne viso quidem, & lustrata tantum Pomeraniæ palatinatus Nobilitate, finiebatur.

* In norma regiminis Pruteni §. 45. 46.

** Histor. Pruss. V. III. 149. 151. 154. 159.

Doc. p. 102-103.

*** Constit. a. 1649. p. 14. tit. Pospolite,

§. 101.

Quando de pace habeam, ad pacem, qua bella finiuntur, progredior. Consulti frequenter Prussi a CASIMIRO, JOANNE ALBERTO, ALEXANDRO & SIGISMUNDO I. de pace cum Crucigeris componenda, firmanda, instauranda *. SIGISMUNDUS

DUS AUGUSTUS rationes exposuit, cur cum Ordine Teutonico, qui ex Prussia pulsus, in Germania supererat, nondum transegisset. De bello Svecico, quod regnante SIGISMUNDO III. in Prussiae visceribus grassabatur, non solum in conventibus, sed etiam in comitiis Regni, a Prussis actum, præpositusque est Culmenensis Episcopus legationi caput, quæ cum pacem non posset, inducias in annos sex a. 1629 confecit, a. 1635 in viginti sex annos prorogatas: quod cum fieret, idem, qui antea Culmenensis, jam Cracoviensis, Episcopus inter legatos primus erat, miserantque Gedanenses suos internuntios, qui attenti in ea, quæ fierent, per Legatos Polonos & externos induciarum Conciliatores, providebant, ne quid in suæ civitatis universæque Prussiae damnum constitueretur: designatis tamen antea ex Prussia Varmiensi & Culmensi Episcopis, Palatino Pomeraniæ & Culmensi Vexillifero, quos Rex consiliis de pace adhiberet. Induciis compositis, civitates majores cavebant, intra illas, ex Prussiae portibus nulla hostilia in Sveciam tentatum iri. Ut vero inter inducias, de pace perpetua ageretur, a. 1646 cum legatis aliis, ex Prussia Palatinus Pomeraniæ, Castellanus Gedanensis & Ensisfer

*Prussæ
inter
Legatos
de pace,
& eos,
qui pro
Legatis
manda-
ta scri-
bunt.*

designabantur: ex quibus Enifer unus illorum erat, quibus a. 1649 mandatum pro legatis perſcribere injungebatur, & legatis ad pacem componendam a. 1651 Lubecam profecturis, Rex ex Prussia Capitaneum Pucensem Zawadzium addebat, qui tamen ex itinere revocabatur. Cum a. 1652 pro iisdem legatis, novum ſcribendum eſſet mandatum, ex Prussia Conſiliariis, Episcopum Culmenſem & Caſtellanum Gedanenſem, ac ex Nobilitate, Jo. Ignat. Bakowſcium, adhiberi placebat **. Inter Legatos, quidem a. 1660, novo prius geſto bello, in monaſterio Olivenſi prope Gedanum, pacem inibant, Pomerania Succamerarius, Gainscius, quem tamen pro uno ex ſuis, Pruffi habere nolebant, quia non indigena, & ante paucos dies inter Conſiliarios receptus, jurium provinciae & eorum, quae conducerent, haud ſatis gnarus eſſet. Quare in conventu die 1 Septembris a. 1661 habito, Nuntii dolebant, pacem illam ſine Pruffis compositam eſſe: neque placere poterat, quod antea de pacis conditionibus conſulti non fuiſſent. Praeſſerat a. 1657 cum Electore Brandenburgico, in Prussia Duce, pax Velaviensis, Pruffis ob feſtinationem inconfultis, Varmiensi Episcopo, ex duobus Legatis, qui composuerant,

*Pax
Oliven-
ſis.*

*Pacta
Velavi-
enſia &
Brom-
borgen-
ſia.*

fuerant, primo. Secuta eodem anno pacta Brombergensia, ad quæ ex Prussis solum Gedanum accitum, cujus nomine, qui venerant, ingenue exposuerunt, quid provinciæ conduceret, licet transigeretur aliter, quod Prussi ægre tulerunt ***. Cum postea ex pactis Velavi-
 ensibus & Brombergensibus contro-
 versia orirentur, lecti sunt ad eas componendas, a. 1678 Episcopi Varmiensis & Culmensis, Palatinus Mariæburgensis, Castellanus Elbingensis, & tres ex Nobilitate; a. 1683 præter ambos Episcopos, Palatini Mariæburgensis & Pomeraniæ, Castellanus Culmensis, & Succamerarius Mariæburgensis; & a. 1690 Episcopus Varmiensis, Palatini Mariæburgensis & Pomeraniæ, Castellanus Culmensis, & quatuor ex equestri ordine: sed negotio hoc per totum illud tempus protelato, & Elbinga a. 1698 ab Electore occupata, novum pactum ineundum erat, de quo ne sine Prussis ageretur, Ordines, privilegium *incorporationis* citantes, per quod *omnes causæ notabiles, cum communi Consiliariorum spiritualium ac secularium, Nobilium & civitatum majorum, terminari, tractari, & definiri* debeant, Nuntiis ad comitia anno 1699 mandarunt: „ ne cum Electore sine „ Prussis de novo pacto agatur, sed ut „ nume-

Contro-
versia
ex pa-
ctis illis
orta.

„ numerus legatorum ex Prussia a. 1690
 „ decretus, ex Consiliariis & Nobilibus
 „ augeatur, & in locum jam defuncti
 „ Palatini Mariæburgensis, præfens Pa-
 „ latinus sufficiatur, : contigitque, ut
 in iisdem comitiis, inter eos, qui de re-
 cuperanda Elbinga consilia conferrent,
 ex Prussia Varmienfis Episcopus, Palati-
 ni omnes, Succamerarius Culmenfis, &
 tres Equestris Ordinis essent. Cum post-
 ea de illo negotio cum Legatis Branden-
 burgicis ageretur, initio Episcopus Var-
 miensis, Palatinus Mariæburgensis & Ca-
 pitaneus Borzechoviensis, in fine solus
 Episcopus Varmienfis præfens erat, qui
 solus etiam ex Prussis, Elbingam a Bran-
 denburgicis recipiebat ****. Inter eos,
 qui a. 1726 ad componendas cum Sere-
 nissimo in Prussia Rege, controversias
 designati, ex Prussis Episcopi, Palatini,
 Elbingensis Castellanus & unus Equestris
 Ordinis fuerunt *****.

* De Nor. reg. Prut. §. 47.

** Hist. Pruss. VII. 48. 82. 94.

*** Hist. Pruss. VII. 185. 186. 253. 258.

**** Hist. Pruss. IX. 66. 76. 80-83.

***** Constit. a. 1726. p. 17. tit. Kommissya z Dworem Berlinskim.

§. 102.

*Prusso-
rum jus
indige-*

Inter Prussorum jura non est, quod
 sæpius temeratum, ac acrius defensum,
 cujus-

cujusque integritati magis prospectum, ^{natus,} quam jus *indigenatus*, quod CASIMI- ^{undere-} RUS in privilegio *incorporationis* descri- ^{peten-} psit, promittendo: *Se omnes Prælatos,* ^{dum &} *militares, nobiles, cives & incolas ter-* ^{in quo} *rarum prædictarum, (Prussiae) in jus,* ^{confi-} *conditionem, & proprietatem Regni Po-* ^{stat.} *loniæ translatos & invisceratos, hac prærogativa prosecuturum, quod dignitates & officia hæctenus illic consistentia, & in posterum constituenda, item castra & tenutæ civitatum & locorum in terris prædictis, nulli extraneo aut forensi, sed proprio indigenæ, juxta observantiam aliarum terrarum Regni sui, collaturum esse. Ita CASIMIRUS, qui alias Prussos æquo cum Polonis habet jure, in hoc eos Polonis præfert, quod in Prussia proprii indigenæ, ad dignitates, officia, castra, & tenutæ admitti debeant. Per indigenas autem solos Prussos intelligi extra dubium est, quia quod de proprio indigena dicitur, ad prærogativam Prussorum refertur, a qua omnes extranei & forenses, hoc est, qui Prussi non sunt, arcentur. In hoc ergo consistit *indigenatus* jus, quod a Prussis maxime celebratur, quodque Poloni & Litvani etiã in se derivare conati sunt, ut dignitatum & bonorum Regiorum in Prussia consortes redderentur,*

tur, Prusis contra demonstrantibus, esse indigenam, qui patre Prusso in Prussia natus sit; quamvis usus doceat, haberi indigenam etiam extra Prussiam natum, modo pater indigena fuerit. Cæterum vocabulum *indigena*, alibi fusius explicatum, ejusque interpretatio minus recta confutata est.

* Dissert. de norma regiminis Prut. §. 3 1, 5 2. 53.

§. 103.

Integritati illius juris propriæ spectum.

Ipsi Serenissimi Reges, cum in suis declarationibus, tum in juris illius confirmationibus, pariter solis Prussis asseruerunt, quæ de indigenis ex privilegio *incorporationis* modo-memoravimus, & errorem suum, quem non inficiati, se correcturos promiserunt, quando Ordines questi, quod dignitates & bona Regia non indigenis, sed Polonis aut Litvanis contigerint. Prævit exemplo, dicti privilegii auctor, CASIMIRUS, qui cum castra aliquot Polonis, Bohemisque credidisset, falsus est, se non ex mente privilegii egisse, belli ratione id excusans, quo finito, se iis castra permissurum, quibus permitti privilegium exigeret, idque futurum, multi Regni proceres, adscriptis suis nominibus, appensisque sigillis, fidem suam interposuerunt: quod diploma inter *jura municipalia* terrarum Prussiæ locum obtinuit, SIGISMUN.

Regum confirmationes.

MUNDUS I., qui Joannem Balinſcium, Polonum, Caſtellanum Gedanenſem creaverat, ad Ordinum expoſitionem, quod non indigena & linguæ germanicæ ignarus eſſet, declarabat: non fuiſſe mentem ſuam, Pruſſorum privilegiis derogare, neque ſe velle, ut collata Bahinſcio dignitas, quatenus privilegiis adverſetur, terris Pruſſiæ officiat, aut ad ſimilia in exemplum trahatur *. Idem SIGISMUNDUS I. in *conſtitutionibus* Terrarum Pruſſiæ, non tantum juſſit, ſingulos Palatinos privilegii *incorporationis* exemplum habere, ut illud cuique petenti oſtendi, & coram eo legi poſſit, ſed ſimul promiſit, ſe ex ejus ſenſu, tam *ſpirituales*, quam *ſeculares* dignitates, *officia* & *capitaneatus*, ſolis & propriis terrarum Pruſſiæ indigenis collaturum eſſe. SIGISMUNDUS AUGUSTUS voluit, cum alia privilegia, tum hæc de indigenis ſervare, ac dignitates, *officia*, *caſtra*, & *tenutas* civitatum & locorum, nulli extraneo, ſed proprio indigenæ conferre. Eandem ſibi eſſe mentem, SIGISMUNDUS III. aliquoties declaravit, qui etiam a. 1605 Pruſſis ſuam auctoritatem obtulit, ut jus indigenatus in comitiis confirmaretur, & cum Regni Ordines, illud a. 1616. conſtitutione abrogare conarentur, non permiſit. **

VLA-

Regni VLADISLAUS IV. a. 1647 effecit, ut
Constitutio. constitutione sanciretur, quæcunque in
 Prussia vacua fuerint, secundum privilegium *incorporationis*, & cautiones Regias, ad privilegium illud se referentes largiri aliis, secutumque eodem anno diploma, quo idem Rex, Se & Successores suos, ad jus indigenatus sancte colendum obligavit ***. JOANNES CASIMIRUS *in confirmatione jurium generalium*, primus indigenatus fecit mentionem, ita ut cum cæteris Prussiæ juribus, speciatim jus indigenatus in omnibus se conservaturum, & quæcunque vacua futura, ad mentem jurium & constitutionis anni 1647, indigenis terrarum Prussiæ collaturum polliceretur: quod a singulis Regibus Successoribus, in suis *confirmationibus jurium generalibus* repetitum est. Cum vero memoratus Rex, JOANNES CASIMIRUS, præter episcopatum Culmensem, *capitaneatus* aliquot & *tenutas* Polonis contulisset, & Prussi de eo anno 1654 quererentur, Rex, quod a se factum excusans, non solum verbis declaravit, se jus indigenatus imminuere noluisse, sed etiam litteris idem confirmavit, cavitque, ne id Ordinibus Prussiæ noceret, aut sequentibus temporibus exemplo esset; hoc addito: a Se & Successoribus

cessoribus dignitates, tam ecclesiasticas, quam saeculares, *officia, castra, & tenuitas* civitatum & locorum, per Prussiam consistentium, non nisi veris & propriis Terrarum Prussiae indigenis, bene meritis, ex constitutionum & jurium praescripto datum iri ****.

Nihilominus & postea JOANNES CASIMIRUS, dignitates & bona Regia non indigenis largitus est: Qui a. 1668 ad medelam se promptum obtulit, si modo eam in potestate sua haberet, ac consensit, ut in futuris comitiis constitutio in eos ferretur, qui ausi fuissent obtinere, quod juribus terrarum Prussiae adversaretur *****.

JOANNES III. nondum inauguratus, Prussis jura sua litteris confirmans, indigenatus speciatim mentionem fecit, majores & minores dignitates, officia & munia, *spiritualia & saecularia, capitaneatus & tenutas*, non nisi veris & legitimis indigenis, terrigenis, terrarum illarum *patriciis* bene meritis, collaturus. Secutum post inaugurationem alterum diploma, & anno 1682 tertium prioribus amplius. *****.

Nec minus indigenatus jus AUGUSTUS II. & AUGUSTUS III. suis litteris confirmarunt *****, qui etiam in *pactis* suis *con-* *Nec non*
ventis ejus mentionem fecerunt, & *in pa-*
 quidem AUGUSTUS II. breviter, *ctis con-*
 AU. *ventis.*

N

AU.

AUGUSTUS III. verbis pluribus: quod efficere, jam in electione JOANNIS CASIMIRI & sequentium Regum, Prussi frustra laboraverant *****.

* Vid. Jura municipalia Terr. Pruss.

** Hist. Pruss. II. 26. Doc. 18. IV. 323. 331. 368. V. 110. 111.

*** Constit. p. 36. tit. Ziem Pruskich vacantis, Hist. Pruss. VI. Doc. 156.

**** Hist. Pruss. VII. Doc. 108.

***** Hist. Pruss. VII. Doc. 332.

***** Hist. Pruss. VIII. 116. 131. 214. Doc. 25. 31. IX. Doc. 24. Privil. Terr. pruss. a. 1746 edita p. 91. 93. 95. 106. 119.

***** Pacta conventa Augusti II. §. za honory. Augusti III. §. Providendo omnibus juribus. Add. commentar. noster ad P. C. Augusti III. p. 61.

§. 104.

Jus indigenatus si nobiles & civibus servare.

Ut jus indigenatus omnibus indigenis commune erat, ita illa, quæ ex hoc jure derivantur, equestri juxta & civili ordini serviebant, quia CASIMIRUS juris illius auctor, in privilegio *incorporationis*, nobiles, cives & incolas eadem se prosecuturum *prærogativa* promisit, & statim inter Consiliarios, qui dignitate antecedeabant omnes, nobiles & civitates recepit. Reges Successores, quando indigenatus & indigenarum fecerunt mentionem, generatim locuti, nullo inter nobiles & cives facto discrimine, obtinuerunt.

tinueruntque cives civiumque filii, episcopatus, dignitates alias & bona regia, non sine nobilium invidia: qui a. 1647 *Quod* civitatibus insciis, a VLADISLAO IV. *cum sibi* per diploma §. proxime præcedenti citatis *solis* tum, indigenatus jus ita confirmari curarunt, ut illo equestris ordinis terrarum *vindi-* Prussiae incolæ & indigenæ, fruerentur: *care co-* cui in sequenti conventu generali, civitates *nati No-* coram Nobilitate contradicebant, *biles, ci-* ne juri suo diploma officeret, aut contra *uitates* se allegaretur, caventes *. JOANNES *contra-* etiam CASIMIRUS, in confirmatione *dixisse.* ejusdem juris, silens de nobilibus, generatim veros & proprios terrarum Prussiae indigenas nominavit. In duabus *Qualis* prioribus JOANNIS III. confirmatio- *mentio* nibus, indigenæ, terrigenæ terrarum *indige-* & patricii bene meriti, in tertia autem *natus, in* confirmatione, indigenæ & terrigenæ, *recen-* terrarum & civitatum Prussiae leguntur, *tioribus* simulque ibidem testimonium perhibetur, *Regum* privilegia de indigenatu, terris & *confir-* civitatibus Prussiae data esse. AUGUSTI *matio-* II. confirmatio, indigenas & terrigenas, *nibus* AUGUSTI III. indigenas mento- *fiat.* rat. Usu tamen jam receptum est, ut *Quid* licet civitates in consilio Prussico, *usu ob-* hunc diem manserint, cives tamen *tineat.* dignitates & bona Regia non obtineant, nulla lege eos arcente. Cum ergo regnante

gnante JOANNE III. Mich. Hackius, Brombergæ patre cive natus, primum Coadjutor, deinde Abbas Olivensis evaderet, ac Nobilitas ipsi duo objiceret, tum quod non indigena, tum quod civis origine; non ferebant posterius civitates, ne filiis civium aditus ad dignitates præcluderetur, quibus cedebat Nobilitas, patiebaturque, ut, cum Nuntiis ad comitia a. 1683, abdicatio novi Coadjutoris committeretur, id salvis juribus civitatum & municipalium fieret: quæ exceptio anno 1685 repetita est **. Neque aliter in comitiis a. 1690 Nuntiis opera navanda erat, ut Abbatix, Olivensis & Pelplinensis, indigenis, nobilibus, non tamen recens creatis, obvenirent, quam salvis *civitatenſium* juribus ***.

* Hist. Pruss. VII. 7. 8.

** Hist. Pruss. VIII. 199. Doc. 38.

*** Hist. Pruss. VIII. Doc. 61.

§. 105.

Episcopatus indigenis conferendus esse.

Afferit incorporationis privilegium solis indigenis, omnes dignitates & officia, cum quæ CASIMIRI tempore existebant, tum quæ in posterum instituenda essent: quare male olim colligebatur, posse episcopatus conferri extraneis, quia illorum in dicto privilegio sigillatim mentio non fieret *. Dum enim privilegium

legium de omnibus dignitatibus loquitur, episcopatus excipere non licet: præter quod, CASIMIRUS *Prælatorum* diferte meminit, quos una cum nobilibus & civibus, indigenatus *prærogativa* profequitur, utque adeo non alii *Prælati*, quam qui indigenæ, episcopatus in Prussia obtinere debeant. De Varmienfi episcopatu speciatim SIGISMUNDUS I. cum Episcopo Fabiano & Capitulo a. 1512 pactus est, ex Canonicis quatuor a Rege nominandos esse, sed non alios, quam qui sint veri terrarum Prussiae indigenæ, ex quibus Capitulum unum in Episcopum eligat, nisi inter Canonicos, vel filius vel frater germanus Regis esset, tum enim licere Regi, & filium & fratrem, inter quatuor illos candidatos nominare, ac si filius vel frater terrarum Prussiae indigena esset. Unde sequitur, non alios extraneos, quam Regis filios & germanos fratres, si fuerint antea Canonici Varmienfes, episcopatum illum obtinere posse, idque non ex privilegio *incorporationis*, sed ex pacto posteriore, cum Episcopo & Capitulo, Prussis consentientibus, inito, ex quibus, præter Episcopum & duos Canonicos Varmienfes, Palatinus Mariæburgensis, civitates Thorunensis & Gedanensis, pacto subscripserunt. Ex Regum filiis, SIGISMUN-

Quid speciatim de Varmienfi episcopatu pacto constitutum.

DI III. filius, JOANNES ALBERTUS, cum infra justam ætatem, erat enim annorum novem, neque Canonicus Varmienſis eſſet, epiſcopatum nactus eſt, & ante eum STEPHANI, non quidem frater, ſed fratris filius, Andreas Batorius, inter Canonicos antea receptus, primum Coadjutor, poſtea Epiſcopus evaſit. Ambo tamen in Pruſſia epiſcopatus, Varmienſis & Culmenſis, quaſi jure indigenatus exempti eſſent, plerumque non indigenis contigerunt, Pruſſis fruſtra querentibus contradicentibusque: quibus neque proſuit, in confirmationibus Regum recentioribus, dignitates *ſpirituales* diſtincte nominari. Una ſuperreſſe viſa eſt medela, ſi non indigenæ creati Epiſcopi, indigenatu donarentur.

* Hiſtor. Pruſſ. IV. 315.

§. 106

Abbares
et Ca-
nonici,
ſunt in-
digenæ. Post Epiſcopatus, ad dignitates eccleſiaſticas Abbatia pertinet, quarum in Pruſſia, duæ ſunt, Olivenſis & Pelplinienſis, ut ſupra dictum eſt. A. 1556 Nobilitas inter publicas querelas referebat, quod Abbatis Poloni præſent, & cum a. 1590 Abbatia Pelplinienſis, Kretkovſcio, Polono, deſtinata eſſet, Pruſſi cauſam Klinſkii indigenæ & jam Coadjutoris, agebant, & cum neuter obtineret, Nic. Koſtka, indigena, Abbas evaſit.

fit. Quam ægre tulerint Ordines, Hackium, Brombergæ natum, Abbatia Olivensis, primum Coadjutorem, postea Abbatem creatum esse, §. 104. memoravimus. Neque *Canonicatum* alia ratio est, exoptulabantque cum utriusque episcopatus Capitulis a. 1600 Ordines, quod exteros ad Canonicatus admiffissent, ac rogabant, ut in posterum solos Prussos reciperent. Idem novo Episcopo Varmienfi, Rudnicio, anno 1606 commendabatur, qui id promittens optabat, ut tanta Prussorum copia suppeteret, ne ad munia sacra Polonis opus esset, litteris tamen, quod voce receperat, confirmare detrectabat. Sed non soli Poloni, verum etiam Galli, Itali, aliique extranei, Canonicatus, præsertim Varmienfes, obtinuerunt: quod a Rege MICHAELE in confirmatione jurium Capituli Varmienfis a. 1672, & a JOANNE III. in altera jurium Prussiae confirmatione, ita circumscriptum est: ne ullus natione & origine extraneus, præterquam Regni ac Terrarum Prussiae, aliarumque regionum Regno junctarum terrigena, ad ecclesiae Varmienfis canonicatus, in mensibus juris patronatus & collationis S. Sedis Apostolicæ & Capitularium vacantes & vacaturos, admittatur. Ita in adeundis canonicati-

*Quid de
canoni-
catibus
Varmi-
ensibus,
Reges
Michael
& Joan-
nes III.
præce-
perint.*

Prussorum potestatio. bus Varmiensibus, qui in Polonia aliisque terris Poloniae junctis nati, æquò cum Prussis jure censebantur, quod contra *incorporationis* privilegium, & perpetuam Prussorum mentem, qui etiam a. 1676 Nuntiis ad comitia mandarunt, cum Nuntio Apostolico agere, ut Canonicatus Varmienses, non nisi indigenis nobilibus terrarum Prussiae, ex præscripto juri, a Summo Pontifice conferantur: & a. 1699 constituerunt, ut Episcopi jurejurando obstringerentur, ad beneficia *spiritualia*, speciatim ad *prælaturas* & canonicatus, juri & dispositioni suæ subjectos, veros & legitimos harum terrarum nobiles & indigenas evehere: quod supra §. 28. memoravimus. De aliis dignitatibus ecclesiasticis non habeo, quod moneam, nisi quod usus doceat, easdem, ut canonicatus, promiscue indigenis & non indigenis contingere.

* Hist. Pruss. VIII. 131. Doc. 26.

§. 107.

Dignitates seculares indigenis. Dignitates *seculares*, non aliis, quam indigenis conferendas esse, id quidem plane extra dubium est, hoc tamen inter *ecclesiasticas* & *seculares* discrimine, quod posteriorum candidati, in Prussia possessiones habere debeant, quæ ab iis, qui ecclesiasticis destinantur, non exiguntur.

guntur. Nulla quidem possessionum in *beant,*
 privilegio *incorporationis* fit mentio, *conferr*
 postea tamen obtinuit, ut illi pro veris *debere.*
 indigenis haberentur, quibus in Prussia
 natis, ibidem possessiones essent, & jam
 a. 1530 SIGISMUNDO I. exponeretur,
 majores non alios semper & hæcenus
 indigenas opinatos esse, nisi eos, qui in
 his terris nati & *possessionati* essent, nec
 in aliis terris, officia aut possessiones ha-
 berent: & STEPHANI tempore ad
 CASIMIRUM & SIGISMUNDUM I.
 provocatum est, quod eum indigenam
 existimari voluerint, qui in Prussia natus
possessionatusque esset. *. Hinc indige-
 narum *possessionatorum*, quibus dignita-
 tes conferendæ, in actis publicis frequens
 fit mentio. Idem quod de dignitatibus
 modo dictum, de bonis Regiis repeten- *Idem*
 dum, quæ in privilegio *incorporationis* *de bonis*
 castra & tenuræ civitatum & locorum, *Regiis*
 hodie *capitaneatus* & *tenuræ* appellan- *intelli-*
 tur: sancitumque a. 1678, ut si qui *gendum*
capitaneatum habeant, & propriis posses- *esse.*
 sionibus in Prussia destituantur, illi intra
 spatium unius anni possessiones sibi pa-
 rent, & si *possessionati* quidem, indige- *(Rr)*
 næ autem non sint, *capitaneatus* ille pro
 vacuo haberi debeat. Quod a. 1685 ita
 repetitum, ut non solum Capitaneis, sed
 etiam Tenutariis, si indigenæ fuerint, &

nullas proprias hæreditarias possessiones habuerint, easdem emere & comparare præciperetur. Nec minus per Nuntios suos in comitiis a. 1676 efficeretur, ut Capitanei, Vicecapitanei, Oeconomi & Viceoconomi, nobiles, indigenæ, *possessionati* essent, & si possessionibus destituerentur, easdem intra annum & sex hebdomades acquirerent, secus officium & beneficium amissuri. De *oconomiis*, jam a. 1668 & 1674 mentum, ut veris indigenis locarentur.

* Histor. Pruss. I. Doc. 89. III. Doc. 65.

§. 108.

Jus indigenatus temeratum sæpe, quod Prussæ fortiter tuiti sunt.

Tantum de dignitatibus & bonis Regiis, solis indigenis conferendis, quæ tamen Regum indulgentia, sæpe aliis, quam indigenis, obvenerunt, ut ab ipso CASIMIRO, usque ad præsentem ætatem, nullius Principis regnum sit, quod exemplis, iisque pluribus, destituatur: quæ ex actis publicis memorat *historia Prussica*, suis quæque annis; ex quibus simul patet, crebrius in bonis Regiis, quam dignitatibus conferendis, a privilegio indigenatus deflexum esse. Ordinum quidem vigilantia nunquam desiderata est, qui omni tempore, precibus, obtestationibus, contradictionibus, laudibus publicis, modisque aliis, jus suum tuiti sunt, quam illorum constantiam, tantum

tantum abest, ut Reges ægre tulerint, ut potius probaverint, indigenatusque se in posterum rationem habituros, promiserint. Martini Cromeri, primum Coadjutoris post Episcopi Varmiensis, & Castellani Gedanensis Smogulecii, ad consilium nunquam admissorum, quod ambo non indigenæ, exempla §. 21. memoravimus. Erga alios externos, Ordines quidem faciliores fuerunt, non tamen prius in Consilium receperunt, quam indigenatu donassent, quod modo citius, modo serius factum est. Neque semper pro indigenatu suo frustra laborarant Prussi, sed effecerunt, ut a. 1548 capitaneatus Mevensis Palatino Plocensi collatus, indigenæ cederet; SIGISMUNDUS III. Roggenhusanam œconomiam a Marschalco Regni Opalinscio, in Tylicium indigenam transferret; & supremus Regni Cancellarius, Offolinscius, a. 1648. se Pucensi capitaneatu abdicaret *. A. 1647 decreverunt Ordines, ea, quæ a Rege in posterum alicui extraneo collata fuerint, pro vacuis habere, & in futuro conventu rationes inire, quibus ejusmodi extraneus ad pacatam possessionem minime admitti possit, aut debeat. Anno 1671 Prusis Thesaurario mandatum, omnes ac singulos capitaneatus, villas & tenutas, post decessum possesso-

Pro vacuis habenda, quæ non indigenis collata.
(Ss)
Quid propter

bona Re-
gia The-
saurario
mandatum.

(Tt)
Privilegia de
indigenatu in
comitiis
allatis.

Legationes
pro indigenatu.

possessorum recipere atque tenere, donec veris collata fuerint indigenis: quod 1680 & 1687 repetitum. In comitia post inaugurationem JOANNIS III. Prusii privilegia, quæ de indigenatu agunt, *authentica*, ex provinciæ suæ tabulario deprompta, attulerunt, ut Regi eo fortius persvaderent, sancte illa colenda esse. Neque ob hoc jus, legationes ad Reges obire detrectarunt, estque memorabilis a. 1548 ad SIGISMUNDUM I. suscepta, cujus memoria inter jura municipalia superest, quamque nos alibi exposuimus **. Omnis recentioris ætatis exemplis aliis, a. 1682 legatio eadem ex causa ad Regem JOANNEM III. peracta est, quæ novam juris indigenatus confirmationem §. 103 citatam, domum retulit.

* Hist. Pruss. I. 312. IV. 155. VII. 31.

** Hist. Pruss. I. 310.

§. 109.

Quomodo
is, qui
indigena
non
sunt, in
digenatus
conferendus.

(Vv)

Non solum nascuntur indigenæ, sed etiam nati exteri, possunt Ordinum consensu, in conventu generali, verbis indigenæ creari. Modus quo obtinendus indigenatus, a. 1666 constitutus est, ut, qui eundem ab Ordinibus in generali conventu petiturus, prius in conventibus particularibus se sistat, ibidemque omnium gratiam & commendationem sibi

fibi conciliet. Quod cum ab Episcopo Culmensi Opalinscio, in conventibus particularibus non factum, a. 1682 ab aliis dubitabatur, an ipsi indigenatus conferendus esset, ab aliis tamen excusabatur. Jo. Szembekii, Regni Procancelarii, meritis datum, quod a. 1712 inter indigenas reciperetur, cum antea Nobilitatem in conventibus particularibus non compellasset. Ordines, qui indigenatum largiuntur, interdum eundem plane negant, interdum in tempus magis opportunum rejiciunt, neque largiuntur, nisi contradicente nemine. Consensus, quo indigenatus confertur, vel voce vel litteris declaratur, & quidem scripto eam rem *laudo*, quod sub sigillo terrarum Prusis editur: estque omnium antiquissimum a. 1640 pro Jo. Wolffgango Baudisio, Electoris Saxonis præfecto militari præcipuo, seu Generali; huic proximum, sed multorum annorum intervallo, in gratiam Felicis Potocii a. 1677 exaratum. Per ejusmodi *laudum* novus indigena omnium jurium & immunitatum, quibus veri fruuntur indigenæ, consors redditur. Plures tamen voce, quam scripto indigenæ declarati, qua ex causa, non omnes, quorum patres aut majores indigenatum consecuti, id *lauda* aliquo probare possunt,

Omni-
um con-
sensus
opus est.

Confer-
ri vel
voce vel
scripto.

sunt, quærebat^{ur}que in conventu anno 1728 ejusmodi *laudum* frustra, antequam Episcopus Culmenfis, Kretkovfcius, ad jusjurandum Consiliariorum admitteretur, cujus pater Damianus, Castellanus Culmenfis, anno 1664 indigenatum verbis tantum obtiniffet. Non ergo

Rex
Joan-
nes III.
Pruffie
indige-
na.

solis *laudis* probari potest collatus indigenatus, quæ sæpe deficiunt, fed acta conventuum pública excutienda sunt. Rex JOANNES III. se olim a Pruffis inter indigenas receptum effe faffus *, ac ut indigenatu progenies fua frueretur, in duabus prioribus, cum cæterorum jurium, tum fpeciatim indigenatus

Indige-
natum
interre-
gni tem-
pore non
dari,
eundem-
que ad
fobolem,
non ad
alios
confan-
guineos
trans-
mitti.

confirmationibus, commendavit. Sed nullum de hoc indigenatu *laudum*, neque in actis publicis mentio reperitur. Id fientio non transmittendum, Ordines a. 1674 petentibus indigenatum ex ea ratione negaffe, quod interregni tempore impertiri haud folveret **. Collatus indigenatus, non ad alios confanguineos, quam ad fobolem transmittitur, quod laudo a. 1668 cautum, & modo citato Procancellario Szembekio, adhuc cælibi, ita indigenatus impertitus, ut fofi ejus personæ, non extendendo ad confanguineos, ejusdem nominis domus Szembekianæ, conferri diceretur. A. 1669 fancitum, ut novi indigenæ litte-
ris

(Xx)

Quid
novi in-

ris se obstringerent, allaboraturos se, ut *digna*
 Rex scripto integritati indigenatus ca-*promit-*
 veat, secus collatum indigenatum irri-*tant.*
 tum fore: quod quidem a nonnullis est
 promissum, sed a nemine effici potuit;
 quibus nihilominus indigenatus relictus
 est. Primus, qui promisit, est Simon
 Rudnicius, Varmienfis Episcopus, cum
 a. 1607 in numerum indigenarum reci-
 peretur ***. Datur indigenatus ab Or-
 dinibus, modo ad commendationem Re-
 gis, modo sine ejus commendatione,
 neque alibi, quam in generali conven-
 tu. Quare cum in comitiis Regni, anno
 1690 Reginae frater, Marchio Arquya-*Indige-*
 nus, Poloniae, Litvaniae & terrarum *natus in*
 Prussiae indigena, per constitutionem de *comitiis*
 clararetur, non ideo Prussiae indigena *frustra*
 evasit, quod etiam Regina non ignora- *collati*
 bat, Prussos post comitia, ut fratrem in *exem-*
 suo conventu indigenatu donarent, ro- *plum.*
 gans: quod primum in aliud tempus
 rejectum, postea oblivioni datum est ****.

* Hist. Pruss. VIII. 130.

** Hist. Pruss. VIII. 119.

*** Vid. supra. §. 22.

**** Constit. a. 1690. p. 16. tit. Indigenat.
 Hist. Pruss. VIII. 301. 304.

§. II0.

Ne autem extranei cum indigenis *Nobilita-*
 confunderentur, si bona nobilium, sive *bus ex-*
 emptio-

*teris bona ter-
restria ac-
quirere
haud li-
cet.*

emtionis, sive pignoris jure possiderent, voluerunt a. 1600 Prusii, ut per constitutionem Regni extraneis interdiceretur, ejusmodi bona emere aut pignerari, utque emtis & pigneratis intra triennium cederent, secus decretum tribunalis subirent. Secuta a. 1601 constitutio, quæ extraneos, tam nobiles, quam plebejos, bona nobilium in Regno, Prussia & Litvania emere, bonorum emtorum jactura, vetat, eandemque pœnam extraneis irrogat, qui bona jam possident, nisi intra triennium illis cesserint. Ne tamen quod de plebeis dictum, civitatibus Prussiæ officeret, subjungit eadem constitutio: „ non derogando constitu-

„ tionibus terrarum Prussiæ & juribus „ civitatum „ *. A. 1730 laudo sancitum, ne nobili extraneo liceat, bona terre-

*Jus ci-
vitatum
civium-
que in-
digena-
rum.*

stria, emtione aut pignore acquirere, aut summas bonis inscriptas sibi vindicare, sub amissione eorundem bonorum, & si jure in eum agatur, multa duorum millium marcarum: addito, salvis per

*Nobiles
indige-
nas pos-
se etiam
in civi-
tatibus
sibi pa-
rare bo-
na.*

omnia civitatum juribus. Civitates enim æquo cum nobilibus indigenis, in hoc censentur jure, ut earum cives in Prussia bona nobilium possidere queant, quod antiquissimum ipsarum jus, constitutionibus Terrarum Prussiæ a. 1538, ita firmatum est, „ ut deinceps liberum sit, „ civibus

„ civibus bona terrestria, & nobilibus
 „ civilia bona emere, ut tamen ad paria
 „ onera utrinque ferenda sint obligati,
 „ cives ratione bonorum terrestrium ad
 „ omnia Nobilitatis, nobiles ratione ci-
 „ vilium bonorum, ad omnia civilia onera,
 „ ra, **. Licuit ergo uti antea, ita non tai-
 nus in posterum; civibus eorumque filiis,
 bona nobilium acquirere & possidere.
 Quare cum Nuntiis a. 1600 mandaretur,
 ut extranei in comitiis per constitutio-
 nem bonis nobilium arcerentur, id ter-
 rarum civitatumque Prussiae juribus sal-
 vis, fieri debebat. Neque aliter in co-
 mitiis a. 1601 contra extraneos, tam no-
 biles, quam plebejos, lata lex est, quam
 non derogando civitatum Prussiae juri-
 bus, ut paullo ante dictum: quorum ju-
 rium pariter ratio haberi debebat, Prus-
 sis a. 1603 postulantiibus, ut lege illa ex-
 tranei & plebeji, qui jam bona terre-
 stria possiderent, tenerentur ***. In co-
 mitiis a. 1611. scripta in Nuntiorum con-
 clavi constitutio, qua generatim omni-
 bus & Regni & Terrarum Prussiae civi-
 tatibus earumque incolis, bona nobili-
 um emere, sub eorum amissione inter-
 dicebatur, qua in Senatu recitata, Re-
 gni Cancellarius Regis nomine monebat,
 constitutionem apertis & perspicuis civi-
 tatum Prussiae privilegiis adversari, quo-
 rum

*Civita-
 tum ci-
 vium-
 que jus
 possi-
 dendi
 bona
 terre-
 stria as-
 sertum.*

rum non minor, ac jurium Nobilitatis ratio habenda esset. Quo effectum, ut constitutioni adjiceretur, *salvis privilegiis civitatum Cracoviensis & Prutenicarum*, quarum civibus, sed non ipsis civitatibus, bona nobilium emere liceret. Quæ exceptio civitatibus adeo displicebat, ut illi publice, coram judicio castrensi Junivladislaviensi contradicerent ****. Regnante VLADISLAVO IV. aliquoties tentatum, ut cives veteri hoc & perpetuo jure exuerentur, voluitque Nobilitas, ut quod in citatis constitutionibus Prussiarum, de nobilium & civium mutuo terrestria & civilia bona possidendi jure præcipitur, abrogaretur, sed minus successerunt conatus, civitatibus suum civiumque suorum jus fortiter tuentibus, neque Rege, ut imminueretur, permitte. Quare in præsentem usque diem, cives civiumque filii ad bona nobilium admittuntur: quod illorum jus novissime, a 1725. decreto judicii assessorialis assertum est *****: neque civitates arceri possunt, si ipsæ plura ejusmodi bona sibi parare vellent, qualia jam possident. Oportet tamen civem in aliqua Prussiarum civitate esse natum, nam si advena, civium numero primus adscriptus fuerit, tanquam non indigena, merito bonis *terrestribus* abstinet. Quod ad nobiles, sæpe

sæpe etiam non indigenæ, bona nobilium acquirunt, qui tamen in civitatibus ad civilia bona non admittuntur, nisi per ignorantiam, aut ex rationibus privatis.

* Hist. Pruss. IV. Doc. 160. Constit. a. 1601. p. 743. tit. Cudzoziemcy.

** Constit. tetr. Pruss. §. civibus bona terrestria.

*** Hist. Pruss. IV. Doc. p. 160. 169.

**** Hist. Pruss. V. 49. 50. Const. a. 1611. p. 14. tit. Miasta.

***** Hist. Pruss. IX. 342.

§. III.

Habuit Prussia sub Crucigeris suam *Jus mon-*
 monetam, quam cudi curabat illius Or- *netam*
 dinis Magister. Recepta in ditionem Re- *cuden-*
 gis Poloniæ, obtinuit per *incorporatio-*
nis privilegium, „ ut dum bellum cum *di, quod*
 „ Crucigeris gereretur, suis sumtibus *olim*
 „ Thoruni, Gedani, Elbingæ, Regi- *Rex &*
 „ monti, pecuniam Regis imaginem ti- *maiores*
 „ tulumque præferentem cuderet, quæ *civita-*
 „ pace secuta, tantum Thoruni & Geda- *tes, post-*
 „ ni, Regis impensis fabricari deberet, ne *ea civi-*
 „ tamen pondere & valore interno, quem *tates so-*
 „ *granum* seu *ligam* vocant artis periti, *la exer-*
 „ minueretur „. Bello adhuc fervente, *cuerunt.*
 civitatibus majoribus, Thoruno, Elbin-
 gæ & Gedano, jus auream & argenteam
 monetam cudendi concessum est, quod
 ex illo tempore exercuerunt, interdum

etiam Rege vetante, ut ideo SIGISMUNDUS I. Gedanensibus præciperet, ut in nummis contra mandatum culis, sua imagine abstinerent *. Præter officinas monetales, quas habebant dictarum civitatum singulæ, erat Regi sua Thoruni, cui SIGISMUNDUS I. Jodocum Ludovicum Decium, notum inter historicos Poloniae nomen, præfecerat, & quæ eodem regnante Rege desuisse videtur, quia inter nummos, a Regibus in Prussia cusos, non reperti, qui ætatem SIGISMUNDI I. excederent. Erat autem pecunia Prussica a Polona, pondere & interno valore diversa, in qua, si quid mutandum, id post maturam in conventibus Prussorum deliberationem fiebat, cum res monetalis in præcipuis, & quidem merito, haberetur, de qua sine Ordinibus nihil constitui posset. A. 1528 post longam consultationem, in æquationem Prussicæ & Polonæ monetæ consenserunt **, civitatibus majoribus admòdum renitentibus, quæ deteriorem in dies fore pecuniam prævidebant. Quid si prævidissent, venturum aliquando tempus, quo supra septuaginta annos a cudendis nummis cessetur, posteris ad jacturam commerciorum & facultatum suarum ruinam remisissis & torpentibus?

Moneta Prussica a Polona diversa, deinde utraque æquata.

* Hist. Pruss. I. 205. 209. 210. Doc. 117 &c.

** Hist. Pruss. I. Doc. 54. §. 112.

§. II2.

Æquatione Polonæ & Prusicæ pecuniæ peracta, inter Regni & Prusicæ Ordines consilia communicata, quoties novi quid in re monetali constitutum esset, accitæque præsertim majores civitates, & ut accirentur, etiam atque etiam a Prussis postulatum, quando seorsum de ea colloquia, *commissiones* vulgo vocantur, habenda, quod ipsæ ob commercia cum exteris, ante alios intelligebant, quid conduceret: cujus rei exempla in historia Prusica, sub annis 1601. 1604. 1616. 1631. 1632. 1636. 1638. 1645. 1647. 1650. 1659. 1667. 1668. 1676. 1680. 1683. 1685. 1689. 1699 &c. memorantur. Si quid ergo de moneta sine Prussorum consensu decerneretur, hi obstringi volebant, sed cum verbis, tum scripto, diffensionem declarabant. Ex hac causa, constitutioni monetali a. 1654, Nuntii ex Prussia in comitiis voce, & post comitia, coram Magistratu civitatis Rhedensis, scripto contradixerunt, secutumque in proximo conventu *laudum*, quo Ordines confirmabant, se non passuros, ut pecunia ad normam novæ constitutionis cundenda, in Prussia recipiatur, aut in eam importetur. In comitiis a. 1658 placuit, sine Nuntiorum ex Prussia consensu, pecuniam (Yy)

Consultationes de moneta adhibitis Prussis, præsertim civitatibus Prusicæ majoribus.

Non obligari Prussos, si quid in re monetali sine ipsorum consensu decernatur.

cuniam cudi, ex qua præsens & speciosum Regni thesauro ostentabatur lucrum, revera ingens, in publicos & privatorum reditus, derivabatur damnum, illo, quod per bellum Svecicum illatum, gravius: quare in conventu postcomitiali contradicebant Ordines, ac ejusmodi pecuniam, si cusa fuerit, in Prussiam ad-

*Pecunia
Polona
in Prus-
sia tum
prohibi-
ta, tum
infra
suum
pretium
reda-
ta.*

(Zz)

mitti nolebant. Nec minus a. 1660 solidi ærei, alique viliores nummi, a provincia hac arcebantur, & *Orthones*, si qui eos recipere vellent, ad sedecim, *sexgrossales*, ad quinque grossos redigebantur; a. 1666 ærei solidi & floreni *Tymphiani*, duobus *laudis* vetabantur, & a. 1669 Boratini *Orthonibus* & *Tymphianis* florenis quindecim, & *sexgrossalibus* quinque grossorum, *trigrossalibus* & minoribus nummis, justum pretium constitutum est *. Sic solidi ærei a Prussia plane summoti, sed *sexgrossales* sex, *trigrossales* tribus, Boratini *Orthones* & *Tymphiani* floreni, octodecim grossis,

*Florenorum
bonæ
monetæ
origo.*

usu valuerunt. Redactis per laudum ad quindecim grossos, seu dimidium florenum, *Tymphianis* florenis, effectum est, ut dimidius florenus Prussicus in Polonia haberetur pro integro: qui modus computandi, in hunc diem manet, solentque florenis Prussicis, ne cum Polonis confundantur, *bonæ monetæ* vocabula

bula addi. Concessa a. 1678 Tito Livio Boratino, noto illis temporibus officinarum monetarum in Polonia conductori, argenteos nummos ad normam a. 1677 decretam, cudendi facultate, Prussi a. 1679 per laudum edicebant, nisi pecunia justo pondere & valore, qualis anno 1658 placuit, & a. 1677 repetitus, cusa fuerit, eandem ad usum haud admissum iri.

* Hist. Pruss. VIII. 8. Doc. 15.

§. II3.

Cum vero nummi ex officinis Poloniae, infra justum valorem prodirent, ac ex vicinis regionibus, in primis Silesia, viliores importarentur, adversus publicum hoc in dies invalescens malum, praesens remedium Prussis visum, si clausis in Regno ejusque provinciis officinis monetaribus, in comitiis designarentur, qui adhibitis Prussiae civitatibus majoribus, modos inirent, quibus nullo pro Regni thesauro lucro, melior pecunia cuderetur, quosque omnes Ordines suo consensu approbarent. Quod ut fieret, Prussi & Regem per responsum Legato ejus, in conventu Mariaeburgensi, mense Januario a. 1685 datum, orabant, & suis Nuntiis in ejusdem anni comitiis curare injungebant. Contigit etiam, ut constitutione, omnes officinae monetales ad fu-

Ne infra justum receptumque valorem pecunia cudadatur.

Ex qua causa officinae monetales clausae sint.

Colloquium de meliore moneta cum vicinis instituumdum. tura comitia usque, clauderentur, simul præter Thesaurarios, aliquot Senatores & equestri ordinis, interque eos quidam ex Prussis nominarentur, qui Duce Curlandiæ & civitatibus Prussiæ majoribus adhibitis, Posnaniæ, mense Septembri, cum Cæsaris & Electoris Brandenburgici Legatis, de pecuniæ interno valore consultarent, utque de quo inter se conventuri, sub rigore & pœnis in violatores pactorum & pacis publicæ sancitis, ab omnibus observaretur *. Dis-

Quid de æquanda cum exteris moneta, Prussiæ senserint. plicebat Prussis illa cum Cæsaris & Electoris Brandenburgici, qua Electoris, monetæ æquatio, nam ut Dux in Prussia, per pacta & usum, non aliam cudebat Elector pecuniam, quam quæ pondere & valore interno Polonæ par erat, ac suis, qui ad conventum monetalem Posnaniam profecturi, mandabant, emendationem monetæ, non ex aliqua cum exteris æquatione, sed ex ordinatione a 1650 petere, & si ad normam æquationis, nova pecunia cudi vellet, sollemnem interponere *manifestationem*, quod Prussia obligari se ejusmodi ordinatione non passura, aut ullam pecuniam in suum commerciorumque damnum, ex æquatione ortam, admissura & receptura sit **. Conventu illo monetali sine ullo fructu habito, ac ter frustra prorogato, totum nego-

negotium ad comitia e. 1688 remissum, quibus ruptis, ex Senatus consilio novus conventus Posnaniæ, die 31. Maji dicti anni habendus erat, cui Prussi, metuentes, ne inde in suam provinciam plura redundarent incommoda & ultima commerciorum acceleraretur ruina, manifestatione occurrebant, ne, si conventus ille celebraretur, & in illo aliqua, non jure, sed factò, constituerentur, -ea omnia terras & civitates Prussiæ ulla ra- (Aaa) tione obligarent, aut illis nocere possent. Irritum ergo pro moneta meliore evasit votum, natumque contra hoc incommodum, ut clausis ab anno 1685 in Polonia, Litvania & Prussia nostra officinis monetilibus, in altera vero Prussia non cessantibus, domestici nummi sensim minus frequentes, jam plane exulent, hodieque inter rariores in nummophylaciis, seu musæis, ferventer, ac sola externa pecunia in usû sit. Quantum inde in commercium, ac publicos privatorumque redditus damnum, facile ex eo colligi potest, quod cum nummus aureus, vulgo ducatus, antequam clauderentur officinæ, paucis grossis supra florenos septem æstimaretur, in præsens nummis aliunde importatis, jam florenos novem pretio suo excedat. In pactis quidem conventis AUGUSTI II. sancitum,

*Clausas
ad huc
manere
offici-
nas, li-
cet ape-
riri de-
buerint.*

tum, ut officinis Ordinum consilio aper-
 tis, nummi ad ligam Imperii Germanici,
 & vicinorum Principum cuderentur; &
 in consilio magno Grodnensi anno 1705,
 consensu omnium Ordinum placuit, ad
 cudendos tymphones, sextarios & soli-
 dos, officinam monetalem recludere, &
 Thesaurariis Regni & Litvaniæ serio in-
 junctum, diligenter incumbere, ut no-
 va moneta in valore & pondere vicinæ
 sit æqualis, quo in aditis regionibus,
 par cum vicina habeat pretium ***. Non
 tamen ideo officinæ apertæ sunt, sed in
 pactis conventis AUGUSTI III. idem,
 quod in AUGUSTI II. constitutum, re-
 peti debebat, idque pariter sine succes-
 su, comitiis omnibus, præter una, irri-
 tis. In Prussia tamen nostra, ubi solæ
 civitates majores rem monetalem exer-
 cuerunt, Gedanum a. 1698 nummos
 aureos exiguo tamen numero, ut habe-
 antur in rarissimis, aliis annis solidos, ma-
 jore copia, & nuper grossos triplices
 cudit, longe minore, tamen numero,
 quam quotidianus usus exigit, quorum
 penuriæ ut subveniatur, iterum eos cudi
 & quidem copia majore, decretum est.

* Constit. a. 1685. p. 8. tit. Zawarcie. p. 15.
 tit. Koekwacya monety.

** Hist. Pruss. VIII. 254. 255. Doc. 52. 53.

*** Zalusc. Epist. T. III. p. 755. 758.

§. II4.

Pertractatis juribus publicis, ali- *De legi-*
quid de legibus, quibus privati utun- *bus pri-*
tur, addendum est. Crucigeri, cum *vato-*
in Prussiam venissent, leges ex Germa- *rum, ju-*
nia, ab urbe Magdeburgo Magdebur- *re Cul-*
genses dictas, attulerant, quæ in nonnul- *menfi,*
lis mutatae, & novis auctae, nomen mu- *Lube-*
tarunt, ut a Prussiæ civitate Culma, jus *centi,*
Culmense vocarentur. Non tamen *Poloni-*
omnibus, qui Ordini Teutonico pare- *co.*
bant, jus Culmense commune erat, cum
quædam civitates, ut Elbinga, Brauns-
berga, Frauenburgum & alia, Lube-
centi uterentur, & Pomerellia, quæ
post Prussiam in Ordinis illius ditionem
venit, Polonicum retineret, ubi simul
Culmense inducebatur, aut ulro reci-
piebatur. Meminit CASIMIRUS in pri-
vilegio *incorporationis* jurium Magde-
burgensis & Culmensis, Polonicalis hæ-
reditarii & Prutenici, quorum usum ita
confirmat, ut cuivis licitum sit, ex uno
jure in aliud, sine tamen aliorum damno,
concedere: anno autem 1476, idem
Rex ad Prussorum preces, sublatis cæte-
ris, unum jus Culmense superesse voluit,
quo causæ omnes judicarentur, Lube-
centis nulla facta mentione, quod tamen
servabant civitates, quæ ejus auctorita-
tem secutæ fuerant. Quoniam vero in
jure

Juris jure Culmensi multa erant vocabula ob-
Culmen- soleta, & plures leges antiquatae, con-
sis cor- tra quæ recentiore tempore latae deside-
rectio- rabantur, nec non ipsa juris exempla,
nes va- quia tantum manu scripta, rariora, fæ-
ria, culo decimo sexto necesse visum, Regis
quarum consensu & Ordinum decreto, jus Cul-
nulla ab mense, per viros eruditos, legum & con-
Ordini- suetudinum gnaros, retractare, ac usui
bus ap- accommodare, & cum ab Ordinibus
proba- in conventu generali approbatum fuerit,
ta, ut Regi exhibere, ut typis expressum vul-
Regi getur. Secutæ consultationes frequen-
exhibe- tes, & aliis post alios mandatum, ut
ri potu emendando juri Culmensi operam adhi-
erit. berent, emendatumque cum Ordinibus
 communicarent *. Natæ inde correctio-
 nes variæ, ut Heilsbergensis, ab Heils-
 berga oppido, ubi facta est, Neumarcen-
 sis ex eadem ratione a Neumarco, seu
 Noyosoro, & Hesiæna a Mariæburgensi
 Præconsule, Gregorio Heefio, appella-
 ta, qui cum Henr. Lemkio, Syndico
 Gedanensi, quibus, quod ambo Docto-
 res jurium erant, ab Ordinibus labor il-
 le injunctus, opus orsus, mortuo an-
 te finem Lemkio, solus absolvit. Ex
 his correctionibus nulla ab Ordinibus ap-
 probata, ut ad Regem deferri potuerit,
 Heilsbergensis tamen, in usum Varmien-
 sis episcopatus, typis expressa Brauns-
 bergæ

bergæ a. 1711. prodiit. Ex reliquis duabus, Neumarcensis latine versâ, causis civitatum Prussiæ in judiciis aulicis servit, eademque polonice bis prodiit, in usum eorum, quibus in Prussia seemo polonus, familiaris & patrius evasit. Jus Culmense, quod correctum, germanice a. 1745 Gedani lucem vidit, privatæ eruditorum industriæ debetur. Quod ad vetus jus Culmense attinet, quale fuit, antequam retractaretur, illud Thoruni a. 1584 editum est.

Novissima juris Culmensis correcti editio.

Jus Culmense vetus.

* Histor. Pruss. T. I. IV. Conf. Histor. juris Culmensis, juri Culmensi Gedani a. 1745 edito, præmissa.

§. II5.

Jus illud Culmense, Nobilitati & civitatibus olim commune erat, protelata & non omnibus probata juris hujus retractatio, Nobilitatem movit, ut rejecto Culmensi, novum jus, quodque sibi esset proprium, expeteret. Post aliquot deliberationes, Niewieczinscius ac Heidensteinus, ambo nobiles Prussi, duo juris capita, de hæreditatibus & actionibus, vulgo *processu*, singuli composuerunt, ac Heidensteinii labore probato, exhibitum Regi novum jus in comitiis a. 1598, quod constitutione confirmatum est, salva Prussis corrigendi & addendi facultate, & salva tunc nova in comitiis

De jure Nobilitatis terrestri.

tiis confirmatione. Nec minus Rex suis litteris, quæ in limine juris *terrestri* leguntur, eodem anno jus illud confirmavit, servans Nobilitati potestatem, jura ejusmodi ad praxin duntaxat judicialem pertinentia, modo id omnium arbitrio & Regis consensu fiat, corrigendi, emendandi, emendatis addendi, vel etiam immutandi, nulla confirmationis comitialis mentione facta. A. 1599 Nobilitas jure suo finem imposuit, quod in titulos septem: de successione; donationibus & testamentis; tutelis; præscriptionibus; Magistratibus & judiciis; processu in causis civilibus; & finibus regundis divisum, eodem anno Thoruni ** titulo: *jus terrestris Nobilitatis Prussiae correctum*, prodiit, ac aliquoties ultimumque Gedani 1726 repetitum est.

* Vol. Const. p. 701. tit. Prawa Pruskiego
Korrektura

** Hist. Pruss. IV. 251. 262. 302.

§. II6.

*Judicia privato-
rum.* Jure hoc terrestri Nobilitas, Culmeni cives in judiciis agunt, suntque alia Nobilium, alia civium judicia. Illorum, vel castrensis vel terrestria; quæ jus terrestris titulo V. describit. Cives in suis civitatibus forum habent, quosad castrensis vel terrestria judicia evocare non licet. A suis judiciis Nobilitas ad tribunal Regni

Regni Petricoviam provocat, postquam tribu-
 se ejus auctoritati a. 1585 submitit, ex *nal, a*
 civitatibus manet, ut olim, ad iudicium *cujus*
 Regium *assessoriale* provocatio, quia *jurisdi-*
 civitates tribunalis Poloni jurisdictionem *ctione*
 nunquam receperunt, verum in hoc *civita-*
 se a Nobilitate dissentire, Regi STEPHA- *tes im-*
 NO declararunt, suamque contradic- *munes*
 tionem, in conventu ordinario die 4. Octob. *sunt, &*
 citati anni habito, sub sigillo terrarum *judici-*
 Prussiae publicari curarunt, ut constaret *um as-*
 omnibus, se in tribunal, *neque posse, le appel-*
neque velle consentire, temporibus per-
petuis, ac cavere voluisse, ne novitas (Bbb)
illa, terris ac civitatibus, in suis juribus,
privilegiis, immunitatibus ac consuetu-
dinibus, presentibus & futuris tempori-
bus noxia sit. Quando ergo civitates,
 vel earum cives & incolæ ad tribunal *Provo-*
 Regni citantur, non valet citatio, ac *catio ab*
 Regis auctoritas adversus tribunal sub- *assesse-*
 venit, simul citans ad iudicium Regium *riale ad*
 assessoriale citatur, ut causam dicat. *relatio-*
 Olim, lato a iudicio *assessoriali* decreto, *num ju-*
 civitates sæpe iudicium *relationum* ap- *dicium.*
 pellare solebant, hocque vetus illarum *(Ccc)*
 jus, ut integrum maneret, Prussi po-
 stularunt sæpius, & JOANNES III. a.
 1696 novo diplomate firmavit. Sed
 hodie ejusmodi provocationes in usu es-
 se desierunt, nisi interdum Cancellarii
 causas

Causa criminales in civitatibus. causas ad relationum judicium ultro remittant **. Cæterum, quod de provocationibus ex civitatibus ad judicium assessoriale dictum, de causis civilibus intelligendum, criminales in civitatibus, a judicio, ubi forum habent, sine provocatione judicantur.

* Hist. Pruss. III. 461. 452. 453. 464. Doc. 159-162. Immunitas civitatum Prussiae a jurisdic. judic. tribunal. p. 2. 3.

** Jus publ. Regni Poloni lib. IV. c. 13. §. 9.

§. 117.

Judices extraordinarii seu Commissarii, quando dandi. Interdum a Rege dantur judices extraordinarii, Commissarii vulgo, qui vel coram in causam inquirent, ac ad ordinarium judicem referant, vel controversiam dirimant, vel sententiam ordinarii judicis exequantur. De illis in constitutionibus terrarum Prussiae sancitum: „ ne in causis ad judicium *terrestre* pertinentibus, aut in eo jam pendentibus, „ nisi per appellationem ordinariam a „ sententia definitiva, seu interlocutoria „ ad judicium Regium devolutæ fuerint, „ a Rege mittantur, exceptis controversiis de limitibus bonorum Regionum, „ & hæreditate fratrum & proximorum „ rum „ *. Ideo non promiscue ejusmodi judices extraordinarii designandi, sed solum in iis causis, quarum in citatis constitutionibus mentio fit. Quando er-

go

go præter has in aliis designati, contra jura sua designatos esse, Prussi questi sunt, mandaruntque suis Nuntiis in comitia a. 1669 & 1674, curare ne in posterum contra jura & privilegia *commissions* decernantur, & antea decretæ pro nullis habeantur. Quare de publicis juribus & privilegiis controversiæ, per judices extraordinarios dirimi nequeunt, sed eadem solius Regis cognitioni servantur, ad quem etiam provocare licet, si adversus jura & privilegia a judicibus illis judicatum fuerit **. In consilio magno Varfaviensi a. 1710, absentibus Prussis, in civitates Thorunum & Gedanum *commissions* placuerunt, quibus non solum a civitatibus majoribus, sequenti anno *manifestatione* contradictum est, sed etiam Prussiæ Ordines exegerunt, ut in comitiis a. 1712 irritæ declararentur, & in responso ad legationem Regiam, in conventu Mariæburgensi a. 1713. *commissions* illas noxias, seu *præjudiciosas* appellantes, ne peragerentur, orarunt: „ confisi, id se a Rege, tanquam supremo jurium & privilegiorum vindice, „ eo facilius impetraturos, quo magis „ preces suæ, juribus & privilegiis provincie *cardinalibus* consentaneæ essent „ ***. Alias postularunt Prussi, ut

Commissions
haud legitima, declarantur irrita.

P

Commissarii

sint indigena. in causis legitimis Commissarii, si non omnes, plerique tamen indigenæ essent; id quod mandata Nuntiorum in comitia a. 1652. 1654. 1669. 1674. probant: promisitque Rex JOANNES CASIMIRUS a. 1668, ad *commissiones secundum jura formandas*, indigenas designatum iri.

* Constit. terr. Pruss. §. Ut autem temerariæ lites.

** Hist. Pruss. V. 119.

*** Hist. Pruss. IX. 250. 266. Doc. 40. 51.

§. 118.

Jus dissidentium in exercenda religione.

Reliquum est, ut jus dissidentium, quo in exercenda Religione sua utuntur, exponamus. Cum dissidentium nomen, a. 1573 religionis vocabulum evaderet, omnes, qui de religione Christiana inter se dissidebant, simulque ipsi Romani Catholici, dissidentes vocabantur, ut dictum alibi. *. Postea factum, ut illis solis, qui cum Romanis Catholicis de religione non convenirent, nomen hoc relinqueretur, hodieque in Prussia, *Lutherani & Reformati* intelligantur. Ante hos, una florebat in Prussia Romana Catholica religio, donec regnante SIGISMUNDO I. multi ab ea secederent, amplecten-

plectentes, quam Lutherus in Saxonia instauraverat, Rege edictis & pœnis, in eos parum proficiente, nisi quod cautiores redderet, illorumque numerus clam sensimque augeretur. SIGISMUNDI I. filius & Successor, SIGISMUNDUS AUGUSTUS, primum severus, ut pater, deinde remissior, civitatibus, quotquot petierant, modo usum sacrae cœnæ sub utroque symbolo, modo concionandi verbi divini facultatem, modo liberum religionis, ex præscripto *Augustanae confessionis*, in templis cultui divino destinatis, exercitium, diplomatibus suis permisit. Civitatum exemplum Nobilitas, in suis bonis impune secuta, sacra ad Lutheranorum morem passim exercere cœpit, quod non minus in bonis Regiis factum, & Rex, œconomia suæ Mariæburgensis colonis, Augustanae confessionis usum, non minus ac civitatibus, indulfit. Post SIGISMUNDI AUGUSTI mortem, Consiliarii ex Prussia, Varsoviæ in comitiis convocationis a. 1573 præsentibus, memorabili illi, pro pace & securitate inter dissidentes de religione, confœderationi assentiebantur, & civitates majores, electo Rege HENRICO, per conventionem cum ejus Legato, sibi & minoribus civitatibus, exercitium religionis

Juris origo.

Quo Nobilitas & civitates utuntur.

nis Augustanæ confessionis, in iisdem templis, ubi illo tempore vigebat, illibatam paciscebantur. STEPHANUS, qui HENRICUM excepit, Prussos eorum, quæ Polonis, religionis & aliorum jurium nomine, jurejurando pollicitus, participes reddidit. Interregno ante SIGISMUNDUM III. Prussi in edicto suo pro publica tranquillitate, pacem inter dissidentes de religione promulgarunt, ad confœderationes Regni provocantes, eidemque paci, non minus sequentibus interregnis omnibus, prospexerunt, quam cum Reges jurejurando, pactis suis conventis, litterisque aliis firmarent, simul fidem suam Prussis obstrinxerunt. Quod speciatim ad civitates attinet, illæ privilegia sua, a SIGISMUNDO AUGUSTO obtenta, a Serenissimis Ejus Successoribus approbari curarunt, inter quas Gedanum, post obsidionem, a STEPHANO, pro libero usu religionis Augustanæ confessionis, novum diploma impetravit, & civitatibus reliquis, quæ præter Gedanum & Putzkum, superiore sæculo, bello Svecico altero, in hostium potestatem venerant omnes, religio etiam a. 1660 per pacem Olivensem, art. I. §. 3. asserta est: „ut illis maneant omnia jura, libertates ac privilegia, quibus si-

Quid pro civitatibus pace Olivenfi sancitum.

„ VC

„ve in ecclesiasticis, sive in profanis an-
 „te bellum potitæ, salvo libero, uti an-
 „te bellum viguit, Catholicæ & Evan-
 „gelicæ religionis exercitio „ ** . Pax
 hæc quidem, initio præsentis sæculi, bel- *Ad*
 lo rupta, sed a. 1732 novo pacto instau- *quam*
 rata est ***, quo pristinam vim recepe- *Prussia*
 runt, quæ in sacris & civilibus, a. 1660 *Ordines*
 sancita erant: quod Prussi non diffiten- *provo-*
 tur, dum a. 1733 laudo præcipiunt, ci- *carunt.*
 ves Romanos Catholicos in civitatibus *(Ddd)*
 Prussiae, ad munia Magistratus, salvis pa-
 ctis Olivensibus, admittendos esse; &
 a. 1735 Nuntiis suis in comitia commen-
 darunt, ut querelis, quod in insula
 Mariæburgensi, nonnulla templa contra
 pacta Olivensia ædificata essent, medela,
 salvis dissidentium libertatibus, affer-
 retur.

* Comment. ad Pacta conventa Augusti III.
 p. 9. Ju. Pub. Regni Pol. T. II. lib. IV.
 c. 14. §. 3.

** Conf. dissertatio de mutata in Prussia reli-
 gione ante T. IV. Histor. Pruss. §. 19-29.

*** Hist. Pruss. IX. Doc. 77.

§. II9.

Quæ ergo adversus vetera dissiden- *Quid*
 tium jura, regnante AUGUSTO II. in *novissi-*
 Polonia acta, Prussi ad se minime perti- *mo in-*
 nere *terregno*

Nuntii nere crediderunt, quin potius *Nuntiiis*
ex Prus- suis in comitia convocationis anno 1733
sia, pro mandarunt: „serio instare, ut securi-
Diffi- „tati honorum, dignitatum, officiorum,
dentibus „honorum, templorum & conscientia
manda- „Diffidentium in religione christiana,
tum. „juxta confœderationes Regni generali-
 „ter omnes ab a. 1573, & leges in pa-
 „ctis conventis, juramento Regio, &
 „confirmatione jurium generali, nihil in
 „iis in hoc immutando, prout priores
 „Reges jurarunt, provideatur, nec non
 „ut Diffidentes in activitate in quovis fo-
 „ro & subsellio conserventur „ Cum
 vero Diffidentibus ex Prussia, in comitiis
 convocationis locus inter Nuntios nega-
 retur, & per generalem confœderatio-
 nem, adversus Diffidentes sancirentur
 multa, scilicet, ut facultate censendi in
 Nuntiorum conclavi, in tribunalibus &
 commissionibus careant, & ad nulla mu-
 nia Regni & Litvania, palatina, ter-
 restria & castrensia admittantur; Prussi,
 ex quibus Diffidentes jam antea, quod
 Nuntiorum conclavi moti, contradixe-
 rant, ad ea, quæ in Diffidentes decreta,
 minime obligari voluerunt, cum pristi-
 nam censendi auctoritatem, in conventi-
 bus suis Diffidentibus relinquerent, ex
 eorum numero Nuntios ad comitia an-
 no

no 1735 mitterent, hisque injungerent, curare, ut judex terrestris Pucentis Krokovius, reformatæ religionis, muneris sui privilegium, cum subscriptione Regia & sigillo Regni, obtineret.

§. 120.

Cum soli Lutherani & Reformati, in Prussia pro Dissidentibus habeantur, non possunt ad eos Ariani, qui alias Sociniani vocantur, referri, quia neque Lutherani, neque Reformati sunt: volebantque a 1636 Prussi, ut ex tota sua provincia excedere, per constitutionem Regni juberentur, & in conventibus generalibus a 1648 & 1652 Nobili, quia Arianus, censendi facultas negabatur. Pulsis a 1658 & 1659 duabus constitutionibus Regno Arianis, Prussi leges illas exerceri postulabant, quod ut fieret, tertia constitutio, a 1661 omnibus præcepit *. Ex quo tempore, in Prussia degere Arianis haud permissum, & interregno post JOANNEM III. Nuntiis in comitia convocationis mandatum: curarent, ut Ariani omnino exularent, & debitis pœnis multarentur; quod argumento est, illorum reliquias adhuc superfuisse. Cum in confœderatione ejusdem interregni, præter Arianos, etiam Quakeri & Mennoni-

Aria-
nos, cum
pro Dis-
sidenti-
bus non
habeantur,
Prussia
pulsos
est.

De Qua-
keris,
Menno-

niftis & Pieti- ftis. stæ a diffidentibus segregarentur, iidem- que in pactis conventis novi Regis, Aria- nis æquarentur, Prussi in mandato ad comitia anno 1699, id non tantum pro- barunt, sed etiam Pietistas adjecerunt. Verum Quakeri, qui sunt, latitant, nec publice errores profitentur; Menno- nistæ, quos privata similtas & luci spes, publico odio, quasi Arianis haud absimiles essent, objecit, tolerantur; & Pietistarum nomen, & nomen merum, ex contentionibus ortum, contentioni- bus finitis, evanuit. In Judæos sunt le- ges antiquæ, super quas voluerunt Or- dines, ut illis in comitiis convocatio- nis anno 1696 Prussia interdiceretur; ne illis novas ibidem ædificare liceret *Synagogas*, utque ædificatæ solo æqua- rentur: quod frustra & forsan in spe- ciem postulatum, Judæis ex illo tempo- re frequentioribus, & latius per Prus- siam, ac olim, diffusis. Benigniores et- iam in eos novissimo interregno fuerunt Ordines, id exigentes, ut modo nego- tiandi licentia circumscriberetur, & tan- tum intra Regnum junctasque Regno provincias, commercium exercere illis liceret.

* Histor. Pruss. VI. 102. VII. 19. 87. 263. Constit.

Constit. a. 1658. p. 1. tit. Sekta Ariánska. a. 1659. p. 1. tit. Declaracya. Uchwała a. 1661. p. 1. tit. O Aryánach.

§. 121.

Prussia Polona, cujus publicum jus descripsimus, pars est illius Prussiae, quae sub ditionem Regis CASIMIRI concessit, „ quam in suis antiquis limitibus conservaturum ac tuiturum, nec „ eosdem limites diminui, aut periclitari passurum „, idem Rex in privilegio *incorporationis* promisit. Non respondit voto & promisso, belli, quod de Prussia cum Equitum Teutonicorum Ordine gerendum, fortuna, insigni Prussiae portione ab Equitibus illis recuperata, ac pace anno 1466 obtenta. Portio haec, anno 1525, altera pace, Regis Poloniae clientela, feudum vocamus, & domus Brandenburgicae haereditas facta, sed per Velaviense pactum, anno 1657 clientela Regis Poloniae exsoluta, foedere perpetuo manente, Regnum anno 1701 evasit. Butaviensis & Lauenburgensis tractus, veteres Prussiae partes, anno 1455 Pomeraniae Duci certis conditionibus permisi, cujus posteris a SIGISMUNDO I. lege beneficiaria anno 1526 concessi, ac stirpe Ducum Pomeraniae

Quod non integra Prussia in ditione Regis Poloniae manserit.

Butaviensis & Lauenburgensis tractus, Ducibus

Pomerania, postea Electori Brandenburgico, traditi.

ranizæ mascula anno 1637 extincta, ad Prusiam redierunt, sed per pacta Brombergensia, anno 1657 Electori Brandenburgico, FRIDERICO WILHELMO, salvis suis juribus & consuetudinibus traditi, ut Ipse Ejusque posterii masculi, illos eo, quo olim Duces Pomeraniæ, modo possiderent. Ex quo tempore, quoties occasio tulit, curæ fuit Prusiæ Ordinibus, ut tractibus illis leges & consuetudines manerent integræ, quæque constitutionibus Regni, Regum confirmationibus jurium generalibus, pactis conventis &c. firmatæ sunt. Iisdem pactis Brombergensibus, Eidem Electori Brandenburgico, Elbinga promissa, ut occuparet, quam primum Svecis, qui tenebant, erepta esset, & Elector civitatem cum agro suo reddere voluit, quadringentis imperialium millibus a Rege & Republica Polona sibi persolutis. Pace Olivensi composita, Sveci Elbinga excedebant, cui Polonicum præsidium impositum, Electore sibi eam cum suo agro tradi, aut pecuniam pro ea numerari, frustra postulante, licet de summa centum millia imperialium remitteret. Quare post triginta circiter annorum intervallum, Elector FRIDERICUS III. Elbingam per deditionem in suam potestatem

Elbinga Brandenburgico Electori promissa, a quo occupata & reddita.

estatem

estatem redegit, quam anno 1700 red-
 didit, novo antea pacto, ut intra tres
 menses post proxima Regni comitia, tre-
 centa imperialium, millia repræsentaren-
 tur, secus Electori liceret, agrum El-
 bingensem occupare, ejusdemque redi-
 tibus frui, donec pecunia illa præstare-
 tur: qua constituto tempore non præ-
 stita, agrum illum, vulgo *Elbingense ter-*
ritorium, anno 1703 Elector, qui in-
 terea ex Supremo Duce, Rex in Prussia
 inauguratus, sibi asseruit, redditibusque
 frui cœpit, quos cum agro ad Serenis-
 simam suam Sobolem & Successores
 transmisit. Antequam tamen ager El-
 bingensis occuparetur, in comitiis Lu-
 blinensibus anno 1703, ad conferendam
 pro Prussiae Rege summam, tributam
 molare, ex molis præstandum, decer-
 nebatur, quod cum ob bellum Sveci-
 cum & turbas intestinas non exigere-
 tur, in consilio magno Varsaviensi, anno
 1710 iterum imperatum, & a Prussis in
 suo conventu anno 1713 probatum, sed
 collatum non est. Postea in comitiis
 anno 1726 placuit, cum Rege Prussiae,
 cum de aliis, tum de modo, quo resti-
 tueretur ager Elbingensis, agere, quod
 cum non succederet, ac interea AU-
 GUSTUS II. moreretur, voluerunt
 Prussi,

*Quomo-
do El-
bingen-
s ager
in pot-
estatem
Regis
Prussiae
venerit.*

*Cura, ut
pecunia
soluta,
ager il-
le pigno-
re ext-
meretur.*

Prusii, ut Rex Successor, ad eximendum pignore, quo obstrictus erat, agrum Elbingensem obligaretur; factumque, ut Sacra Regia Majestas, **AUGUSTUS III.** in pactis conventis, de redimendo eodem agro, cum Rege Prussiae ex mente pactorum transigere se conaturum, polliceretur **. Tum vero Prussiae Ordines crediderunt, posse negotium confici, si trium millionum pars, quos Rex ante electionem suam Reipublicae Polonae obtulerat, impenderetur.

* Histor. Pruss. IX. 146. 147. 156. 250. 285. 380. 390. 395. Const. a. 1726. p. 17. tit. Kommissya z dworem Berlin-skim.

** Pacta convent. Augusti III. §. O eliberacya Drahima & territorii Elbingensis.

APPENDIX
ACTORUM
PUBLICORUM.

A.

Nos Status & Ordines Terrarum *Jus in-*
Prussiz in præsentì conventu *ge-*
nerali Mariaburgi congregati, *ab Epi-*
universis & singulis, quorum in-*scopo*
terest, notum testatumque facimus. *Quan-*
doquidem vigore antiqui juris, moris & præ-*ensi con-*
xeos, Celsissimi & Reverendissimi Episcopi, *ventus*
Varnienses & Sambientes, S. R. J. Principes, *genera-*
harum terrarum Præsides, vi sublimis sui mu-*les, in-*
neris prædentialis, terris hisce conventus *terregna*
generales tempore interregni, mediantibus *tempo-*
ad palatinatus & civitates harum terrarum *re.*
directis litteris, partim universalibus, par-
tim invitatoriis, indicere assveverunt; pro-
inde inhærendo prædicto antiquo juri &
consuetudini, ac præcavendo, ne præjudi-
ciosa eveniat sequela, præsentibus statuimus,
ut in futurum, præmissa necessaria hac indi-
ctione, mos antiquus, ab alte memorato
Celsissimo Principe, ceu Præsidi harum ter-
rarum, vel Consiliario, vices ejusdem susti-
nente, in suo vigore conservetur, dictique
conventus generales, solito antiquitus more,
ab Eodem, prævia cum reliquis terrarum
Prussiz Consiliariis communicatione, indi-
cantur. In præmissorum fidem, sigillum
harum terrarum Prussiz hisce subappressum
est.

est. Actum & datum Mariæburgi in conventu generali ante convocationem Regni, die 23. mensis Martii, anno 1733.

B.

AUGUSTUS SECUNDUS,
D. G. Rex Poloniæ &c. &c.

Venerabiles, fideliter Nobis dilecti.

*Regia
nomina-
tio qua-
tuor Ca-
nonico-
rum, ex
quibus
Episco-
pus Var-
miensis
eliga-
tur.*

Post translationem ad archiepiscopatum Gnesnensem, Primatialeque dignitatem Reverendissimi in Christo Patris, Dn. Theodori Potocki, Præsulis vestri immediati, de substituendo in locum ipsius successore condigno solliciti, mittimus ad Fidelitates vestras Nuntium Nostrum, Venerabilem Franciscum Kobielski, Præpositum cathedralis Cracoviensis, cui commisimus, ut præmissis gratiæ Nostræ Regiæ testimoniis, Fidelitatibus vestris, Candidatos ad eandem Cathedram, quatuor, juxta usitatam praxin, videlicet, Reverendum in Christo Patrem, Christophorum Joannem in Slupow Szembek, Episcopum Premisliensem, Venerabiles, Albertum Grzymała, Florianum Białkowski, Joan. Burchert, Canonicos Varmienses, proponat, ac Fidelitates vestras, Regiis Nostris respectibus obliget, ut vota & suffragia sua, in personam dicti Reverendi in Christo Patris, Christophori Szembek, usibus Ecclesiæ & Reipublicæ magis opportunam, exigentibus id eximiis virtutibus & præstantissimis ipsius meritis, conferant eundemque postulent. Quod fufius Fidelitati-
bus

bus vestris idem Nuntius Noster exponet, cui plenam in omnibus fidem adhibeant, commendamus, & bonam iisdem a Domino DEO vovemus valetudinem. Dat. Varlavizæ, d. 19. mensis Decembris anno Domini 1722, Regni Nostri, 26 anno.

AUGUSTUS REX.

C.

Sanctissime & Beatissime Pater.

Domine, Domine colendissime.

Post oscula beatissimorum pedum Sanctitatis Vestræ, & obsequiorum nostrorum humillimam commendationem. *Papa rogatur, ut ele-*

Vacante sede hujus Episcopatus Varmien- *tionem*
 ensis, Sanctitati Vestræ semper devotissimi, *Episcopi*
 per translationem Celsissimi Principis & Re- *Varmi-*
 verendissimi, Theodori Potocki, ad Archie- *ensis*
 piscopatum Gnesnensem, primæ in hoc cu- *confir-*
 ræ nostræ insudabant; quatenus juxta rece- *met.*
 ptum usum & morem, electionem futuri
 Episcopi indiceremus, diemque illi designa-
 remus. Citatis itaque in diem hodiernum
 & terminum, per prævium publicum edi-
 ctum omnibus & singulis, qui huic electio-
 nis actui interesse tenentur, convenimus in
 locum consuetum, consultationibus Capitu-
 laribus destinatum, de electione sive postu-
 latione futuri Episcopi tractaturi, ac in eo
 loco congregati, omnes & singuli, invoca-
 ta prius, intra sacra missarum solennia, Spi-
 ritus Sancti gratia, nullo alio tractatu præce-
 den-

Q

dente, divina inspiratione, Reverendissimum in Christo Patrem, Christophorum Joannem in Słupow Szembek, Episcopum Premisliensem, actu Canonicum hujus Ecclesie nostrae Cathedralis, praeter splendorem natalium, amplissimis virtutibus cultusque divini promovendi zelo conspicuum, in Episcopum & Pastorem animarum nostrarum, secretis & concordibus suffragiis elegimus, seu postulavimus, factamque taliter electionem seu postulationem, per Reverendissimum Joannem Franciscum Kurdwanowski, Suffraganeum & Praepositum, ac Praesidem Capituli, in nostrum omnium praesentia, tum cleri & populi frequentia, juxta ritum hujus Ecclesie ab antiquo observatum, pulsatis omnibus campanis, pontificaliter publicari fecimus, ac in gratiarum actionem Divinae Majestati persolvendam, hymnum Ambrosianum decantavimus. Beatissimis igitur Sanctitatis Vestrae pedibus advoluti, humillime supplicamus, quatenus Sanctitas Vestra electionem, sive postulationem hancce nostram, canonicè absolutam confirmare & ratihabere, ac huic dioecesi de praefato Pastore provideri, mandare dignetur. Ut vero Sanctitati Vestrae, vota & suffragia nostra, unanimiter in ante dictum electum, seu postulatum nostrum, derivata consent, canonicum hocce electionis decretum, Beatissimis Sanctitatis Vestrae pedibus substernimus, manibus nostris propriis subscriptum, & sigillo nostro Capitulari signatum. Dat. ad Ecclesiam nostram Catherdralem Varmiensem,

ensem, die 14. Februar. 1724, ex Capitulo
ad hunc actum solemniter celebrato

Sanctitatis Vestrae

devotissimi & subjectissimi servus
JOANNES KURDWANOWSKI,

*Episcopus Marocensis,
Suffraganeus Praepositus Varmiensis,
Praeses Capituli.*

Subscripserunt ceteri Canonici suo ordine.

D.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in *Confis-*
conventu generali, Marienburgi, a *liarii*
fissimo & Reverendissimo Principe, Domino *habcant*
Episcopo Varmieniensi, harum Terrarum Prae- *in Prus-*
fide, post translapsum infelicem nuper con- *sia pos-*
ventus generalis exitum, seorsivis litteris vo- *sessiones*
catoriis indicto, congregati, universis & fin- *eque-*
gulis, quorum interest, notum testatumque *stres &*
facimus: Magna ex eo subsequi inconve- *provin-*
nientia, & antiquis usibus & consuetudini- *cia ju-*
bus e diametro repugnantia, quando Illu- *rent.*
strissimi & Magnifici Domini, Provinciae
hujus Palatini, Castellani, Succamerarii,
praecipue Palatini, transcensis gradibus soli-
tis, non praestito prius super tuenda Provin-
ciae hujus jura, in conventibus generalibus
Terrarum Prussiae juramento, & authorisata
dignitate sua, jurisdictionem Castrensem,
tum quoque munia in hac Provincia, con-
tra veterem praxin, sibi usurpare & arroga-
re praesumunt. Quapropter similes sistendo
progressus, statuimus in futurum, eosdem
Illustrissimos & Magnificos Dominos Sena-
tores,

tores, præcipue Palatinos, non prius Senatoria Palatinaliave mûnia in hac Provincia, actusque juridicos in Castris suis, sub nullitate eorundem exercere debere, *antequam in conventu generali harum Terrarum, solenni juramento, Senatoriæ Palatinalisque suæ dignitatis non jaciant fundamentum*, atque in antecessum *firma & reali bonorum terrestrium in his Terris possessione*, juxta exigentiam constitutionum publicarum, Senatoriam Palatinalem, Castellanalem curulem, vel Succamerariatus dignitatem, firment & corroborarent. Quod tamen juramentum præstare de novo, ex Castellanus vel Succamerariatus dignitate, Palatinalem assumentes non tenebuntur, si in antecessum super dignitate sua Senatoria, hocce idem in provincia præstiterint: secus facturos, non modo ipso facto Senatoriæ Palatinalis, Castellanus ac Succamerariatus dignitatis, nec non & possessionis Capitaneatus ad eundem palatinatum pertinentis, incapaces fore declaramus, verum etiam Capitaneatum eundem, Illustri & Magnifico Terrarum Pruffiæ Thesaurario pro tunc existenti, apprehendere in rem thesauri permittimus & sancimus; nec non & pœnam sex millium Ungaricalium, in extolutionem stipendiorum militarium, ad ærarium publicum hujus Provinciæ, huic laudo contravenientes Illustrissimos & Magnificos Dominos Senatores, Palatinos, Castellanos & Succamerarios, succumbere debere, decernimus. Quam quidem sex millium Ungaricalium summam, sine mora iidem contravenientes,

venientes, ad manus Illustris & Magnifici Thesaurarii Terrarum Prussiae reponere tenebuntur, & in casu contraventionis, ad instantiam ejusdem Thesaurarii & cujusvis Nobilis possessionati, in primo termino peremptorie, sine ullis diffugiis juris & appellationibus, quæ præsentī laudo cassantur & annihilantur, coram officio vicinioris palatinatus respondebunt, & ibidem judicatum cum indilata executione officii ejusdem, sine beneficio remissionis passuri, præsentis laudi vigore. In præmissorum fidem, sigillum Terrarum harum appressum est. Actum & datum Mariæburgi, in conventu generali ante convocationem Regni, die 17. mensis Augusti anno 1696.

E.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, Graudenti in conventu generali antecognitionali congregati, universis & singulis præsentium notitiam habituris, notum testaturaque facimus. Quia nos providendo decori & conservationi jurium harum Terrarum, autoritate hujus conventus & vigore laudi præsentis statuimus, ut quivis deinceps in his Terris admittendi Illustrissimi atque Reverendissimi Domini Episcopi, seu indigenæ, seu regnicolæ fuerint, circa juramentum solenne Provinciæ præstandum, & super puncto mediante corporali juramento jurent, quod ad beneficia spiritualia, specialiter vero ad Prælaturas & Canonicatus, juri & dispositioni suæ subjacentes, veros & legitimos esse. Novi Episcopi præjurent, se Prælaturas & Canonicatus indigenis collaturos esse.

legitimos harum Terrarum Nobiles & Indigenas promovebunt & instituent. Quodsi vero ad hoc punctum juramentum præstare detrectaverint, tunc Illustrissimos atque Reverendissimos Dominos Episcopos illos, nullo modo ad occupandum stallum suum admittendos declaramus. In præmissorum fidem, sigillum Terrarum harum hisce subappressum est. Actum & datum Graudenti in conventu generali antecomitiali Terrarum Prusis, die 19. mensis Maji, anno 1699.

F:

Qui non missi, viritum in conventus generales venerint, censendi auctoritate careant. Nos Status & Ordines Terrarum Prusis, in conventu moderno generali Mariæburgi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus: Quod cum hucusque occasione Nuntiorum ad conventus generales promiscue venientium, varis exortæ sint confusiones, ac propterea minus prosperum in iisdem consilia publica suum sortita sint eventum; ideo huic obviando, præsentibus constituendum & ordinandum esse duximus, prouti præsentibus constituimus & ordinamus, ut videlicet omnes, qui in particularibus conventibus præsentibus non aderunt, in Nuntios ad generalem conventum haud eligi, minus vero *vocem activam* ibidem habere debeant, quod similiter etiam de iis, *qui viritum ad eosdem non deputati profecturi sunt*, intelligi debet. In præmissorum fidem, sigillum Terrarum Prusis præsentibus est subappressum. Actum & datum Mariæb. die 19. mensis Maji a. 1654.

Nos

G.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusſiæ, Nuntii in conventu generali Thoruni congregati, ad con-
gati, univerſis & ſingulis, notum teſtatum-*ad con-*
que facimus: nos auctoritate moderni con-*ventus*
ventus ordinasse & conſtituiſſe, ut juxta ju-*& comi-*
ra antiqua & conſuetudines, nulli in poſterum *tia ſint*
Nuntii Terrarum harum, niſi qui *indige-*
verea- *na &*
rundem indigenæ & poſſeſſionati fuerint, ne-*&*
que ad conventus harum Terrarum, neque *poſſeſſio-*
ad comitia Regni deputentur & nominentur, *nati.*
aut ipſi inter ceteros Dominos Nuntios ſibi
locum uſurpare præſumant. In quorum ſi-
dem ſigillum harum Terrarum hiſce ſubap-
primi fecimus. Actum & datum Thoruni
in conventu generali, die 26. menſis Februa-
rii, anno Domini 1665.

H.

Nos Conſiliari Terrarum Prusſiæ, in præ-*Civita-*
ſenti conventu Culmæ congregati, no-*tes, mi-*
tum teſtatumque facimus, quorum intereſt *noves a*
univerſis & ſingulis: Quandoquidem in pro-*Nobili-*
xime præterito Statuum & Ordinum conven-*tate ne*
tu, inter Nobilitatem & minorum civitatum *conſul-*
Nuntios, difficultates quædam exortæ ſunt, *tationi-*
lum Nobilitatis Internuncii, minorum civi-*bus ar-*
atum ablegatos a deliberationibus ſuis ex-*ccantur.*
cludere voluerunt, quo ipſo non modo con-
ilia publica turbari, quin & contra jus per-
petuamque longiſſimi temporis conſuetudi-
nem, ordo ſecundus dividi, ideoque ipſam
reipublicæ formam everti periculum eſt.
Malò itaque huic matura deliberatione oc-

currendum esse duximus, proindeque eo etiam considerato, quod seorsivis Serenissimæ Regiæ Majestatis, Domini Nostri Clementissimi, litteris, ad publicas deliberationes vocentur, conclusum est in præsententi conventu omnium consensu, nulla ratione inposterum hoc nomine quicquam innovandum, sed *vigore juris & consuetudinis, minorum civitatum Nuntios, ad consultationes Nobilitatis admittendos, nulloque prætextu secludendos esse.* In cujus rei fidem sigillum harum Terrarum præsentibus appressum est. Actum Culmæ in conventu nostrò generali, die 11. mensis Februarii, anno Dom. 1621. præsentibus Illustrissimo ac Reverendissimo, Magnificis, Generosis, Nobilibusque & Spectabilibus, Dòm. Joanne Kuczborski, Episcopo Culmensi & Pomesaniæ, Joanne Weiher, Palatino Culmensi, Samuele Konarski, Castellano Gedanensi, Jacobo Szczepanski, Succamerario Culmensi, Henrico Stroband, Proconsule, Daniele Escio, civitatis Thorunensis Consule, Joanne Jungschultz, Proconsule, Michaele Fuchsio, Consule civitatis Elbingensis, Eilardo a Bobart, Consule civitatis Gedanensis, Luca Elzanowski, Vexillifero Culmensi, Stan. Rokonieki, Felice Powalski, & aliis.

I.

JOANNES CASIMIRUS

Dei gratia Rex Poloniæ &c. &c.

Rescriptum Reverendi, Magnifici, Generosi, Nobiles & Famati, sincere & fideliter Nobis dilecti.

lecti. Exponi Nobis fecerunt per supplicem *Regium* libellum minores civitates Terrarum Prusiz, *pro civi-* toties ipsas a conventibus generalibus & *tatibus* consultationibus publicis, contra jura & *minori-* usum antiquum Provinciæ illius hætenus *ibus*, ut libate observatum excludi, ac libera voce in *ad con-* iisdem privari. Proinde cum omnium *Pro-* vinciarum Regni Nostri, multo magis *Ordines in* num & Statuum Terrarum Prusiz jura & *conven-* privilegia, per Divos Prædecessores Nostros *tibus* sancita & sacrosancte observata, illibate *admit-* servare & manutenere jurejurando obstricti *tantur.* simus, utque cuique Ordini sua constet prærogativa, prospicere Regium putemus, diligenter Sinceritates & Fidelitates vestras requirimus & hortamur, ut indemnitati iurum & statutorum Provinciæ illius serio prospiciant, neque eadem aliqua ex parte per se ipsos labefactari ac diminui patiantur, imo *prædictas minores civitates, quas etiam Nos specialibus litteris Nostris, ex solenni instituto & hætenus practicato, ad quosvis generales conventus arcessere solemus, ad consultationes publicas admittant, & circa usum antiquum manuteneant.* Facturæ id Sinceritates & Fidelitates Vestræ pro rei ipsius æquitate & gratia Nostra. Quas de cætero optime valere cupimus. Datum in Olszyni die 24. mensis Aprilis anno Domini 1654. Regnum Nostorum Poloniæ & Sveciæ 6 anno.

L.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusiz, *Conven-* in moderno conventu generali Gra- *tus or-* denti-

Q5

dinarium instaurantur. dentinensi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Magni emolumenti effectu Patria hæc nostra destituitur, quod conventus ordinarii, judiciaque Dominorum Consiliariorum in iisdem exerceri solita, jam aliquot abhinc annis, injuria temporum habita non fuerint; eam ergo consuetudinem ad juris orbitam reducendo, autoritate præsentis conventus statuimus, quod *conventus ordinarii, statis temporibus, Thoruni pro Festo S. Michaelis Archangeli, & Mariæburgi pro Festo S. Stanislai reassumi*, judicia Dominorum Consiliariorum exerceri, ac alia in iisdem tractari solita, reintroduci debeant. In præmissorum fidem sigillum harum terrarum hisce est subappressum. Actum & datum Graudenti in conventu generali, d. 28. mensis Junii anno 1677.

M.

Districtus abfentes ne ad laudatum conveniunt, nisi consensus eorum sequatur. Nos Status & Ordines Terrarum Prusiarum, in moderno conventu generali postcomitiali Tucholiensi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus, ac autoritate ejusdem manifestamus, præcavendo indemnitati jurium ac inamunitatum harum Terrarum, nos propter errores, qui aliquoties hoc tempore intercesserunt, dum litteræ universales Regiæ non tempestive, aut etiam plane palatinatibus exhibitæ non fuerunt, ac nihilominus in conventibus generalibus, non attenta nonnullorum absentia, qui de lege vocari debent,

bent, lauda contributionum, aliaque in præjudicium aliorum constituta fuerint; igitur occurrendo huic malo, cautum esse volumus, absentes ex tali ratione *districtus, ad ejusmodi lauda impostorum non teneri, verum ab illis exemptos futuros*, donec inter illos in aliquo subsequenti generali conventu, de talibus laudis convenerit, fraterna & amicali compositione facta. Ac cum quoque in solemnitatibus hætenus observatis, multa, cedendo necessitatibus, neglecta fuerint & non observata, similiter cautum esse volumus ista, in præjudicium jurium ac libertatum harum terrarum vergere non debere. In cujus rei fidem sigillum præsentibus est subappressum. Actum in conventu generali Tucholiensi, die 21. Octob. anni 1658.

N.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusæ, *Conventus* in conventu generali Mariæburgi *con-* gregati, universis & singulis, quorum *palati-* interest, notum testatumque facimus. Quem *natum,* admodum anterioribus laudis solemniter *tum sin-* sancitum est, ut ante conventum genera- *gula-* lem, particulares more solito *in quolibet pa-* *rum ter-* *atinate,* & quidem *in palatinatu Pome-* *rarum* *in quolibet districtu, præcedant & oppor-* *in pala-* *une intimentur:* proinde auctoritate præ- *tinatu* *entis* conventus lauda anni 1658 & 1678 *Pome-* *ssumimus,* & in perpetuum valitura decla- *rania,* *amus.* In præmissorum fidem, sigillum *ante ge-* *neralem* *&* *neralem*

habentur. & datum Mariæburgi in conventu generali,
die 6. mensis Augusti anni Domini 1708.

O.

Conventus particularis generalis. Nos Status & Ordines Terrarum Prusis, in moderno conventu generali Graudentinensi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quandoquidem nupero conventu antecomitali, a Sac. Reg. Majestate ad diem 7. mensis Novembris, Mariæburgum indicto, nullo rei successu, certum ob casum dilapso, temporis moderni expressit necessitas, ne provincia hæc tam ampla, instantibus jamjam comitiis, ob defectum Nuntiorum suorum, activitate in illis privata videretur, ut alius conventus harum terrarum generalis antecomitalis, sine ulla conventuum particularium, ante præfatum Mariæburgensem conventum incidentium, celebratione haberetur, præsentem conventum generalem, nullis præviis novis particularibus, Sacra Regia Majestas indicere benignissime dignata est; proinde præsentis laudi vigore cavemus, quod in posterum nulli conventus generales, quos Sacra Regiæ Majestati in his terris agere visum fuerit, *nisi particularibus more solito in quolibet palatinatu præcessis celebrari*, præsentisque conventus exemplum, quem ob arctissimi temporis interstitium, futuris comitiis, ad diem 15. Grodnæ in magno Ducatu Litvaniæ incidentibus, per compendia agi necessitatis ratio svasit, in sequelam trahi allegarive haud debeat. In præmissorum fidem

in sigillum harum Terrarum hisce subap-
 pressum est. Actum & datum in conventu
 generali antecomitali, Graudenti, die 5.
 Decemb. 1678.

P.

Jus Status & Ordines Terrarum Prussiae, *Quomo-
 do vices*
 in moderno conventu generali Grauden- *inter ci-*
 ensi congregati, universis & singulis, quo- *vitates,*
 ni interest, notum testatumque facimus. *ubi con-*
 vandoquidem saepius propter incertitudi- *ventus*
 in loci & alternatae rite habendae, expli- *haben-*
 ndae & intelligendae, ex Cancellaria Regni, *di, intel-*
 designando loco justo conventui, varii er- *ligenda*
 res commissi sunt, plurimique conventus *sint.*
 ito eventu, non absque magno Terrarum
 rum damno, evanuerunt. Hinc subveniend
 hic dubio & incommodo, autoritate pra
 ntis conventus, declarandum esse ducimus,
 out hisce declaramus, quod eo tantum
 su jus alternatae locum habere possit, quo
 is acciderit, quod *exaudita Sacrae Regiae*
lajestatis Nuntii propositione, & electo Ma-
schalco equestri Ordinis, caeptis jam pra-
ninaribus, infelix per ruptionem conven
 s sequatur exitus, secus vero intelligen
 im sit, quando neque praeliminaria ulla
 accessere, neque ruptus, imo ne quidem
 choatus est, quo casu iterum in eodem lo
), quo antea, assignandus erit. In praemis
 rum fidem sigillum Terrarum Prussiae hisce
 t subappressum. Actum & datum Grau-
 enti in conventu generali, die 30. Junii an-
) 1687.

Nos

Q.

De conventu generali al-ternata Meva celebrando. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno conventu generali Mariæburgi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus: Quandoquidem Magnifici ac Generosi Domini Nuntii ex palatinatu Pomeraniae, ad praesentem conventum generalem delegati, confiderando, quod palatinatus Pomeraniae, paribus & aequalibus cum reliquis palatinatibus hujus Provinciae juribus gaudeat, alternatam celebrandorum conventuum generalium, etiam in civitate Mevensi constitui instituerunt. Hinc perpensa hujus requisiti aequitatis ratione, auctoritate praesentis conventus, *salva approbatione Regia*, declarandum esse duximus, prout praesentibus declaramus, quod in futurum, ex turno, *tertius conventus Mevae celebrandus sit*, incipiendo conventum proxime sequentem generalem in palatinatu Culmensi Graudenti, quem secundus conventus Mariæburgi, & tertius Mevae subsequetur. In quorum majorem fidem sigillum harum terrarum praesentibus est subappressum. Actum & datum Mariæburgi, in conventu generali, antecomitiali die 29. mensis Augusti anno 1735.

R.

Hospitia pro Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno conventu generali Mariæburgi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quandoquidem ipsa rerum experientia testis est,

est, maximam esse Illustrissimorum & Ex-bus pra-
 cellentissimorum Dominorum Consiliario-sentes.
 rum, Illustrium & Magnificorum Domino-
 rum Nuntiorum, ad conventus venientium, ex
 hospitiorum præreptionibus incommodita-
 tem; proinde præsentis laudi auctoritate
 sancimus & ordinamus, quod earundem
 civitatum, in quibus ordinarii conventus
 haberi solent, deputati ad id negotium ex
 Magistratu, *abhinc tempestive hospitia cuique
 pro status exigentia*, atque ipsarum civitatum
 capacitate, *commoda adscribere*, registraque
 illorum conficere, atque continuo tempo-
 re, in eodem usu & ordine permanere &
 conservari debeant. In præmissorum fi-
 dem sigillum Terrarum Prusis præsentibus
 est subappressum. Actum & datum Mariæ-
 burgi in conventu generali, die 10. Decemb.
 anno 1681.

S.

Venceslaus Comes de Lesno Lefz-
 czinski, Dei & Apostolicæ Se-
 dis gratia, Episcopus Varmien-
 sis & Sambiensis.

Universis & singulis, quorum interest, no- *Cautio,*
 tum testatumque facimus, præsentibus- *quod*
 que affecuramus. Quod licet tam proxime *conven-*
 præteritus, ante generalem Regni convoca- *tus in*
 tionem, Mariæburgensis a nobis indictus *curia*
 onventus, quam modernus ante electionis *civita-*
 omitia, ob adversam nostram valetudinem, *tis non*
 orporisque evidentem infirmitatem, con- *celebra-*
 tra tus.

tra morem perpetuo hæctenus observari solitum, in prætorio civitatis Mariæburgensis, continuis actibus celebrari minime potuerit, exindeque factum sit, ut tam reliqui Domini Consilarii Terrarum Prussiæ, quam Domini Nuntii terrestres palatinatum, celebrari eundem in templo parochiali permiserint: quod proinde *in loco extraordinario ista prædictorum conventuum celebratio, antiquissimis præfatarum Terrarum consuetudinibus, minime nocere aut derogare quidquam possit, aut debeat*: quin imo generales harum Terrarum conventus, more hæctenus usitato, in prætorio civitatis expedi-ri, uti ante, ita & imposterum perpetuo debeant. In quorum fidem sigillum nostrum, una cum subscriptione manus propriæ, apponi curavimus. Datum Mariæburgi, die 20. Septembris anno 1648.

Venceslaus de Lesno,
Episc. Varmienfis.

T.

Nemine ex superioribus congregatis Consilariis presentibus, civitates majores Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ, in conventu moderno generali Graudenti statumque facimus. Quandoquidem circa fundationem generalis harum Terrarum conventus, biennio abhinc, anno nempe 1728. in diem 30. Augusti Mariæburgum indicti, circumstantiæ plane insolitæ, ob cessantem infelici fato, per quindecim retro annos generalium Terrarum Prussiæ conventuum activitatem,

vitationem, occurrebant, ut scilicet neque Cel-
 sissimus harum Terrarum Præses, neque Illu-
 strissimi, Reverendissimus, Excellentissimi,
 Illustres Domini, Episcopus, Palatini, Ca-
 stellani & Succamerarii, qui una cum tribus
 civitatibus majoribus, numerum Consiliario-
 rum Terrarum Prussiarum perficiunt, post ob-
 tentas hasce dignitates, juramentum solen-
 ne in facie Statuum & Ordinum harum Ter-
 rarum, ad illud usque tempus præstare po-
 tuerint; ideoque fundatio ejusdem conven-
 tus, ordine sic ducente, Nobilibus civita-
 tum majorum Internunciis merito compe-
 tiisset, rationes vero prægnantes intercesse-
 rant, ob quas Illustrissimi, Excellentissimi
 & Illustres Domini Palatini, Castellani &
 Succamerarii, siquidem omnes veri & indu-
 bitati indigenæ, & ad capeffendas dignitates
 suas sine controversia admissibiles existebant,
 circa fundandum prædictum conventum, &
 expedienda quædam præliminaria, in præ-
 torio civitatis, tanquam ordinario consilio-
 rum conventualium loco, licet nondum ju-
 rati, comparerent, & eorundem consilio-
 rum directio Illustrissimo & Excellentissimo
 Domino Palatino Culmensi tantisper com-
 mitteretur, qua etiam sparta, cum maxima
 insignis dexteritatis suæ & innati erga Pro-
 vinciam & singulos ejusdem cives amoris
 lemonstratione, tamdiu functus fuit, quoad
 Celsissimus Princeps Episcopus Varmiensis,
 præstito publice in templo arcensi juramen-
 o, munus suum præsidiale faustis ominibus
 divit; civitatum vero majorum Nobiles In-
 R. ternuntii

ternuntii expresse tunc præcaverunt, ne facilitas sua, quam in calu hoc plane insolito, ob singulares circumstantias, ex amore boni publici testati sunt, in sequelam civitatumque majorum præjudicium traheretur, quæ de re tamen tunc temporis, propter ruptum infeliciter conventum, nihil publice scriptis mandari potuit. Proinde Nos præsentibus firmissime præcustodimus, ea omnia, quæ circa foundationem ante dicti conventus acta sunt, juribus & prærogativis civitatum majorum nihil quicquam derogare debere, quin potius imposterum, si idem iste casus, qui tunc exstitit, (quod tamen DEUS avertat), eveniat, vel fortasse circa initium generalis alicujus harum Terrarum conventus, ex juratis Dominis Episcopis, Palatinis, Castellanis & Succamerariis, nemò propter impedimenta, præsens in loco conventus adfit, tunc *foundationem conventus, & quæ cum illa connectuntur, directioni Nobilium, qui ex tribus civitatibus majoribus aderunt, Dominorum Internuntiorum, citra contradictionem relinquere debere.* In quorum fidem præsentibus sigillum harum Terrarum subappressum est. Actum & datum in conventu generali ante-comitali Gräudentinensi, die 28. mensis Augusti anni Domini 1730.

V.

Hono-
rarium
pro
Nuntio-

Nos Status & Ordines Terrarum Prussia, in moderno conventu generali Mariæburgensi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus:

Quia

Quia nos considerantes eximias animi dotes, *rum*
 magnasque virtutes, summam in rebus acti- *Mar-*
 vitatem, laudabiliterque gestam Marechal- *schalco.*
 catus in moderno conventu spartam, atque
 maximam, tam in conventu Gedani in anno
 1710 habito, tanquam tunc temporis Vice-
 Marechalci, quam etiam, quo in moderno
 conventu gloriose functus est, Marechalca-
 tus officio, patientiam Magnifici Domini,
 Martini Joannis Chelstowski, Vexilliferi &
 Vice-Palatini Pomeraniæ: Idcirco Nos, gra-
 ti vicissim contestandi nostri affectus ergo, ac
in signum bonæ nostræ voluntatis 500 aureos
Hungaricales offerendos esse duximus, prout
 eos per Illustrissimum & Excellentissimum
 Dominum Thesaurarium harum Terrarum,
 ex contributionibus publicis, eidem Magni-
 fico Domino Vexillifero & Vice-Palatino Po-
 meraniæ offerri volumus, præsentis laudi
 vigore. In quorum fidem sigillum harum
 Terrarum est subappressum. Actum & da-
 tum Mariæburgi in conventu generali, die
 22. Maji, anno 1713.

X.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiar, in *Ar-*
 conventu generali Mariæburgi congre- *chivum*
 gati, universis & singulis, quorum interest, *Prussiar*
 iotum testatumque facimus. Posteaquam *Thoru-*
 iusto divini Numinis sic permittente iudicio, *ni repa-*
 circa obsidionem civitatis Thorunensis, una *retur.*
 um curia ac aliis publicis & privatis civi-
 tatis ædificiis, etiam archivum Terrarum
 Prussiar, nulla humana ope restringendis
 R 2 flammis

flammis infeliciter exustum est. Quod, ut rursus reparetur, cum Provincia maxime interfit; proinde auctoritate moderni conventus decernimus, ut revisio & specificatio, per Nobilem & Spectabilem Magistratum civitatis Thorunensis, documentorum publicorum, si quæ remanserunt, in præsentia Illustris, Magnificorum & Generosorum Dominorum, Olbrachti Kawieczynski, Succamerarii Culmenfis, Boguslai Kitnowski, Notarii castrenfis Culmenfis, Casimiri Kitnowski, Judicidæ Mariæburgensis, & Andreæ Grabowski, Notarii terrestris Leoburgensis, quantocyus fiat, quo civitates reliquæ majores requiri possint, ut defectum hunc, per documentorum suorum, Terras Prussiae concernentium, communicationem suppleant, utque in futurum lauda conventualia, non tantum in archivo Thorunensi primario asserventur, verum etiam in castris palatinauum exemplar eorum ingrossetur. In præmissorum fidem, sigillum harum Terrarum subappressum est. Actum & datum Mariæburgi in conventu generali, die 6. mensis Augusti anni Domini 1708.

Y.

Conventus generales intra triiduum absolvantur. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno conventu generali congregati, notum testatumque facimus universis & singulis, quorum interest, quod unanimi omnium consensu & voluntate constituerimus ordinaverimusque, prout quidem laudo præsentem ordinamus & constituimus, ne imposterum

posterum consultationes publicæ, in conventibus quibusvis generalibus, *ultra tri-
dii spatium ullatenus protrabantur*, quin imo intra præmemoratum tempus, absque ulteriori protelatione definiantur & concludantur, præsentis laudi vigore. In præmissorum fidem sigillum Terrarum Prussiæ præsentibus est subappressum. Actum & datum Mariæburgi, die 19 Jul. anno 1655.

Z.

Actum in iudicio civili Graudentiensi bannito, die vigesima quarta mensis Januarii, anno Domini millesimo, sexcentesimo, quadragesimo tertio.

Coram iudicio & actis præsentibus civilibus Graudentinensibus, personaliter *Nuntii* comparentes, Generosi & Spectabiles, Christophorus Powalski, Albertus Kowalkowski, *terrestres ex* Antonius Donepe, Thorunensis, Bartholomæus Meienreiß, Elbingensis, Georgius a *conventibus* Bœmeln, Gedanensis, Secretarii, nomine Illustrissimi Magnificorum, Nobilium ac Spectabilium, Nicolai Weyher, Palatini Mariæburgensis, Christburgensis, Radzinensis & Capitanei, Gerhardi Dœnhoff, Castellani *particularibus ad comitia ne proficiantur.* Gedanensis, Oeconomi Mariæburgensis, Kosciercinensis &c. Capitanei, Henrici Strobandt, Præconsulis, Friderici Lichtfus, Consulis Thorunensis, Sigismundi Meienreiß & Henrici Horn, Consulium Elbingensium, Joannis Rossau & Clementis Koelmer,

R 3 Consu-

Consulū Gedanensium, Consiliariorum Terrarum Prussiar, in conventu generali Graudentinenſi congregatorum, inharendo manifestationi & protestationi, per eosdem Illustres, Magnificos, Nobiles ac Spectabiles Principales suos, in confesso publico interposita, & coram Magnifico Domino Nuntio Sacrae Regiae Majestatis repetita, interposuerunt, de eo, quod cum iisdem Illustres, Magnifici, Nobiles ac Spectabiles Domini Consilarii Terrarum Prussiar, ad litteras Sacrae Regiae Majestatis, quibus tam praedicti Illustres & Magnifici Equestris ordinis Domini Consilarii, quam & civitates praedictae majores, ad conventum generalem antecomitialem, pro die vigesima secunda Januarii hujus anni indictum vocarentur, ad tractanda consilia publica, expeditis jam seorsim Magnificorum & Generosorum Dominorum Equestris ordinis Nuntiorum terrestrium consultationibus, unanimiter & more solito descendissent, certosque articulos cum iisdem Magnificis & Generosis Dominis Equestris ordinis Nuntiis jam conclusissent, Generosus Dominus Joannes Ignatius Bakowski, solus & unus ex palatinatu Culmenſi, non obstante tam praedictorum Illustrium, Magnificorum, Nobilium & Spectabilium Dominorum Consiliariorum, quam & reliquorum Dominorum Nuntiorum terrestrium, nec non & Collegarum suorum ex eodem palatinatu, unanimi consensu, pluries licet ac repetitis vicibus, eo nomine rogatus & admonitus, in certis quibusdam punctis, pertinaciter

tinaciter se iisdem opposuerit, ac proinde causam manifestam ac inevitabilem præbuerit, quo minus conventus optatum & intentioni Sacræ Regiæ Majestatis accommodatum sortitus fuerit eventum. Cumque Magnifici ac Generosi Domini Nobilitatis Nuntii, dissoluto hoc conventu generali, cum *privatis nihilominus, e particularibus conventibus acceptis instructionibus, ad generalia Regni comitia, contra jura & consuetudinem harum Terrarum proficisci intendant, quod etiam ea, quæ in dictis comitiis præfati Domini Nuntii, generali instructione destituti, tractaturi aut conclusuri sint, Terras & civitates nullatenus afficere, aut iisdem præjudicare possint, hac sua manifestatione ac protestatione ad præmissa mediante. Cujus pro rei exigentia meliorandæ, augendæ & immutandæ facultatem, præfati Illustres, Magnifici, Nobiles ac Spectabiles Domini Consilarii harum Terrarum reservant.*

Ex actis civilibus Graudentinensibus extrad.

In præmissorum fidem sigillum civitatis Graudentinensis præsentibus est subappressum

Barthol. Schubert,

Notar. ibidem juratus

subscr. m. p.

Aa.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusliæ, *Rupto*
 in conventu præfati generali Graudentinensi congregati, universis & singulis, quo- *tu ante-*
 rum

R 4

comiti- tum interest, notum testatumque facimus:
ali, ne Motam fuisse inter nonnullos ex Statibus &
sibi Ordinibus controversiam, utrum Domini
Nuntii Nuntii Equestris Ordinis, ex conventibus
terre- particularibus, ad conventus generales ante-
stros in comitiales ablegati, si forte contingat, con-
comitiis ventus generales ante-comitiales rumpi &
agendi optato sine frustrari, nihilominus ex vi in-
faculta- structionum in conventibus particularibus in
tem ar- eos collatarum, in comitiis Regni compa-
rogent. rendi & activitate fruendi facultatem habere
 debeant. Hanc igitur quæstionem ex anti-
 quis Terrarum Prussiz juribus & moribus de-
 terminando, unanimi consensu nostro ordi-
 namus & statuimus: Quandoquidem instru-
 ctiones particularium conventuum omnium,
 primo robur suum, vim & efficaciam, ac-
 cedente in conventibus generalibus, univer-
 sorum Statuum & Ordinum consensu, con-
 sequantur ac in ordinem redigantur, ipsique
 Domini Nuntii, in particularibus conventi-
 bus nominati, in generalibus demum con-
 firmentur, & ad functionem comitalem, ex
 vi instructionum a Statibus & Ordinibus for-
 matarum, & sigillo Terrarum publico mu-
 nitarum, habilitentur, *quod proinde in casum*
rupti alicujus conventus generalis ante-comi-
tialis, (quod omen, quam longissime ab
 his Terris DEus benignissime avertat), *Do-*
mini Nuntii, in particularibus conventibus
 electi, *activitate in comitiis minime uti, nec*
ad promovendum aliquod negotium ullam au-
toritatem prætere posse, quin imo si se-
 se ad tractanda ibidem Reipublicæ negotia
 ingesse-

ingesserint, id omnino irritum & inane esse debeat, presentis laudi nostri vigore. In cuius evidentio-rem fidem, sigillum Terrarum Prussiae subapprimi fecimus. Actum & datum in conventu generali Graudentinensi, die 26. mensis Januarii, anno 1671.

Bb.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in conventu generali Thoruni congregati, notum testatumque facimus, Nos auctoritate moderni conventus, inhærendo anteriori laudo Thoruni die 6. mensis Februarii anno præterito, ordinasse & constituisse juxta antiqua jurâ & consuetudines, quod nullus imposterum Nuntius, tam ad conventus harum Terrarum, quam ad comitia Regni deputandus ac nominandus sit, nisi qui sit *verus indigena, possessionatus & simul in conventibus præsens, neque quisquam, si ex his Terris una atque altera vice Nuntii munere functus fuerit, statim pro indigena habendus erit.* In præmissorum fidem, sigillum harum Terrarum præsentibus subapprimi fecimus. Actum & datum Thoruni in conventu generali, die 11. mensis Octobris, anno 1666.

Cc.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno conventu generali Mariæburgi congregati, notum testatumque facimus: Quod nos officium thesaurariatus Terrarum Prussiae in executionem deducere, in-lemnitatque jurium prospicere volentes,

R 5

auto-

auctoritate presentis conventus laudaverimus
 ac ordinaverimus, vigoreque laudi hujus
 laudamus & ordinamus, ut imposterum non
 Illustrissimus Thesaurarius Regni, sed Illu-
 strissimus Thesaurarius Terrarum Prussiae, *bo-
 na earundem vacantia post decessum posses-
 soris recipiat*, inventarium super iisdem con-
 ficiat, donatariis novis tradat, eaque omnia,
 quae ipsius hac in parte, tam quoad ipsa bo-
 na, quam contributiones ex iisdem pendi
 solitas, sunt muneris, tum & salarium The-
 saurario Prussiae competens, & alias quasque
 functiones, ex officio thesaurariatus ipsum
 concernentes expediat, proventus quoque
 a morte possessoris, ad possessionem novi
 donatarii, uti de jure competit, ad quar-
 tam inferat, indeque rationes reddat, in-
 teriam vero pro administrandis capitaneati-
 bus, veros harum Terrarum indigenas pos-
 sessionatos offerat, neque in *dictorum bono-
 rum possessionem & administrationem, nisi
 earundem Terrarum indigenam*, juxta privi-
 legium incorporationis & cautiones Regias,
 non attento eo, quod quis primum in con-
 trarium jurium harum Terrarum impetrave-
 rit privilegium, intromittat: quo nomine
 Thesaurarii imposterum Terrarum Prussiae
 juramento obstricti esse debent. Quorum
 quidem functionem ab executione ipsa re-
 dintegrare, pristinaeque suae auctoritati re-
 stituere cupientes, quandoquidem post de-
 cessum Sacrae Regiae Majestatis, Domini No-
 stri Clementissimi, duo capitaneatus in his
 Terris exstant, in quorum solida ordinario-
 ne

ne ac dispositione, terris hisce haud parum momenti situm est, ne videlicet possessoribus suis destituantur. Proinde quantum ad capitaneatum Pucensem attinet, de eo sic ordinamus, ut quoniam unicum illud praesidium, quod in his terris Prussiae habemus, in omnibus Regni comitibus, circa designandam militi praesidiario exsolutionem, varias creare difficultates consuevit, sublevantes in hoc solutionis onere Republicanam, terrarumque harum omnium securitati prospicientes, Illustrissimo Domino Thesaurario terrarum Prussiae, praesentibus committimus, ut Illustrissimo Domino Palatino Mariaeburgensi, qui praesidiario militi ibidem existenti praest, eundem relinquat, Dominus vero Palatinus Mariaeburgensis, ex ordinatione conventus praesentis, conformando sese praeteritis palatinatum & districtuum conventibus, prout illud haecenus tenuit, ita etiam tantisper teneat, usque dum DEO volente, Regem nobis feliciter imperaturum habituri sumus, qua in re, fidem quoque Illustrissimi Domini Palatini obstringimus, futuro vero Regi in pactis conventis id offeremus, ne cuiquam praedictum capitaneatum conferat, nisi illi harum terrarum indigentia, qui solutionem stipendiorum eidem militi praesidiario provenientiam in se receperit, pensionesque in eodem existentes, illis, quibus illa competunt, extradat &c.

Quantum vero ad capitaneatum Brodnicensem attinet, is in solius Illustrissimi Domini Thesaurarii dispositione remanebit, eun-

eundemque autoritate presentis conventus ac muneris sui ratione ductus, ad se recipiet, proventibusque usque ad felicem futuri Regis coronationem levatis & receptis, in conventu ante eandem coronationem, de iis rationes reddet, in quo fidem eidem Domini Thesaurarii obstringimus, eoque nomine tam apud Rempublicam, quam & in aliis locis, publico nomine omnem eidem pollicemur indemnitate. Futuro vero Regi id inter pacta conventa referemus, ut quoniam palatinatus Culmensis sessione quidem superior, proventu vero omnium est postremus, capitaneatum Brodnicensem, in castrum Culmenſe convertat, ibidemque iudicia palatina & vicepalatina exerceantur, capitaneatus vero Cowaleviensis uti vacans remaneat. Injungimus etiam presentis conventus autoritate, civitatibus Strasburgensi, Pucensi & Lautenbergensi, ut nemini, præterquam illis, quos ad capitaneatus illos ordinamus, id quod ipsarum est muneris reddant ac obligentur. Secus etiam non fecerint, nec presentis laudi autoritatem convellere præsumant. In præmissorum fidem, sigillum harum terrarum presentibus est subappressum. Actum & datum Mariæburgi, in conventu generali ante convocationem Regni generalem, d. 25. Junii anno Domini 1648.

Dd.

Thesaurarii redditus Nos Status & Ordines Terrarum Prusæ, in moderno conventu generali Mariæburgensi congregati, universis & singulis, quorum

notum interest, notum testatumque faci- *medio*
 us: Nos attentis magnis meritis, ac prae- *grosso*
 pue circa modernam calculationem in bo- *ex flo-*
 am publicum intaminata dexteritate, Illu- *renis*
 rissimi & Excellentissimi Domini Palatini *singulis*
 omerania, uti harum terrarum Thesaurar- *tributo-*
 i, in vim gratitudinis atque quaecunque *rum au-*
 platum, sequentem unanimi consensu fecis- *Et.*
 : ordinationem, quemadmodum hisce or-
 inamus & sancimus, ut ab hinc eidem Il-
 ustrissimo & Excellentissimo Domino Palati-
 o, *a singulis florenis contributionum omnium,*
 modo laudatarum, & in futurum laudanda-
 um atque in thesaurum terrarum inferenda-
 um, *medius grossus,* quem praesentibus
 isce ei assignamus, antea vero exactores
 percipiebant, in locum extraordinariarum
 xpensarum dependatur & persolvatur, ea
 amen lege, ne hoc in successores officii Il-
 ustrissimi Domini Thesaurarii in futurum
 ratur, laudi moderni vigore. In praesentibus
 raturum fidem sigillum Terrarum Prussiae
 praesentibus est subappressum. Actum & da-
 um Marienburgi, in conventu generali, die
 16. mensis Septembris, anno 1680.

Ee.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, *Notarii*
 in moderno conventu generali Culmen- *Thesaur-*
 i congregati, notum testatumque facimus. *ri sala-*
 Postquam nobis deductum fuerat, quod Ge- *rium.*
 arolo Domino Stanislao de Kukli Solikowski,
 antehac thesauri harum terrarum Notario, ex
 praeterito die 4. mensis Maji anno 1658. Ge-
 dani

dani celebrato conventu, *summa mille octingentorum florenorum Polonicaum, ratione salarii duorum cum dimidio annorum*, in calculo in dicto conventu Gedanensi oblato, positi, pro tunc ad collectionem restantium aliarum retentiarum contributionum rejecta fuerit, & eo nomine ab Illustrissimo Domino Palatino Culmensi, ipsi assecuratio ratione exsolvendæ præfatæ summæ 1800 florenorum Polonicaum facta fuerit, Nos nunc in totalem salarii prædicti atque adeo summæ istius 1800 florenorum prænumerationem ac plenariam ex retentis anterioribus extraditionem consensisse, prout quidem vigore præsentium consentimus, eliberando hac in parte fidem & assecurationem, a præfato Illustrissimo Domino Palatino Culmensi, Statibus & Ordinibus terrarum Prussiæ datam. In præmissorum fidem, sigillum harum terrarum præsentibus est subappressum. Actum & datum in conventu generali Culmensi, die 5. mensis Octobris, anno 1660.

Ff.

Tributa sine Prussia non legimus habentur. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ, in moderno conventu generali antecommunitati congregati, universis & singulis, præsentium notitiam habituris, notum testatumque facimus. Posteaquam contributiones graves, contra antiquam praxin, norma, præteritis, quam præsentis annis, sine conventu publico, sine nobis in nos, non convocatis Statibus & Ordinibus terrarum Prussiæ, imo in

earum & civitatum summam oppressio-
 m impositæ; earumque executiones mili-
 i manu propria instituuntur autoritate:
 oinde *consulendo indemnitati jurium & con-
 tudinum* terrarum ac civitatum, *contra
 dictionem earundem, modo de jure firmis-
 no protestamur*, omnino volentes, ne in
 sterum ulla ratione in sequelam indebitus
 c modus trahatur, sed memoria ejus, sal-
 calculatione ratione extortarum summa-
 m, penitus aboleatur. In præmissorum fi-
 m, sigillum Terrarum harum hisce subap-
 effum est. Actum & datum Graudenti, in
 nventu generali antecomitiali Terrarum
 usiæ, die 5. mensis Aprilis, anno 1712.

Gg.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusis, *Consti-
 in conventu moderno generali Grauenti-
 ntinenti congregati, universis & singulis, bus Re-
 torum interest, notum testatumque faci- gni, que
 us. Quia nos indemnitati jurium, immu- Prusis
 tatum, consuetudinum harum terrarum juribus
 que ac civitatum, optime consultum esse adver-
 dentes, animadvertendo, quod in volu- se, pu-
 en legum novellarum, proxime præteritis blice
 unitiis sancitarum, constitutiones quædam contra-
 ribus & immunitatibus terrarum harum, dicitur.
 vitatum, privatorumque juxta præjudicio-
 insertæ sint. Idcirco autoritate præsentis
 nventus, adversus ejusmodi constitutio-
 s protestando, præprimis vero contra ap-
 ndicem, quæ sub titulo, *pogłowne Zy-
 wski*, in grande præjudicium jurium &
 immu-*

immunitatum civitatum intravit, manifestamus, & omnia in contrarium remedia juris reservata volumus, presentis laudi vigore. In premissorum fidem, sigillum harum terrarum hisce est subappressum. Actum & datum Graudenti, in conventu generali, d. 20. Augusti anno 1685.

Hh.

*Contra
tributo-
rum
aqua-
tionem
manifestatio.*

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno conventu generali congregati, notum testatumque facimus, quorum interest, universis & singulis: Quod cum in proxime preteritorum, Brestiae in Litvania celebratorum comitiorum constitutionibus, nonnulla, praesertim vero praesudiciosa constitutio de teloniis, sub specioso titulo, *o bespieczenstwie drog kupieckich*, tum & hujusmodi expressa verba, quae conventus relationis, & *coaequationem in terras haec inducere* possent, inveniantur, quae juribus harum terrarum e diametro sunt adversa, nos iisdem juribus nihil prorsus derogari, sed firmissime per omnia inherere cupientes manifestandum esse duxerimus, prouti presentibus manifestamus, nihil eorum, quae taliter contra mentem & intentionem nostram, praememoratis Regni constitutionibus inserta sunt, vel quomodocunque damnosam juribus harum terrarum interpretationem patiuntur, iisdem juribus ullatenus praesudicare posse vel debere. In cujus rei fidem sigillum harum terrarum presentibus est subappressum. Datum in conventu generali

erali Mariæbergensi, die 23. mensis Maji,
1653.

Ii.

¶ Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, *Thesau-*
in conventu generali Graudentinensi *rarii ne*
congregati, notum testatumque facimus, *sine pu-*
riorum interest. Quod respicientes perple- *blico Or-*
tates, quæ ex eo imminere videntur, quod *dinum*
ateritis annis, Illustrissimi harum Terrarum: *consen-*
thesaurarii, nonnullas notabiles summas, vel *su, pecu-*
thesaurum Regni, ultra summas ex præ- *niam*
is laudis debitas, vel in alios usus erogave- *mutuam*
rit, & prænumerationes sibi procuraverint. *accipi-*
d tales difficultates præcavendas, sancien- *ant.*
im duximus, prout vigore hujus sanciu-
us, quod modernus Illustrissimus, & futu-
Domini Thesaurarii harum terrarum, abs-
ie *prævio libero & generali laudo Prussiae,*
illas a quopiam prænumerationes exigere,
mmasque pecuniæ publicæ, neque in the-
arum Regni, neque in alios quoscunque
ius, ullo prætextu expendere, aut cuiquam
tradere debeant, *nisi in duplo,* per para-
n executionem, id ipsi vel ipsorum hære-
s, vigore hujus laudi restituere velint. In
antissorum fidem, sigillum Terrarum præ-
ntibus est subappressum. Actum & datum
raudenti, die 21. Novemb. anno 1667.

Ll.

¶ Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in *Quando*
moderno conventu generali Graudenti- *a The-*
ni congregati, universis & singulis, quo- *saurar-*
S rum

rio rece- rum interest, notum testatumque facimus:
ptorum Quod nos, reassumendo anteriora lauda de
tributo- non differendis thesauri rationibus, conven-
rum ra- tus præsentis autoritate sancimus & statui-
tionis mus, quod secundum justitiam & æquitatem,
reddi rationes thesauri imposterum, post illatas in
debeant. thesaurum contributiones, statim proximo in
 conventu reddi, nullaque in eo dispensatio
 admitti debeat, ita ut nec ad aliarum contri-
 butionum mentionem, nisi prioribus liqui-
 datis, descendi possit. In præmissorum fidem,
 sigillum terrarum Prussiæ præsentibus est
 subappressum. Actum & datum in moder-
 no conventu generali Graudentinensi, die
 29. mensis Octobris anno 1679.

Mm.

Thesau- Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ, in
varius, moderno conventu generali Graudenti-
redditis nensi congregati, univèrsis & singulis, quo-
proba- rum interest, notum testatumque facimus:
tisque Quod Illustrissimus & Excellentissimus Do-
rationi- minus Vladislaus Los, Palatinus ad præsens
bus, li- Pomeraniæ & terrarum Prussiæ Thesaurarius,
ber de- Skarzeviensis Pokrzywnensis &c. Capitaneus,
clara- in conventu moderno de contributionibus
tur. harum terrarum, nominatim de summa
 261150 fl. 17 gr. 17½ ſ. bonæ argenteæ mo-
 netæ, ex undecim agrariis, de numero vi-
 ginti duarum, & quadraginta duabus accisis,
 die 16. Jul. a. 1683. in conventu generali Ma-
 riæburgensi, nec non agrariis quinque, iti-
 dem in conventu generali Mariæburgensi,
 die 20. Januarii anni ad præsens currentis lau-
 datis,

latis, sufficientem nobis tam perceptorum, quam expositorum reddiderit calculum. Proinde ratione prædictarum contributionum, earumque distributionis, eundem Illustrissimum & Excellentissimum Dominum Vladislavum Los, Thesaurarium harum terrarum, in forma juris, qua fieri potest, optima, quietamus & liberum facimus atque pronuntiamus, præsentium vigore. In præmissorum idem, sigillum terrarum Prussiae præsentibus est subappressum. Actum & datum Graudenti, in conventu generali, die 20. Augusti anno 1685.

Nn.

Nos Status & Ordines terrarum Prussiae, in Thesaurarius a moderno conventu generali Graudenti- rarius a iensi congregati, universis & singulis, quo- tribu- um interest, notum testatumque facimus. nalis Quandoquidem a privato tribunalis Rado- Rado- niensis conventu, cujus activitas ex præ- niensis cripto comitorum proxime præteritorum jurisdi- cessione debet, his terris earundemque anti- ctione- quissimis ac sanguine partis juribus atque im- est im- nunitatibus, summa & ab accessione ipsa ad munis. Regnum inaudita illata est violentia, in personis Illustrissimi ac Excellentissimi Domini Palatini Pomeraniae, terrarum harum Thesaurarii, ejusdemque officii castrensis, atque Magnifici Domini Joannis Elzanowski, ex palatinatu Mariaeburgensi, ad tribunal Radoniense deputati iudicis, latis contra ipsos inægravabilibus ac nullatenus subsistentibus condemnationibus, oppressa ejusdem Magnifici

fici Domini Elzanowski violenter libera voce, datisque aliis gravibus injuriis, ulteriorque adhuc ipsis contra expressa terrarum harum lauda atque constitutionem Regni anno 1678. executionum extraprovincialium metuenda sit insolentia, hinc in eum casum, quod si tales executiones a quocunque attentari vel- lent, subveniendō terrarum & incolarum se- curitati, præsentis laudi autoritate statuimus, ne talia decreta, vel Illustrissimi & Excellen- tissimi Domini Palatini, vel eorum officia exsequantur, vel in suis palatinatibus exe- cutiones patiantur, sed sese tam injuriosis, convocata per Rotmagistros nobilitate palati- natus sui, opponant decretis, & jus suum tueantur, in contra facientem enim consur- gemus universi, & juris nostri integritati as- sistemus. Cavemus quoque & spondemus nobis invicem, quod conjunctis animis & studiis, terrarum ac civitatum commodum omni opera atque conatu promoturi, jura, privilegia & immunitates easdem concernen- tes, absque omni respectu personarum tui- turi, omniaque ea, quæ ad salutem & inco- lumitatem præactorum civitatum atque ter- rarum, earundemque omnium ac singulorum jurium & privilegiorum pertinere videbun- tur, præstituri simus. In præmissorum fi- dem, sigillum terrarum Prussiae hisce est subappressum. Actum & datum Graudenti, in conventu generali, die 30. Junii, an- no 1687.

Nos

Oo.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in *Jura* conventu generali Graudentinensi con- *Prusso-*gregati, univēris & singulis, notum testa- *rum ad-*tumque facimus. Quia nos indemnitati ju- *versus* rium fundamentalium harum terrarum æque *tributa,* ac civitatum prospectum esse volentes, anim- *sine* advertendo, quod sicuti, tam *sciſcendarum,* ipsorum quam *modificandarum contributionum liber-* *consensu* rima facultas, non nisi a consensu & arbi- *imposi-*trio Provinciæ Prussiae libero semper & ab ævis *ta, affe-*dependit, ita & ab antecessoribus usitata *runtur.* semper praxi ac laudis & consuetudinibus receptum, ne in hac materia laudandarum contributionum, quicquam de nobis sine nobis susciperetur, nihilominus hac fatali temporum ac Provinciæ periodo evenit, ut hæ terræ Prussiae, quarum antehac contributiones, quas libere & sponte pro modulo facultatum suarum, ad necessitates Reipublicæ contulerunt, in multo minori portione a Republica grate acceptatæ fuerunt, *nunc sextam conferre partem adactæ sint, eoque ipso tam Status & Ordines maxima sua detrimenta,* quam & civitates, totam suam hujusmodi *aggravationibus, atque pro lubitu factis impositionibus,* ruinam experiri certissimum est. Idcirco autoritate conventus præsentis, adversus ejusmodi *aggravationes atque reparationes contributionum, sine scitu & consensu Statuum & Ordinum harum terrarum factas, protestando* declaramus: nos quidem sicuti jurata fide pro modo facultatum nostrarum, pecunias a provincia in com-
§ 3
modum

modum publicum laudatas, pro obligationis vinculo exsolvere nunquam nos subtraximus, ita & pro futuris Regni utilitatibus, communi Statuum & Ordinum assensu faciendis, neutiquam defuturos, ea tamen *sub manifestationis presentis clausula*, ut quicquid anterioribus temporibus, per belli calamitates, tum conventuum infelices rupturas, præjudiciosum juribus provinciarum evenit, tanquam *irritum non solum habeatur*, sed *etiam omnibus in contrarium juris remediis reservatis*, in nullam unquam *trahi possit sequelam*, statuimus presentis laudi vigore. In præmissorum fidem, sigillum terrarum Prussiarum hisce subappressum est. Actum & datum in conventu generali ante-comitiali Graudenti, d. 28. Augusti, anno Domini 1730.

Pp.

Immunitas a vestigalibus.

Nos Status & Ordines terrarum Prussiarum, in conventu generali Mariæburgi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quandoquidem diuturnitate temporum horum infelicium, & necdum cessante bellicarum calamitatum duritie, non tantum terras & incolas Prussiarum, omnibus jam fortunæ mediis exutos, sed & simul eorundem jura cardinalia immunitatesque convelli animadvertimus; pro ut imprimis civitas Thorunenſis injuriarum harum sensum inter alios quam maxime experta est, dum ejusdem cives & incolæ, tam in aquis, quam in terra, ad Fordanum, Brodni-

Brodniciæ & in Krobie, solutioni telonei, manifestissimis juribus terrarum harum, cum quibus ad Regnum libere accessimus, eaque ab illo tempore salva nobis semper reservavimus, adversi, illiusque occasione variis aliis depactationibus, in grande præjudicium iurium terrarum harum, nec minus commerciorum omnium detrimentum hæcenus subjecti erant. Proinde ejusmodi præjudicii gravissimis diutius connivere nolentes, & consulendo integritati iurium & immunitatum nostrarum, sanguine majorum nostrorum partarum, inhærendoque vestigiis eorundem laudatissimorum majorum nostrorum, in laudis anni 1610 & anni 1680 &c. relictis, easdem strenue tueri, defendere & manuteneri constituimus, nosque invicem ad id obligavimus, præsentibusque obligamus, omnimode volentes, ut in futurum unicuique incolarum harum terrarum liberum sit commercium, absque ulla præpeditio-
ne, aut ad Fordanum, Brodniciæ, in Krobie, aut aliis in locis hisce terris confinibus teloneorum exactione. In casum vero, quod si exactores teloneorum, dictis in locis incostas terrarum harum ulterius turbare, ab iis-
 dem teloneum exigere, aut alias quasvis depactationes facere non desisterent, Illustrissimis atque Excellentissimis Dominis Palatinis harum terrarum, aut eorum succedaneis, serio committitur, quatenus securitati publicæ invigilando, adhibito milite ex reparatione ad has terras Prussiæ, aut ratione contingentis ad easdem pertinente pedestri-
 um

am turba, vel etiam si necessitas id postulaverit, mota universa harum terrarum Nobilitate, ejusmodi præjudiciosissimis hisce terris attentatis sese opponant, & *avitam harum terrarum libertatem ab omnibus teloneis vindicent; cameras teloneorum in fundo terrarum harum contra jura vel jam institutas, vel si quæ adhuc institui velint, ubicunque locorum abrogent, impediunt, nec etiam ulterius in civitatibus superintendentes, aut alios officiales teloneorum morari patiantur:* e contra vero omnibus harum terrarum civibus aut incolis, omnimodam securitatem in libero commerciorum exercitio, sive in terra, sive in aqua, procurent atque manteneant: cujus nomine Illustrissimis atque Excellentissimis Dominis Palatinis, eorumque succedaneis, omnimodam evictionem firmiter cavemus & promittimus, obligantes nos in universum, in omni termino & foro, communi sumtu & oppositionibus, integritatem jurium vindicaturos & asserturos. In præmissorum fidem, sigillum harum terrarum hisce subappressum est. Actum & datum Mariburgi, in conventu generali, die 22. Maji anno 1713.

Qq.

Nobilitas singulis annis lustretur.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusæ, in moderno conventu generali Graudentinensi ante-comitali congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quod nos non tantum hujus temporis consulendo securitati, sed & bonum

onum in pristinum vigorem revocando ordinem, autoritate presentis conventus ordinamus, ut *lustrationes Nobilitatis, per omnes latinatus, quolibet anno, feria secunda post dominicam conductus* habeantur & observentur, idque sub rigore poenarum in libris Regni descriptarum. In praemissorum idem, sigillum Terrarum Prussiae praesentibus est subappressum. Actum & datum Graudenti, in conventu generali antecomitiali, d. 9. Maji, anno 1699.

Rr.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, Capitanei in conventu moderno generali Graudenti congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Cum ex re esse Provinciae hujus in probatulo sit, moribusque majorum id obtineat, ut Illustres & Magnifici Domini Capitanei sint *indigenae & possessionati*; proinde laudis praesentis vigore declarandum duximus, declaramusque, quod possidere quisquam capitaneatum aliquem in his terris minime debeat, nisi qui earundem sit *indigena & possessionatus*. Si qui tamen jam in capitaneatus alicujus possessione sint, nec vero possessiones proprias in his terris habeant, illi eneantur *intra decursum unius anni, easdem ibi parare*, & licet etiam capitaneatus huius possessor sit & possessionatus, *indigenam autem non habeat*, capitaneatus ille pro vacanti haberi debeat, salvo jure illorum, qui in functione publica existentes, ab his

terris abesse noscuntur. In præmissorum fidem, sigillum harum Terrarum hisce est subappressum. Actum & datum in conventu generali ante-comitali Graudentinensi, d. 5. mensis Decemb., anno 1678.

Ss.

Licet inbibere, sicut extra-neo dignitates & bona Regia collata fuerint. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in moderno generali conventu Graudentinensi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatunque facimus: Quod cum eo hæcenus importune omnia sollicitantium progressa sit hominum cupiditas, ut non obstantibus cum publicis juribus ac privilegiis, tum cautionibus, ratificationibus ac declarationibus Regiis, adeoque & novissima lege, ita sese Sac. Regiz Majestati, Domino Nostro Clementissimo, importunos oggerant, quo non nisi maximo harum terrarum jurium ac privilegiorum detrimento ac præjudicio, Sacra Regia Majestas præfecturas, tenutas ac dignitates, conferre eisdem summa adigatur importunitate. Proinde autoritate præsentis conventus, laudandum statuendumque nobis esse duximus, prout quidem laudamus ac statuimus, ut, si quis præter veros harum terrarum indigenas, post obtentam noviter constitutionem, contra harum terrarum jura, privilegia, Regias cautiones & assecurationes, eandemque novellam constitutionem, impetrare tale quid, & occupare præsumserit, idemque sub quocunque titulo & obtentu e cancellaria Regia emanaverit, *interdicendi ac inbibendi ejusdem*

em omni meliori modo ac ratione, integra
 vobis remaneat facultas. In præmissorum
 eodem, sigillum Terrarum præsentibus est
 abappressum. Actum & datum die 17. Ju-
 lii anno 1647.

Tt.

Nos Status & Ordines Terrarum Pruffiæ, in *Thesau-*
 rario moderno conventu generali Mariæbur-
 gensi congregati, univèrsis & singulis, quo-
 rum interest, notum testatumque facimus. *bona Re-*
 quod moderando ambitum institutis harum *gia va-*
 terrarum adversum, integritati vero & im- *cua re-*
 munitati earundem prospiciendo, constitui- *ciat*
 mus, ut Illustrissimus & Excellentissimus *teneat-*
 Dominus Palatinus Pomeraniæ, atque terra- *que, do-*
 rum harum Thesaurarius, abhinc semper ex *nec in-*
 officio suo, majorumque nostrorum anti- *digenis*
 qua & ad præsens facta ordinatione, omnes *collata*
 cum singulos capitaneatus, villas & ténutas in *fuerint.*
 his terris existentes, post decessum possessio-
 nis recipiat, atque eousque teneat, donec
 vel ex Sacræ Regiæ Majestatis gratia, vel ad
 nostram instantiam & intercessionem, *veris*
 collata fuerint indigenis, initium ad præ-
 sentem mox faciendo, a vacante capitaneatu
 orzechoviensi, quem nomine & autoritate
 nostra recipere tenebitur, pro stabiliendo ju-
 re indigenatus terrarum, cui hæctenus in
 multis præjudicatum fuit, quod tamen ne-
 que redituum conservationi, neque inventa-
 rio conscribendo, & in thesaurum Regni, ad
 satisfactionem legis publicæ, inferendo, de-
 rogare, neque ad consortes viduas indigena-
 rum

rum decedentium harum terrarum trahi debet, quæ conditionem jusque maritorum suorum secutz, iisdem immunitatibus ad vitæ tempus securo continuatis, per jura quoque terrarum uti poterunt, realiterque utentur: quam ordinationem nostram, tam apud Sacram Regiam Majestatem, quam coram Ordinibus Regni, ubique tueri & manutenere nos obligamus, laudi præsentis vigore, quod perpetuitatis vim obtinere debebit. In quorum fidem, sigillum harum Terrarum subappressum est. Actum & datum Marixburgi in conventu generali, die 8. Julii 1671.

Vv.

Quomodo indigenatus petendus sit.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ, in moderno conventu generali Thoruni congregati, omnibus quorum interest, notum testatumque facimus: Nos autoritate moderni conventus ordinasse & constituisse, quatenus imposterum omnis Nobilis, quicumque indigenatum harum terrarum affectare voluerit, obligatus sit, ut antequam a Statibus & Ordinibus petat, id beneficium sibi concedi, prius in particularibus se se præsentet conventibus, ibidemque omnium gratiam & intercessionales pro adipiscendo & conferendo indigenatu impetrare studeat. In cujus rei fidem, sigillum harum terrarum hisce subappressum curavimus. Actum & datum Thoruni d. 11. Octob. anno 1666.

Nos

Xx.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusſiæ; *Indige-*
 Mariæburgi in conventu generali con- *natum*
 regati, univerſis ac ſingulis, quorum inter- *ad ſe-*
 ſt, notum teſtatumque facimus: quatenus *lam ſo-*
 omnes afferentes antecellores ſuos de terris *bolem*
 ruſſiæ oriundos, ad alios palatinatus Regni *non ad*
 nigraſſe, dum iterum ad eaſdem terras Prus- *alios*
 æ redeunt, & pro indigenis præfatarum *conſan-*
 rrarum Prusſiæ cenſeri, juribus & præro- *guineos*
 gativis earundem gaudere volunt, authenti- *trans-*
 ſis id diſpoſitionibus docere teneantur: nec *mitti.*
 on illorum tantummodo ſucceſſores pro
 eris indigenis cenſeri debere declaramus,
 uorum *parentes ad jus indigenatus admiſſi;*
on vero aliorum collateralium. In præmiſ-
 rum fidem, ſigillum Terrarum Prusſiæ ſub-
 opprimi fecimus. Actum & datum in con-
 ventu generali Mariæburgenſi, die 3. Janua-
 ri, anno 1668.

Yy.

Nos Status & Ordines Terrarum Prusſiæ, *Prusſi*
 in moderno conventu congregati, uni- *ad uſum*
 verſis & ſingulis, notum teſtatumque faci- *pecunia.*
 mus: Quod cum in proxime præteritis Re- *ſine ſuo*
 ſi comitiis, contra intentionem propoſitio- *conſenſu*
 nis Sacræ Regiæ Majeſtatis in conventu ante- *ceden-*
 comitiali Mariæburgenſi, nomine Ejusdem *da obli-*
 expoſita, nec non contra inſtructionem hoc *gari no-*
 negotio Magnificis & Generoſis Dominis *lunt.*
 ſententiis noſtris ad Regni comitia euntibus da-
 tum, per conſtitutionem certam, novus cu-
 endæ monetæ ſit deſcriptus modus, contra
 quem

quem Generosi Domini Nuntii nostri, & circa conscriptionem constitutionum, & postmodum coram actis Radzinensibus palam protestati sunt, ideoque insistendo huic protestationi consulendoque indemnitati jurium ac libertatum terrarum Prussiz, presentibus iterum iterumque contra novum huncce monetandi modum, quem infinita damna secutura sunt, sollemnissime protestamur, publice & palam declarantes, quod *ad receptionem ejusmodi novæ monetæ*, si forte non obstante hoc dissensu nostro nihilominus cusa fuerit, *nullatenus adigi nos patiemur, & quod ab invectione & importatione ejusdem in hacce terras, omnes & singuli incolæ, nec non civitates harum terrarum vel maxime cavere debeant.* In præmissorum fidem, sigillum terrarum Prussiz presentibus est subappressum. Actum & datum in conventu generali Graudentinensi, d. 30. Septemb. anno 1654.

Zz.

Polona pecunia ad mittimus prædicta. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiz, in moderno conventu generali Graudenti congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus. Quoniam communis efflagitat necessitas, ut pro avertendo extremo in publicum & privatos damno ac dispendio, Boratini & Tympiani Orthones, atque sex & trium grossorum aliarque minores species in Regno cuz, ad justum quam primum reducantur valorem; proinde subveniendò tam publico quam privato emolumento, deducimus *præfatos Orthones*

monetas ad quindecim & sexgrossales ad quinque grossas, tresgrossales vero aliamque minutio-rem monetam ad ejusdem proportionem lebitam. Quæ reductionis currentia in crastino festi S. Michaëlis anni præsentis suum sortietur effectum. Interea civitates eas inveniunt rationes, ut ad valorem istius monetæ, iusta reductio mercium conformetur. In præmissorum fidem, sigillum terrarum Prussiæ est subappressum. Actum & datum Graulenti, in conventu generali ante comitia electionis, die 11. Februar. anno 1669.

Aaa.

Nos Status & Ordines Terrarum Prussiæ, in *Prussas* moderno conventu generali Mariæburgensi congregati, universis & singulis, quorum *noluisse* interest, notum testatumque facimus. *illis obli-* Quandoquidem commissio pro coæquatione *gari,* monetæ per constitutionem in comitiis non *qua sine* sufficimur Posnanicæ habenda indicta, toties *suo con-* *sensu, a* tentata & tandem sine ullo effectu ad Sacram *Polonis* Regiam Majestatem & Rempublicam remissa, *in re* am vero iterum, ut reassumeretur, ex *Se-* *moneta-* *atus consilio statutum est, prout etiam ei-* *li decer-* *lem terminus, pro ultimis diebus mensis* *neren-* *præsentis assignatus esse fertur. Cum vero* *tur.* hinc plura in has terras redundare possint incommoda ultimariaque commerciorum accelerari ruina, hinc salutis hujus Provinciæ consulentes manifestamus, *in casum, quod* *hæc commissio denuo haberi & in ea quic-* *uam de facto statui vellent, illa omnia has* *terras & civitates nulla ratione obligare, nec* *illis*

illis ulli esse præjudicio debere, præsentis laudi vigore. In præmissorum fidem, sigillum Terrarum Prussiarum præsentibus est subappressum. Actum & datum Mariæburgi in conventu generali, die 26. Maji, anno 1688.

Bbb.

*Civitates a jurisdi-
Etione
tribunalis Poloni
ni immunes.*

Nos Prælati, Palatini, Castellani, Succamerarii, equestris ordinis & civitatum terrarum Prussiarum Consiliarii, notum facimus præsentibus hisce nostris litteris, universis & singulis, imprimis autem quorum id scire refert. Posteaquam a multis immemorabilibus annis, vigore jurium, privilegiorum & immunitatum harum terrarum, ratione instantiarum hic mos observatus fuit, ut Nobiles terrigenæ, ab inclutis judiciis terrestribus, ad nos, tanquam Consiliarios harum terrarum, ac denique ad Serenissimos Reges Poloniæ appellarint, illi vero moderno tempore, contra hujusmodi jura, privilegia & immunitates consuetudinesque, loco ultimæ instantiæ apud Sacram Regiam Majestatem, novo & antehac inusitato modo, non tantum tribunal in Polonia Petricoviense elegerunt ac susceperunt, verum etiam citra universum & unanimum omnium Dominorum Consiliariorum ac Nobilium consensum, ab hoc conventu suas appellationes eo reapse direxerunt, atque harum terrarum publico sigillo, hoc tempore ad id uti voluerunt: quod Spectabiles majores civitates, Thorunensis, Elbingensis & Gedanensis, in Consilio præsentis per suos deputatos & internuntios, prouti & una cum

rum minoribus civitatibus, in præteritis
 Varfaviensibus comitiis, ac nupero Mariæbur-
 genſi conventu jam factum eſt, quoniam
 hoc diligenti instantia, ſollicitationibus &
 idmonitionibus haud amovere potue-
 runt, pro ſe & nomine ſuorum ſeniorum,
 ideoque omnium incolarum, adverſus tale
 attentatum Nobilitatis publice ac ſolemniter
 proteſtatæ ſunt, atque ſe non minus moder-
 ni præſentes, quam ſucceſſorum ergo præ-
 cuſtodiverunt ac muniverunt, quod *ſalis no-
 vitas hiſce terris ac civitatibus*, in ſuis juri-
 bus, privilegiis, immunitatibus ac conſue-
 tudinibus, hiſ & futuris temporibus, *non
 præjudicioſa vel noxia eſſe debeat*, & quod
 poſt in omne id, quod hic realiter attentat-
 um eſt, *neutiquam conſentire poſſint nec ve-
 rint temporibus perpetuis*. In præmiſſorum
 idem, præſentes ſigillo harum terrarum mu-
 niri fecimus. Actum & datum Thoruni in
 ordinario conventu generali, die 4. menſis
 Octobris, anno poſt nativitatem Jeſu Chri-
 ſti 1585.

Ccc.

IOANNES TERTIUS, Dei gra-
 tia Rex Poloniæ, Magnus Dux
 Litvaniæ &c.

Significamus præſentibus litteris Noſtris, *Appel-
 latione* quorum intereſt, univerſis & ſingulis. *latio a
 quemadmodum a ſuſceptis Regiis diadema-
 ſ inſignibus eum clementiæ erga omnes Re-
 ni Ordines concepimus affectum, ut omnes *reſpectu
 riali ad**
 T illos

judicium relationum confirmata. illos gratia & protectione Nostra complectemur, atque immunitates, jura, privilegia & consuetudines illorum, quibus a Divæ memoriæ Prædecessoribus nostris fruuntur, in valore suo conservaremus: ita cum singulariter nomine civitatum majorum terrarum Prussiæ, Nobis per querimoniam expositum esset, qualiter partim eursus justitiæ contra antiquissima earum jura, hinc inde in judiciorum subselliis immutetur, præsertim ad judicia Nostra assessorialia, per hominum licentiosorum fallacias, eadem jura frequentibus subjaceant præjudiciis, ac inter illa jurisdictionem Nostram Burggrabialem quotannis pro publica in civitatibus illis securitate speciali privilegio confirmatam, per illicitas causarum avocationes & temere exportatas prosecutiones appellationum, tantum non convelli. Tum vero beneficium *a decretis judicii Nostræ assessorialis ad Nostra relationum propriarum judicia appellandi*, queis suis juribus, jam inde ab accessione ad Regnum Poloniæ possessis gauderent, denegata ad Nos appellatione, seu remissa, etiam in causis notabilibus, diminutionem subinde pati: proindeque Nobis supplicatum esset, ut eadem illarum civitatum majorum Prussiæ jura Burggrabialia, cum integra in criminalibus & causis facti decidendique facultate, nec non legitime quæsitam ad Nostra relationum propriarum judicia appellandi facultatem, speciali diplomate Nostrò approbare, innovare, confirmare & ratificare dignaremur. Nos justæ supplicationi earundem civitatum majorum

majorum Prussiae fidei & sincera subjectione semper Nobis commendatarum, gratissime annuentes, obviando ulterioribus praedictarum civitatum iura, privilegia, responsa & decreta, quocumque nomine venerint, a Serenissimis Praedecessoribus Nostriis benigne ipsis indulta, ratione jurisdictionis Burggrabialis, quam quotannis per assignationem Burggrabii Nostri confirmamus, quatenus ab ejusdem officio, seu solo, seu cum Magistratu conjuncto, in causis criminum & facti, appellatio non detur, sed decreta ejusdem, ob publicam securitatis rationem pro re judicata habeantur. Deinde jus quoque D. JOANNIS CASIMIRI Regis, Praedecessoris Nostri benignissimo responso ad instantiam Statuum & Ordinum Prussiae emanato, perpetuo usu observatum & observandum, declaratum modum, rationem & ordinem admittendarum ad iudicia Nostra relationum *a iudicio Nostro assessoriali appellationum in se comprehendens, in omnibus approbanda, ratificanda & confirmanda esse duximus, ut quidem approbamus, ratificamus & confirmamus hisce litteris Nostriis, decernentes, easdem debitae & inviolabilis firmitudinis vim & robur perpetuo obtinere debere, non obstantibus ullis rescriptis, appellationibus, citationibus, declarationibus, inhibitionibus & praedictis in contrarium obtentis & obtinendis. Quae singula uti invalida & legitimam iustitiae ejusque executionis cursum non impeditura, litteris hisce Nostriis declaramus. In quorum fidem, praesentes manu Nostri*

stra subscriptas, sigillo Regni muniri mandavimus. Varavia, die 15. mensis Maji, anno Domini 1696. Regni vero Nostri 22. anno.

JOANNES REX.

NICOLAUS TOMISLAWSKI,
Crac. Vars. Can. Regia Maj.
Secretar.

Ddd.

Cives Catholici ad Magistratum admittantur. Nos Status & Ordines Terrarum Prussiae, in presenti conventu generali Marienburgi congregati, universis & singulis, quorum interest, notum testatumque facimus: Quod cum est, notum testatumque facimus: Quod cum cives Romano-Catholici in civitatibus & oppidis Prussiae habitantes, in omnibus jure aequalitatis cum reliquis civibus Augustanae confessionis gaudeant, adeoque aequae ac illi ad *munia Magistratus civiles admittibiles* sint, nos constituerimus, prouti autoritate praesentis conventus laudique hujus vigore constituimus, ut *cives Romano-Catholici in civitatibus & oppidis Prussiae habitantes, ad munia magistratus civilis admittantur, salvis pactis Oligensibus & juribus liberae electionis*, civitatibus ab illarum primaeva fundatione competentibus. In praemissorum fidem, sigillum harum Terrarum hisce subappressum est. Actum & datum Marienburgi in conventu generali, ante convocationem Regni, die 23. mensis Martii anno 1733.

INDEX

INDEX RERUM.

A.

Abbates, quem locum habeant 139. quot in Prussia 139. eorum electio. 139. quales eligendi. 139. Abbati, quod non nobilis, mora a Nobilitate controversia. 139. 140. 168. 196. 198. 199. sit indigena. 140. 196. 198. 199. in conventibus generalibus olim præsentis. 140. Abbas inter Nuntios terrestres. 140.

Abbatia nobilibus indigenis sine civitatum injuria conferenda. 196.

Accisa polentaria tributum olim in Prussia generale. 161. deinde civitatum tantum. 161. quanti singula accisa æstimata. 164. plures decreta. 164. accisarum numerus cum agrariarum numero collatus. 164. 165. ingens & insolitus numerus. 165. qui accisas exegerint. 165. cur accisa, ad certam pecuniæ, quæ inde proveniret, summam, redigi nequirit. 165. quare ex accisis summæ minores evaserint. 165. in accisas mutuum. 169. 170. mutuo summam ex accisis superante, creditoribus expectandum, donec novæ decernantur. 170.

Acta publica in conventibus, qua lingua & a quibus scribantur. 108. ea aliquoties describi. 108. 109. ubi custodiantur. 108. quæ igne absumta, descripta iterum. 109. sigillum Prussiae illis imprimitur. 110. qui dies subscribatur. 114.

- Agraria**, genus tributi, quando in Prussia cœperit. 161. ex agris præstari solita. 161. agraria una quantum effecerit. 162, 165. agrariæ plures. 162. jugerum, ex quibus collatæ, numerus, quando definitus. 162. numerus jugerum in indicem relatus, inde tariffa. 162. vid. *Tariffa*.
- Appellatio Nobilitatis ad tribunal Petricoviense, civitatum ad iudicium assessoriale.** 223.
- Archivum**, vid. *Tabularium*.
- Ariani non sunt in numero dissidentium de religione**, 231. Ariano negata in conventu censeñdi facultas. 231. in Arianos Regni constitutiones. 231. in Prussia non tolerantur. 231.
- Assessores iudicii terrestris**, vid. *Scabini*.

B.

- Bellum**, de eo consulti Prussi. 152. qui militem & pecuniam suppeditant. 152. 154.
- Bona equestria habeant**, qui velint dignitates & bona Regia obtinere. 200. 201. 202. a solis indigenis paranda & possidenda. 208. possunt etiam a Prussia civitatum civibus consideri. 208.
- Bona mensa Regiæ.** 150. vid. *Oeconomia*.
- Bonorum Reginum possessores.** 150. quos indigenas esse & bona equestria habere oportet. 201. 202. parent sibi bona equestria, si non habeant. 201. sæpissime non indigenis concessa. 202. quæ non indigenis obvenierunt, in indigenas translata. 203. quæ non indigenis collata pro vacuis habenda.

203. vacua occupanda tuendaque dum indigenis conferantur. 203. 204.

Bromberga Polona civitas, per errorem ad Prussiarum generalem conventum vocata. 66. 67.

Butoviensis & Lauenburgensis terrarum, lege beneficaria Ducibus Pomeraniae, deinde Electori Brandenburgico concessa. 233. 234.

C.

Canonicatus indigenis conferendi 199. ad Varmienses admittendi, qui in terris Poloniae junctis orti. 199. quod contra Prussorum mentem. 200. novorum Episcoporum jurandum, de canonicatibus solis indigenis conferendis. 200.

Capitaneatus & tenentia, vid. *Bona Regia*.

Capitaneatus cum jurisdictione quot & quales. 150.

Castellani Palatinorum in expeditione Nobilitatis generali vicarii. 56.

Cerevisia, cur ex illa civitatibus quaestus minor ac olim. 165.

Civitates in judiciis nobilium forum non habent. 21. 222. neque apud tribunal Polonum. 223. ad iudicium Assessoriale provocant. 223. nisi ab Assessoriali ad Relationum iudicium detur provocatio. 223. num in causis criminalibus appelletur. 224. civium jus in obtinendis dignitatibus, quas nobiles sibi solis asserunt. 195. 196. civitatibus earumque civibus, possessio bonorum nobilium vindicatur. 208. 209. 210. modo civitates sint indigenae. 210.

Civitates majores ad electionem Regiam vocantur.

25. inaugurationi Regum & comitiis post inaugurationem interfuerunt. 30. ad Prussicum Consilium pertinent. 56. qui inter eas ordo. 56. Constatus vocantur. 56. per quos conventibus generalibus interfint. 57. cur earum Consules Præconsules, & Senatores Consules vocentur. 57. non semper in conventus Præconsules mittunt. 58. non provinciæ seorsum jurant, qui earum nomine in conventus veniunt. 59. Secretariorum in conventibus præsentia & munia. 59. 88. 106. 108. quot a singulis civitatibus Secretarii. 60. qui mittuntur, etiam Magistratibus non venientibus. 60. num ab omnibus civitatibus Magistratus abesse queant. 86. 87. absentium excusatio. 86. præsentibus solent ad consessum Ordinum invitari. 87. cur loca sua in Consiliariorum consessu mutare noluerint. 88. posse civitates conventum ordiri, nemine ex Consiliariis superioribus juratis præsentibus. 89. mandata sua inter se conferunt. 96. num Regni comitia adeant, & quomodo olim adierint, 132. 133. qui illarum locus, cum olim una cum Nobilitatis Nuntiis Regem adierint. 133. interdum earum Secretarii, in comitiis consultationibus Prussorum privatis adhibentur. 133. civitatibus majoribus jus cudendi monetam concessum. 211. consultationibus de re monetali adhibitæ. 213. 215. solæ in Prussia pecuniam euderunt. 218.

Civitates minores olim publicis consiliis adfuerunt.

65. hoc earum jus assertum. 65. a Nobilitate

bilitate consiliis motæ, 65. 66. res suas majoribus commendant. 66. ad conventus generales adhuc vocantur. 66.

Comitia convocationis, quæ prima. 21. ea Prussi invitati adierunt. 21. ad ea invitandi. 21. quomodo adeant, 22. nihil ibidem contra Prussos decernendum. 22.

Comitia electionis quomodo adeant Prussi. 24. viaticum olim pro iis, qui adierunt. 24. civitates ea jam non adeunt. 24. 25. quid in iis præter electionem Regis curandum. 25. post electionem conventus Prussiæ generalis, 27. ejus dies. 27. 28. ad eum a novo Rege Legatus aut litteræ. 28.

Comitia post inaugurationem & in iis Prussorum præsentia. 33.

Comitia non posse adiri, neque ad ea mandata scribi, nisi conventu antecomitiali peracto. 123. 124. decreta ibidem in Prussos, illis non consentientibus, pro irritis habentur. 129. ex quo tempore comitia frequentare Prussi cœperint. 131. ex Prussia Nuntii inter Nuntios Regni. 131. ex iis Mareschalcum ibidem posse eligi. 131. quæ Nuntiorum in rebus Prussiæ potestas. 132. privatæ ibidem Prussorum consultationes & ad Regem aditus. 132. 133.

Comitiarum constitutiones per se Prussos non obligare. 134. 135. haberi eas pro legibus exteris. 134. 153. quid fieri oporteat, si ex illis obligatio. 136. consilium, ut jura Prussiæ per constitutiones firmentur. 136. constitutionibus, quæ Prussorum juribus adversantur, contradicitur. 136. 137. cur

Prussi scribendis constitutionibus adhiberi voluerint, 137. 138. constitutiones aliter, ac Prussi mentem suam declararunt, scriptæ. 138.

Commissarii, vid. *Judices extraordinarii*.

Confœderatio in Prussia. 22. 23. cui civitates majores non consentiunt. 23. 24.

Consilium Prussicum. 34.

Consiliarii Prussiæ, qui ex iis simul Regni Senatores. 34. 35. possunt suam dignitatem cum Polona mutare. 35. jam Regni Senatores, Prussiæ Consiliarii facti. 36. Consiliarius simul Minister Regni Senatorius. 36. Consiliarii a Rege creantur. 36. horum munus certis dignitatibus inhæret. 36. sint indigenæ. 39. 40. ab Ordinibus creati a Rege non probati. 40. interdum non indigenæ. 40. 41. quibus tamen sine Ordinum consensu, munus suum exercere haud licet. 41. indigenæ creati & quorundam ex his cautio. 42. quos ex iis oporteat esse possessionatos. 42. 43. jurant antequam munus suum ingrediantur. 43. in eos, qui secus facturi, poena. 43. 44. in conventu generali jurandum. 49. 50. num tantum coram Consiliariis, an simul præsentem equestri ordine. 50. 51. 89. quis jusjurandum præeat & an Succamerarius præire possit. 51. num præeunte nemine juretur. 51. Regni Senatorio Ministro mandatum jusjurandum excipere, nullo ex Consiliariis jurato. 51. jurisjurandi formula & ex quo libro recitetur. 52. in crucem jurari. 52. 53. jusjurandum repetitum. 53. posse interregni tempore jurare, qui Rege vivente non jurarunt. 54. 55. formula

formula tamen aliquantum mutata. 55. Consiliiarii si semel juraverint, sufficere. 55. solum Episcopum Culmensensem jurare iterum, si Varmiensis factus. 55. num Consiliiarii habeant statos redditus. 60. quo ordine in conventu sedeant. 88. quomodo censeant. 96. 102. qua lingua. 102. 103. jus censendi absentibus Nuntiis assertum. 104. quibus illorum in Senatu Regni, simul Regni negotia tractant. 131.

Conventus particulares quinam. 70. aut integrorum palatinatum, aut singularum unius palatinatus terrarum. 70. singularum terrarum conventus habendi. 71. quando coeperint. 71. palatinatum particulares ubi habeantur. 72. eorum necessitas. 72. a Palatinis, si jurati, indicuntur. 72. a non jurato indicti. 73. quis indicat, Palatino non jurato. 73. a Rege indicti cum nullus ex Consiliiariis jurasset. 73. quomodo habeantur. 73. 74. nisi omnibus particulis absolutis, generalem non posse haberi. 74. 75. 76. quid ad exempla nonnulla contraria respondendum, 75. 76.

Conventus generalis. 68. qui ordinarius. 68. ordinarius desit. 69. vel est antecomitalis vel postcomitalis. 69. quare generales conventus hodie rariores. 75. quis generalem conventum indicat. 77. num Ordines a Rege non vocati habere queant. 77. 78. conventus Rege inscio. 77. 78. dies conventus. 78. 79. ubi habendus. 79. vices inter civitates ubi conventus habendus. 80. vices quomodo intelligendæ. 80. num Rex etiam

etiam alias civitates designare queat. 80. in
 alia civitate, quam Regi placuit, habitus. 80.
 conventus etiam in palatinatu Pomeraniæ ha-
 bendus. 81. Litteræ, quibus indicitur, ex
 Regni cancellaria, 81. quid litteris illis in-
 serendum. 81. ad quem mittantur. 82.
 hospitia pro venientibus in conventum. 82.
 quo loco habeatur. 82. conclavia pro Or-
 dinibus, quæ non temere mutanda. 82. 83.
 etiam alibi habitus. 83. 84. 85. ob quam
 rem datur cautio. 84. quo die & diei tem-
 pore incipiendus. 85. Regii Legati præsen-
 tia. 85. præsentia Consiliariorum. 86.
 colloquium ante conventum. 87. Præses
 conventus. 87. exemplum coepti conven-
 tus a Consiliario non jurato. 88. 89. ordo
 quo habeatur conventus. 90. quo die le-
 gatus audiendus. 92. tardius auditus. 92.
 93. quomodo in Ordinum confessum de-
 ducatur & reducatur. 93. 94. 95. concla-
 vium in conventu conjunctio. 105. litte-
 rarum ad conventum lectio. 105. conclavi-
 bus junctis consultatio. 105. nihil decer-
 ni, nisi omnium consensu. 106. qua lin-
 gua scribantur ab Ordinibus decreta. 107.
 conventus finis. 108. spatium. 114.
 conventus longissimus & brevissimus. 114.
 olim conventus non esse ruptos. 115. quo-
 modo & a quo rumpantur. 116. conven-
 tus antea pro finito, postea pro rupto habi-
 tus. 117. num ante Marschalei electionem
 rumpi possit. 117. 118. quid sit activita-
 tem sistere & deliberare passive. 118. quid
 activitatem restituere. 118. intercessio
 scripto

scripto repetita. 118. manifestatio contra conventum ruptum. 118. 119. quibus ex causis conventus prorogetur. 119. prorogatio a Rege approbanda. 119. ubi prorogatus celebretur. 120. num & quando prorogatum particulares conventus præcedant. 120. in prorogato legati Regii præsentia, consultationes & Marschalcus. 120. 121. prorogatum interdum ruptum, interdum prorogatum iterum. 121. conventum prorogare vetitum. 122. ex quo tempore nullus prorogatus. 122.

Conventus generales antecomitiales quando cœperint, 122. cur habendi. 122. mandata in comitia ibi scribi. 122. conventu illo non habito comitia adire haud licitum. 123. in eo nonnunquam tributa decreta. 129.

Conventus generalis postcomitialis num relationum. 128. quid in illo fiat. 128. tributa ibidem sciscabantur. 129. quando postcomitiales cœperint. 129. ex quo tempore jam non habiti. 129.

Conventus ante- & postcomitialis una habitus. 129. 130. ex qua causa. 130.

Conventus num præter ante- & postcomitiales haberi possint. 130. ejusmodi conventuum exempla. 130. 131.

Conventus ante comitia convocationis & post eadem comitia. 20. 22. pro ejusmodi conventu antecomitali confœderatio. 22. 23. 24.

Culmensis Episcopus potest simul esse Regni Cancellarius. 35. iterum jurat, si Varmiensis evaserit. 55.

Culmensis Palatini reditus augendi. 61.

Dignitates

D.

Dignitates extra Consilium Prussicum, 138. 138.
 Dissidentes de religione, qui olim, qui postea, 226.
 in illorum numero, in Prussia solos esse Lu-
 theranos & Reformatos. 226. illorum jus
 unde. 227. confœderatio religionis causa,
 227. 228. Regum privilegia. 227. 228.
 pax pro iis Olivensis. 228. 229. pax inter
 dissidentes & eorum jura asserta. 20. 228.
 229. 230. 231.

E.

Elbinga custos sigilli Prussici. 111. oppignerata.
 234. occupata & reddita. 187. 188. ager
 ejus oppigneratus & nondum redemptus. 235.
 pecunia ut redimeretur frustra decreta. 235.
 quomodo redimi potuisset. 236.
 Ensiser Prussiae, inter eum & Vexilliferos de prio-
 re loco lis. 98. 145. cedunt Vexilliferi.
 145. in actis publicis modo ante, modo
 post Vexilliferos, legitur. 146. quod ejus
 officium, id non constare. 144. non nuper
 institutum, sed jam fuisse olim. 144. 145.
 fuisse etiam palatinatum Ensiseros. 145.
 Episcopi, quid illorum jurijurando addere pla-
 cuerit. 45. oportere esse indigenas, licee
 plerumque non indigenae fuerint. 196. 197.
 198.
 Exorbitantiis adhibiti Prussi. 26.
 Expeditio Nobilitatis generalis num extra Prussiam
 suscipienda. 181. 182. in quo suae con-
 suetudini & juribus relinquitur. 182. ex-
 peditio

peditio intra Prussiae limites. 183. non ultra Drevenzam. 183. 184.

F.

Florenus Polonus a Prussico quomodo differat: 214.

G.

Gedanum primum ante reliquas civitates majores obtinuit locum, sed rediit in pristinum. 57.

I.

Indigenatus jus ejusque origo. 189. in quo consistat. 189. quis sit indigena. 190. excusatio quando jus hoc læsum. 190. 191. 192. fides servatum iri data. 190. 191. 192. Regni constitutione firmatum. 192. ejus in confirmatione jurium generali mentio. 192. confirmationes Regum aliarum. 192. 193. in pactis conventis confirmatio. 193. 194. civitates una cum Nobilitate illius participes. 194. 195. 196. jus hoc etiam sacras dignitates complecti. 196. 197. 198. 199. quarum etiam in Regum confirmationibus facta mentio. 198. de Varmienfibus canonicatibus singulare. 199. idque contra Prussorum mentem. 200. indigenæ, qui velint dignitates sæculares & bona Regia obtinere, habeant possessiones equestres. 201. 202. jus indigenatus sæpe non servatum. 202. cura ut servetur. 202. 203. ad usum dignitatum non-admissorum,

rum, quod non indigenæ, exempla. 203.
 privilegia de indigenatu in comitia allata.
 204. legationes ad Regem pro hoc jure.
 204.

Indigenatum iis, qui indigenæ non nati, sæpe
 conferri. 204. in conventu generali con-
 ferendum esse. 207. in Regni comitiis
 collati exemplum, quod non valuit. 207.
 modus quo petendus. 204. 205. omnium
 consensu conferendum esse. 205. modo
 laudo, modo consensu non scripto, con-
 ferri. 205. 206. Rex Joannes III. confir-
 mat, indigenatum sibi olim collatum esse.
 206. non conferri interregni tempore,
 206. non ad consanguineos, sed ad solam
 sobolem extendi. 206. eorum obligatio,
 qui impetrant. 207.

Insigne Prussiae. 110.

Interregnum. 19. quis tum in Prussia conventus
 indicat. 19.

Judæi in Prussia. 232. negociandi licentia cir-
 cumscripta. 232.

Judices terrestres quando coeperint. 147. illo-
 rum numerus. 147. electio & confirmatio,
 147. jusjurandum. 147. quales esse de-
 beant. 147.

**Judices extraordinarii, seu Commissarii, quando
 dandi.** 224. 225. non recte datis contra-
 dictum. 225. sint indigenæ, si non omnes,
 plerique tamen. 226.

Judicia Nobilitatis terrestria & castrensia. 222.

Judicia interregni tempore. 20.

Jurium cura interregno. 21. ut novus Rex in
 jura Prussiae juret, postulatum. 30. 31. me-
 tus

- Jus pro iis ex appendice juribus Poloniae &
 Litvaniae addita. 31. inde cautio. 31.
 Jurium confirmatio. 32. 33.
Juris Culmenfis origo. 219. usus. 219.
 221. 222. corrigendum. 220. correctiones variae. 220. quarum nulla a
 Rege confirmata. 220. Braunsbergae
 edita correctio. 220. Neumarcensis
 correctio latine & polonice versa. 221.
 editio Gedanensis. 221. juris non
 correcti editio. 221.
Jus Lubecense, quo civitates quaedam usque & ad-
 huc utuntur. 219.
Jus terrestris Nobilitatis. 221. confirmata. 221. 222. absolutum &
 typis editum. 222.
L.
Laudum & laudare vocabula, quid significant,
 107.
Legati Regii in conventibus generalibus praesentia
 necessaria. 85. 86. qualis mittatur
Legatus. 91. ordinarius & extraordi-
 narius. 91. pro uno ordinario Legato,
 duo. 91. Legatus simul Nuntius ter-
 restris. 92. Legati nomen non ex-
 pressum. 92. in conventu, quo die
 audiendus. 92. de eius comitatu
 quando in Ordinum consessum deducitur.
 93. 94. 95. litterae legationi fidem
 conciliantes & mandatum. 95. Legatus
 tus

tus sine mandato. 95. scripto respon-
 so dimittitur. 106. quomodo dimit-
 tatur, & ubi scriptum responsum accipiat.
 107. 108. pro eo datum. 108.
 Legati ab Ordinibus ad Regem eorumque manda-
 ta. 106. 107.
 Lustratio Nobilitatis. 184. instauranda.
 184.

M.

Marschalcus Nuntiorum necessarius. 97. no-
 minis hujus origo. 97. ubi & quo-
 modo eligatur. 98. 99. 100. quis
 eligi possit. 100. ejus manus. 100.
 Marschalci vicarius. 101. erga eum
 reverentia. 101. nulla injuria affi-
 ciendus. 101. ejus honorarium. 102.
 quem locum inter Nuntios ad comitia ha-
 beat. 125. 126.
Mennonista, multis in Prussia tolerantur.
 232.
Militum in Prussia hospitia & per eam itinera.
 153. 154. Ordinum consensu scribi.
 153. quomodo scribendas. 153. 154.
 in Prussia locatus. 154.
Moneta Pravorum. 211. ubi & quando
 cudenda. 211. ejus cudendi majoribus
 civitatibus collatum. 211. Rex cude-
 re desit. 212. de moneta nihil sine
 Ordinum consensu constituendum. 212.
 moneta

moneta Prussica Polonæ æquata. 212.
 de ea communia Poloniæ & Prussiæ Ordinum consilia. 213. colloquia de re monetali. 213. non obligari Prussos, si quid de ea sine ipsorum consensu constituatur. 213. 214. 215. 217. moneta Polona in Prussia vetita. 213. 214. 215. a Prussis ad justius pretium redacta. 214. monetæ bonæ appellatio, unde orta. 214. cum externa æquatio. 216. cui a Prussis contradictum. 216. pro moneta domestica, sola externa in commercio. 217. inde damnum. 217. a Gedanensibus cusa. 218.

Monetales officinæ ad certum tempus clausæ. 215. 216. ultra illud tempus manere clausas. 217. aperiendas, nec tamen apertas. 218.

Monetæ consultatio Posnaniz decreta. 216. frustra habita & prorogata. 216. 217.

Mutuum in tributa, ante tributorum diem. 169. mutuum non sine Ordinum consensu. 169. thesaurum Prussicæ mutuantibus obligari. 169.

N.

Nobilitas sæpe ipsa, non per Nuntios suos in conventibus adest. 62. 74. quæ inde incommoda. 63.

V 2

Nobiles

Nobiles indigenas posse in civitatibus domos possidere. 209. 211.

Notarii terrestres cum iudicii Assessoribus de prior loco certant. 125. eorum officium & auctoritas. 149. quales esse debeant. 149. electio & iusjurandum. 149.

Notarius thesauri, vid. *thesauri Notarius*.

Nuntii terrestres. 62. pro iis saepe venire omnem Nobilitatem. 62. Nuntios jure censendi gaudere. 63. quales esse debeant. 63. intersint conventibus particularibus, si in generalem venire velint. 63. 64. Nuntius non nobilis. 64. qui possessionibus caruerit. 64. Consiliarii simul Nuntii. 64. Nuntios suis sumptibus in conventus proficisci. 74. eorum numerus. 74. quis iis praesit ad Marschalci electionem. 97. 98. quomodo inter se deliberent. 104. finitis suis consultationibus, Consiliariorum conclave repetunt. 105. illis non licere ex particulari conventu adire comitia. 123.

Nuntii ad comitia, ubi designentur. 124. quales esse debeant. 124. non semper fuisse indigenas. 124. non admissi Nuntii, quia non indigena, exemplum. 124. illorum numerus. 125. non tamen omnes comitiis interesse. 125. qui inter illos ordo. 125. magnum illorum numerum Polonos agere tulisse. 126. salariati. 126. 127. viaticum

cum non amplius prabitum. 127. eorum obligatio. 127. 128.

O.

Oeconomiz. 151. locentur nobiles indigenis & possessiones equestres habentibus. 202.

Olivensis pax pro juribus civitatum, tum sacrum tum civilibus. 228. 229. instaurata. 229. religionis causa colenda. 229.

P.

Pactis conventis scribendis Prussi adhibiti. 26. pactis cum Principibus exteris adhibendi. 187.

Pacta Velaviensia & Brombergensia, controversas ex iis & ad Prussos pertinere. 187. ne sine Prussis novo pacto componantur. 187. 188. inter eos, qui composituri, Prussi. 188.

Palatini ne ante jusjurandum judicia castrensia exerçant. 44. 56. Nobilitati sui palatinatus præfunt. 56. simul judices castrenses. 56. singulos habere singulos capitaneatus. 60. eorum reditus. 61. 62.

Pax, de ea cum Prussis consultatio. 184. 185. inter legatos de pace, Prussi. 185. 186. scribendo pro legatis mandato adhibiti. 186. ægre eos tulisse, quod de pace non consulti. 186.

- Pietistarum nomen in Prussia. 232.
 Præsidis in conventu generali officium. 89.
 Prusis antiqui limites. 233. pars Ordini
 Teutonico relicta. 233. hæc Ducatus
 Polonis clientelaris. 233. sublata
 clientela, Regnum. 18. 233. Prus-
 siæ hujus moneta, Polonis olim æqualis.
 216.
 Prusis Polonis vetus & mutatum regimen. 17.
 18. quomodo a Rege regatur. 34.
 unde ejus jura. 17. publicum ejus jus
 quale. 18. insigne. 140. Ordi-
 nes. 34. 67. Ordinum auctoritas:
 67. de quibus rebus consulantur. 151.
 Prusii una cum Polonis Regem eligunt. 18.
 etiam ejus inaugurationi interesse possunt.
 18. non nisi ex suo consensu obligan-
 tur. 67. 68. 150. 151. 152. in
 comitijs omnium consiliorum participes.
 132. quæ eorum ibidem in rebus Prus-
 siæ potestas. 132. privata illorum ibi-
 dem consilia. 132. Regem solos ad-
 ire. 132. 135. quomodo adeant.
 133. 134.

Q.

Quakeri in Prussia publice non tolerantur.
 232.

Religio-

R.

- Religionis diversitas** quando in Prussia orta. 226. 227. numerus eorum, qui a Romanis Catholicis diversi, auctus. 227. vid. *Disfidentes*.
- Rex Poloniae simul a Prussis eligitur.** 18. ejus inauguratio Prussis praesentibus. 18. 29. qui ex Prussis ejus electioni adsint. 24. electionem etiam civitatum nomine peractam esse. 25. quomodo olim elegerint, quomodo hodie eligant Prussi. 25. 27. sumtus in ejus inaugurationem & exsequias. 28.
- Rogowe tributum.** 166.

S.

- Scabini terrestres de loco cum Notariis certant.** 125. 148. numerus eorum. 148. quales esse debeant. 148. electio & jusjurandum. 148. duo ex Thorunensi Magistratu. 148.
- Semestris pensio, quid illo nomine intelligatur.** 173. quando instituta. 173. quantum summam conferant Prussi. 173. num Prussi in eam consenserint. 68. 173. 174. illorum contradictio & manifestatio. 68. 174. Prussis gravis. 174. quo tempore solvenda. 174. quam diu

- diu mansura. 174. qui exigant. 174.
 pro hoc tributo tariffa. 174. 175.
 quantum ex pensione in Prusis thesaurum
 inferatur. 175.
Sigillum Prusis. III. novum. III.
 quis custodiat. III. quando illo uti
 liceat. VII. 113. quibus scriptis
 imprimatur. 112. in conventus ad-
 fertur. 112. pro sigillo privati annu-
 li. 113. servatur in theca obfigna-
 ta. 113.
**Succamerarios etiam inter Nuntios comitia adire
 posse.** 126.
Swecensis terræ conventus, quid de eo notandum.
 79.

T.

- Tabularium Prusis seu archivum.** 108. igno-
 absumtum. 109. lustrandum instau-
 randumque. 109.
Tariffa, quæ agrorum jugerumque index. 162.
 tariffæ plures. 162. 163. pro seme-
 stri pensione. 174. 175.
Tenutarii. 150.
**Thesaurarius Prusis in conventu postcomitiali ra-
 tiones reddidit.** 129. reddituarum in
 antecomitiali exemplum. 129. ejus
 munitia. 141. bona Regia a non in-
 digenis possessa ab eo occupanda. 141.
 142.

142. 203. 204. inde lis cum Regni
 Theſaurario. 141. hodie publicum
 tributam ab eo non recipi. 142. ejus
 ſalarium, quod ipſi non præſtitum. 142.
 143. alii præter ſalarium redditus. 143.
 cum Conſiliarius non ſit, poſſe eundem
 Conſiliarium creari & ſimul Theſaurarium
 manere. 143. publica tributa olim
 recepſiſſe & Ordinibus rationes reddidiſſe.
 171. plus expendiſſe quam recepſiſſet,
 quod refundendum, ſed nondum reſuſum.
 171. ubi & quomodo rationes reddi-
 derit. 171. rationibus probatis li-
 ber declaratus. 172. a defuncti hæ-
 redibus rationes reddendas. 172. quod
 Theſaurario obzato non factum. 172.
 ſum Theſaurarius Regni ab eo rationes
 exigare eundemque ad tribunal Radomienſe
 citare poterit. 170. num hodie tri-
 buta recipiat. 173.
- Theſauri Notarius. 144. ejus annum &
 redditus alii. 144.
- Tribunal Petricoviènſe, Nobilitatis Pruſicæ judi-
 cium. 122. 123.
- Tributorum in Pruſia antiqua genera. 161.
 vid. *agraria* & *accifa*. Præter agrarias
 & acciſas & alia tributa. 163. 166. pe-
 cuniæ ſumma, genere tributi non definito.
 166. tributum cornarium. 166.
 perſonale ſeu in capſa. 166. dolia-
 rium. 167. tributa in poſtcomitiali
 conventu decreta, nonnunquam in anteco-
 mitiali. 129. an ſimul cum Poloniis
 V 5 decer-

decernenda. 154. 155. a Prusis suo
 more constituenda. 156. non in co-
 mitiis sciscenda. 156. 157. 158. sed
 in conventibus Prusiz generalibus. 157.
 158. 160. interdum a Prusis contra
 suum mandatum in comitiis decreta. 158.
 indeque irrita. 159. 160. non teneri
 Prusos iis, quz ipsi non scivissent. 161.
 tributorum exactores & lauda. 163.
 non certam ex tributis summam constituen-
 dam esse. 167. cur Prusii sua & Po-
 lonorum tributa æquari noluerint. 167.
 168. tributa ad calculos revocata. 168.
 ex tributis reliqua. 168. non posse
 ad certam portionem redigi Prussorum tri-
 buta, si cum Polonorum conferantur. 168.
 de ejusmodi portione sententiæ diversæ.
 168. 169. tempus intra quod tributa
 conferenda. 169. temporum interval-
 la. 169. pecunia in tributa mutua
 sumta. 169. in quas necessitates tri-
 buta decreta. 170. ne nova sciscan-
 tur, nisi priorum rationibus redditis. 171.
 rationes in multos annos dilataz, tandem
 non redditz. 171. quid de tributis
 obtineat hodie. 173. vid. *Semestris pen-
 sio.*

V.

Varmiensem Episcopum indicere conventus inter-
 regni tempore. 19. quis pro illo, si
 nondum

- nondum juraverit. 19. jus hoc firma-
 tum. 20. qui ex Episcopis simul Re-
 gni Cancellarij. 35. electio ejus a
 Capitulo. 36. 37. de electione lis.
 37. quo modo peragenda & qualis
 debeat esse candidatus ex privilegio Sigis-
 mundi I. 37. quomodo peragatur
 hodie. 38. Papæ confirmatio. 38.
 debere esse indigenam, nisi fuerit Regis fi-
 lius aut frater. 39. 197. sit de gre-
 mio Capituli. 39. exceptio. 39.
 ad quam formulam juret. 44. 45.
 quando & ubi jurandum. 45. 46. quid
 de his usus doceat. 46. 47. 48. pos-
 se eum, si indigena, extra conventum ge-
 neralem jurare. 46. 47. est Consi-
 lii Prusici Præses. 56. Episcopatus
 Regis filio & patrueli collatus. 197.
 198.
- Vectigalibus Prussia immunis.** 175. 176. un-
 de illa immunitas. 176. in Prussia
 instituta, sed abrogata. 176. 177. in
 exactores vectigalium, Prussorum scitum.
 177. 178.
- Vectigal maritimum tentatum.** 178.
- Vectigalia in Polonia finitima.** 176. in Po-
 lonia instituta nova, & vetera aucta. 178.
 179. de iis Prussorum querelæ. 179.
 180.
- Vectigal Dubaviense quando cœperit.** 180.
 ad Fordanum institutum. 180. a Prus-
 sis non exigendum. 180. modo ab-
 rogatum modo instauratum. 180. Or-
 dinum

- dium in illud decretum. 181. non
 exactum. 181.
Vexilliferorum cum Enffero de loco superiore
 lis. 98. 145. locus in actis publicis.
 145. 146. eorum antiquitas. 146.
 numerus. 146. munus. 146.
Vladislaus Rex, quem ordinem in conventibus
 præceperit. 99.
Unio animorum, quid per eam intelligatur.
 19.

